

Scoort Sport?

Een onderzoek naar sportmotieven en interetnisch contact van Turkse en Marokkaanse jongeren uit de wijk Overvecht in Utrecht

Ineke Deelen

Masterthesis

Stadsgeografie/ Urban

Geography

Universiteit Utrecht

10 juni 2011

Scoort sport?

Een onderzoek naar sportmotieven en interetnisch contact van Turkse en Marokkaanse jongeren uit de wijk Overvecht in Utrecht

Masterthesis Stadsgeografie/ Urban
Geography
Universiteit Utrecht
Studentnummer: 3017176
Begeleidster: dr. Irina van Aalst

Universiteit Utrecht

Afstudeerstage Gemeente Utrecht
DMO, team Sport
Begeleidster: Renate Janssen

Voorwoord

Al snel nadat ik in oktober 2008 besloot lid te worden bij atletiekvereniging Phoenix in Utrecht, werd me de vraag gesteld of het me leuk leek deel te nemen in een commissie die zich maatschappelijk inzet. En wel door middel van het bereiken en betrekken van allochtone kinderen en jongeren uit de wijk Overvecht in Utrecht. Naast dat ik ineens de sport gevonden bleek te hebben die helemaal bij me past, heb ik me de afgelopen jaren intensief ingezet voor deze commissie genaamd 'Colours of Athletics'¹. Zo leerde ik veel over de invloed die opvoeding, etniciteit, cultuur en religie en kunnen hebben op de sportdeelname (en sportachterstand) van allochtonen. Want wil je allochtone kinderen, jongeren én hun ouders betrekken bij de sportvereniging moet je precies weten welke drempels er zijn en deze zoveel mogelijk proberen weg te nemen.

Doordat ik al veel ervaring had met het onderwerp en nogal 'sportsminded' ben, heb ik vanaf het begin van de master Stadsgeografie, in september 2009, de wens gehad mijn masterthesis over een onderwerp gerelateerd aan sport te schrijven. Ik ben erg geïnteresseerd geraakt in het vraagstuk hoe Utrechtse jongeren aan het sporten en bewegen gebracht kunnen worden en hoe voorkomen kan worden dat zij hiermee stoppen. Daarnaast heb ik zelf ervaren hoe belangrijk sporten is en wat het kan opleveren. Niet alleen fysiek en competitief, maar ook mentaal, sociaal en maatschappelijk. Dankbaar ben ik dan ook dat mijn docente en begeleidster dr. Irina van Aalst, mij vrij liet in de keuze voor dit onderwerp. Toen ik in september 2010 ook nog eens een stageplek kreeg bij DMO team Sport van de gemeente Utrecht, viel alles op zijn plek. Hoewel het soms lastig was, vond ik het vooral interessant en heb ik het als een uitdaging ervaren om over de randen van het vakgebied van de Stadsgeografie heen te kijken.

Zonder de hulp van een heel aantal mensen had deze scriptie niet op deze manier tot stand kunnen komen. Hen wil ik dan ook graag bedanken! Ik denk daarbij aan alle respondenten, zowel trainers als de jongeren, als het Trajectum College. Verder wil ik al mijn fijne collega's bij team Sport van de gemeente Utrecht bedanken, waar ik een erg leuke en leerzame tijd heb gehad. Waaronder Renate die het meest bij mijn scriptie betrokken is geweest. Irina van Aalst ben ik dankbaar voor alle goede tips en feedback die ervoor gezorgd hebben dat ik de juiste keuzes kon maken en steeds weer nieuwe motivatie kreeg om verder te gaan. Mijn vrienden en vriendinnen, waaronder in mijn geval ook sportmaatjes, wil ik bedanken omdat zij gezorgd hebben voor de nodige steun, hulp tijdens en ontspanning na een dag hard werken. Tot slot wil ik mijn ouders bedanken voor hun geduld, na het zien van dit onderzoek zullen zij waarschijnlijk beter begrijpen waarom studeren soms iets langer duurt.

Veel leesplezier!

Ineke Deelen

¹ Colours of Athletics is de projectnaam waaraan 20 atletiekverenigingen hebben deelgenomen, uitgaande van het landelijke beleidsprogramma 'Meedoen Alle Jeugd door Sport', 2006-2010/2011.

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
1. Inleiding	9
1.1 Aanleiding.....	9
1.2 Context.....	11
1.3 Onderzoeksvragen.....	13
1.4 Doelgroep en onderzoeksgebied.....	13
1.5 Maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie.....	14
1.6 Leeswijzer.....	15
2. De betekenis van sport: motieven voor participatie en interetnisch contact . 16	
2.1 Factoren die van invloed zijn op motieven voor sportparticipatie.....	16
2.1.1 Persoonlijke kenmerken.....	17
2.1.2 Sociale en fysieke omgevingsinvloeden.....	18
2.1.3 Psychologische kenmerken.....	21
2.1.4 Belangrijkste sportmotieven van jongeren.....	24
2.2 Visies op contact tussen mensen met verschillende etniciteit.....	27
2.2.1 Sociaal kapitaal en de betekenis van sport.....	27
2.2.2 Contacthypothese.....	28
2.2.3 Conflicttheorie.....	29
2.2.4 Constricttheorie.....	30
2.3 Interetnisch contact in de sport.....	31
2.3.1 Interetnisch contact in Nederland.....	31
2.3.2 Interetnisch contact in de sport.....	31
2.4 In- en uitsluiting in de sport.....	33
2.4.1 In- en uitsluiting in de sport.....	33
2.4.2 Verklaringen voor processen van in- en uitsluiting in de sport.....	34
2.5 Conclusie.....	36
3. Sport en jongeren in Overvecht en beleid	38
3.1 De wijk Overvecht.....	38
3.2 Sportparticipatie vergeleken.....	39
3.3 Nationaal en gemeentelijk beleid op het gebied van sportstimulering.....	42
4. Methoden	45
4.1 Onderzoeksstrategie en onderzoeksmethoden.....	45
4.2 Selectie van onderzoekseenheden.....	47
4.3 Proces van analyseren.....	50
5. Sportmotieven van allochtone jongeren	51
5.1 Motivatie om te sporten.....	51
5.1.1 Belangrijkste sportmotieven.....	51
5.1.2 Vrienden maken en ontmoeten nauwelijks gezien als motief.....	53
5.1.3 School belangrijker.....	54
5.1.4 Sportmotieven volgens de professionals.....	54
5.1.5 Verschillen in sportkeuze, sportmotivatie en sportfrequentie naar geslacht...56	
5.2 Motivatie om niet (meer) te sporten.....	60
5.2.1 Belangrijkste motieven om niet (meer) te sporten.....	60
5.2.2 Geen tijd om te sporten.....	61
5.2.3 Geen zin (meer) om te sporten.....	62
5.2.4 Afstand en bereikbaarheid.....	63
5.2.5 Overige motieven.....	64
5.2.6 Vormen van motivatie en invloed van competentie en zelfvertrouwen.....	66

5.3 Enkele factoren die van invloed zijn op het niet (meer) sporten van allochtone jongeren	68
5.3.1 Etnische, culturele en religieuze invloeden	68
5.3.3 Zoektocht naar identiteit	74
5.3.4 Invloed van de ouders	76
5.4 Conclusie	80
6. Interetnisch contact van allochtone jongeren	82
6.1 Interetnisch contact en de betekenis die allochtone jongeren hieraan geven	82
6.1.1 Interetnisch contact in de sport	82
6.1.2 Interetnisch contact in de buurt	96
6.1.3 Vormen van sociaal kapitaal	98
6.2 Factoren die van invloed zijn op interetnisch contact	100
6.2.1 Invloed ouders/trainers op interetnisch contact	100
6.2.2. Invloed van taal op interetnisch contact	102
6.2.3 Invloed van etniciteit op interetnisch contact	103
6.2.3 Interetnisch contact en processen van in- en uitsluiting	105
6.3 Conclusie	108
7. Conclusies, reflectie en aanbevelingen	110
7.1 Korte terugblik	110
7.2 Conclusies en beantwoording onderzoeksvraag 1	110
7.3 Conclusies en beantwoording onderzoeksvraag 2	112
7.4 Reflectie op het onderzoeksproces en suggesties voor verder onderzoek	115
7.5 Aanbevelingen voor beleid	117
Literatuurlijst	119
Website	124
Afbeeldingen	124
Bijlagen	125
Interview topiclist 1 - Turkse en Marokkaanse jongeren lid Sportvereniging	125
Interview topiclist 2 - Turkse en Marokkaanse jongeren, niet lid sportvereniging, wel wijksport	127
Interview topiclist 3 - Turkse en Marokkaanse jongeren, niet-sporters	129
Interview sportprofessional 1	131
Topiclist interview sportprofessional 2	132

1. Inleiding

Wie kijkt naar foto's van het Nederlands elftal, ziet al jaren een gemêleerd gezelschap van witte en gekleurde Nederlanders. Een afspiegeling van het multiculturele karakter van de Nederlandse samenleving. Hoe blij zijn we niet met onze allochtone sporthelden, zoals atlete Hilda Kibet? Vooral voor allochtone jongeren is etnische identificatie met sporthelden belangrijk. Allochtone sporthelden laten zien dat hun etnische achtergrond geen enkele belemmering hoeft te vormen voor hun sportprestaties en het daarmee samenhangende maatschappelijke succes (Elling, 2002).

Dit is één van de redenen waarom sport vaak als middel wordt aangedragen om achterstanden weg te werken. Op veel maatschappelijke terreinen verloopt de integratie moeizaam. Maar sport lijkt het altijd goed te doen en wordt dan ook graag ten voorbeeld gesteld aan andere (beleids)sectoren. Sport dus als metafoor voor een harmonieuze multiculturele samenleving (Kemper, 2010). Maar gaat dit wel altijd op? Kan sport niet juist mensen of groepen buitensluiten en in hoeverre leidt sporten tot ontmoetingen met anderen en levert daarmee een bijdrage aan integratie?

Deze masterthesis gaat op dit onderwerp in door te onderzoeken welke motieven Turkse en Marokkaanse jongeren uit de Utrechtse wijk Overvecht hebben om te sporten en wat sport voor hen betekent. Daarnaast wordt onderzocht in hoeverre Turkse en Marokkaanse jongeren interetnisch contact en ontmoetingen hebben, zowel door de sport als buiten de sport. De doelstelling van het onderzoek luidt.

- *Het doel van dit onderzoek is om meer inzicht te krijgen in de motieven van allochtone jongeren om wel of niet te participeren in sport, welke factoren hierop van invloed zijn en wat de betekenis van sport is voor het sociaal kapitaal van deze jongeren in de zin van interetnisch contact en vriendschappen.*

Het onderzoek is een afstudeeronderzoek (masterthesis) van de master Stadsgeografie aan de Universiteit Utrecht. Daarnaast is het onderzoek uitgevoerd in opdracht van de gemeente Utrecht gedurende een afstudeerstage bij team sport van de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling (DMO).

1.1 Aanleiding

De aanleiding voor dit onderzoek wordt naast de opdracht vanuit de gemeente Utrecht, gevormd door de sociaal cultureel gekleurde cijfers van de sportparticipatie in Nederland en daarnaast het gebrek aan ontmoeting tussen autochtonen en allochtonen.

Sportparticipatie

Ondanks veel politieke en maatschappelijke aandacht en beleidsprogramma's die gericht zijn op het verbeteren van de sportparticipatie, blijven bepaalde groepen achter. Bekend is dat hooggeschoolden meer sporten dan laaggeschoolden en autochtonen meer dan allochtonen. Allochtonen sporten vooral minder in georganiseerd sportverband (Van Bottenburg, 2004). De verschillen worden kleiner. Toch blijven vooral allochtone vrouwen en meisjes nog flink achter (Van der Meulen, 2007).

Om te meten of het beweeg- of sportpatroon² van mensen voldoende is zijn verschillende beweegnormen in omloop.

² Volgens de gemeente Utrecht is iemand een *sporter* als diegene 'een activiteit verricht met een zekere frequentie (minimaal twaalf keer per jaar), veelal in een specifiek organisatorisch verband en doorgaans met gebruikmaking van een ruimtelijke voorziening en/of omgeving, op een wijze die is gerelateerd aan voorschriften en gebruiken die in internationaal verband ten behoeve van prestaties met een competitie- of wedstrijdement in de betreffende activiteiten of verwante activiteiten tot ontwikkeling zijn gekomen' (Gemeente Utrecht 2010b en c).

De gemeente Utrecht maakt gebruik van 'de beweegnorm' van het NNGB³ om te meten of het beweeg- of sportpatroon van mensen voldoende is. In 2009 voldeed 22% van de Nederlandse jeugd tussen 4 en 17 jaar aan de beweegnorm. Dit is een daling ten opzichte van 2008 (26%) maar deze daling is niet significant. Het komt er wel op neer dat in 2009 ruim driekwart van de jeugd over het hele jaar genomen dagelijks onvoldoende bewoog. Groepen jeugdigen die relatief minder vaak voldoen aan de beweegnorm zijn meisjes, jongeren tussen 12 en 17 jaar, niet-sporters en allochtone jongeren (Hildebrandt, Chorus & Stubbe, 2010). Opvallend is dat van alle jongeren vmbo-jongeren het slechtst scoren op de verschillende beweegnormen. Over het algemeen bewegen jongeren zelfs onvoldoende om op langere termijn gezond te blijven (Stubbe & De Vries, 2010).

Etnische verschillen in sportparticipatie zijn er vooral tussen autochtone vrouwen en Turkse en Marokkaanse vrouwen. Autochtone en allochtone jongeren is er aanzienlijk minder verschil in sportparticipatie vergeleken met ouderen. Een gedeelte van het verschil in beweging tussen autochtonen en allochtonen heeft te maken met het feit dat allochtonen minder wandelen en fietsen dan autochtonen. Onder allochtone jongeren heeft fietsen een slecht imago en lage status. 'Je fietst alleen als je brommer stuk is' (Breedveld et al., 2008).

Ontmoeting en integratie niet vanzelfsprekend

De interetnische afstand is nog steeds aanzienlijk in Nederland, blijkt uit onderzoek van Van der Meulen (2007), waarin hij onderscheid maakt tussen sportieve ontmoeting (kennissen opdoen) en sportieve omgang (vriendschappen opdoen). In 2002 onderhield slechts één derde van de autochtonen in de vrije tijd contact met allochtonen. Dat bijna de helft van de tweede generatie Marokkanen de vrije tijd overwegend in eigen kring doorbrengt bevestigt dit gegeven. Het is volgens Van der Meulen (2007) niet verbazend dat autochtonen en allochtonen elkaar wederzijds wantrouwen, gezien de afwezigheid van alledaagse omgang met elkaar.

Een typerend voorbeeld van wederzijds wantrouwen en afstandelijkheid in de omgang tussen allochtonen en autochtonen is de 'allochtonenstop' van de Nijmeegse voetbalvereniging Quick 1888. Quick heeft de afgelopen jaren te maken gehad met een zeer sterke 'witte vlucht', zoals deze zich ook op scholen voordoet. Inmiddels bestaat de voetbalvereniging voor 80% uit allochtone leden en vormt hiermee geen afspiegeling meer van de Nijmeegse samenleving. Het probleem zit hem in het feit dat autochtone leden zich niet meer thuis voelen bij de club en vertrekken. Ook zijn allochtone ouders minder bereid zich in te zetten als vrijwilliger waardoor de vereniging niet naar behoren kan functioneren.

Veel mensen hebben kritiek geuit op de voorgenomen 'allochtonenstop' van Quick. Mensen weren op basis van hun huidskleur of etniciteit wordt gezien als discriminatie. Door de toegenomen segregatie binnen de vereniging is de kans op integratie echter vrijwil nihil (Trouw, mei 2010).

Voor beleidsmakers zijn de afwezigheid van omgang en ontmoetingen tussen allochtonen en autochtonen redenen om op zoek te gaan naar middelen die tot meer interetnisch contact leiden. Sport krijgt daarbij steeds meer aandacht (Van der Meulen, 2007).

Het voorbeeld van de voetbalvereniging Quick toont aan dat het bevorderen van interetnisch contact en integratie door de sport een moeilijk en tegenstrijdig proces kan zijn.

De verschillen tussen autochtonen en allochtonen op het gebied van sportparticipatie en interetnisch contact vormen de aanleiding van dit onderzoek. De context bestaat uit de rol van (breedte)sport in de maatschappij en wordt in de volgende paragraaf toegelicht.

³ De beweegnorm die de gemeente Utrecht gebruikt is opgesteld volgens de Nederlandse Norm Gezond Bewegen. Deze staat voor dagelijks minstens één uur matig intensief bewegen voor de jeugd en voor volwassenen dagelijks één half uur (Gemeente Utrecht 2010b en c).

1.2 Context

De context voor dit onderzoek wordt gevormd door de toenemende aandacht voor sport in het overheidsbeleid. Dit heeft alles te maken met de maatschappelijke betekenis van sport die de laatste jaren sterk toegenomen is.

Sport op de politieke agenda

Sinds het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) in 2005 de Nota 'Tijd voor Sport' naar buiten bracht staat sport hoog op de politieke agenda. In deze nota werd voor het eerst duidelijk de boodschap naar buiten gedragen dat sport op veel overheidsterreinen een belangrijke ondersteuning kan vormen. Onder andere op het gebied van integratie. Sport kan volgens deze nota mensen verenigen vanuit diverse belevingswerelden. Tijdens en na het sporten ontmoeten mensen elkaar, waarbij de nadruk op overeenkomsten ligt en niet op verschillen.

Vanaf 2006 vloeide uit de nota 'Tijd voor Sport' het vijfjarige programma 'Meedoen Allochtone Jeugd door Sport' voort. Tussen eind 2010 en de eerste helft van 2011 is dit programma afgerond. Binnen het programma werd sport gezien als 'bindmiddel' tussen verschillende bevolkingsgroepen. De naam van het programma veranderde zonder veel ophef in 'Meedoen Alle Jeugd door Sport'. Toch was het hoofddoel het inlopen van de achterstand in sportdeelname van allochtone jeugd. Het streven was om ontmoeting, binding, opvoeding en integratie van allochtone jeugd – en hun ouders – in en door sport te stimuleren. Het programma richtte zich met name op het toeleiden van allochtone jeugd naar de sportverenigingen (Ministerie van VWS, 2006). In de nieuwe nota over Sport die het Ministerie van VWS in 2011 gaat uitbrengen in de vorm van een kabinetsnotitie zal aandacht gevraagd worden om het programma 'Meedoen Alle Jeugd door Sport' voor meer gemeenten en sportbonden open te stellen (NOC*NSF, 2011).

Maatschappelijke betekenis van sport

Sport heeft verschillende (maatschappelijke) functies en betekenissen. Ten eerste speelt sport een belangrijke rol in de het dagelijks leven van veel mensen. Daarnaast kan sport mensen dichter bij elkaar brengen, mensen laten samenwerken en meer begrip voor elkaar laten opbrengen. Het actief deelnemen aan sport wordt gezien als een aspect van het deelhebben of deel uitmaken van de samenleving (Van Bottenburg & Schuyt, 1996).

De maatschappelijke betekenis van sport is de afgelopen decennia sterk toegenomen. Een belangrijke ontwikkeling is dat de sportparticipatie in de vorige eeuw sterk is gegroeid onder alle lagen van de bevolking. Ook onder groepen die voorheen minder betrokken waren bij sport zoals vrouwen, gehandicapten en etnische minderheden, is de sportparticipatie verhoogd. Daarnaast is de economische waarde van de sport steeds belangrijker geworden (Kemper, 2010; Nijnatten & Verweel, 2004).

De toegenomen welvaart is een belangrijke oorzaak van deze ontwikkelingen. Verder spelen demografische veranderingen, individualisering, privatisering, secularisering en globalisering een rol. In de Nederlandse context wordt dit vaak aangeduid met 'ontzuiling'.

De maatschappij groeit toe naar een samenleving waarin mensen steeds meer op zichzelf zijn aangewezen en anderen als vreemden gaan ervaren. Deze ontwikkelingen lijken te duiden op een afnemende sociale cohesie (Kemper, 2010). En dit moet hersteld worden, volgens het maatschappelijke en politieke debat.

Hierbij wordt *integratie* nagestreefd, wat vooral wijst op een gewenst proces van naar elkaar toegroeien van bevolkingsgroepen (Elling, 2002). Met *sociale cohesie* wordt het samenbindende vermogen van een gemeenschap bedoeld. Dit gaat over de aard en hoeveelheid van het contact tussen mensen, en zegt niet iets over een individu maar over een bepaalde groep (Marissing et al., 2004). Sport wordt in dit verband vaak als tegenkracht genoemd om de samenhang en eenheid in een buurt en tussen bevolkingsgroepen weer te versterken (Kemper, 2010).

Sport is uitgegroeid tot een bepaalde lifestyle met een laagdrempelig karakter die veel betekenis kan hebben voor mensen uit alle lagen van de bevolking.

De belangrijkste maatschappelijke waarde van sport en de 'sportieve lifestyle' is waarschijnlijk de gedachte dat sport sociale binding kan versterken tussen mensen en daarmee de sociale cohesie van de samenleving als geheel. En niet te vergeten het belang van sport voor de volksgezondheid en de rol ervan bij de opvoeding (Van Bottenburg & Schuyt, 1996; Verweel et al., 2005).

De sportvereniging wordt wel gezien als 'broedplaats van sociaal kapitaal' (Verweel et al., 2005). *Sociaal kapitaal* is volgens Forrest & Kearns (2001, p. 2129) één van de kenmerken om sociale cohesie aan te tonen⁴. Waar sociale cohesie gaat over de aard en hoeveelheid van het contact tussen mensen, gaat sociaal kapitaal over de baten die voortkomen uit deze contacten (Kemper, 2010).

In deze masterthesis wordt vastgehouden aan de opvatting van de Amerikaanse politicoloog Putnam omdat de sport in zijn onderzoeken naar sociaal kapitaal een belangrijke context vormt. Putnam ziet sociaal kapitaal als het geheel aan banden die mensen met elkaar onderhouden, wederkerigheid en onderling vertrouwen.

"Social capital refers to connections among individuals – social networks and the norms of reciprocity and trustworthiness that arise from them" (Putnam, 2000, p. 19).

Het begrip sociaal kapitaal draait met name om sociale netwerken waarin:

- maatschappelijk nuttige contacten, kennis en vaardigheden worden verworven,
- zich normen van wederkerigheid ontwikkelen,
- vertrouwen in de medemens wordt gegeneerd.

Sociaal kapitaal heeft in deze opvatting zowel betekenis voor het individu als voor de samenleving (Verweel et al., 2005, p. 8). Sociaal kapitaal wordt in dit onderzoek onderzocht aan de hand van de mate van contact tussen verschillende bevolkingsgroepen (interetnisch) en welke rol sport daarin speelt. *Interetnisch contact* wordt opgevat als contact en/of vriendschappen tussen mensen van verschillende etnische herkomst. Niet alleen interetnisch contact tussen autochtone en allochtone Nederlanders wordt onderzocht, ook contact tussen verschillende allochtone bevolkingsgroepen is interetnisch.

Begrippen als sociale integratie, sociale cohesie en sociaal kapitaal verwijzen naar aspecten van *in- en uitsluiting*. Binnen de sportwereld vinden eigenlijk continu vormen van in- en uitsluiting plaats en worden sociale groepen tegenover elkaar gezet (Elling, 2002; Houlihan, 2008). Om deze reden wordt in deze masterthesis ook ingegaan op processen van in- en uitsluiting. Sociale uitsluiting verwijst naar sociale ongelijkheid. Groepen mensen hebben verschillende mogelijkheden en kansen in de maatschappij. Deze zijn gebaseerd op sociaaleconomische status (inkomen/onderwijs), leeftijd, sekse, etniciteit, religie, seksualiteit en/of fysieke en mentale vaardigheden.

Vanwege gebrek aan voldoende financiële en/of culturele hulpmiddelen wordt de democratische betrokkenheid en maatschappelijke participatie van sommigen beperkt (Elling & Claringbould, 2005).

De overheid streeft in haar beleid naar een inclusieve sportpraktijk. Hiermee wordt bedoeld dat integratie nagestreefd wordt van verschillende groepen in en door de sport. Op deze manier wordt (ongewenste) uitsluiting tegengegaan (Elling, 2002). Maar zoals Krouwel et al. (2006, p. 169) zich in een artikel afvragen, in hoeverre is sport 'a *medicin for social ills*'?

⁴ De vijf kenmerken van sociale cohesie: 1) gemeenschappelijke waarden en normen; 2) sociale orde en sociale controle; 3) sociale solidariteit en welvaartsverschillen; 4) sociale netwerken en sociaal kapitaal; 5) identificatie met de plaats (buurtbinding) (Forrest & Kearns, 2001, p. 2129).

Uit de belangrijke begrippen die zijn uitgelegd blijkt de context van dit onderzoek. Namelijk de verschillen in sportparticipatie tussen sociale en etnische groepen die er nog steeds zijn, ondanks de veelbetekende (maatschappelijke) functies die toegeschreven worden aan de sport en de sportverenigingen (Van Bottenburg & Schuyt, 1996; Elling, 2002; Verweel et al., 2005; Van der Meulen, 2007). Daarom blijft het nuttig onderzoek te doen naar sportparticipatie en de gevolgen ervan voor het sociaal kapitaal van verschillende bevolkingsgroepen.

1.3 Onderzoeksvragen

Dit onderzoek richt zich zowel op sporters als op niet-sporters. Sporters kunnen in georganiseerd verband sporten, via een sportvereniging of sportschool, of in ongeorganiseerd verband in de wijk.

Met de verkregen inzichten over de motieven voor sportparticipatie en de mate en vormen van interetnisch contact van de sportende en niet-sportende allochtone jongeren worden tot slot conclusies en aanbevelingen gegeven. De resultaten en inzichten van het onderzoek zijn voor DMO team Sport van de gemeente Utrecht van belang voor de vorming en evaluatie van beleid gericht op het betrekken en behouden van allochtone jongeren uit Overvecht bij sport in georganiseerd en ongeorganiseerd verband.

In deze masterthesis staan de volgende onderzoeksvragen centraal.

- 1. Wat zijn de motieven van allochtone jongeren uit Overvecht om wel of niet te sporten en welke factoren zijn hierop van invloed?*
- 2. In hoeverre hebben allochtone jongeren uit Overvecht interetnisch contact en/of vriendschappen en hoe belangrijk is sportbeoefening hierin?*

Voor de beantwoording van de onderzoeksvragen wordt gebruik gemaakt van kwalitatief onderzoek. Dit gebeurt hoofdzakelijk door middel van semi-gestructureerde diepte-interviews. Alleen met kwalitatief onderzoek kunnen motieven en opvattingen vanuit het perspectief van de doelgroep zelf beschreven en verklaard worden. Kwalitatief onderzoek door middel van diepte-interviews is de beste manier om aan informatie te komen over mogelijk gevoelige onderwerpen als vriendschappen en vertrouwen (zie hoofdstuk 4, Methodologie) (Boeije, 2006).

De eerste onderzoeksvraag richt zich op sportparticipatie en de motieven hiervoor. Nagegaan wordt welke rol sport speelt in het leven van de jongeren. Onderzocht wordt welke verschillen er zijn op dit gebied tussen allochtone jongens en meisjes die wel of niet sporten of gestopt zijn met sporten. Daarnaast wordt onderzocht welke stimulerende en beperkende factoren van invloed zijn op de sportparticipatie van deze verschillende jongeren. Gegevens over de sportparticipatie in Utrecht worden geanalyseerd aan de hand van secundair kwantitatief onderzoek, de overige informatie wordt verkregen na analyse van de diepte-interviews.

Onderzoeksvraag twee focust zich op de mate en vorm van interetnisch contact welke sportende en niet-sportende allochtone jongeren opdoen. Zijn er verschillen tussen de groepen op te merken? En tussen jongens en meisjes. En tussen Turken en Marokkanen? Daarnaast worden aan de hand van thema's als vertrouwen en discriminatie processen van in- en uitsluiting onder jongeren en rol van sport hierin onderzocht.

1.4 Doelgroep en onderzoeksgebied

Als over 'allochtone jongeren uit Overvecht' gesproken wordt in deze masterthesis wordt de doelgroep aangeduid. Deze bestaat om precies te zijn uit jongens en meisjes tussen de 14 en 16 jaar oud, allen van Turkse en Marokkaanse afkomst.

Voor deze jongeren is gekozen omdat zij de overgrote meerderheid vormen van alle nationaliteiten in de wijk Overvecht (Gemeente Utrecht, 2011b). De overgrote meerderheid is leerling van het Trajectum College (een middelbare school voor vmbo) in Overvecht.

Vmbo-leerlingen én Turkse of Marokkaanse jongeren uit Utrecht sporten minder dan Nederlandse jongeren. Vooral Turkse en Marokkaanse meisjes blijven achter (Gemeente Utrecht, 2010c).

Voor de wijk Overvecht is gekozen omdat in deze wijk de sportdeelname het laagst is van heel Utrecht. In 2009 sportte 57% van de inwoners van Overvecht minimaal één keer per maand. Dit is een fors stuk lager dan het gemiddelde van 70% van de tien Utrechtse wijken samen (Gemeente Utrecht, 2010b). Ook krijgt de in 2007 aangewezen 'krachtwijk' veel aandacht van de gemeente om de achterstand op sociale en fysieke gebied in te halen (Gemeente Utrecht, 2010a).

1.5 Maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie

Maatschappelijke relevantie

Voor de gemeente Utrecht zijn de resultaten, conclusies en aanbevelingen van dit onderzoek van belang. Dit onderzoek biedt inzichten over de specifieke doelgroep in Overvecht. Hierdoor kan toekomstig beleid en kunnen (huidige) wijkgerichte projecten gericht op sportparticipatie van allochtone jongeren beter aangestuurd worden. De gemeente en beweegmakelaars in de wijk kunnen zo meer grip krijgen op deze doelgroep. De interviews dragen ook bij aan de bewustwording van het belang van sporten en bewegen onder de jongeren die mee hebben gewerkt.

Dit onderzoek bouwt voort op onder andere het onderzoek van Van Luxemburg (2010) over het gemeentelijk sport- en beweegstimuleringsbeleid voor jongeren tussen 12 en 17 jaar. De visies van beleidsmedewerkers en beleidsuitvoerders (uit de wijken Overvecht en Noordwest) werden in dit onderzoek vergeleken en er zijn aanbevelingen gedaan voor het gezamenlijke beleid op het gebied van sport, bewegen en jeugd.

Deze masterthesis biedt verdieping door met de allochtone jongeren zelf te spreken en te onderzoeken of hun motieven en wensen aansluiten het gemeentelijk beleid en de uiteindelijke uitvoering van de sport- en beweegaanbieders⁵ in de wijk.

Tenslotte kunnen specifieke (wetenschappelijke) inzichten over sportmotieven en interetnisch contact van allochtone jongeren bijdragen aan het (maatschappelijke) debat over integratie van etnische minderheden en de rol van sport hierin.

Wetenschappelijke relevantie

Centraal in dit onderzoek staan theorieën over interetnisch contact en sociaal kapitaal. De wetenschappelijke relevantie van deze masterthesis blijkt uit de toepassing van de gebruikte theorieën over interetnisch contact en sociaal kapitaal op de situatie van allochtone jongeren in Overvecht, steeds in relatie tot sport. Dit kan bijdragen aan nieuwe inzichten, leidend tot mogelijk uitgebreider wetenschappelijk onderzoek naar deze thema's.

Met name de opvattingen van Putnam (2000; 2007) en Bourdieu (1979) zijn belangrijk geweest in het formuleren van theorieën over contacten met mensen met verschillende etnische herkomst. Zij hebben betekenis gegeven aan het begrip sociaal kapitaal, wat in dit onderzoek steeds gekoppeld wordt aan de betekenis van interetnisch contact in de sport.

De onderzoeken van Elling (onder andere 2002; 2004) vormen een belangrijk deel van de literatuurstudie in het tweede hoofdstuk. Vooral haar bevindingen over processen van in- en uitsluiting in de sport worden aangehaald.

⁵ Sport- en beweegaanbieders in de wijken zijn wijkwelzijnsorganisaties (wwo's), migrantenzelforganisaties (mzo's), sportverenigingen en scholen.

Zij nuanceert het vaak positieve beeld wat geschetst wordt door de overheid als het gaat om de verbroedering door sport en de invloed ervan op integratie.

Uit het onderzoek van Van der Meulen (2007) blijkt dat als meer allochtone jongeren participeren in sport, dit niet vanzelfsprekend betekent dat autochtone en allochtone jongeren meer met elkaar mengen.

Vernieuwend is dat deze masterthesis niet alleen kijkt naar de vorm en mate van sociaal kapitaal in verenigingsverband (zoals Van der Meulen 2007), maar ook naar de invloed hiervan of jongeren niet deelnemen aan sport of in ongeorganiseerd verband sporten in de wijk. Hierdoor is vergelijking tussen de mate en vormen van interetnisch contact en sociaal kapitaal tussen de groepen jongeren mogelijk. Zowel interetnisch contact binnen als buiten het sporten om wordt in het onderzoek meegenomen.

Deze masterthesis vormt een meerwaarde doordat naast interetnisch contact en in- en uitsluiting aandacht is voor onderzoek naar de motieven van allochtone jongeren om wel of niet te sporten en de factoren die hierop van invloed zijn. Hierdoor kan deze masterthesis een zo compleet mogelijk beeld geven van de allochtone jongeren in Overvecht.

Tot slot kan deze masterthesis een verrijking zijn binnen het vakgebied van de Sociale Geografie en Stadsgeografie. Meer onderzoek naar sport, iets waar men nauwelijks omheen kan in de moderne samenleving, binnen de Stadsgeografie kan hierdoor aangewakkerd worden. Uit meerdere wetenschappelijke onderzoeken komt de relatie tussen sportparticipatie en sociale cohesie naar voren. Onderzoek op het snijvlak van de geografie, (sport)sociologie en sportbeleid naar of en hoe deze relatie op het gebied van interetnisch contact en sociaal kapitaal te vinden is in de beleving van allochtone jongeren in de wijk Overvecht kan hier aan bijdragen.

1.6 Leeswijzer

Het literatuuronderzoek vervolgt deze inleiding. Het theoretisch hoofdstuk gaat eerst in op de factoren die van invloed zijn op allochtone jongeren om wel of niet te gaan sporten. Deze factoren bepalen onder andere de vorm van motivatie en sociale identiteit, beide bepalend voor de uiteindelijke sportparticipatie. Paragraaf 2.2 gaat in op theoretische visies op contact tussen mensen met verschillende etniciteit. Sociaal kapitaal staat hierin centraal. De daaropvolgende paragraaf geeft op basis van recente onderzoeken van Nederlandse onderzoekers de situatie van interetnisch contact in Nederland en specifiek voor de sport weer. Tot slot wordt in paragraaf 2.4 ingegaan op processen van in- en uitsluiting in de sport, ter verdieping van de bevindingen over interetnisch contact.

Hoofdstuk 3 is een hoofdstuk dat de achtergrond schetst van het onderzoek. Hier wordt ingegaan op cijfers over sportparticipatie van allochtonen op wijk- en stadsniveau en de huidige opvattingen en beleidsvoornemens uit nationaal en gemeentelijk sportbeleid.

In hoofdstuk 4 volgt de methodologische verantwoording over de keuzes binnen het onderzoek. Hoofdstuk 5 en 6 geven een analyse van de resultaten uit de interviews en hoofdstuk 7 geeft tot slot een conclusie waarin de onderzoeksvragen beantwoord worden, aanbevelingen gegeven worden en het onderzoeksproces gereflecteerd wordt.

2. De betekenis van sport: motieven voor participatie en interetnisch contact

Sport, een begrip met veel betekenissen. Deze betekenissen kunnen variëren door de verschillen in beleving die personen bij sport kunnen hebben. Voor jongeren die volop bezig zijn met het ontwikkelen van een eigen identiteit geldt dit misschien nog wel meer. Van jongens die hun droom om topsporter te worden al op vroege leeftijd nastreven tot meisjes die alleen sporten om af te vallen of gezellig met vriendinnen te zijn. De vele factoren die van invloed zijn op de keuze om wel of niet te gaan sporten komen in dit hoofdstuk aan bod. Ontmoeting en contact met anderen kan daar één van zijn. Contact met anderen en vooral contact met mensen met een andere etniciteit is echter eerder een middel dan een doel op zich. 'Sport als middel' staat centraal in overheidsbeleid. Maar wat is bijvoorbeeld de relatie tussen sport en interetnisch contact? Meerdere wetenschappers hebben zich in het kader van integratie en sociale cohesie afgevraagd waar interetnisch contact toe kan leiden. Sociaal kapitaal is hierin een centraal begrip dat kan verklaren wat verschillende vormen van interetnisch contact opleveren voor de sport.

De theoretische inbedding van deze masterthesis richt zich op de volgende twee deelonderwerpen:

- factoren die van invloed zijn op motieven voor sportparticipatie,
- (theorieën over) interetnisch contact en de betekenis van sport hierin.

Het hoofdstuk is als volgt ingedeeld. Allereerst wordt ingegaan op factoren die van invloed zijn op de motieven voor sportparticipatie (2.1). Vervolgens worden de wetenschappelijke visies op contact tussen mensen met verschillende etniciteit behandeld (2.2). Verdieping en meer voorbeelden uit secundair onderzoek worden gegeven in de laatste twee paragrafen van het hoofdstuk. Onderzoek naar interetnisch contact in de sport komt aan bod in paragraaf 2.3. Processen van in- en uitsluiting vormen hierbij een belangrijk deelonderwerp wat sterk in relatie staat tot interetnisch contact en sport (2.4). Tot slot wordt het hoofdstuk afgesloten met een conclusie in de vorm van een samenvattend model waarin de relaties tussen de verschillende theoretische concepten zichtbaar gemaakt worden (2.5).

2.1 Factoren die van invloed zijn op motieven voor sportparticipatie

Om de motieven van allochtone jongeren goed te kunnen analyseren is het nodig te begrijpen hoe de jongeren tot hun keuzes komen. Meerdere factoren als persoonlijke kenmerken, omgevingsinvloeden en bijvoorbeeld genetische en psychologische factoren zijn hierop van invloed. Deze factoren kunnen elkaar versterken, maar ook tegenwerken (Van Bottenburg & Schuyt, 1996). De betreffende factoren beïnvloeden de motieven van de jongeren om wel of niet te sporten. Hierbij wordt de volgende redenering aangehouden: de sociale identiteit is een afgeleide van deze factoren en deze identiteit bepaalt welke motieven voor sportparticipatie per individu de doorslag geven. Achtereenvolgens worden in deze paragraaf de volgende factoren behandeld.

1. *Persoonlijke kenmerken* – en afgeleiden daarvan: geslacht, opleiding, leeftijd & fase van sportontwikkeling.
2. *Sociale en fysieke omgevingsinvloeden*. Sociaal: invloed ouders, etniciteit, religie en cultuur, vriendschappen. Fysiek: afstand en bereikbaarheid.
3. *Psychologische kenmerken*: vormen van motivatie en sociale identiteit.

2.1.1 Persoonlijke kenmerken

Leeftijd en fase van sportontwikkeling

Leeftijd speelt een belangrijke rol in de fase van sportontwikkeling waarin kinderen en jongeren zich bevinden. De fase van sportontwikkeling (zowel lichamelijk als geestelijk) is in het kader van sportmotieven een belangrijke afgeleide van het persoonlijke kenmerk leeftijd en wordt daarom samengenomen. Volgens het '*Developmental Model of Sport Participation*' (DMSP) van Coté & Fraser-Thomas (2006) doorlopen sporters drie fasen van sportontwikkeling. De uitprobeer-, specialisatie- en investeringsfase. Tijdens de uitprobeerfase (6 tot en met 12 jaar) nemen kinderen deel aan verschillende sporten. Het kind leert spelend kennis te maken met diverse sporten. In de specialisatiefase (13 tot en met 15 jaar) neemt het aantal sporten af. Dit geldt ook voor de investeringsfase (16 jaar en ouder). Tijdens de specialisatiefase wordt de focus gelegd op het bereiken van doelen en het verbeteren van prestaties. De groeisprint is van invloed in deze fase. Lengtegroei zorgt voor een verhoogde blessuregevoeligheid, wat van invloed kan zijn op de sportparticipatie.

Tijdens de investeringsfase worden prestaties belangrijker en wil de jongere ook zelf verantwoordelijk zijn voor zijn of haar prestaties. Hiernaast gaan samenspel, taakbewustzijn, zelfkritiek en kritiek op prestaties van anderen een rol spelen. Plezier in het sporten staat in de eerste twee fasen centraal maar in de investeringsfase niet meer.

Uit onderzoek van Kirk (2005) is gebleken dat de kwaliteit van vroege leerprocessen door '*sampling and play*' tijdens de kindertijd belangrijk is voor het ontwikkelen van competenties. Dit zorgt weer voor motivatie om te blijven sporten. Dit komt ook overeen met het model van Weiss (1995). Weiss benadrukt dat motivatie in relatie gebracht moet worden met competentie en zelfvertrouwen en introduceert hiervoor het '*skilldevelopment*' model. Onder competentie worden de mogelijkheden van de jongere verstaan, zoals de jongere die ziet en voelt en hoe de omgeving daar tegenaan kijkt.

De taak is aan de trainer (of sportaanbieder) om de competentie van de jongere vast te stellen en daarbij passend sportaanbod te bieden. De jongere wordt op deze manier in staat gesteld succeservaringen op te doen. Hiermee wordt zelfvertrouwen gecreëerd dat de motivatie bevordert om door te gaan met het leren van de sport.

Weiss concludeert dat kinderen en jongeren die weinig participeren en de sport verlaten, een laag niveau van '*perceived competence*' hebben. Dit betekent dat zij een lage perceptie van hun mogelijkheden hebben om sportieve vaardigheden onder de knie te krijgen (Buisman & Van der Wiel, 2010). Dit komt overeen met een bevinding van Frelief & Janssens (2007) in hun onderzoek naar het sport- en beweeggedrag van kinderen tussen tien en twaalf jaar. Uit dit onderzoek blijkt namelijk dat sommige jongens en meisjes hun lidmaatschap bij een sportvereniging opzeggen door onzekerheid over de eigen sportieve competenties en gebrek aan durf.

Geslacht

Er zijn verschillen in sportdeelname tussen jongens en meisjes. Naast diverse omgevingsinvloeden waar de volgende paragraaf op ingaat heeft dit te maken met de verschillende motieven die jongens en meisjes aangeven om te sporten. Jongens hechten meer belang aan aanzien, spelplezier en spanning en avontuur dan meisjes. Meisjes vinden lichamelijke effecten weer belangrijker dan jongens (Tiessen-Raaphorst, 2010). Coakley (2007a) is van mening dat jongeren sporten om controle over hun leven te hebben en te houden en om hun competentie aan anderen te tonen. Volgens deze onderzoeker zien meisjes deze motieven voor sportdeelname als minder belangrijk. Dit kan een reden zijn waarom zij, in tegenstelling tot jongens, minder serieus deelnemen aan georganiseerde sportactiviteiten.

Jongens en meisjes blijken (gecorrigeerd naar opleidingsniveau, sociaaleconomische status en etniciteit) vooral van elkaar te verschillen wat betreft deelname aan sportwedstrijden en tijd die besteed wordt aan sport. Jongens doen vaker mee met wedstrijden en besteden meer tijd aan sport dan meisjes (Bouwknegt, 2009).

Ook zouden jongens eerder voor een teamsport kiezen en meisjes vaker voor individuele sporten. Jongens zouden vooral van sporten houden die complex en competitief van aard zijn, sporten met regels en sporten die groots en doelgericht zijn. Meisjes houden van sporten in kleine groepjes en meer van onafhankelijke activiteiten (Buisman & Van Rossum, 1998). Er bestaat ook een verschil in 'jongenssporten' en 'meisjessporten'. Jongens doen vaker aan voetbal, auto/motorsport, vecht- en verdedigingssporten, tafeltennis, basketbal en honkbal. Typische 'meisjessporten' zijn paardrijden, turnen/gymnastiek, fitness/aerobics, handbal en korfbal (Elling, 2002).

Opleiding

Uit de Rapportage Sport 2010 blijkt dat er verschillen zijn in sportmotieven tussen groepen middelbare scholieren. Leerlingen van het praktijkgericht vmbo vinden speelplezier minder belangrijk dan leerlingen van vmbo-t/havo/vwo en vinden juist op gewicht blijven en uiterlijk het meest belangrijk (Tiessen-Raaphorst et al., 2010). Het opleidingsniveau van de ouders is ook een belangrijke factor en wordt in de volgende paragraaf behandeld.

2.1.2 Sociale en fysieke omgevingsinvloeden

Jongeren zijn gevoelig voor invloeden uit hun omgeving. Sociale omgevingsinvloeden zijn belangrijke mensen in het leven van jongeren zoals ouders, broers, zussen, vrienden en vriendinnen en kunnen veel invloed uitoefenen op het gedrag. Plekken waar de jongere vaak komt spelen ook een rol (Elling, 2002). Daarnaast zijn afstand en bereikbaarheid fysieke omgevingsinvloeden die van invloed zijn op motieven voor sportparticipatie.

Ouders

Ouders hebben grote invloed op de sportparticipatie van hun kinderen. Ze vormen zelfs een belangrijke randvoorwaarde hiervoor, blijkt uit het onderzoek van Frelie & Janssens (2007). Drie belangrijke factoren worden besproken: inkomen, opleidingsniveau en stimulans.

Afbeelding 1.1 De rol van ouders
Bron: KNVB & NISB (2011).

Mensen met een hoger opleidingsniveau en hoger inkomen sporten meer. Dit heeft vooral te maken met de levensstijl die hierbij past. Ook hechten zij meer waarde aan sport. Als oorzaak hiervoor geven de onderzoekers aan dat ouders met een hogere opleiding bewustere keuzes maken. Doordat zij in arbeidssituaties minder bewegen compenseren zij dit in hun vrije tijd met sporten. Financiën spelen vooral voor minder daadkrachtige ouders een rol (Frelier & Janssens, 2007).

Dit wordt door het onderzoek 'Kunnen alle kinderen meedoen?' van het Sociaal en Cultureel Planbureau over vrijetijdsbesteding van arme kinderen in Nederland tussen de 5 en 18 jaar bevestigd (Jehoel, 2009).

Een gezin met een actieve leefstijl heeft positieve invloed op het beweeggedrag van jongeren. De stimulansen die de jongeren thuis krijgen hebben meer impact op het sport- en beweeggedrag van jongeren dan de samenstelling van het gezin en de sociaaleconomische status. Door regels te hanteren kunnen ouders tot op zekere hoogte een actieve leefstijl bij hun kinderen afdwingen. Volgens de onderzoekers moeten ouders het goede voorbeeld geven, aanmoedigen, ondersteunen en regels stellen. Kinderen van ouders die het goede voorbeeld geven door zelf te sporten zijn vaker lid van een sportvereniging. Het voorbeeldgedrag van de ouders gaat het sterkst op bij allochtone meisjes, die vaak achterliggen wat betreft sportparticipatie en lid zijn van een sportvereniging. Autochtone ouders lijken het gedrag van hun kinderen vaker te reguleren dan allochtone ouders (Frelier & Janssens, 2007).

Ouders spelen verder een belangrijke rol bij de keuze voor een sport en een sportvereniging. Voor jonge kinderen zijn ze vaak onmisbaar wat betreft het brengen en halen en het geven van emotionele ondersteuning. Naarmate de jeugd ouder wordt drukken zij zelf steeds meer hun stempel op hun sportbeoefening en treden ouders terug (Buisman, 2004).

Etniciteit, religie en cultuur

De rol van de ouders in de sportparticipatie van jongeren hangt in veel gevallen samen met de rol van cultuur. Veel (allochtone) jongeren krijgen cultuur, bijvoorbeeld in de vorm van religie, mee in de opvoeding.

Volgens Krouwel & Boonstra (2001)⁶ speelt cultuur een belangrijke rol in de sport omdat de meeste sporters in eerste instantie sporten vanwege het sociale verkeer en het ontmoeten van gelijkgezinden. Interessant is dat deze onderzoekers aangetoond hebben dat er duidelijk verschillen bestaan in intrinsieke motivatie tussen etnische groepen. Autochtone Nederlanders, Surinamers en Antillianen zouden in de sport ontmoeting en gezelligheid zoeken en zijn daardoor meer gemotiveerd om met anderen te sporten. Voor Marokkanen en nog sterker voor Turken geldt dat zij in de sport bevestiging zoeken voor de eigen culturele identiteit. Om deze reden zou hun wens groter zijn om met mensen binnen de eigen kring te sporten. Deze resultaten zijn wel gebaseerd op onderzoek naar volwassenen.

Wat betreft motieven om te sporten blijkt uit de Rapportage Sport 2010 dat niet-westerse allochtone jongeren sociaal contact bij het sporten minder belangrijk vinden dan autochtone- en westerse allochtone jongeren. Lichamelijke effecten vinden niet-westerse allochtone jongeren juist belangrijker (Tiessen-Raaphorst, 2010).

Uit het onderzoek van Krouwel & Boonstra (2001) blijkt verder dat allochtone jongeren vinden dat sportverenigingen te weinig rekening houden met de religieuze en culturele achtergrond van leden uit andere etnische groepen. Allochtonen verwijten autochtonen daarnaast wel eens dat zij 'integratie' binnen de sport interpreteren als eenzijdige aanpassing, terwijl het begrip juist moet verwijzen naar wederzijdsheid (Elling & De Knop, 1998).

⁶ De onderzoekers baseren hun resultaten op statistieken (1998) en onderzoeken van het Centrum voor Onderzoek en Statistiek van de gemeente Rotterdam over vrijetijdsbesteding en sportgedrag van verschillende etnische groepen in Rotterdam.

Bij buurtsportactiviteiten zijn autochtone sporters vaak in de minderheid. Hierdoor kunnen zij zich minder op hun gemak voelen. Allochtone buurtsporters drukken om deze reden nog sterker een cultureel stempel op de activiteiten. Door de invloed van etniciteit en cultuur treed in dit geval een spiraal van zelfselectie in werking wat leidt tot relatief homogene sportbeoefening op straat.

Krouwel & Boonstra (2001) zijn van mening dat zowel voor sportverenigingen als voor buurtsport geldt dat de dominante cultuur bepaalt wie wel of niet blijft.

Voor veel allochtone meisjes is sporten niet vanzelfsprekend. De rol van de ouders is samen met cultuur belangrijk. Vader, moeder en soms zelfs andere gezinsleden moeten eerst hun toestemming geven voordat meisjes mogen sporten (van den Hombergh, 2006). Het samen sporten met jongens of mannen is voor veel allochtone meisjes problematisch. Dit geldt ook voor het sporten onder leiding van een mannelijke trainer. Het lichaam moet bij het sporten bedekt blijven en 's avonds sporten kan bezwaarlijk zijn omdat zij niet alleen over straat mogen. Of een kind broers of zussen heeft maakt ook met name voor allochtone meisjes een verschil (Frelief & Janssens, 2007). Een verklaring hiervoor is mogelijk dat broers het pad kunnen vrijmaken voor sportbeoefening (Elling, 2002).

Vriendschappen

De invloed van vriendschappen op de sociale motivatie van sportende jongeren moet niet onderschat worden (Allen, 2003). Zie paragraaf 2.1.3.

Erbij horen kan voor sommige jongeren een belangrijke rol spelen in hun motivatie om wel of niet te sporten. De aard van sociale contacten tijdens en rondom het sporten zijn ook van invloed op de plezierbeleving en daarmee de continuïteit van deelname. Jongeren worden door vrienden gestimuleerd om een bepaalde sport te beoefenen, waar ze vervolgens weer nieuwe contacten opdoen.

Niet duidelijk is echter hoeveel jongeren tijdelijke of langdurige vriendschapsrelaties aangaan in of via de sport. Ook bij de keuze om te stoppen met hun sport spelen vriendschappen een belangrijke rol. Jongeren geven vaak aan te stoppen met een bepaalde sport of bij een bepaalde sportvereniging omdat ze niet meer samen met hun vriend(en) mogen sporten (Elling, 2002).

Afstand en bereikbaarheid

In het accommodatiebeleid van gemeenten zijn de fysieke omgevingsinvloeden afstand en bereikbaarheid van sportaccommodaties een belangrijk onderdeel. Een goede spreiding van sportaccommodaties leidt tot vermindering van de afstand tot en de reistijd naar de accommodatie.

In Nederland is de dichtheid aan sportvoorzieningen hoog, blijkt uit de Rapportage Sport 2010 (Tiessen-Raaphorst et al., 2010). Maar liefst 80% van de Nederlanders heeft minder dan een kwartier nodig om er te komen. Van de sportvoorzieningen ligt 36% op minder dan 2,5 kilometer van huis, en 80% op minder dan 10 kilometer. Reistijd is dan ook geen belemmering meer voor sportdeelname. Andere factoren als tijd en gezondheid zijn belangrijker, net als sporten met vrienden of bekenden. Reistijd of bereikbaarheid blijkt voor slechts 3% van de sporters die gestopt zijn te hebben meegespeeld in hun motieven om te stoppen met sporten.

De reistijd bij sporten in de openbare ruimte is korter dan bij sporten in een sportaccommodatie. Toch reist meer dan een kwart van de sporters meer dan een kwartier voor sportbeoefening in de openbare ruimte.

Voor de jongeren van 12 tot 17 jaar lijkt mee te wegen dat ze op zichzelf zijn aangewezen wat betreft vervoer. Zij gaan vaak lopend of per fiets naar de sportaccommodatie en zijn bereid om maximaal een kwartier te reizen. Deze resultaten duiden erop dat het sportbeleid in Nederland een zodanige spreiding van voorzieningen heeft gerealiseerd voor de breedtesport, dat afstand voor vrijwel niemand meer een serieuze belemmering vormt (Tiessen-Raaphorst et al., 2010).

Boonstra en Stolk (2007) deden onderzoek naar sport in Rotterdamse stadswijken en zijn van mening dat locatie en bereikbaarheid van sportaccommodaties wel degelijk bepalend zijn voor sportdeelname van allochtone jeugd. Zij schetsen de ontwikkeling dat de afgelopen jaren veel sportvoorzieningen naar de rand van de stad zijn verdrongen. Hierdoor ontbreekt een goede sportinfrastructuur in de achterstandswijken. Dit verklaart volgens de onderzoekers ook dat sportverenigingen in achterstandswijken moeite hebben met de instroom van nieuwe groepen leden zoals allochtonen.

2.1.3 Psychologische kenmerken

Deze paragraaf gaat in op een aantal psychologische kenmerken die van invloed zijn op de sportparticipatie en –motivatie. Het gaat om de vormen van motivatie die iemand kan hebben en hoe diegene zijn of haar sociale identiteit heeft ontwikkeld in relatie tot sport.

Vormen van motivatie

Zowel intrinsieke als extrinsieke motivatie is van invloed op de sportparticipatie (Ryan & Deci, 2000; Malett et al., 2006). Daarnaast speelt sociale motivatie een belangrijke rol bij jongeren (Allen, 2003).

Veel psychologisch onderzoek naar motivatie is gebaseerd op de 'self-determination theory' (SDT). De SDT is een benadering van menselijke motivatie en persoonlijkheid. De theorie focust zich op het belang van de innerlijke bronnen van mensen op het gebied van persoonlijke ontwikkeling en zelfregulering (Ryan & Deci, 2000, p. 68). Met de SDT kunnen verschillende types van motivatie onderscheiden worden, elk met verschillende gevolgen voor het leerproces, presteren, persoonlijke ervaring of welzijn. Intrinsieke motivatie reflecteert de positieve potentie van de mens. De onderzoekers omschrijven het als:

"the inherent tendency to seek out novelty and challenges, to extend and exercise one's capacities, to explore, and to learn" (Ryan & Deci, 2000, p. 70).

Bewezen is dat de intrinsieke motivatie van mensen aangemoedigd moet worden om blijvend en van grotere invloed te zijn. De sociale omgeving is hierin belangrijk. Deze kan intrinsieke motivatie teweeg brengen of juist tegenhouden door respectievelijk het aanmoedigen of belemmeren van de aangeboren psychologische behoeften van mensen. Extrinsieke motivatie ontwikkelt zich vooral na de vroege kinderjaren bij mensen. Deze vorm van motivatie ontstaat door sociale druk om bepaalde activiteiten te doen die eigenlijk niet interessant zijn maar wel voor nieuwe verantwoordelijkheden zorgen. Intrinsieke motivatie daarentegen heeft betrekking op het doen van een activiteit door de inherente bevrediging van de activiteit zelf (Ryan & Deci, 2000).

Om de motivatie voor sport te meten is in 1995 door Pelletier, oorspronkelijk in het Frans, de 'sport motivation scale' (SMS)⁷ opgesteld. Malett et al. (2006) hebben onderzoek gedaan om deze SMS te verbeteren, zowel door een nog niet eerder gemeten vorm van extrinsieke motivatie aan de sport toe te voegen ('integrated motivation'), als door het bestaande model beter toepasbaar te maken op meerdere situaties. Volgens Malett et al. (2006) is het belangrijk te weten welke vorm van intrinsieke of extrinsieke motivatie de sporter heeft. Dit is namelijk bepalend voor de sportparticipatie.

Een interessant onderzoek op het gebied van sportmotivatie is het onderzoek van Allen (2003). Zij onderzocht onder 100 Engelse meisjes tussen de 14 en 17 jaar welke rol sociale motivatie speelt in de keuze om te sporten.

⁷ De SMS meet zeven vormen van sportmotivatie: *amotivation, external regulation, introjected regulation, identified regulation en intrinsic motivation to know, to accomplish and to experience stimulation* (Malett et al., 2006).

Volgens Allen is de sociale context belangrijk maar nog onderbelicht in onderzoek naar sportmotieven. Dit richt zich vaak op de fysieke competentie.

Veel jongeren hebben sociale redenen om deel te nemen aan activiteiten.

"(...) Individuals' motivation in sport may not always be related to or explained by a desire to demonstrate or develop physical ability. Rather, social concerns such as developing and demonstrating social connections may also be important to understanding young people's sport motivation" (Allan, 2003, p. 552).

Sociale motieven zijn bijvoorbeeld het deel uitmaken van een team, sociale status, vriendschappen opdoen en erkenning krijgen van anderen. Ook sociale druk van de ouders valt hieronder. De sociale context kan zowel positieve als negatieve invloed hebben op de sportparticipatie.

Gebaseerd op voorgaand onderzoek formuleert Allen (2003) twee typen sociale doelstellingen die gerelateerd zijn aan sociale motivatie. De eerste sociale doelstelling benadrukt relaties en positieve sociale ervaringen. Sport is voor deze groep jongeren zowel een sociale als fysieke activiteit. Ze voelen zich goed bij sporten als dit mogelijkheden biedt voor sociale activiteiten en persoonlijke relaties. De tweede sociale doelstelling legt de nadruk op de sociale bevestiging van de persoon zelf door middel van erkenning door anderen en sociale status. Deze groep jongeren voelt zich alleen goed bij sporten wanneer zij deel uit maken van de populaire groep of als zij goedkeurig ontvangen van anderen.

De resultaten van het onderzoek wijzen uit dat de onderzochte vrouwelijke pubers inderdaad sociale motieven hebben om te gaan sporten. Uit dit onderzoek blijkt dat sportparticipatie een sociale betekenis heeft. Sociale motieven kunnen verschillende vormen aannemen. De betekenisgeving staat vooral in verband tot sociale bevestiging van zichzelf en tot het krijgen van goedkeuring van anderen (Allen, 2003).

Sociale identiteit

De pubertijd is een belangrijke periode waarin jongeren op zoek gaan naar hun identiteit en eigen keuzes gaan maken (Elling & Knoppers, 2005).

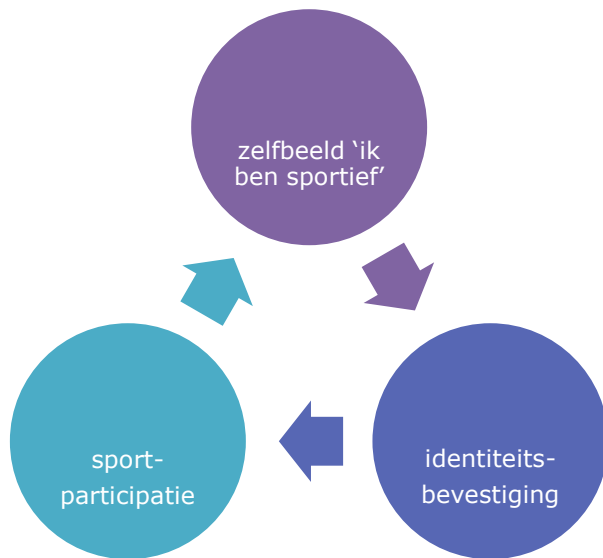
Sociale identiteit is in het kort: ons gevoel van wie we zijn. Identiteit is sociaal geconstrueerd en verandert constant in een dynamische samenleving. Een veranderende identiteit kan leiden tot veranderend gedrag (Elling, 2002).

Tajfel en Turner (1972) onderscheiden sociale identiteit en eigen identiteit. Mensen ontleen hun zelfbeeld aan mensen waar ze mee omgaan (sociale identiteit) en aan hun eigen gedrag (eigen identiteit). Mensen streven naar een consistent zelfbeeld en ze gedragen zich op een manier die hun identiteit bevestigt. Daarnaast speelt identiteit volgens deze onderzoekers een rol in gewoontegedrag en vormt het een intrinsieke motivatie voor gedrag. Figuur 2.1 toont de positieve invloed dat een sportief zelfbeeld heeft op sportparticipatie (Verkooijen, 2010).

Jongeren met een positief sportief zelfbeeld doen vaker aan sport en bewegen meer. Ook hebben zij over het algemeen een gezondere leefstijl (Anderson et al., 2009). Nadelen van een sterk (eenzijdig) positief zelfbeeld kan bijvoorbeeld een verhoogde kans op een burn-out zijn bij tegenvallende prestaties of blessures (Raedeke & Smith, 2001).

Sport speelt een belangrijke rol in de totstandkoming van de sociale identiteit van jongeren. Sport verschaft en versterkt de identiteit en daarom zoekt men gezelschap waar men mee bevriend is of hoopt te kunnen raken. Zowel de eigen identiteit als de directe sociale omgeving zijn grotendeels bepalend om wel of niet te sporten (Krouwel & Boonstra, 2001). Coakley (2007a) schrijft over socialisatie in de sport en ziet daarin een belangrijke link met het vormen van identiteit. Hij ziet socialisatie als een proces waarin personen ideeën vormen over wie ze zijn en hoe ze in verbinding staan met de wereld om hen heen. Dit proces vindt plaats door deel te nemen aan activiteiten en ervaringen, bijvoorbeeld door te sporten.

Figuur 2.1 Relatie sportparticipatie en sportief zelfbeeld
Bron: Verkooijen (2010).

Betrokken raken en blijven bij de sport gaat samen met het nemen van beslissingen en het vormen van een identiteit. Deze processen worden weer beïnvloed door persoonskenmerken, de invloed van de omgeving (familie, vrienden en de mogelijkheden om te sporten) en het ervaren van succes tijdens het sporten.

In de pubertijd zetten jongeren zich op verschillende manieren af tegen hun ouders. Zij worden zich bewust van 'natuurlijke' fysieke verschillen en van onder andere hun etnische identiteit.

Zowel impliciet als expliciet gaan ze zich identificeren met groepen en subculturen en distantiëren van anderen door onder andere activiteiten in hun vrije tijd en keuze voor bepaalde sport(en). Veel jongeren en vooral meisjes stoppen tijdens de pubertijd met sporten binnen georganiseerde sportverenigingen. Dit heeft zowel met identiteit als clubcultuur te maken. Juist op het moment dat jongeren hun zoektocht naar hun (etnische) identiteit heel belangrijk vinden wordt van hen verwacht dat zij zich aanpassen aan de aanwezige clubcultuur. En die is over het algemeen traditioneel blank (Elling & Knoppers, 2005; Krouwel & Boonstra, 2001). Ook het onderzoek van Frelier & Janssens (2007) bevestigt het verband tussen de pubertijd en het stoppen met sporten van allochtone meisjes. Elling & Knoppers (2005) noemen 'geslachtsrijpheid' hiervoor als oorzaak. Voor jonge moslima's betekent dit dat zij door hun sociale omgeving meer afgeschermd worden van jongens en mannen en beperkt worden in hun gedragsmogelijkheden.

Samenhangend met de zoektocht naar een eigen identiteit is het verschijnsel van 'zapedrag' onder kinderen en jongeren in de sport. Meer dan zestig procent van de kinderen (tot twaalf jaar) die nu lid zijn van een sportvereniging, is eerder ook al lid geweest van één of meerdere sportverenigingen. De jeugd probeert allerlei sporten uit. Opvallend is dat vooral (allochtone) meisjes zoekend zijn naar een sport. Het zappen heeft niet alleen te maken met de wens verschillende takken van sport uit te proberen, het heeft ook te maken met het zoeken naar een vereniging die qua sfeer aanspreekt. Het karakter van een competitieve verenigingsport zou minder goed aansluiten bij de motivatie van meisjes dan bij die van jongens (Frelier & Janssens, 2007).

Individualisering speelt een belangrijke rol in het zapedrag van jongeren. Jongeren maken tegenwoordig niet meer deel uit van één gemeenschap of groep. Zij zoeken voor hun uiteenlopende motivaties en interesses 'wisselende verbanden' (zoals sportverenigingen) om aan hun wensen en behoeften tegemoet te komen.

De sociale verbanden die zij kiezen zijn vaak minder hecht en zijn kortstondig, ongedwongen en vrijblijvend van aard. Hierdoor kan gemakkelijk afgehaakt worden (Duyvendak & Hurenkamp, 2004).

2.1.4 Belangrijkste sportmotieven van jongeren

Rekening houdend met de eerder genoemde factoren die de motieven om wel of niet aan sport te doen beïnvloeden worden in deze masterthesis de factoren onderzocht die van toepassing zijn op allochtone jongeren. In deze subparagraaf worden bevindingen uit de literatuur beschreven.

De georganiseerde wedstrijdsport kenmerkt zich in Nederland door haar veelzijdigheid. Jongeren kunnen kiezen uit teamsporten, individuele en semi-individuele sporten. Een voorbeeld van de laatste categorie is tennis, waarbij je ook kunt 'dubbelen'. Hiernaast is er nog het onderscheid tussen wedstrijdsport en niet-wedstrijdsport. De sporten verschillen in wel of niet sterk fysiek zijn, sporten die direct op winst georiënteerd zijn en sporten die meer op progressie gericht zijn. Ook heeft elke sport weer zijn eigen cultuur (Buisman, 2004). Een belangrijk verschil in de keuze voor een sport en sportvereniging wordt veroorzaakt door individuele verschillen in prestatiegerichtheid. Hieruit ontstaat het verschil tussen top- en breedtesporters.

Coakley (2007a) maakt onderscheid tussen een 'power and performance'-model en een 'pleasure and participation'-model om verschillen in sportmotivatie aan te duiden. Figuur 2.2 geeft een schematische weergave van het model.

Het eerste model is sterk prestatiegericht, in het tweede model is de druk om te presteren en te winnen veel minder. Het gaat meer om het plezier dan om resultaat.

Figuur 2.2 Power & Performance versus Pleasure & Participation model

Bron: Coakley (2007b)

Power & Performance	Pleasure & Participation
1. Use power to push limits in pursuit of victories	1. Emphasis on connections between people
2. Excellence proved through winning	2. Ethic of expression, enjoyment, health
3. Body is tool and weapon	3. Body is source of pleasure
4. Competence-based inclusion/exclusion	4. Inclusion and accommodation of differences
5. Hierarchical structures	5. Democratic structures
6. Opponents are enemies	6. Compete <i>with</i> others

De belangrijkste motieven van jongeren om te sporten die in meerdere onderzoeken naar voren komen zijn plezier hebben, vaardigheden ontwikkelen, met vrienden omgaan, spanning voelen, laten zien hoe goed je bent en iets aan je conditie doen (Buisman, 1995; McCarthy, 1998; Frelief & Janssens, 2007).

Deze motieven kunnen als volgt ingedeeld worden.

1. Sociale motieven (vrienden maken en ontmoeten).
2. Nuttigheidsmotieven (fit en gezond blijven).
3. Bewegingsmotieven (lekker bewegen, uitlaatklep, spanning voelen).
4. Leermotieven (beter worden, presteren en doelen bereiken).

Buisman (2004) onderbouwt in zijn artikel met meerdere onderzoeken dat spelplezier vaak als belangrijkste motief voor sportparticipatie genoemd wordt.

Ook het verbeteren van de sportieve vaardigheden en 'to stay in shape' (bij meisjes) scoren hoog. Hierbij valt op dat motieven als willen winnen en de uitdaging van competitie niet hoog op de lijst staan. Deze uitkomsten komen overeen met Nederlandse onderzoeken van onder anderen Theeboom & De Knop (1998). Frelier & Janssens (2007) bevestigen dat de meeste jongeren sporten omdat ze het leuk vinden. Ook het gezondheidsaspect is voor velen belangrijk. De motieven in dit onderzoek verschillen per individu: sommigen vinden het competitie-element belangrijk, terwijl anderen dit helemaal niet aanspreekt. Jongens zijn competitiever ingesteld dan meisjes. Het zijn dan ook vooral jongens die van een topsportcarrière dromen. Een groot deel van de jongeren doet (mede) aan sport om slank te worden of te blijven en dit is voor zowel jongens als meisjes even belangrijk (Frelier & Janssens, 2007).

In 2009 is een grootschalig onderzoek verricht onder 7000 leerlingen uit het basis- en voortgezet onderwijs. Hieruit kwamen vijf hoofdmotieven om te bewegen: speelplezier, lichamelijk effect, aanzien, spanning en avontuur en sociaal contact. Uit dit onderzoek blijkt, in overeenstemming met de onderzoeken van Buisman (2004) en Frelier & Janssens (2007), dat speelplezier veruit de belangrijkste motiverende factor is voor leerlingen, gevolgd door sociaal contact. Lichamelijk effect en spanning en avontuur vormen voor de helft van de jongeren belangrijke motieven. Aanzien wordt het minst genoemd.

Verschillen in leeftijd zijn te zien in het feit dat leerlingen van het basisonderwijs meer waarde hechten aan speelplezier dan leerlingen van het voortgezet onderwijs. Leerlingen van het voortgezet onderwijs vinden het vooral leuk om wedstrijden te doen, sportieve grenzen te verleggen en beter te worden in sporten.

Basisschoolleerlingen bewegen en sporten meer om de spanning en avontuur dan middelbare scholieren. Oudere leerlingen hechten meer waarde aan lichamelijke effecten, op gewicht blijven en er beter uitzien (Tiessen-Raaphorst et al., 2010).

Als redenen waarom niet gesport wordt of waarom dit niet lukt, worden een aantal motieven genoemd in het onderzoek van Frelier & Janssens (2007). Dit zijn slecht sportaanbod in de buurt, te hoge kosten, ouders hebben liever niet dat hun kinderen gaan sporten of de jongeren hebben nog geen keuze kunnen maken voor een bepaalde sport. Meisjes geven vaak aan dat ze niet te gespierd willen zijn. En zowel sommige jongens als meisjes sporten niet omdat ze er naar eigen zeggen niet goed in zijn.

Dat onder jongeren veel sportuitval is komt in de meeste gevallen door veranderende persoonlijke interesses en door veranderingen op school of werk. Sport wordt bijvoorbeeld niet meer als leuk ervaren en men wil wat anders gaan doen en/of de studie of (bij)baan dwingt hen om te stoppen.

Coakley (2007a) heeft veel onderzoek gedaan naar sportmotivatie en sportparticipatie. Afbeelding 2.3 komt uit een boek van hem en heeft het volgende citaat, waar het stoppen met sporten in verband gebracht wordt met andere veranderingen in het leven, als omschrijving.

"Sometimes people and sport participation due to unfortunate experiences; but most often they alter what and when they play sports in connection with other changes in their lives" (Coakley, 2007b).

Andere redenen die vaak genoemd worden komen deels overeen met het onderzoek van Frelier & Janssens (2007), namelijk: te duur, saaie vereniging, geen (leuk) aanbod, te verplichtend, slechte bereikbaarheid, ontevreden over de trainer en te prestatief (Zeijl et al., 2003).

Afbeelding 2.3 Stoppen met sporten: wat is de echte oorzaak?
Bron: Coakley (2007b).

Uit het onderzoek van Bouwknecht (2009) blijkt dat de meeste Utrechtse jongeren tussen de 12 en 15 jaar die onderzocht werden aangeven het liefst bij een sportvereniging te sporten. Als motieven hiervoor geven zij dat alles daar goed georganiseerd is, ze sociale contacten op kunnen doen en onderhouden, veel kunnen leren en 'iets' kunnen bereiken. Waarom niet alle jongeren daadwerkelijk lid zijn van een sportvereniging komt vanwege de redenen: geen tijd, te verplichtend, te prestatief, andere interesses, vrienden die stoppen bij de sportclub, ontevredenheid over de trainer en te grote reisafstand. Allochtone sporters geven vaker dan autochtone sporters aan graag te willen sporten binnen een vertrouwde omgeving en mensen te willen ontmoeten met als doel ergens bij te horen. Deze motieven van allochtone sporters zijn identiteitsbevorderend (Krouwel & Boonstra, 2001). Al deze onderzoeken geven uiteenlopende redenen waarom jongeren sporten of stoppen met sporten. Veel van de factoren die onderscheiden zijn in paragraaf 2.1.1 zijn hierin terug te vinden. Duidelijk is dat de sociale identiteit een belangrijke rol speelt. De volgende paragraaf gaat dieper in op het verklaren van relaties tussen verschillende etnische groepen en de rol van sport hierin.

2.2 Visies op contact tussen mensen met verschillende etniciteit

Wetenschappelijke benaderingen over onderwerpen als sociaal kapitaal, segregatie en integratie kunnen geïnterpreteerd worden aan de hand van visies over contact en relaties tussen etnische groepen (Putnam, 2007). Deze paragraaf bespreekt een drietal theorieën (of visies) die in de sociologische wetenschappelijke literatuur domineren wat betreft het verklaren van relaties tussen etnische groepen. Het begrip sociaal kapitaal staat centraal bij het onderzoeken van contacten tussen mensen van verschillende etnische herkomst.

Allereerst wordt in paragraaf 2.2.1 uitgelegd waarom sociaal kapitaal centraal staat als het gaat over interetnisch contact en de rol van sport hierin. Vervolgens worden in paragraaf 2.2.2 verschillende theorieën over interetnisch contact, de contacthypothese, de conflicttheorie en de constricttheorie, uitgelegd en toegepast op de sport.

2.2.1 Sociaal kapitaal en de betekenis van sport

Het begrip sociaal kapitaal is niet nieuw maar is de laatste jaren wel opnieuw onder de aandacht gekomen in zowel de sociale wetenschappen als beleid. Sinds de publicaties van Pierre Bourdieu, James Coleman en Robert Putnam vanaf de jaren '80 van de vorige eeuw is het begrip snel populair geworden (Schnabel et al., 2008).

Voor deze masterthesis is de opvatting van sociaal kapitaal, zoals Verweel et al. (2005) stellen en afgeleid van de opvatting van Putnam (2000), het meest bruikbaar. Zoals in hoofdstuk 1 staat uitgelegd staan in deze opvatting vooral (maatschappelijk bruikbare) contacten, kennis, normen van wederkerigheid (het principe van 'voor wat hoort wat') en vertrouwen in de medemens centraal. Sociaal kapitaal kan gezien worden als een maat voor sociale cohesie. Samenlevingen met minder sociaal kapitaal hebben als gevolg daarvan minder sociale samenhang en omgekeerd (Verweel et al., 2005).

Als het gaat om de relatie tussen sport en sociaal kapitaal biedt het boek *'Bowling Alone'* van Putnam (2000) de meest relevante informatie. Putnam beschrijft hierin de teloorgang van sociaal kapitaal, de verklaring hiervan en geeft mogelijke oplossingen. Een belangrijk deel van zijn verklaringen komen tot stand door onderzoek naar sport en het sportverenigingsleven. De kern van de theorie van Putnam is dat een steeds geringer deel van de bevolking sport. En als ze als sport, vindt dit niet in team- of verenigingsverband plaats. Het gevolg hiervan is dat de sport als bron van sociaal kapitaal afneemt (Putnam, 2000).

Vooraf verenigingen zijn ontmoetingsplaatsen waar mensen informele contacten opdoen die tot verbondenheid leiden. *'Bowling Alone'* verwijst naar het sportverenigingsleven en in het bijzonder naar de bowlingvereniging. Een behoorlijk groot deel van de Amerikaanse bevolking bowlt in verenigingsverband. Er is een competitie en al bowlend ontstaat vertrouwen, niet alleen in medespelers en teamgenoten, maar ook in de medemens. Putnam toont een trend aan dat meer Amerikanen gaan bowlen maar dat zij dat steeds minder in verenigingsverband doen. Het afnemende ledenaantal van de bowlingbond ziet hij als graadmeter voor een vermindering van sociale samenhang. Sociale verbanden in de maatschappij brokkelen af en daarmee het sociaal kapitaal. Het volgende citaat geeft het verdwijnen van sociaal kapitaal weer van de *'league bowlers'* (Putnam, 2000, p. 113).

"(...) League bowlers consume three times as much beer and pizza as do solo bowlers, and the money in bowling is in the beer and pizza, not the balls and shoes. ... Whether or not bowling beats balloting in the eyes of most Americans, bowling teams illustrate yet another vanishing form of social capital" (Putnam, 2000, p.113).

Door de verminderde ledenaantallen bij vrijwillige verenigingen neemt het aantal informele sociale contacten af en daarmee het vertrouwen in de medemens. Mensen nemen meer afstand en zoeken minder contact met elkaar (Putnam, 2000). Ook andere onderzoekers wijten de afname van sociale betrokkenheid aan individualisering en de focus op consumptie en klanttevredenheid (Beck, 1992; Coakley, 2007a).

Putnam ziet het belang van sport in het herstel van sociaal kapitaal. Waarom sport zo belangrijk is voor sociaal kapitaal komt door de regelmatige, zeer intensieve vorm van face-to-face interactie dat sporten teweegbrengt. En dit alles vindt plaats in informele sfeer. Putnam typeert dit in het aangehaalde citaat met *'bowling, beer and pizza'*. Sport brengt mensen letterlijk en figuurlijk met elkaar in aanraking en dwingt tot samenwerking. Hiermee wordt de basis van sociaal vertrouwen gelegd. Door de sport kunnen sociale en organisatorische vaardigheden opgedaan worden en is er de gelegenheid tot opbouwen en onderhouden van vriendschappen. Putnam is positief over de mogelijkheden via de sport sociale contacten op te doen tussen personen uit verschillende bevolkingsgroepen. Hij noemt dit *'bridging'*, meer hierover in de volgende paragraaf. Sociale binding wordt versterkt en sociale overbrugging bevordert.

Binnen de sociale wetenschappen bestonden lange tijd twee tegenovergestelde visies over de effecten van diversiteit op sociale verbindingen. Deze visies zijn bekend geworden als de *'contacthypothese'* en de *'conflicttheorie'*. In beide theorieën staan sociale netwerken en de normen van wederkerigheid en betrouwbaarheid centraal (Putnam, 2007). De *'constricttheorie'* is het meest recent toegevoegd door Putnam (2007). De volgende paragrafen behandelen respectievelijk de contacthypothese, de conflicttheorie en de constricttheorie, telkens in relatie tot sport.

2.2.2 Contacthypothese

Deze paragraaf werkt de visies van Putnam en Bourdieu uit over sociaal kapitaal. Beiden hangen de contacthypothese aan. Deze theorie werd in 1954 geïntroduceerd door Allport (Putnam, 2007). Putnam geeft de volgende definitie van de contacthypothese.

"De contacthypothese stelt dat diversiteit interetnische tolerantie en sociale solidariteit bevordert. Wanneer sprake is van meer onderling contact, zullen relaties tussen verschillende sociale groepen verbeteren, het vertrouwen versterken en vooroordelen verminderen" (vertaald naar Putnam, 2007, p. 141).

Allport stelt dat als aan een aantal voorwaarden is voldaan, relaties tussen groepen verbeteren als gevolg van onderling contact. Volgens de contacthypothese verminderen door diversiteit discriminatie en vooroordelen tussen etnische groepen en wordt vertrouwen en solidariteit buiten de eigen groep aangemoedigd (Putnam, 2007). De visie van Putnam binnen de contacthypothese gaat terug naar zijn visie over sociaal kapitaal. Hij maakt onderscheid tussen *'bonding'* en *'bridging'* sociaal kapitaal.

"Bonding are ties with people who are like you in some important way" (Putnam, 2007, p. 143; Putnam, 2002, p. 11).

Bonding sociaal kapitaal refereert aan de verbinding tussen mensen zoals die vaak plaatsvindt binnen een besloten kring van bekenden. Vrienden, gelijkgestemden, vak-, club- of geloofsgenoten zoeken elkaar op. Bonding is daarmee naast een vorm van insluiting ook altijd een vorm van uitsluiting (Putnam, 2002). De uitdaging van het vormen van sociaal kapitaal ligt in het overstijgen van deze (soms harde en soms zachtere) sociale grenzen en bruggen te slaan naar mensen buiten het netwerk. Dit is wat Putnam bedoeld met *'bridging'*.

"Bridging social capital, ties to people who are unlike you in some important way" (Putnam, 2007, p. 143; Putnam, 2002, p. 11).

Een effect dat hiermee samenhangt wordt beschreven door economisch socioloog Mark Granovetter. Putnam (2002, p. 10) maakt een koppeling naar het vaak geciteerde voorbeeld van Granovetter dat 'weak ties' (oftewel 'bridging' sociaal kapitaal) waardevol zijn voor mensen die op zoek zijn naar een baan. 'Strong ties' zijn minder waardevol omdat deze meer linken naar kennissen en goede vrienden uit eigen sociologische niche.

De Franse socioloog Pierre Bourdieu heeft ook een belangrijk aandeel gehad in het onderzoek naar sociaal kapitaal. Hij definieert sociaal kapitaal als volgt.

"Social capital is the aggregate of the actual or potential resources which are linked to possession of a durable network of more or less institutionalized relationships of mutual acquaintance and recognition – or in other words, to membership in a group" (Bourdieu, 1986, p.110).

Bourdieu brengt sociaal kapitaal vooral in verband met lidmaatschap van groepen. Voor hem bestaat sociaal kapitaal uit de netwerken waarin men verkeert en de relaties waar men een beroep op kan doen. 'Distinction' (ook de titel van één van zijn boeken), verwijst naar kapitaalbronnen die kunnen worden ingezet om onderscheiding te creëren (Bourdieu, 1979). De sport is natuurlijk een uitgelezen mogelijkheid waar men zich van anderen kan onderscheiden (Breedveld, 2003).

Volgens Skinner et al. (2006) neemt Bourdieu net als Putnam de sport als één van zijn voorbeelden om zijn theorie aan te tonen. Hij neemt golfverenigingen als voorbeeld om aan te geven hoe individuen netwerken om zaken te doen. Binnen golfverenigingen is netwerken een sociale praktijk die niet voor iedereen beschikbaar is gezien het exclusieve karakter van deze verenigingen. Van der Meulen (2007) concludeert hieruit dat Bourdieu stelt dat degenen die profiteren van sociale netwerken en daarmee sociaal kapitaal opbouwen, dit kunnen doen omdat anderen hiervan uitgesloten zijn.

De opvattingen van Putnam en Bourdieu over de rol van sportverenigingen verschillen enigszins binnen de contacthypothese. Putnam (2000) stelt dat het sportverenigingsleven zorgt voor contact tussen bevolkingsgroepen. Bourdieu (1986) is van mening dat dit vrijetijdsverband juist banden binnen bevolkingsgroepen aanhaalt. Volgens Bourdieu zijn personen met soortgelijke sociale achtergronden juist via vrijetijdsgeschieden met elkaar verbonden, terwijl zij zich tegelijkertijd tegen leden uit andere groepen afzetten.

De contacthypothese herbergt dus verschillende opvattingen over sociaal kapitaal. Duidelijk is dat de nadruk ligt op het belang van bridging sociaal kapitaal. Elling (2002) is het hiermee eens en stelt dat meer onderling contact tussen verschillende groepen volgens de contacthypothese tot meer vertrouwen en respect leiden voor 'de ander' en sociale integratie bevordert.

2.2.3 Conflicttheorie

De conflicttheorie werd in 1958 geïntroduceerd door Blumer en is gebaseerd op de ideeën van Karl Marx en zijn aanname dat elke maatschappij een systeem van relaties en sociale afspraken is die gevormd wordt door economische factoren (Coakley, 2007a). Putnam geeft de volgende definitie van de conflicttheorie.

"De conflicttheorie stelt dat contact met mensen met een verschillende achtergrond tot afname van het onderling vertrouwen leidt. Verscheidenheid leidt tot verbondenheid binnen de eigen groep en wantrouwen ten opzichte van andere groepen" (Putnam, 2007, p. 142).

Hoe meer mensen in contact komen met mensen met een andere achtergrond, hoe meer zij zich op zichzelf en de eigen groep richten.

Ook afstand is van invloed: hoe dichterbij mensen van 'de andere groep' wonen, hoe meer men zich terugtrekt in de eigen groep en hoe negatiever men oordeelt over de andere groep (Gijsberts et al., 2008). Putnam verwoordt als volgt de woorden van Blumer.

"On this theory, the more we are brought into physical proximity with people of another race or ethnic background, the more we stick to 'our own' and the less we trust the 'other'" (Putnam, 2007, p. 142).

Verskillende wetenschappers hebben de conflicttheorie gebruikt om een negatieve correlatie tussen diversiteit en solidariteit aan te tonen. Zowel Amerikaans als Europees onderzoek heeft bijvoorbeeld aangetoond dat interne heterogeniteit (in leeftijd, beroepsmatige achtergrond, etniciteit, huisvesting) over het algemeen geassocieerd wordt met minder cohesie binnen de groep en een lagere tevredenheid (Putnam, 2007).

Onderzoek van Elling (2002) laat zien dat ideeën van de conflicttheorie ook binnen de (Nederlandse) sport van toepassing zijn. Naast processen van insluiting, vinden ook processen van uitsluiting en distantie plaats binnen de sport. Sport kan integratie bevorderen, bijvoorbeeld in relatie tot etnische minderheden en jeugdige delinquenten. Maar sport kan ook juist integratie tegenwerken (Elling, 2002). Zie paragraaf 2.4.

2.2.4 Constricttheorie

De meeste aanhangers van de contact- en conflicttheorieën delen een fundamentele aanname, namelijk dat vertrouwen binnen de eigen groep en vertrouwen buiten de eigen groep negatief correleren. Putnam is het echter niet eens met deze aanname. Hij verwijst in zijn redenering naar zijn onderscheid tussen *bonding* en *bridging* sociaal kapitaal. Hierop baseerde hij een nieuwe theorie, namelijk de constricttheorie (Putnam, 2007). Vaak wordt aangenomen dat iemand met veel '*bonding ties*', minder '*bridging ties*' heeft. Deze aanname klopt niet volgens Putnam (2007). Een hoge mate van *bonding* kan wél bestaan naast een hoge mate van *bridging*, net als een lage mate *bonding* naast een lage mate van *bridging*. In de Verenigde Staten hebben blanken die meer niet-blanke vrienden hebben óók meer blanke vrienden.

De contacthypothese stelt dus onder andere dat solidariteit buiten de eigen groep (of: *bridging* sociaal kapitaal) groter wordt. De conflicttheorie versterkt juist de solidariteit binnen de eigen groep (of *bonding* sociaal kapitaal). Volgens Putnam (2007, p. 149) kunnen echter zowel de houdingen binnen als buiten de eigen groep onafhankelijk van elkaar variëren. Daarom zou erkent moeten worden dat zowel *bonding* als *bridging* sociaal kapitaal naast elkaar kunnen bestaan. Dit omdat de mogelijkheid bestaat dat diversiteit zowel solidariteit binnen als buiten de eigen groep kan doen verminderen. Deze mogelijkheid noemt Putnam de constricttheorie. Omdat deze theorie redelijk recent is ontwikkeld nemen veel auteurs alleen de contacthypothese en conflicttheorie mee in onderzoeken naar onder andere interetnisch contact en diversiteit. Afgevraagd moet worden in hoeverre het bewijs voor de constricttheorie dat Putnam (2007) aantoont ook toepasbaar is op de Nederlandse situatie.

Of één of meerdere van deze visies op contact met mensen van andere etnische herkomst van toepassing is op de sportende en niet-sportende allochtone jeugd in Overvecht wordt in deze masterthesis geanalyseerd. Over het algemeen kan gezegd worden dat er positieve effecten (zoals meer solidariteit) verwacht worden als verschillende sociale of etnische groepen met elkaar in contact gebracht worden door middel van sport. In hoeverre de jongeren interetnisch contact hebben (zowel door de sport als buiten de sport) is cruciaal om iets te kunnen zeggen over de omgang tussen jongeren van verschillende etnische achtergronden uit dezelfde wijk.

De volgende paragraaf gaat aan de hand van eerdere onderzoeken in op de mate van interetnisch contact in de sport in Nederland.

2.3 Interetnisch contact in de sport

Aan de hand van literatuur gaat deze paragraaf in op de status van interetnisch contact in Nederland (2.3.1) en in relatie tot sport (2.3.2).

2.3.1 Interetnisch contact in Nederland

Meerdere onderzoeken tonen een aanzienlijke interetnische afstand aan in Nederland. In 2002 had slechts één derde van de autochtonen in de vrije tijd contact met allochtonen. En bijna de helft van de tweede generatie Marokkanen bracht de vrije tijd overwegend in eigen kring door (Gijsberts & Dagevos, 2005). Turken blijken in hun vrije tijd het minst contact te hebben met autochtonen. Het aantal Turken en Marokkanen van de tweede generatie die voornamelijk met leden van de eigen groep omgaat, is de laatste jaren gestegen. De tweede generatie niet-westerse allochtonen is relatief jong en heeft net als andere jongeren in Nederland veel contact met vrienden. Als gekeken wordt naar integratie is het daarnaast interessant te weten of allochtonen ook contacten hebben buiten de eigen herkomstgroep (interetnisch).

Voor de Integratiemonitor 2010 van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) is hier onderzoek naar gedaan. De vriendengroepen van niet-westerse allochtonen zijn vergeleken met die van autochtonen meer divers. Voor Turken en Marokkanen van vijftien jaar en ouder geldt in 2009 dat de helft een vriendengroep heeft die bestaat uit mensen met dezelfde etnische achtergrond. De andere helft heeft juist een vriendengroep die voor de helft of meer bestaat uit mensen met een andere etnische herkomst. Verder blijkt uit het onderzoek dat Marokkanen vaak een meer gevarieerde vriendengroep hebben dan Turken. Van de Marokkanen heeft 40% een vriendengroep die voor de meerderheid uit personen met dezelfde etnische achtergrond bestaat. Onder Turken is dit ruim 55%. Ook zegt een kwart van de Marokkanen en ruim één derde van de Turken vooral contacten te hebben binnen de eigen groep (Riele & Schmeets, 2010). Dit komt overeen met onderzoek van Gijsberts & Dagevos (2007) die bevestigen dat Turken in hun contacten meer gericht zijn op de eigen groep dan Marokkanen.

Gijsberts & Dagevos (2007) onderzoeken in hun boek 'Interventies voor integratie' zowel overheidsinterventies die etnische concentratie tegen zouden doen gaan, als interventies die interetnisch contact zouden bevorderen. Allochtonen die in concentratiewijken wonen, onderhouden minder vaak contacten met autochtonen die in witte wijken wonen. In buurten waar sprake is van een hoge mate van etnische segregatie zijn de mogelijkheden voor interetnisch contact beperkt. Of beleidsinterventies werkelijk leiden tot meer interetnische contacten is moeilijk aan te geven omdat weinig bekend is over de effectiviteit hiervan (Gijsberts & Dagevos, 2007). Positieve effecten van interetnisch contact worden door diverse onderzoeken aangetoond. Gijsberts & Dagevos waarschuwen echter voor generalisatie van deze positieve effecten.

2.3.2 Interetnisch contact in de sport

Interetnisch contact is nog niet altijd vanzelfsprekend in Nederland. Beleidsmakers zijn om deze reden op zoek naar middelen die tot meer interetnisch contact leiden. En daarbij krijgt sport steeds meer aandacht (Van der Meulen, 2007). Naar dit onderwerp zijn dan ook al verschillende onderzoeken gedaan in Nederland. Vooral sporten binnen de (eigen of gemengde) sportvereniging staat hierin centraal.

Krouwel & Boonstra (2001) tonen aan dat menging van etnische groepen in de sport sterk leeftijdsgebonden is. Vooral na de pubertijd verlaten veel allochtone sporters de gemengde vereniging en geven voorkeur aan 'onder elkaar' sporten. Verder is het de trend dat jonge allochtonen minder vaak lid zijn van een sportvereniging dan autochtone leeftijdsgenoten. Zij zijn echter wel vaker actief in buurtsport.

Deze feiten worden in onderzoeken herhaaldelijk aangehaald. De onderzoekers zijn van mening dat het interetnisch contact tussen autochtonen en allochtonen in gemengde sportverenigingen vaak alleen blijft bij participeren in hetzelfde verband. Er is geen sprake van een grote onderlinge uitwisseling. Interetnisch contact treedt dus niet per definitie vaak op. Dit komt doordat sportverenigingen vaak wel gemengd zijn maar gekenmerkt worden door aparte verbanden binnen de vereniging. Meerderheden en minderheden binnen dezelfde verenigingen trekken dan nauwelijks samen op.

Ook Verweel et al. (2005) richten zich op allochtonen en sport in eigen en gemengde sportverenigingen. Zij hebben de ontwikkeling van sociaal kapitaal door lidmaatschap van deze sportverenigingen onderzocht. De meeste allochtonen die in verenigingsverband sporten doen dat in gemengde setting. Sommigen kiezen voor sporten in eigen kring (in de zogenoemde 'eigen' verenigingen). De onderzoekers vragen zich af of zelforganisatie in de sport een barrière is voor de maatschappelijke integratie van allochtone sporters of dat het juist dient als opstapje. Zij concluderen dat sportverenigingen een belangrijke functie vervullen in de multiculturele samenleving. Sportverenigingen vormen namelijk een context waarbinnen sociale netwerken ontstaan, normen van wederkerigheid tot ontwikkeling komen en waar sociaal vertrouwen wordt gegenereerd. Sportverenigingen zijn dus broedplaatsen van sociaal kapitaal. Verder wijzen zij er op dat als de beeldvorming tussen autochtonen en allochtonen over en weer verandert, dit bijna altijd in positieve zin is. De resultaten wijzen uit dat gemengd sporten zowel tot toename van *bridging* sociaal kapitaal als tot toename van *bonding* sociaal kapitaal leidt. Bij sporten in eigen kring vindt naast *bonding* ook *bridging* plaats. Dit komt overeen met de constricttheorie van Putnam (zie paragraaf 2.2.4). Het is volgens de onderzoekers niet wenselijk om de voorkeur voor *bridging* boven *bonding* sociaal kapitaal te vertalen naar een voorkeur voor gemengde verenigingen.

In zijn proefschrift onderzoekt Van der Meulen (2007) in hoeverre lidmaatschap van een sportvereniging verbondenheid tussen autochtonen en allochtonen bevordert. Verschillende hypothesen worden getoetst op het gebied van ontmoeting en verbondenheid en Van der Meulen (2007) vraagt zich steeds af of Putnam meer gelijk heeft dan Bourdieu. Van der Meulen formuleert Putnams veronderstelling als volgt: "*lidmaatschap van sportverenigingen heeft positieve effecten en zorgt voor verbinding.*" Verder formuleert hij de visie van Bourdieu als: "*lidmaatschap van sportverenigingen heeft negatieve effecten en zorgt voor verdeling.*"

Eén van de bevindingen van het onderzoek is dat autochtonen die lid zijn (geweest) van een sportvereniging vaker een allochtone kennis hebben en ook meer vertrouwen hebben in allochtonen, vergeleken met autochtonen die geen lid zijn geweest. Gezamenlijke sportbeoefening met allochtonen heeft dus positieve effecten op zowel het hebben van een allochtone kennis als op het hebben van vertrouwen in allochtonen. Een andere bevinding pleit meer voor het feit dat sport verdeelt (in navolging van Bourdieu): ontmoetingskansen via de sport worden overschat. Personen uit dezelfde etnische groep klitten samen als leden van eigen verenigingen. Uiteindelijk concludeert Van der Meulen dat de theorie van Putnam meer navolging heeft in de resultaten van zijn onderzoek. De kans is groot dat lid zijn van sportverenigingen zorgt voor verbinding tussen autochtonen en allochtonen.

Specifieker onderzoek naar interetnisch contact in de sport is gedaan door Elling (2002 en 2004). Zij heeft ook de veronderstelde 'verbroedering' door sport onderzocht. Uit interviews met (vroegere) teamsporters blijkt dat het contact in de meeste gevallen beperkt blijft tot het sporten zelf. Men beschouwt kennissen uit de sport vooral als goede bekenden en minder als vrienden. Paragraaf 2.4 behandelt processen van in- en uitsluiting waarvan Elling heeft aangetoond dat deze gelijktijdig plaatsvinden binnen de sport.

2.4 In- en uitsluiting in de sport

Na in voorgaande paragrafen verschillende visies op contact tussen mensen met een andere etnische achtergrond en verschillende resultaten van onderzoek naar interetnisch contact in de sport te hebben behandeld, wordt in deze paragraaf de relatie gelegd met in- en uitsluiting in de sport en de verklaringen hiervoor.

2.4.1 In- en uitsluiting in de sport

Al meerdere malen is het onderzoek van Agnes Elling aangehaald. Zij heeft veel gepubliceerd op het gebied van in- en uitsluiting naar sekse en etniciteit onder jongeren in de sport. Voor deze masterthesis is het vooral interessant te kijken naar de processen van in- en uitsluiting die plaatsvinden op het gebied van etniciteit. De basis van haar opvattingen baseert Elling (2002) op de veronderstelling dat sport bijdraagt aan ongelijke machtsrelaties in de samenleving. Sport wordt vaak als integrerend gezien. Bijvoorbeeld vanwege de betekenis van sport voor etnische minderheden en jeugdige delinquenten. Maar door te focussen op processen van in- en uitsluiting in de sport benadrukt Elling (2002) ook de desintegrerende betekenissen en functies van sport.

"Net als winnen altijd gepaard gaat met verliezen, gaan processen van sociale integratie en insluiting ook altijd gepaard met differentiatie en uitsluiting" (Elling, 2002, p. 15).

Dit gaat bijvoorbeeld ook op voor sterke identificatie met bepaalde (voetbal)clubs. Hier is niet alleen sprake van *binding* maar ook van onderscheiding ten opzichte van anderen. Er is sprake van 'wij' tegenover 'zij', wat behalve in sportieve rivaliteit ook kan uitmonden in polarisering tussen teams, steden en sociale groepen. Bovendien is er in de sport in sterke mate sprake van onderverdeling naar leeftijd, sekse en nationaliteit.

"Sport kan enerzijds weliswaar worden gezien als een sociale praktijk die van grote maatschappelijke betekenis is en positieve sociale functies vervult, maar is anderzijds ingebed in de heersende waarden en normen en (ongelijke) machtsverhoudingen in de maatschappij als geheel" (Elling, 2002, p.15).

Vooraf in volkssporten als voetbal komen paradoxale betekenisrelaties met betrekking tot integratie en differentiatie en in- en uitsluiting naar voren. De meeste professionele voetbalclubs zijn van multi-etnische samenstelling. Ook kent het (mannen)voetbal de meeste voorbeelden van etnisch-specifieke (eigen) verenigingen.

Sommige vormen van differentiatie in de sport, zoals het bestaan van specifieke Turkse of Surinaamse voetbalclubs, worden door sommigen gezien als een voorbeeld van segregatie. Anderen interpreteren dit juist als een onderdeel van een integratieproces volgens de typische Nederlandse verzuilingstraditie. Aan dit voorbeeld is te zien hoe complex processen van integratie en differentiatie zijn. Structurele integratie kan dus samengaan met processen van uitsluiting en andersom.

De opvatting van Bourdieu (1986) binnen de contacthypothese is dat het verenigingsleven verbanden binnen groepen versterkt. Hiermee wordt wel afgezet tegen andere groepen. Afzetting tegen anderen is hierbij een vorm van in- en uitsluiting. In de sport is het zich afzetten tegen anderen niet alleen zichtbaar binnen leden per sporttak maar ook binnen sportverenigingen. Hier speelt afzetting tegen anderen op het niveau van teams of trainingsgroepen waar leden uit gelijkgestemde groepen bij elkaar klitten (Van der Meulen, 2007).

Processen van in- en uitsluiting vormen eigenlijk de twee kanten van dezelfde medaille. Structuren en processen als cohesie en integratie (is gewenst) verwijzen naar structuren en processen van sociale fragmentatie en segregatie (is minder gewenst) (Elling, 2002).

Welke groepen het meest worden uitgesloten in de sport moet eerst worden gekeken naar de heersende norm. Verschillende onderzoeken hebben aangetoond dat jonge mannen, die fysiek gezond zijn, heteroseksueel en van de etnische meerderheid in de meest gunstige situatie verkeren. Mensen die fysiek niet helemaal gezond zijn, ouderen in landelijke omgeving en vrouwen worden het meest uitgesloten in sportparticipatie (Elling & Claringbould, 2005).

2.4.2 Verklaringen voor processen van in- en uitsluiting in de sport

Om processen van in- en uitsluiting in en door sport te verklaren onderscheid Elling (2002) drie dimensies. Die zeggen ook meteen iets over de samenhangende processen van sociale integratie en differentiatie. Het gaat om de structurele, culturele en affectieve dimensie. Deze dimensies verwijzen respectievelijk naar non-participatie, acceptatie-discriminatie en identificatie-distantie. In deze paragraaf worden de dimensies die het meest van toepassing zijn op deze masterthesis, de structurele en affectieve dimensie, kort toegelicht. Deze dimensies worden in deze masterthesis als verklaringen voor processen van in- en uitsluiting gezien. De culturele dimensie gaat meer over normen en waarden in de sport(vereniging) en is minder relevant omdat motieven voor sportdeelname (structurele dimensie) en interetnische contacten door de sport (affectieve dimensie) centraal staan.

Structurele dimensie

De structurele dimensie verwijst naar de mate van deelname aan en toegankelijkheid van sportactiviteiten. Als gekeken wordt naar sportparticipatie kan gezegd worden dat de sportvereniging nog steeds het meest gangbare verband is waarbinnen gesport wordt. Over het algemeen wordt dit ook beschouwd als de meest wenselijke vorm van deelname, vooral wanneer het gaat om bredere maatschappelijke effecten in relatie tot integratie en cohesie (Elling & De Knop, 1998). Structurele processen van in- en uitsluiting kunnen ook onderzocht worden door te kijken naar de groepssamenstelling waarin gesport wordt. Op internationaal niveau worden wedstrijden tussen verschillende landen vaak gezien als verbroedering. Vormen van etnische verzuiling binnen een land, bijvoorbeeld het vormen van 'eigen' clubs of teams op basis van etniciteit worden juist eerder gezien als segregatie (Duyvendak et al., 1998).

Volgens de structurele dimensie is deelname aan sport deels afhankelijk van de eigen keuze, eigen mogelijkheden, motieven en wensen, maar ook van verschillende structurele, culturele en relationele aspecten. Voorbeelden hiervan zijn het sportaanbod in de omgeving, financiële middelen, de sociale omgeving en de heersende cultuur binnen een organisatie. Hier is de relatie met de affectieve dimensie zichtbaar (Elling, 2002).

Affectieve dimensie

De affectieve dimensie van in- en uitsluiting verwijst naar sociale relaties. Elling (2002) geeft de volgende definitie.

"Sociaal affectieve in- en uitsluiting komt tot uiting in het al dan niet betrokken voelen en (kunnen) aangaan van sociale contacten, vriendschappen en partnervorming/huwelijken" (Elling, 2002, p.53).

Hierbij speelt sociaal kapitaal een belangrijke rol. De redenatie is vaak als volgt: deelname aan enigszins georganiseerde sport vergroot de hoeveelheid sociale contacten en het sociale netwerk. Het is natuurlijk wel de vraag in hoeverre een persoon opgenomen wordt door een bepaalde sportgroep en hoe persoonlijk en intensief contacten met medesporters zijn. En of deze verder gaan dan de sport zelf. Er zijn ook verschillende vormen van sociale relaties. Heterogeen (gemengd naar sekse, etniciteit) en bijvoorbeeld relaties door sporten 'in eigen kring'.

Verder zal bij sportverenigingen waar mensen van meerdere etnische achtergronden lid zijn tot op zekere hoogte ontmoeting plaatsvinden met 'anderen'.

Maar bij een Turkse of Surinaamse sportvereniging staat vooral etnische identificatie centraal. Bij het onderzoeken van affectieve in- en uitsluiting staat de contacthypothese (paragraaf 2.2.2) centraal. Er wordt namelijk afgevraagd of interetnische ontmoeting tot gemengde vriendschappen en menging van culturen leidt of dat er juist sprake is van sociale distantie op basis van (etnische) verschillen (Elling, 2002).

Als stilgestaan wordt bij processen van in- en uitsluiting moet steeds voor ogen gehouden worden dat de sportdeelname van bepaalde groepen op verschillende manieren vorm kan krijgen en verschillend geïnterpreteerd kan worden. Bijvoorbeeld als integratie, segregatie of uitsluiting. Deze interpretatie hangt af van hoe 'inclusief' de heersende cultuur is en of mensen en groepen bereid zijn zich aan te passen of verschillen te erkennen.

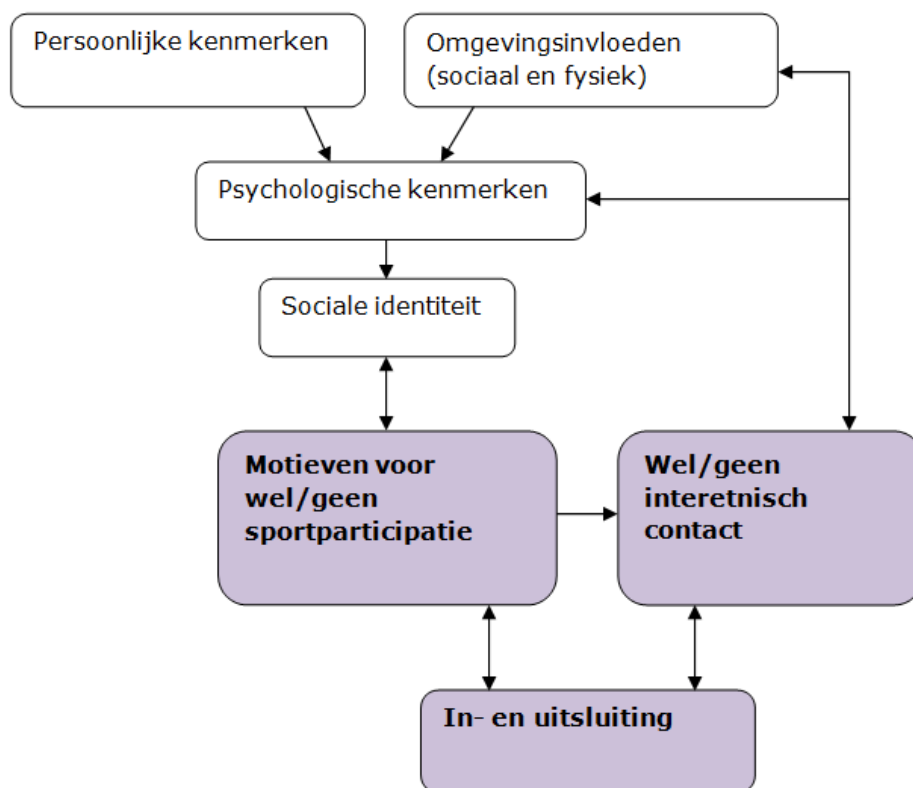
De volgende paragraaf sluit dit theoretische hoofdstuk af met een conclusie.

2.5 Conclusie

Terugkijkend op het hoofdstuk zijn meerdere dingen duidelijk geworden over de totstandkoming van motieven die bepalen of jongeren wel of niet gaan sporten, over interetnisch contact en de betekenis van sociaal kapitaal hierin en tenslotte over processen van in- en uitsluiting in de sport.

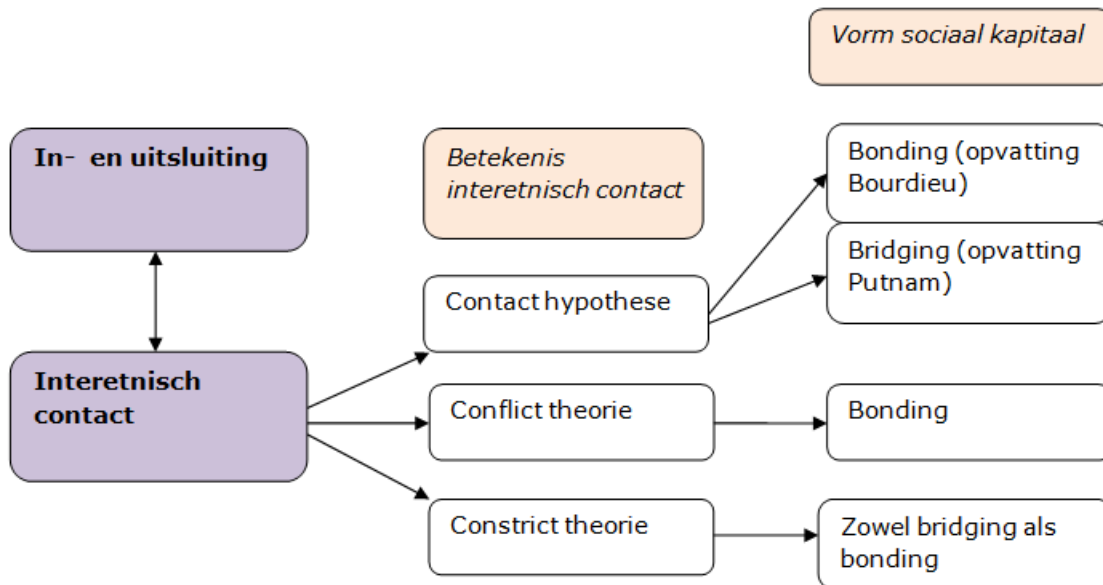
Figuur 2.4 geeft in een model weer hoe de verschillende relaties tussen factoren en onderwerpen van dit theoretische hoofdstuk zicht tot elkaar verhouden. De onderwerpen in de gekleurde vlakjes worden ook in de paragrafen behandeld waardoor koppelingen hiertussen gevisualiseerd kunnen worden.

Figuur 2.4 Model voor relaties tussen theoretische concepten

In dit hoofdstuk is duidelijk geworden dat zowel persoonlijke, psychologische en omgevingskenmerken die van invloed zijn op de sportparticipatie de sociale identiteit van jongeren vormen. De gevormde of nog in ontwikkeling zijnde identiteit bepaalt welke motieven van de jongeren definitief doorslag geven om wel of niet deel te nemen aan sport. De fase van sportontwikkeling is samen met vooral de intrinsieke motivatie een belangrijke factor die de motieven voor sportparticipatie bepaald. Verder is het benadrukken van competenties belangrijk voor jongeren, hoewel dit meer voor jongens dan voor meisjes geldt. De sportmotivatie is voor een belangrijk deel sociaal bepaald, wat betekent dat het te beïnvloeden is (Allen, 2003; Frelie & Janssens, 2007). Etniciteit speelt ook een belangrijke rol in de vorming van de sociale identiteit van jongeren. Veel allochtone jongeren hebben redenen om te stoppen met sporten tijdens de pubertijd vanwege sociale en culturele redenen.

Figuur 2.5 Model voor relaties tussen theorieën over interetnisch contact

Zowel sporters (in georganiseerd en ongeorganiseerd verband) als niet-sporters kunnen interetnische contacten hebben: ontmoetingen en vriendschappen met mensen van een andere etniciteit. Hoe dit interetnisch contact vormgegeven wordt en vooral welke betekenissen hieraan gegeven worden kan geanalyseerd worden aan de hand van drie opgestelde theorieën hierover: de contacthypothese, de conflicttheorie en de constricttheorie (zie figuur 2.5). Bij alle drie staat de vorming en het nut van sociaal kapitaal centraal, maar heeft het verschillende uitwerkingen. Voor deze masterthesis is het van belang te onderzoeken in hoeverre het interetnisch contact van de sportende (in de wijk of bij een sportvereniging) en niet-sportende Turkse en Marokkaanse jongeren uit Overvecht gekoppeld kan worden aan de verschillende theorieën. Vervolgens kunnen uitspraken gedaan worden over de vorm van sociaal kapitaal die optreedt (bonding of bridging of beide). Het hebben van sociaal kapitaal door interetnisch contact is niet bepaald vanzelfsprekend. Dat sportverenigingen 'verbinders' zouden zijn zegt nog niet veel over de mate van intensiteit van het interetnisch contact en in hoeverre de contacten leiden tot vriendschappen en of deze blijvend zijn. Het onderzoek voor deze masterthesis komt hier dan ook op terug.

Verschillende onderzoekers in dit theoretisch kader zijn van mening dat het wij-gevoel van sport ook betekend dat er altijd een 'zij' is. Sport mag dan verbroederen, maar dat doet het alleen door zich tegen een andere partij af te zetten (Van Bottenburg & Schuyt, 1996; Elling, 2002; Breedveld, 2003). Deze keerzijde van de medaille (die verschillend geïnterpreteerd kan worden) wordt in dit onderzoek ook meegenomen door processen van in- en uitsluiting en de mogelijke verklaring hiervoor te behandelen. Deze hebben mede invloed op de vorming van identiteit en de mate en vorm van totstandkoming van interetnisch contact.

Het volgende hoofdstuk geeft meer informatie over sportparticipatie van jongeren uit Utrecht en Overvecht en maakt een koppeling naar landelijk en gemeentelijk sportbeleid.

3. Sport en jongeren in Overvecht en beleid

Dit hoofdstuk gaat dieper in op de Utrechtse wijk Overvecht. De meest recente cijfers over sportparticipatie van jongeren uit Overvecht worden vergeleken op gemeentelijk niveau. Daarnaast geeft dit hoofdstuk een overzicht van de meest relevante speerpunten uit het gemeentelijke en nationale beleid op het gebied van breedtesport en jongeren.

3.1 De wijk Overvecht

Overvecht is één van de tien Utrechtse wijken en ligt in het noorden van Utrecht. De wijk had op 1 januari 2011 31.422 inwoners. Dit is ongeveer 10 procent van de Utrechtse bevolking dat op dezelfde datum 311.405 bedroeg (Gemeente Utrecht, 2011d). Overvecht bestaat in 2011 precies 50 jaar en is de grootste naoorlogse uitbreiding van de stad. Het is dan ook een typisch naoorlogse wijk die vanwege de toenmalige woningnood voornamelijk bestaat uit hoogbouw. Tussen de flats en woningen zijn brede wegen en grote parken aangelegd. In de beginjaren woonden er voornamelijk autochtonen, maar aan het eind van de twintigste eeuw veranderde Overvecht in een multiculturele wijk. Het aandeel niet-sociale huurwoningen is laag (26%) vergeleken met het gemiddelde van Utrecht (63%) (Gemeente Utrecht, 2010e; Gemeente Utrecht, 2011c).

Afbeelding 3.1 flats in Overvecht
Bron: Surinamegids.nl (2011).

De afgelopen jaren is de samenstelling van de bevolking van Overvecht sterk veranderd. Vooral het aandeel Marokkanen is gegroeid en er is tevens een flinke aanwas van mensen met een niet-westerse etniciteit (VSU, 2010).

Van de totaal 1785 jongeren uit Overvecht tussen de 12 en 17 jaar zijn de drie grootste groepen qua aantal op 1 januari 2011:

- 726 Marokkaanse jongeren (41%),
- 386 Nederlandse jongeren (22%) en
- 302 Turkse jongeren (17%).

Marokkaanse jongeren vormen dus een overgrote meerderheid. Samen vormen de Marokkaanse en Turkse jongeren zelfs meer dan de helft van het aantal jongeren (Gemeente Utrecht, 2011d).

De wijk Overvecht roept gemengde gevoelens op bij veel mensen. Bewoners zijn blij met de ruime en groene opzet van de wijk en zijn tevreden over de voorzieningen. Maar tegelijk wordt de wijk door veel Utrechters als saai en onpersoonlijk ervaren door de vele flats. Overvecht kenmerkt zich door een hoge werkloosheid, een gemiddeld laag opleidingsniveau en laag inkomen. Ook bedrijvigheid en werkgelegenheid in de wijk zelf zijn laag (VSU, 2010). In 2007 is Overvecht benoemd tot 'krachtwijk' door voormalig minister Vogelaar. Sindsdien wordt door de gemeente Utrecht veel geïnvesteerd om de achterstand in te halen op sociaal en fysiek gebied. Veiligheid, criminaliteit en overlast zijn hot items voor de bewoners van Overvecht. Het Wijkactieprogramma Overvecht 2010-2011 toont de meest recente plannen en maatregelen (Gemeente Utrecht, 2010f). Bewoners van Overvecht geven de wijk het rapportcijfer 5,5. Vergeleken met het gemiddelde van Utrecht (7,2) is dit laag.

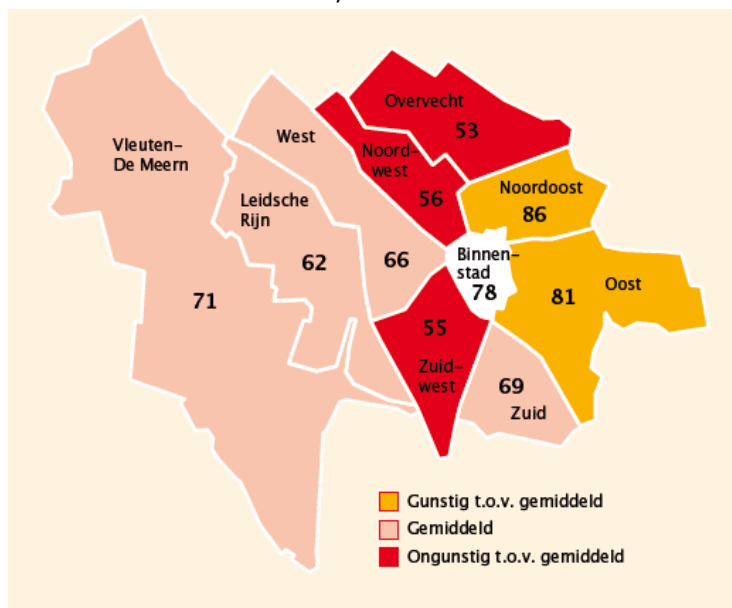
De bewoners vinden dat de sociale samenhang onvoldoende is. Zij geven hiervoor het cijfer 4,7. Dit is laag vergeleken met het cijfer dat Utrechters gemiddeld aan hun wijk geven (5,8). Het aantal bewoners in Overvecht dat jongerenoverlast ervaart toont een flinke daling, van 35% in 2008 tot 29% in 2009. Het gemiddelde van Utrecht ligt echter een stuk lager en is ook sterk gedaald (van 29% naar 14%). Een aantal andere indicatoren die gemeten zijn tonen ook een achterstand aan in Overvecht. De mate van gezondheid wordt over het algemeen slechter ervaren dan gemiddeld in Utrecht, er zijn meer basisschoolleerlingen met een sterke achterstand en er zijn meer vroegtijdig schoolverlaters (Gemeente Utrecht, 2010e).

3.2 Sportparticipatie vergeleken

De lage sociaaleconomische positie vertaalt zich bij jongeren in achterstanden op diverse gebieden. Met betrekking tot sporten en bewegen is dit vooral zichtbaar in cijfers over sportdeelname en overgewicht. Wat betreft overgewicht en obesitas onder de jeugd scoort Overvecht na de wijk Noordwest het slechtst, samen met de wijk Zuidwest. In Utrecht hebben allochtonen vaker te kampen met overgewicht dan autochtonen. Onder Turken is de problematiek het ergst, gevolgd door Marokkanen (Gemeente Utrecht, 2008a). Het overgewicht onder kinderen is in Overvecht de laatste jaren wel gedaald. Van 27% van de kinderen in 2005 naar 20% in 2010 (Gemeente Utrecht, 2010f).

De sportdeelname is het laagst van heel Utrecht. In 2009 sportte 57% van de inwoners van Overvecht minimaal één keer per maand. Het Utrechtse gemiddelde is 70% (Gemeente Utrecht, 2010b). In 2008 sportte nog 64% van de inwoners van Overvecht één keer per maand. Een opmerkelijke daling is zichtbaar. De Jeugdmonitor 2008-2009 van de Gemeente Utrecht geeft cijfers over de gemiddelde sportdeelname van tweede- en derdeklassers van het voortgezet onderwijs in Utrecht. Hieruit blijkt dat 62% van de leerlingen minimaal twee keer per week één uur sport. Verder is 67% van deze leerlingen lid van een sportvereniging of sportschool (Gemeente Utrecht, 2010c), vergeleken met 80% van de basisschool leerlingen uit groep 7 en 8 over het jaar 2009-2010 (Gemeente Utrecht, 2011c). Figuur 3.1 laat zien dat het percentage lidmaatschap van een sportvereniging of sportschool onder tweede- en derdeklassers in Overvecht stedelijk gezien het laagst is (53%).

Figuur 3.1 Percentage tweede- en derdeklassers lid van sportvereniging of sportschool
Bron: Gemeente Utrecht, 2010c

Vergeleken met de andere negen Utrechtse wijken scoort de sportdeelname in Overvecht het laagst. Gemiddeld 54% van de ondervraagde leerlingen doet aan sport. Het gemiddelde van de Utrechtse wijken is 62%.

Opvallend is het grote verschil tussen jongens en meisjes in Overvecht: 75% van de ondervraagde jongens haalt deze norm van sportdeelname ten opzichte van 33% van de meisjes (Gemeente Utrecht, 2010c). Dit zou deels kunnen komen doordat in Overvecht veel meer jongens dan meisjes ondervraagd zijn.

Uit de Jeugdmonitor 2008-2009 (zie figuren 3.2 en 3.3) blijkt dat Utrechtse jongens vaker altijd lopend of fietsend naar school gaan, vaker voldoende sporten en vaker lid zijn van een sportvereniging dan meisjes.

Turkse en Marokkaanse tweede- en derdeklassers gaan minder vaak elke dag lopend of fietsend naar school, zijn minder vaak lid van een sportvereniging en hebben ook minder vaak een zwemdiploma.

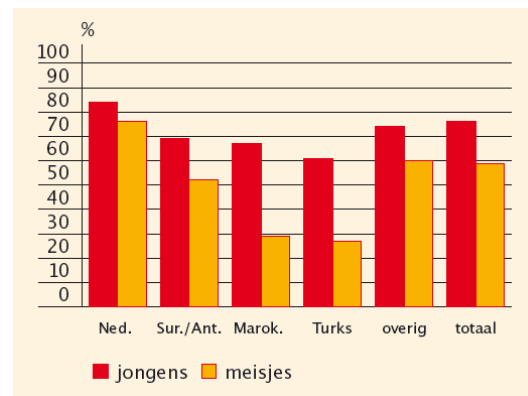
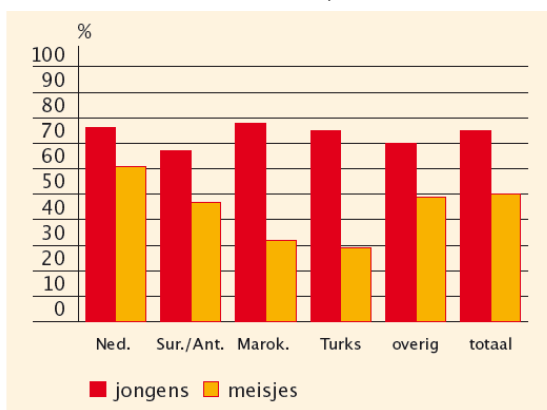
Daarnaast tonen de cijfers dat Turkse en Marokkaanse meisjes vaker onvoldoende sporten dan andere meisjes. Ook zijn ze minder vaak lid van een sportvereniging.

Turkse en Marokkaanse jongens sporten echter even veel als andere jongens. Oudere leerlingen en vmbo-leerlingen in deze leeftijdscategorie sporten vaker onvoldoende en zijn minder vaak lid van een sportvereniging (Gemeente Utrecht, 2010c). Dit komt overeen met het stoppen met sporten van jongeren in de pubertijd (Krouwel & Boonstra, 2001; Elling, 2002; Frelief & Janssens, 2007).

Figuur 3.2 (links) Percentage sportende⁸ tweede- derdeklassers in Utrecht.

Figuur 3.3 (rechts) Percentage tweede- en derdeklassers in Utrecht lid van sportvereniging of sportschool.

Bron: Gemeente Utrecht, 2010c

Over de afname van lidmaatschap van sportverenigingen van Marokkaanse en Turkse meisjes zegt de Monitor Diversiteit en Integratie, (Gemeente Utrecht, 2010d, p.10) het volgende.

"Opvallend is de sterke afname van het lidmaatschap van sportverenigingen als Marokkaanse en Turkse meisjes van de basisschool naar het voortgezet onderwijs gaan. Is in het basisonderwijs van deze twee groepen meisjes nog ongeveer 40% lid van een sportvereniging, in het voortgezet onderwijs daalt dat aandeel naar 20-25%. Er wordt dan wel meer buiten verenigingsverband aan sport en bewegen gedaan."

De gemeente Utrecht biedt sinds 2007 op zes middelbare vmbo-scholen het programma 'Enjoy Sports!' aan. Voor het Vader Rijn College (sinds schooljaar 2010-2011 gefuseerd tot Trajectum College), de school waar de meeste interviews hebben plaatsgevonden voor deze masterthesis, zijn in tabel 3.4 (volgende pagina) de aantallen niet-sporters te zien.

⁸ Minimaal twee keer per week één uur

Uit deze cijfers valt op te maken dat de niet-sporters vooral meisjes zijn. Maar ook dat het aandeel niet-sporters sterk is gedaald in één jaar tijd.

Dit staat niet direct in verband met een hogere deelname aan het Enjoy Sports! Programma, maar mogelijk kan het programma de afgelopen jaren wel positief hebben bijgedragen aan meer sportparticipatie.

Tabel 3.4 Niet-sporters Vader Rijn College 2009 en 2010

Bron: Gemeente Utrecht, 2010g

Niet-sporters	Aantal leerlingen	% van totaal
Meisjes		
2009	63	56%
2010	32	37%
Jongens		
2009	20	19%
2010	8	17%
Totaal jongens en meisjes		
2009	40	30%
2010	83	38%

Sporten in achterstandswijken

In Utrecht wordt redelijk veel aandacht besteed aan de 'anders georganiseerde sport', zoals trapveldjes in de wijk. Vaak heerst er een beeld dat allochtone jongeren liever niet bij een sportvereniging sporten. De Nederlandse Sport Alliantie (NSA) was dit ook van mening. Om deze reden werd het project 'Streetwise' opgericht. Het doel was om sporten in clubverband onder jongeren weer populair te maken.

Jongeren zouden de interesse in de sportvereniging verloren hebben. Onderzoek van Boessenkool et al. (2007) over 'Streetwise' toont echter aan dat de sportvereniging nog wel degelijk gezien wordt als dé plek waar gesport wordt. Ook Bouwknegt (2009) is van mening dat de meeste 12-15 jarigen het liefst bij de sportvereniging sporten.

De doelgroep van het onderzoek over 'Streetwise' waren jongeren uit achterstandswijken, onder andere uit Utrecht (Kanaleneiland) en aan hen werden vragen gesteld over sportbeleving. De jongeren zien al het andere sportaanbod als 'een beetje bewegen'. Volgens Boessenkool et al. (2007) lijkt de vraag naar meer faciliteren van Streetwise sporten meer gebaseerd op het ontbreken van voldoende, toegankelijke en betaalbare traditionele verenigingssporten in achterstandswijken. Het zou geen afnemende behoefte zijn maar streetwise sporten tegen wil en dank.

Ook de meisjes geven aan dat ze willen en mogen sporten, mits het in een veilige en vertrouwde omgeving gebeurt, bijvoorbeeld op school. Doordat het overheidsbeleid al jaren inzet op tijdelijke projecten is het sportaanbod versnipperd en niet structureel. Om de jongeren te betrekken voor wie sporten niet van huis uit vanzelfsprekend is, is volgens de onderzoekers meer nodig dan kortlopende projecten. Verder blijkt uit dit onderzoek dat in achterstandswijken beperkte buitenruimte is om te sporten. Gewezen wordt op processen van in- en uitsluiting die op de buitenruimtes (playgrounds en Cruyff Courts) voortdurend aanwezig zijn. De goede sterke spelers krijgen het veld, maar voor de kleinere en zwakkere sporters zijn er nauwelijks kansen (Boessenkool et al., 2007).

3.3 Nationaal en gemeentelijk beleid op het gebied van sportstimulering

Achtereenvolgens worden in deze paragraaf het nationaal beleid op het gebied van sportstimulering, het gemeentelijke sportbeleid en het integrale gemeentelijke beleid over jongeren en vrije tijd behandeld.

Nationaal beleid

De meest recente beleidsnotitie⁹ op het moment van schrijven is afkomstig van Minister Schippers van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en dateert van 26-01-2011. Het volgende citaat geeft de doelstelling goed weer (Ministerie van VWS, 2011, p.2):

"Ik wil (...) dat iedereen die wil sporten, bewegen en spelen dat kan in zijn eigen omgeving. Veel mensen vinden sporten leuk. Sporten bevordert de gezondheid, de sociale cohesie en de veiligheid in de buurt. Het helpt schooluitval en criminaliteit voorkomen. De ambities van het Olympisch Plan 2028 wil ik hiermee ook graag ondersteunen."

Verder bevat de beleidsnotitie de volgende kernpunten wat betreft sport en bewegen.

- Veilig sporten in de buurt: iedereen moet kunnen sporten, bewegen en spelen in de buurt, in een veilige en plezierige omgeving. Een buurt moet uitnodigen tot sporten en bewegen met een voldoende toegesneden aanbod van sportactiviteiten; wat tot nu toe nog lang niet altijd het geval is. Verder wil de minister multifunctionele voorzieningen in de buurt. Voldoende laagdrempelige voorzieningen voor de jeugd zijn belangrijk als kweekvijver van nieuw Olympisch talent. Topsportprestaties inspireren jongeren om te sporten en presteren.
- Olympisch Plan 2028. Aandacht voor de wederkerige relatie tussen topsport en breedtesport. Sportmogelijkheden dichtbij huis zijn hierbij van belang.

Hoe wil de minister veilig sporten in de buurt verwezenlijkt zien?

- Impuls voor mogelijkheden voor sport, spel en bewegen door samenwerking met partners en inzetten van de Alliantie Olympisch Vuur.
- In gesprek over kabinetsvoornemen om meer sportlessen te geven in en om de school.
- Verbaal en fysiek geweld in de top- en breedtesport uitbannen.
- De waarde van sport voor de opvoeding beter benutten.

Sportbeleid gemeente Utrecht

De meeste recente Sportnota is op het moment van schrijven de nota 'Sport in het Hart' 2007-2010 (Gemeente Utrecht, 2007b). Als het over jongeren (12 tot en met 21 jaar) gaat richt het sportbeleid zich op het volgende.

- Sport bereikbaar maken: sportjongerenwerkers worden ingezet om voor een goede overdracht te zorgen van jongeren die nieuw zijn bij een vereniging. De Sport-U pas wordt ingezet als middel om jongeren goedkoop kennis te laten maken met verschillende sporten. Verder richt het project 'Enjoy Sports' zich speciaal op vmbo scholen door middel van sportdagen en sportclinics.
- Meedoen Alle Jeugd Door Sport (MAJDS, Meedoen): samen met verenigingen van negen verschillende sportbonden wordt achterblijvende sportdeelname en verenigingslidmaatschap aangepakt. De gemeente Utrecht richt zich vooral op allochtone jongen en met name allochtone meiden.
- Optimale wisselwerking tussen top- en breedtesport: topsport en breedtesport zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en versterken elkaar.

⁹ Brief aan de Tweede Kamer. Titel: 'Zorg die werkt: de beleidsdoelstellingen van de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). In mei 2011 is de nieuwe Beleidsbrief Sport uitgekomen welke niet meegenomen wordt in deze masterthesis.

Topsporters en topsportevenementen zijn van groot belang in Utrecht als het gaat om sportstimulering. Per kernsport¹⁰ wordt een sportambassadeur ingezet in het kader van fungeren als voorbeeldfunctie voor de jeugd en talentontwikkeling.

De nieuwe Sportnota (2011 -2016) is op dit moment in ontwikkeling. Wel zijn de hoofdlijnen bekend. Op het gebied van breedtesportstimulering en (allochtone) jongeren zijn de volgende speerpunten van belang.

- Topsport als vliegwiel voor de breedtesport. De komende jaren wordt door de gemeente Utrecht nog sterker ingezet op sportstimulering door het inzetten van topsportambassadeurs, sportrolmodellen en topsportverenigingen die fungeren als rolmodel.
- Sport en onderwijs: om de jeugd blijvend aan het sporten en bewegen te houden wordt ingezet op personen die het sport- en beweeggedrag kunnen stimuleren (ouders, leerkrachten, schoolleiders, beweegmakelaars, combinatiefunctionarissen, trainers, coaches, etc.). Ook gaat de gemeente sportkaderopleidingen ontwikkelingen in het voortgezet onderwijs ter stimulans en verbreding van het vrijwilligerswerk in de vereniging.
- Sport en de wijken: alle Utrechtse wijken krijgen een Wijk sportplan waarin een vraag- en aanbodanalyse wordt gedaan en samenwerking tussen sportpartners wordt bevorderd. Verder wordt ingezet op voldoende (multifunctionele) sportveldjes in de wijken. Het doel is minimaal twee veldjes in krachtwijken en één in overige wijken.
- Sport en de sportverenigingen: sportverenigingen worden gestimuleerd om meer naar buiten te treden en zo meer in contact te komen met de bevolking uit verschillende wijken. Samenwerkingsverbanden van de sportvereniging met partners uit het onderwijs en de wijkwelzijnsorganisaties zijn cruciaal (Gemeente Utrecht, 2011).

Beleidsnota Jongeren en Vrije Tijd

De integrale beleidsnota 'Over chillen en participeren' over jongeren en vrije tijd 2009-2012 (Gemeente Utrecht, 2009a) is tot stand gekomen om een gat te dichten in het gemeentelijke beleid. De nota heeft onder andere samenwerking tussen verschillende gemeentelijke beleidsdomeinen tot doel gehad. Deze nota heeft meerdere bronnen geraadpleegd voor de informatie over sport¹¹. Sport en bewegen is populair onder Utrechtse jongeren blijkt uit deze bronnen. Wat de jongeren het liefst doen qua sport hangt wel af van kosten, motivatie en beschikbaarheid van specifieke sporten. Lidmaatschap van sportverenigingen blijkt een drempel te zijn voor verschillende Utrechtse jongeren. Reiskosten worden als minder erg ervaren als de activiteit populair is of als de jongeren er samen met vrienden heen reizen.

Utrechtse jongeren vinden dat er genoeg te doen is in Utrecht op sport- en beweeggebied (Gemeente Utrecht, 2009a). Zij missen wel informatie over het aanbod. Daar is begin 2010 de website www.jong030.nl voor gelanceerd.

Een aantal punten waar de nota 'Over chillen en participeren' op ingaat als het gaat om sporten en bewegen.

- Allochtone meiden: deze groep jongeren krijgt extra aandacht in de nota maar ook vanuit de Utrechtse politiek. Zij hebben aangegeven behoefte te hebben aan een eigen plek waar speciaal voor meiden (sport)activiteiten georganiseerd worden. Vaak krijgen deze meiden geen toestemming van hun ouders om buiten school activiteiten te bezoeken waar ook jongens komen (Gemeente Utrecht, 2009b).
- Sportactiviteiten, naschools aanbod en sportprojecten gericht op jongeren.

¹⁰ In Utrecht zijn 10 kernsporten benoemd op basis van topsportprestaties. Deze worden extra ondersteund.

¹¹ Gebruikte bronnen zijn onder andere de Jeugdmonitor 2008 van de gemeente Utrecht, en een gesprek van U-shake meiden met de wethouder Jeugd van 2008. U-shake is een jongerendenktank van Utrechtse jongeren van 12 tot 24 jaar.

- Sport in de wijk: door middel van deze subsidie kan laagdrempelig sportaanbod in de Utrechtse wijken aangeboden worden. Jongeren leiden naar sportverenigingen of ander structureel sportaanbod is een belangrijk doel bij deze activiteiten. Dit past in het kader van de wijkgerichte aanpak van de gemeente Utrecht (Van Luxemburg, 2010).
- Naschools sportaanbod: dit moet gestimuleerd worden, net als de inzet van jongeren binnen verenigingen. De gemeente Utrecht realiseert zich dat het aanbod van sportverenigingen niet altijd aansluit bij de wens van de doelgroep. Dit vanwege het zappedrag van jongeren (zie paragraaf 2.1.3). Ook hebben verenigingen soms moeite om het gedrag dat sommige jongeren vertonen in goede banen te leiden (Gemeente Utrecht, 2009a). Het beleid biedt hiervoor twee oplossingsrichtingen:
 1. Onderwijs (met name vmbo-scholen) als belangrijke partner in het bereiken van jongeren. Realiseren van naschools sportaanbod en competities stimuleren binnen en tussen scholen. Voor meiden en ouders is een vertrouwde omgeving als de school van belang.
 2. Jongerenwerk inzetten binnen sportverenigingen.

In opdracht van gemeente Utrecht heeft Van Luxemburg (2010) onderzoek gedaan naar het gemeentelijk sport- en beweegstimuleringsbeleid voor jongeren van 12 tot en met 17 jaar.

Daaruit blijkt onder andere dat door beleidsmedewerkers en beleidsuitvoerders van de gemeente Utrecht veel waarde wordt gehecht aan lidmaatschap van jongeren bij een sportvereniging. Veel beleid gericht op sport en bewegen heeft als uiteindelijk doel de jongeren toe te leiden naar structureel sport- en beweegaanbod. Toeleiding (van vooral vmbo-jeugd) naar sportverenigingen is echter een lastige klus gebleken. De gemeente stimuleert daarom ook andere manieren om jongeren voldoende te laten bewegen zoals via het 'anders georganiseerd sporten' (Van Luxemburg, 2010).

Voor deze masterthesis is het relevant om te onderzoeken of en waarom allochtone jongeren uit Overvecht sporten en bewegen. De beleidsvoornemens komen op voor het bevorderen en stimuleren van sport onder allochtone jongeren in achterstandswijken. In hoeverre sluiten deze voornemens en projecten aan bij de praktijk? Hoofdstuk 7 (Conclusies en aanbevelingen) koppelt hiernaar terug. Het volgende hoofdstuk verklaart waarom gekozen is voor allochtone jongeren uit Overvecht en licht de gebruikte onderzoeksmethoden toe.

4. Methoden

Dit hoofdstuk gaat in op het hoe, wat en waarom over de methoden van dataverzameling en analyse. Gemaakte keuzes en het onderzoeksproces worden toegelicht. Achtereenvolgens worden de onderzoeksstrategie en dataverzameling (4.1); het proces van selectie van onderzoekseenheden (4.2) en het proces van analyseren (4.3) behandeld.

4.1 Onderzoeksstrategie en onderzoeksmethoden

Dit onderzoek is gedaan aan de hand van de kwalitatieve onderzoeksstrategie. Kwalitatief onderzoek heeft als doel onderwerpen vanuit het perspectief van de onderzochte personen te benaderen, dit te beschrijven en waar mogelijk te verklaren. Dit wordt ook wel betekenisgeving genoemd. Hiermee wordt de betekenis die mensen geven aan hun sociale omgeving en het handelen op basis daarvan bedoeld (Boeije, 2006). De motieven om wel of niet te sporten en in hoeverre sprake is van interetnisch contact in het leven van allochtone jongeren kan het best onderzocht worden door de betekenisgeving van de jongeren te achterhalen en zo mogelijk te verklaren. Ook kan door deze onderzoeksstrategie diep in de context gedoken worden en komen veel aspecten tijdens het onderzoek aan bod.

De bevindingen zijn echter wel interpretaties van de onderzoekster. De sociale wereld wordt zoveel mogelijk vanuit de ogen/het perspectief van de respondenten onderzocht wordt (Bryman, 2008).

Methode van dataverzameling

De methode van dataverzameling heeft in dit onderzoek hoofdzakelijk plaatsgevonden door middel van het afnemen van semigestructureerde diepte-interviews. Ook is ter aanvulling gebruikgemaakt van observatie van een training Turks volksdansen.

In totaal zijn achttien diepte-interviews afgenomen. Hiervan hebben zestien interviews met allochtone jongeren plaatsgevonden en twee met professionals, een atletiektrainer en een bestuurslid van een Turkse volksdansgroep.

Voor diepte-interviews is gekozen om zo goed mogelijk de motieven van de allochtone jongeren om wel of niet aan sport te doen begrijpen. Het gaat hierbij om het hoe, wat en waarom van de keuzes. Ook is voor deze onderzoeksstrategie gekozen omdat de onderwerpen interetnisch contact en vriendschappen (al dan niet door de sport) gevoelige onderwerpen kunnen zijn. Gevoelig, omdat zoals uit de interviews blijkt, de keuzes van de jongeren vaak verweven zijn met persoonlijke onderwerpen als cultuur en geloof. Dit geldt ook voor vriendschappen. Omdat de vraagstelling binnen het diepte-interview er op gericht is geweest de respondenten zoveel mogelijk op hun gemak te stellen om gaandeweg het interview zo goed mogelijk de gevoelige informatie boven tafel te krijgen, is deze manier van dataverzameling de beste methode geweest voor het onderzoek.

Diepte- interviews: voor- en nadelen

Dataverzameling via diepte-interviews heeft voor- en nadelen. Een voordeel is dat naast onderzoek naar wát mensen doen, ook diep ingegaan kan worden op het waarom achter deze dingen. Daarnaast is interviewen een geschikte methode om in relatief korte tijd diep op veel aspecten van een onderwerp in te gaan.

Nadelen kunnen zijn dat de informatie niet altijd betrouwbaar is en dat de jongeren sociaal wenselijke antwoorden kunnen geven. Niet betrouwbare informatie uit interviews heeft twee oorzaken. Mensen zijn zich niet altijd bewust van hun eigen gedrag en vaak ook niet van hun motieven voor dat gedrag. Men vertelt liever positieve dan negatieve dingen over zichzelf en kan een rooskleuriger beeld van zichzelf schetsen dan in werkelijkheid het geval is.

In dit onderzoek is ook regelmatig naar motieven en keuzes gevraagd die zich in het verleden hebben afgespeeld. Mensen blijken in dat geval vaak een selectief geheugen te hebben (Baarda & de Goede, 2001).

Er bestaat een kans dat jongeren sociaal wenselijke antwoorden hebben gegeven tijdens het interview. Factoren als samen met de vrouwelijke, autochtone interviewster in een gesloten ruimte zijn kunnen hier invloed op hebben. Om sociaal wenselijke antwoorden te voorkomen is door de interviewster geprobeerd zo min mogelijk signalen te geven op antwoorden van de respondent. Verder is geprobeerd de jongeren zo veel mogelijk op hun gemak te stellen. De ervaring heeft geleerd dat dit het beste lukt door het gesprek de eerste minuten over heel andere onderwerpen te laten gaan. Hierdoor heeft de onderzoekster de indruk gekregen dat de respondenten steeds opener werden naarmate het interview vorderde en dat de meeste respondenten haar vertrouwden. Verder zijn ze in een voor hen vertrouwde omgeving (de school) geïnterviewd. Uiteraard is suggestieve vraagstelling zoveel mogelijk geprobeerd te voorkomen.

Het geslacht en de leeftijd van de onderzoekster kunnen ook een positieve invloed hebben op de betrouwbaarheid. Het leeftijdsverschil tussen de vrouwelijke interviewster en de ondervraagde jongeren is niet heel groot waardoor de zij zich goed in de situatie en keuzes van de jongeren kan inleven.

Afname van het interview

Ter voorbereiding op de diepte-interviews is gebruikgemaakt van semi-gestructureerde vragenlijsten, zogenaamde 'topiclijsten', (zie bijlage , p. 122). Vooraf zijn per thema vragen opgesteld. Er is gebruik gemaakt van drie verschillende topiclijsten: één voor 'sporters' (jongeren die sporten bij een sportvereniging), één voor 'niet-sporters', en één voor 'wijk-sporters' (jongeren die niet lid zijn van een sportvereniging maar wel wekelijks sporten in de wijk). Uiteraard kunnen jongeren zowel in de categorie 'sporters' als 'wijk-sporters' vallen. De specifieke vragen van beide vragenlijsten zijn dan meegenomen. Als jongeren meerdere sporten beoefenen zijn over beide sporten vragen gesteld. Als jongeren recent zijn gestopt met een sport is de betreffende sport onderwerp van het gesprek.

Tijdens het interview dienden de topiclijsten als leidraad maar gaandeweg het onderzoek vorderde was dit vaak niet meer noodzakelijk en verliepen de gesprekken soepel. Een uitspraak van de respondent was vaak aanleiding tot een nieuwe vraag of onderwerp.

De interviews zijn steeds zo open mogelijk ingegaan. Getracht werd de respondenten het interview niet laten ervaren als 'vragenvuur' maar juist als een zo laagdrempelig mogelijk gesprek tussen interviewer en respondent. Om deze reden zijn de interviews semi-gestructureerd en was er veel ruimte voor uitbreiding van de onderwerpen tijdens het gesprek. Wel is ervoor gezorgd dat alle vooraf opgestelde onderwerpen bij elk interview aan bod zijn gekomen.

De volgende thema's zijn aan bod gekomen tijdens de interviews.

- Kenmerken sport (wat, waar, duur, intensiteit, frequentie).
- Sportmotivatie (motieven, ambities).
- Verschillen tussen jongens en meisjes (in sportmotieven, sportkeuze).
- Sportgeschiedenis.
- Vrijtijdsbesteding.
- Contact en omgang tijdens sporten (waaronder interetnisch).
- Vertrouwen/discriminatie tijdens sporten (waaronder etniciteit).
- Rol ouders/familie en trainers (stimulatie, sportgeschiedenis ouders en naaste familie).
- Buurt (woonomgeving, wijk-sport, (interetnische) contacten, veiligheid, sportvoorzieningen, wijkactiviteiten).

De interviews duurden gemiddeld 38 minuten. Er waren enkele uitschieters naar 63, 48 en 45 minuten. Aan de jongeren is vooraf gevraagd of zij akkoord gaan met opname van het interview. De interviews hebben plaatsgevonden tussen november 2010 en begin april 2011.

Locatie van de interviews

De interviews hebben in vijftien van de achttien gevallen plaatsgevonden op de middelbare (vmbo)school het Trajectum College, vestiging van Lieflandlaan te Overvecht. De jongeren volgen het niveau vmbo-kader. Het Trajectum College kan gezien worden als een 'zwarte school'. De school vormt een echte afspiegeling van de jongeren in de wijk. Eén interview heeft bij een Turks meisje thuis plaatsgevonden. Haar moeder is werkzaam bij de gemeente Utrecht en wilde graag haar medewerking verlenen aan het onderzoek. Dit meisje zit als enige op een andere school, het Gregorius College in de binnenstad van Utrecht. Het interview met jeugdtrainer en combinatiefunctionaris Juul van atletiekvereniging U-track heeft plaatsgevonden in de indoor sporthal Klein Galgenwaard. Het interview met Ebru van stichting Nice heeft plaatsgevonden op haar werkadres, buurthuis de Boog in Overvecht.

De locatie en ruimte waar een interview plaatsvindt, kunnen invloed hebben op de interviews. De onderzoekster heeft ervoor gezorgd dat alle interviews in een aparte, afgesloten ruimte binnen het Trajectum College hebben plaatsgevonden. De jongeren konden hier in gemakkelijke stoelen zitten. Een enkele keer werd een interview gestoord door een monteur of docent die de ruimte binnen kwam. Ook ging tijdens één interview twee keer de telefoon af in het kantoor. Het interview met de atletiektrainer vond als enige niet in een afgesloten ruimte plaats. Er waren enkele jonge atleten aanwezig maar de respondent liet zich daar nauwelijks door afleiden.

Observatie

Ter verdieping en aanvulling van het interview met de voorzitter van stichting NICE heeft een observatie plaatsgevonden bij een training van het Turks volksdansen. Deze observatie heeft inzicht gegeven hoe Turkse jongens en meisjes deze sport beleven. Ook is hiermee een goede indruk gekregen van welke type jongens en meisjes hierop afkomen. De observatie heeft plaatsgevonden op zondag 27 maart van 11.00 uur tot ongeveer 12.30 uur. De locatie was een gymzaal bij een basisschool in Overvecht. Tijdens de training werd door jongens en meisjes gezamenlijk gedanst. De groep bestond uit ongeveer twintig jongeren maar volgens meerdere ouders die aanwezig waren zijn dit er normaal meer. Dit zou komen vanwege de tentamentijd. De observatie heeft puur gediend als indruk om de leefwereld van de Turkse jongeren nog beter te begrijpen. Verder is tijdens de observatie met meerdere mensen gesproken, zoals enkele Turkse ouders en met enkele bestuursleden van de stichting.

4.2 Selectie van onderzoekseenheden

Om de jongeren te mogen interviewen is door een beleidsadviseur Sport van de gemeente Utrecht contact gelegd met het een gymdocente van het Trajectum College en is afgestemd dat de school medewerking verleend aan het onderzoek.

Op de interviewdagen is toestemming gevraagd aan de verantwoordelijke gymdocente of de conciërge. Na toestemming is de onderzoekster steeds een leslokaal binnengestapt en werden de betreffende docent en klas ingelicht. Hierna werd een leerling uit de klas gekozen die aangaf mee te willen werken en aan de gevraagde kenmerken voldeed.

Er is sprake geweest van een doelgerichte steekproef. Uit de populatie zijn namelijk doelgericht onderzoekseenheden geselecteerd met bepaalde kenmerken. Hierdoor kan de steekproef statistisch gezien niet representatief zijn (Boeije, 2006). Er kunnen dan ook geen veronderstellingen getoetst worden. Wel kunnen op basis van de resultaten nieuwe inzichten over de literatuur ontstaan.

Op basis van de eerste interviews zijn steeds nieuwe onderzoekseenheden geselecteerd, op basis van hun potentiële bijdrage aan de analyse. Daarnaast zijn één jongere en de professionals benaderd via het netwerk van de onderzoekster.

De onderzoekseenheden zijn jongeren in de leeftijd van 14 tot en met 16 jaar, van Turkse of Marokkaanse afkomst en wonend in de wijk Overvecht te Utrecht.

De selectie van onderzoekseenheden is op de volgende vier factoren gebaseerd: leeftijd, onderwijsniveau, etniciteit en woonwijk.

- *Leeftijd*: de leeftijdskeuze 14 tot en met 16 jaar is gebaseerd op eerder onderzoek wat uitgevoerd is in opdracht van de gemeente Utrecht (Van Luxemburg, 2010) waaruit bleek dat eerste- en tweedejaars leerlingen van de middelbare school nog redelijk veel sporten. Pas als ze ouder worden daalt dit aantal fors. Ook ander onderzoek heeft dit aangetoond (Breedveld & Tiessen-Raaphorst, 2006). Helemaal als vergeleken wordt met de sportparticipatie van basisschoolleerlingen in Utrecht, 80% in schooljaar 2007-2008, ligt de sportparticipatie van 14 tot en met 16 jarigen achter (Gemeente Utrecht, 2011b). Bij de keuze voor jongeren in deze leeftijdscategorie speelt ook de verwachting mee dat deze jongeren beter in staat zijn betrouwbare informatie te geven via een interview. Zij zijn zich in vergelijking met jongere kinderen bewuster van hun keuzes. Ook is het mogelijk deze jongeren te vragen naar hun sportgeschiedenis. In deze masterthesis wordt de leeftijd van de jongeren steeds als één leeftijdscategorie gezien.
- *Onderwijsniveau*: gekozen is om onderzoek te doen naar vmbo-jongeren. Meerdere onderzoeken hebben aangetoond dat onder vmbo-jongeren de sportparticipatie het laagst is, vergeleken met leeftijdsgenoten die havo, vwo of gymnasium doen (Dessing, 2010; Stubbe & de Vries, 2010). Ook onderzoek in de stad Utrecht heeft aangetoond dat de sportachterstand onder vmbo-leerlingen het hoogst is. Dit geldt ook voor sportuitval en lidmaatschap van sportverenigingen (Gemeente Utrecht, 2007a).
- *Etniciteit*: voor de Turkse en Marokkaanse etniciteit is gekozen omdat zij een overgrote meerderheid vormen binnen de multiculturele wijk Overvecht (zie paragraaf 3.1). Turkse en Marokkaanse jongeren worden in onderzoeken vaak samengevoegd, net als Surinaamse en Antilliaanse jongeren. Cultuurverschillen tussen deze groepen zijn minder groot en zo kunnen uitspraken gedaan worden over een grotere populatie (Krouwel & Boonstra, 2001). In de data-analyse worden alleen uitspraken gedaan over verschillen tussen Turken en Marokkanen als deze duidelijk naar voren komen.
- *Wijk*: door jongeren te selecteren die zowel in de wijk Overvecht wonen en naar school gaan, kunnen inzichten verkregen worden over deze jongeren in de wijk met de laagste sportparticipatie van Utrecht (zie paragraaf 3.2). Op dit gebied is en blijft Overvecht een achterstandswijk. Zeker gezien het feit dat de sportparticipatie in deze wijk zelfs dalend is (Gemeente Utrecht, 2008b), ondanks veel aandacht in het landelijke en gemeentelijke beleid voor sport en (allochtone) jeugd in aandachtswijken de afgelopen jaren.

Bovenstaande afbakening heeft geresulteerd tot de selectie van respondenten. In tabel 4.1 zijn hiervan kenmerken opgenomen. Er is gezorgd voor een ongeveer gelijke verdeling tussen Turken en Marokkanen.

Er zijn iets meer meisjes dan jongens geïnterviewd (10 meisjes, 6 jongens) omdat onder allochtone meisjes de achterstand in sport- en beweeggedrag het grootst is. Er is niet geselecteerd op sportfrequentie aangezien dit het beeld zou kunnen vertekenen. Door jongeren uit verschillende klassen te interviewen is de kans kleiner dat men zich in het zelfde vriendennetwerk bevindt. Voordat het interview plaats heeft gevonden is gevraagd of de jongere in Overvecht woont (postcodecheck), of de jongere in de leeftijdscategorie 14 tot en met 16 jaar valt en of de jongere van Turkse of Marokkaanse afkomst is.

Tabel 4.1 Kenmerken van de jongeren

Nr.	Naam	Geslacht	Leeftijd	Etniciteit	s/ ns/ gs ¹²	Sport	Lid SV
1	Anass	jongen	15	Marokkaans	gs	thaiboksen	Niet meer
2	Aziz	jongen	15	Marokkaans	s	voetbal	Ja
3	Rayan	jongen	14	Marokkaans	gs	voetbal	Niet meer
4	Serkan	jongen	14	Turks	gs	voetbal	Niet meer
5	Mehmet	jongen	15	Turks	s	voetbal	Ja
6	Chakir	jongen	15	Marokkaans	s	voetbal	Ja
7	Yamina	meisje	15	Marokkaans	s	zumba, zwemmen	Nee
8	Adile	meisje	15	Turks	gs	atletiek	Niet meer
9	Noura	meisje	14	Marokkaans	ns	geen	Nee
10	Miryam	meisje	14	Marokkaans	gs	zumba en steps, vroeger karate	Niet meer
11	Defne	meisje	14	Turks	ns	geen	Nee
12	Sarah	meisje	16	Marokkaans	gs	streetdance	Niet meer
13	Yesmer	meisje	15	Turks	gs	handbal	Niet meer
14	Merle	meisje	15	Turks	s	kempo en turks volksdansen	Ja
15	Fathia	meisje	15	Marokkaans	gs	voetbal en aerobic	Niet meer
16	Zahra	meisje	16	Turks	ns	geen, volgt nu zwemles	Nee

De jongeren

In totaal zijn tien meisjes en zes jongens geïnterviewd. De namen van de jongeren die gebruikt worden in deze masterthesis zijn fictief. Vier jongens zijn van Marokkaanse afkomst en twee van Turkse afkomst. Van de meisjes zijn er vijf van Marokkaanse en vijf van Turkse afkomst. De meerderheid van de jongeren is 15 jaar oud (negen), vijf zijn 14 jaar oud en twee zijn 16 jaar oud.

In totaal zijn vijf jongeren sporters, oftewel ze voldoen aan de definitie van sporter volgens de gemeente Utrecht (zie paragraaf 1.1). Ook als iemand frequent (tenminste één keer per week) actief in de wijk sport geldt deze persoon als sporter.

Drie jongeren zijn niet-sporter, en hebben ook niet in het verleden gesport. De meeste jongeren (acht) vallen onder de categorie 'recent gestopte sporter'. Het merendeel van deze jongeren is een aantal maanden geleden gestopt met hun sport, sommigen een jaar geleden en één persoon twee jaar geleden. Uit de tabel kan opgemaakt worden dat jongens meer sporten dan meisjes. De helft van de geïnterviewde jongens is sporter, en de andere helft is recent gestopt.

Van de negen meisjes hebben er drie nooit gesport, zijn er vijf recent gestopt en slechts één meisje is frequent sporter. De meest populaire sport onder jongens is voetbal, wat ook geldt voor de allochtone jongens in dit onderzoek. Meisjes doen vaker dansachtige sporten. Verder blijkt dat zes jongeren, vijf jongens en één meisje, regelmatig of vaak in de wijk sporten. De enige sport die dan beoefend wordt is voetbal.

De professionals

Een tweetal professionals is geïnterviewd die beide sterk bij allochtone jongeren en sport betrokken zijn. Dit is gedaan om aanvullende informatie te verzamelen om een nog beter inzicht te krijgen in de motieven van jongeren en in de problemen die zij tegenkomen. In overleg met de professionals is besloten een fictieve of alleen de voornaam te gebruiken.

¹² s = sporter (ook wijk sport wanneer regelmatig); ns = niet sporter; gs = recent gestopte sporter.

Ebru, voorzitter van stichting NICE¹³ heeft deze stichting in 2005 opgericht. De stichting is opgericht met als doel allochtone jongeren een nuttige vrijetijdsbesteding te geven. Turks volksdansen is de hoofdactiviteit maar daarnaast worden dagelijks huiswerkbegeleiding en zang- en gitaarlessen gegeven. De verschillende groepen Turks volksdansen trainen op zondag en treden ongeveer drie keer per maand op. Hoofdzakelijk Turkse jongens en meisjes zijn lid van NICE. Met deze stichting is contact gezocht nadat een Turks meisje geïnterviewd is wat aan Turks volksdansen deed.

Met Juul, combinatiefunctionaris en jeugdtrainer bij atletiekvereniging U-track, is een interview aangegaan omdat hij trainer is van veel allochtone jongeren. En dat terwijl atletiek geen populaire sport is onder allochtonen. Zijn jarenlange ervaring met voornamelijk Marokkaanse jongeren biedt verdieping naast de interviews met de jongeren. Als combinatiefunctionaris geeft hij ook trainingen op basisscholen en middelbare scholen.

4.3 Proces van analyseren

Wat betreft het proces van data-analyse is het verzamelen en analyseren van de data niet strikt gescheiden geweest. Dit geldt ook voor het literatuuronderzoek en de dataverzameling. In dezelfde fase van het onderzoek werd literatuuronderzoek gedaan, werden interviews afgenomen, uitgewerkt en geanalyseerd. In het begin van het onderzoek was de dataverzameling exploratief, nog niet alles stond vast of was bekend. Zo maakte het voor de eerste interviews niet uit of de respondent een jongen, meisje, of van Turkse of Marokkaanse afkomst was. Gaandeweg werd wel gericht gevraagd naar deze kenmerken om genoeg vergelijkingsmateriaal te hebben.

De opgenomen interviews zijn volledig getranscribeerd. Vervolgens zijn de transcripten gecodeerd. Het coderen is handmatig gebeurd, op de afgedrukte transcripten is handmatig bijgeschreven. Aan alle citaten zijn hoofd- en subcodes gegeven. Daarnaast zijn meerdere memo's geschreven en zijn tussentijdse analyses uitgevoerd. Hierin zijn onder andere indrukken die opgedaan zijn tijdens het afnemen van de interviews en de eerste bevindingen opgeschreven.

Voor de analyse van de resultaten is vooraf de structuur van de resultatenhoofdstukken bepaald. Per subparagraaf is als volgt te werk gegaan. De citaten over een subonderwerp zijn gekopieerd naar een nieuw document waar in tabellen inzichtelijk is gemaakt welke respondent, met welke kenmerken, wat gezegd heeft. Dit is gekwantificeerd en vervolgens is de tekst geschreven en zijn de belangrijkste citaten hierin verweven.

Het onderzoek is niet volledig extern valide omdat de gegevens en resultaten niet generaliseerbaar zijn naar een groter geheel. Om generaliserende uitspraken te doen over de Turkse en Marokkaanse (of nog algemener: allochtone) jongeren op stedelijk, grootstedelijk of landelijk niveau had de onderzoekspopulatie veel groter moeten zijn.

Afbeelding 4.2 Logo stichting NICE

Bron: www.stichtingnice.nl (2011).

¹³ NICE staat in het Nederlands voor 'Nederlandse Interculturele Educatie'. In het Turks staat het voor 'de toekomst' en in het Engels voor 'leuk'.

5. Sportmotieven van allochtone jongeren

Het eerste deel van de resultaten van het onderzoek worden in dit hoofdstuk geanalyseerd en waar mogelijk teruggekoppeld naar de bevindingen uit de literatuur. Paragraaf 5.1 gaat in op de sportmotieven van allochtone jongeren voor hun huidige of meest recente sport. De meerderheid van de onderzochte jongeren sport op dit moment niet. Het is daarom belangrijk om de motieven die deze jongeren hebben om niet of niet meer te sporten te analyseren. Dit gebeurt in paragraaf 5.2. In paragraaf 5.3 worden enkele belangrijke factoren uitgelicht die van invloed zijn op de motieven van jongeren om wel of niet (meer) te sporten. Deze factoren kunnen zowel beperkend als stimulerend werken. Paragraaf 5.4 sluit het hoofdstuk af met een samenvattende conclusie. De eerste onderzoeksvraag staat centraal in dit hoofdstuk. In de uiteindelijke conclusie (hoofdstuk 7) wordt deze beantwoord. De eerste onderzoeksvraag luidt als volgt.

- *Wat zijn de motieven van allochtone jongeren uit Overvecht om wel of niet te sporten en welke factoren zijn hierop van invloed?*

5.1 Motivatie om te sporten

Jongeren hebben verschillende motieven om te gaan sporten. Van de 16 geïnterviewde Turkse en Marokkaanse jongeren deden op het moment van interviewen vijf actief aan sport. Drie jongeren (allen meisjes) hebben nooit aan sport gedaan maar twee daarvan geven wel redenen aan waarom zij zouden willen beginnen met sporten. De overige acht jongeren zijn recent gestopt met hun sport (maximaal twee jaar geleden) en weten voor zichzelf meestal goed waarom ze aan sport deden of dat weer zouden willen oppakken. Uit de literatuur kwamen de volgende vier hoofdmotieven voor sportparticipatie naar voren (Buisman, 1995; McCarthy, 1998; Frelief & Janssens, 2007).

- Sociale motieven: vrienden maken en ontmoeten.
- Nuttigheidsmotieven: fit en gezond blijven.
- Bewegingsmotieven: lekker bewegen, uitlaatklep, spanning voelen.
- Leermotieven: beter worden, presteren, doelen bereiken.

5.1.1 Belangrijkste sportmotieven

De meeste jongeren geven één of twee motieven¹⁴ aan als belangrijkste reden om aan sport te doen. Opvallend is dat dit voor jongens en meiden verschilt.

Veruit de meeste meisjes sporten of willen sporten vanwege nuttigheidsmotieven. De meisjes die dit gezegd hebben (zeven van de tien) noemen daarbij afvallen als belangrijkste motief. Daarnaast worden fit en gezond blijven vaak genoemd. Verder geven vijf meisjes te kennen vanuit bewegingsmotieven te sporten.

Bij de jongens is de verdeling in motieven meer verspreid over de vier categorieën. Zij noemen zowel drie keer nuttigheidsmotieven als drie keer leermotieven als belangrijkste sportmotieven. Twee keer worden bewegingsmotieven genoemd. Deze jongens noemden in tegenstelling tot de meisjes spanning als belangrijkste bewegingsmotief.

De overgrote meerderheid van de meisjes sport zoals genoemd om af te vallen en omdat het goed is voor hun gezondheid, oftewel vanuit **nuttigheidsmotieven**. Zo ook het Marokkaanse meisje Miryam. Haar antwoord op de vraag wat voor haar de belangrijkste reden is om weer te beginnen met sporten is:

¹⁴ Als blijkt dat iemand écht geen voorkeur heeft tussen twee motieven worden beide meegenomen. Als iemand duidelijk één motief heeft genoemd als motivatie om te sporten wordt dit ene motief meegeteld.

"dat ik gezonder leef en ga afvallen. Ik vind gewoon dat ik wel een klein beetje moet afvallen. Door sporten begin ik ook te zweten enzo en dan verbrand ik mijn calorieën" (Miryam, Marokkaans meisje).

Ook drie jongens noemen nuttigheidsmotieven (zowel afvallen als fit blijven) als belangrijkste doel om te sporten. Een voorbeeld hiervan is Serkan, een Turkse jongen. Hij wil graag weer gaan sporten nadat hij een jaar niets heeft kunnen doen omdat hij moest stoppen met voetbal vanwege een beenbreuk. Hij is aangekomen en wil daarom weer gaan sporten.

Serkan: "Ik ben van plan eigenlijk nu te doen (weer te gaan sporten)... maarre ik moet nog praten met mijn ouders. Eerst vragen of het kan enzo. Ik denk dat ze ja zullen zeggen. Want ze vinden het ook beter dat ik ga afvallen enzo".

Interviewster: "Wil je dat zelf ook?"

Serkan: "Ja ik wil het zelf ook heel veel. Maar eigenlijk met zo'n kilo vind ik ook weer beter. Vroeger met voetballen was ik echt heel dun en als ze me duwden lag ik zo op de grond. Nu als ze mij duwen blijf ik gewoon staan, door de zwaarte. Zo ben ik te stevig maar te dun is ook niks. Maar ik voel me nu niet fit eigenlijk. Maar ik eet ook veel. Ik kan niet stoppen met eten" (Serkan, Turkse jongen).

Deze Marokkaanse jongen lijkt zichzelf ook een beetje tegen te spreken in dit citaat, omdat hij zelf ook voordelen lijkt te zien van 'te dik' zijn.

Ook de Marokkaanse jongen Rayan (recent gestopt met voetballen) sport uit nuttigheidsmotieven.

"Ja, anders word je te dik, word je lui. Bijvoorbeeld als je vakantie hebt gehad en je gaat weer fietsen... Dan voelt dat echt ja, dan voel je die 20 minuten! Maar als je dan bijvoorbeeld 3 weken weer fietst dan gaat het weer 'woef'. Voel je je veel fitter" (Rayan, Marokkaanse jongen).

Vijf meisjes sporten of willen weer gaan sporten uit **bewegingsmotieven**. Meestal wordt dan genoemd dat ze van bewegen houden of dat ze het fijn vinden tijdens het sporten even aan niets anders te hoeven denken. Voor Sarah (Marokkaanse, inmiddels een half jaar gestopt met sporten) was het de combinatie van gezondheid en bewegingsmotieven (uitlaatklep, vrolijk voelen) om te gaan sporten.

"Het is wel goed voor je. Je voelt je dan wat beter... En het is goed voor je, het is gezond. Je moet toch wel wat doen. Ja fitter, als ik danste voelde ik me veel fitter. En als je chagrijnig was of je werd ongesteld. Je voelt je toch veel beter, vrolijker" (Sarah, Marokkaans meisje).

Bij de meisjes spelen **leermotieven** als presteren, beter worden en wedstrijden willen winnen geen rol. Bij drie jongens is dit wel het geval, twee voetballers en één jongen die een jaar lang intensief aan thaiboksen heeft gedaan maar nu is gestopt. Hij koos om de volgende reden voor deze sport.

"Ik wou gewoon hard worden ofzo... Ik had gewoon, ik dacht gewoon, dat moet ik doen. Ik had er gewoon interesse in" (Anass, Marokkaanse jongen).

Anass legt als volgt uit waarom hij gekozen heeft voor thaiboksen en waarom hij sporten belangrijk vindt.

Anass: "Sporten, je moet sportief zijn. Anders lukt het je niet."

Interviewster: "Wat lukt je dan niet?"

Anass: "Om iets te bereiken. Ik bedoel gewoon... gewoon als je iets wil bereiken, als je iets wil doen moet je sportief zijn. Dan moet je er voor gaan. Proberen te winnen".

Interviewster: "Je moet de beste willen zijn?"

A: "Ja, niet de beste, maar begrijp je, je moet iets leuk hebben, dat je altijd iets hebt. Dat je altijd klaar staat. Dat je kan opstaan... niet met gezeik, weet je... Dat je er plezier in hebt. Dat je vrolijk opstaat, dat je blij bent" (Anass, Marokkaanse jongen).

Aziz, een Marokkaanse jongen die actief aan voetbal doet, is zowel prestatiegericht als op het spelen in teamverband gericht. Hij zegt altijd te willen winnen. Hij heeft voor voetbal gekozen omdat hij mee kon gaan spelen in een vriendenteam. Echter, bij het thaiboksen ligt zijn echte talent. Hij denkt er momenteel over toch zijn talent achterna te gaan en weer op thaiboksen te gaan.

Deze jongeren stellen voor zichzelf sportieve doelstellingen en zijn prestatiegericht. Dit zijn belangrijke kenmerken van de specialisatiefase, de fase van sportontwikkeling waarin de meeste jongeren van 13 tot 15 jaar zich bevinden (Coté & Fraser-Thomas, 2006). In dit onderzoek lijken vooral de sportmotieven van de jongens overeen te komen met de specialisatiefase.

Afbeelding 5.1 Allochtone jongens willen vaak presteren met sporten
Bron: Kemper, red. (2010).

5.1.2 Vrienden maken en ontmoeten nauwelijks gezien als motief

Van alle 16 geïnterviewde jongeren noemt slechts één meisje **sociale motieven** als één van de belangrijkste motieven om te gaan sporten. Onder sociale motieven wordt onder andere sporten samen met vrienden of sporten om (nieuwe) vrienden te ontmoeten verstaan.

Het Turkse meisje Merle is op Turks volksdansen gegaan omdat zij contact met Turkse leeftijdsgenootjes miste. Ze had alleen maar Nederlandse vrienden en vriendinnen. Thuis en op school sprak ze alleen Nederlands, terwijl ze het Turks beter wilde leren. Het opdoen van contacten en vriendschappen met Turkse jongeren zijn voor haar de belangrijkste reden geweest om deze sport te gaan doen.

"Op de basisschool heb ik in Tuindorp gezeten en dus daar had ik tuurlijk allemaal Nederlandse vriendinnen en vriendjes. En ik dacht van 'ja ik wil eigenlijk wel weer meer Turkse vriendjes en vriendinnetjes leren kennen'. Toen zei ik tegen mijn moeder 'ik wil ook meer Turks leren'. En toen zei ze 'misschien moet je iets gaan zoeken wat veel Turkse jongeren doen'. Toen zei mijn moeder 'deze dansschool heb je, misschien kan je daar eens kijken'. Want een vriendin van mijn moeder die heeft die stichting opgezet. Toen ben ik daar wezen kijken en toen vond ik het wel leuk. En ik hou ook van dansen want ik heb ook acht jaar op streetdance gezeten, dus ik dacht nu een keer een andere dans" (Merle, Turks meisje).

Dat maar één meisje sociale sportmotieven heeft komt niet overeen met de verwachting vanuit de literatuur. Uit het onderzoek van Allen (2003) onder 100 meisjes tussen de 14 en 17 jaar blijkt namelijk dat sociale motieven een belangrijke rol spelen. Zij schetste twee groepen jongeren: de ene groep zou zich goed voelen bij sporten als dit mogelijkheden biedt voor sociale activiteiten en persoonlijke relaties. De tweede groep zou graag sporten als zij deel uitmaken van een populaire groep of als zij goedkeuring ontvangen van anderen. Dit lijkt niet van toepassing te zijn op de allochtone meisjes (en jongens) binnen dit onderzoek.

Het voorbeeld van het Turkse meisje Merle komt wel overeen met de bevindingen van Krouwel & Boonstra (2001). Volgens hen geldt vooral voor Turken, meer dan voor Marokkanen of mensen met een andere etniciteit, dat zij in de sport bevestiging zoeken voor hun eigen identiteit. Op de invloed van identiteit wordt in paragraaf 5.3.3 dieper ingegaan.

5.1.3 School belangrijker

Uit de gesprekken blijkt dat voor geen van de jongeren (top)sport op dit moment een doel is. Andere dingen zijn voor hen belangrijker. Vooral school en huiswerk worden belangrijker gevonden. Dit geldt zowel voor jongens als meisjes.

Twee van de drie jongens die voornamelijk sporten om te presteren en het spelen van wedstrijden hebben wél aangegeven dat sport voor hen belangrijk is. Eén andere jongen en één meisje hebben dit ook aangegeven en beargumenteerd. Chakir is fanatiek voetballer en traint het meest van alle geïnterviewde jongeren. Hij heeft twee voetbaltrainingen, één zaalvoetbaltraining en één (veld)voetbalwedstrijd per week. Daarnaast voetbalt hij nog in de wijk. Hij geeft echter aan het trainen eigenlijk niet eens zo leuk te vinden. Het gaat hem echt om de wedstrijd, het spel en de spanning. Voetbal is voor hem wel belangrijk maar hij beseft dat hij niet de top kan bereiken en heeft wel duidelijk ambities op studiegebied. Op de vraag hoe belangrijk voetbal voor hem is, geeft hij het volgende antwoord.

"Het is heel belangrijk voor mij. Maar ik zou er school niet voor aan de kant zetten, school is belangrijker. Buiten spelen niet. Voetbal zou voor gaan voor buitenspelen" (Chakir, Marokkaanse jongen).

School is belangrijk en neemt veel tijd in beslag vinden de jongeren. Zo ook Sarah, een Marokkaans meisje dat acht jaar lang aan streetdance heeft gedaan bij een dansvereniging. Door een operatie een half jaar terug mag ze voorlopig niet meer dansen. Haar top drie van belangrijke dingen is: school, sport en vriendinnen.

Sarah: "Ik zou nooit elke dag trainen, school leidt dan af... En je gaat dan niet aan je huiswerk. Dat is ook belangrijk, school is ook belangrijk."

Interviewster: "Wat vind je belangrijker?"

Sarah: "Ja ik vind school sowieso nummer één. Dan pas andere dingen. Ik zal ook altijd eerst mijn huiswerk gaan maken en dan pas gaan sporten. Daarna gewoon in het weekend ofzo gewoon wat met vriendinnen doen" (Sarah, Marokkaans meisje).

5.1.4 Sportmotieven volgens de professionals

Atletiektrainer Juul heeft veel ervaring met allochtone jongeren in de leeftijdscategorie 14 tot en met 16 jaar. Als combinatiefunctaris geeft hij onder andere trainingen op het Globe College, een vmbo-school in Kanaleneiland. Een wijk en school die qua samenstelling en problematiek vergelijkbaar zijn met Overvecht en het Trajectum College. Hij heeft zowel met gemotiveerde als minder gemotiveerde leerlingen te maken. Als trainer moet hij voor iedereen een passend aanbod bieden en ook de minder gemotiveerde leerlingen bij de les houden.

Maar ook is het zijn taak om jongeren enthousiast te maken voor de atletieksport en ze te overtuigen om lid te worden van de sportvereniging. Juul ziet een verband tussen de mate van sportmotivatie van allochtone jongeren en de thuissituatie van de leerlingen. De stimulerende rol van de ouders is hierin belangrijk. Hier wordt in paragraaf 5.3.4 verder op ingegaan.

Atletiek is onder allochtone jongeren niet populair, geeft Juul aan. Toch bestaat het merendeel van de jongeren in zijn trainingsgroep uit allochtone jongeren. Allereerst heeft hij jongeren aan de vereniging weten te binden. De motivatie om te sporten moet volgens beide professionals¹⁵ bij jongeren in zekere zin opgewekt worden en dit is vaak goed mogelijk.

Voor al allochtone jongeren ondervinden van huis uit meer drempels en hebben vaak minder voorbeeldfuncties wat betreft het beginnen met sporten dan autochtone jongeren. Juul probeert het vertrouwen van de ouders en de jongere te winnen en drempels te verlagen door de mogelijkheid te bieden om jongeren van en naar huis te brengen voor en na de training.

"Ik zeg: wil je trainen? En dan is er een meisje hè, dan ga ik bij dat meisje thuis. Ik zeg tegen die ouders: 'kijk ze rijdt met mij mee. Als jij mij niet vertrouwt stuur dan iemand mee'. Ik heb er drie in mijn auto. Ik ga bij die ouders thuis en ze rijden met mij mee. Als ik vraag 'wil je trainen'? 'Ja, maar mijn ouders...' Ik ga bij die ouders thuis. Ik zeg 'ze mag met mij meerijden'. Ik zet ze vlak voor de deur" (Juul, atletiektrainer).

Als de allochtone jongeren eenmaal zijn komen trainen lukt het hem om de meesten te binden aan de vereniging. De redenen hiervoor zijn volgens Juul:

- de persoonlijke benadering en culturele inleving van de trainer,
- het sportaanbod en de manier van training geven en
- de jongeren niet verplichten om naar de trainingen te komen.

Juul geeft als voorbeeld dat hij de jongeren weleens begroet met '*Salam Aleikum*'. Daarmee toont hij zijn interesse in de jongeren en in hun cultuur. Vertrouwen kweken is hierin belangrijk. Dit geldt net zo goed richting de ouders.

De trainer heeft in feite een belangrijke rol om de allochtone jongeren te 'triggeren' voor de sport en hen bij de sport te blijven betrekken. Volgens Juul lukt dat hem door zijn manier van sport aanbieden en de (streng) benadering van de jongeren daarin tijdens de training.

"Ik ben niet bepaald makkelijk, ik ben niet slap, ik ben streng. En ze blijven komen" (Juul, atletiektrainer).

Uit de interviews met de allochtone jongeren blijkt dat zij gevoelig zijn voor verplichtingen. Naar school gaan en huiswerk maken neemt een belangrijk deel van hun tijd in beslag en zorgt voor druk en verplichtingen. Sommige jongeren willen daarom hun vrije tijd zelf in kunnen delen. Als trainer ziet Juul graag dat zijn atleten er altijd zijn. Maar juist door hen geen verplichting op te leggen merkt hij dat dit de beste stimulans is. Op de vraag of hij atleten verplicht naar de trainingen te komen antwoordt hij als volgt.

"Nee, dat bepalen ze zelf. Er zijn er een paar die ik stimuleer om te komen. Eén ding zeg ik: school gaat voor. Als je een tentamen hebt of toetsen, dan moet je thuisblijven. En dan tóch komen ze" (Juul, atletiektrainer).

¹⁵ De professionals waarmee een interview afgenomen is, zijn atletiektrainer en combinatiefunctaris bij U-track, Juul, en oprichtster en docente bij de Turkse volksdansstichting NICE.

De benadering van de atletiektrainer komt overeen met de beleving van de jongeren. Alle jongeren hebben namelijk aangegeven dat school voor hen op de eerste plaats komt.

De ervaringen van Ebru van stichting NICE verschillen op een aantal punten met die van Juul. Zij ziet bij de jongeren die aan Turks volksdansen doen andere sportmotieven. Ook heeft het bestuur van de stichting een andere benadering. Waarom Turkse jongeren lid worden van stichting NICE heeft te maken met de volgende redenen:

- allochtone jongeren zijn op zoek naar identiteit,
- er wordt ruimte geboden voor sociale motieven (groepsgevoel, vriendschappen opdoen) en
- de trainingen zijn niet vrijblijvend.

Ebru is van mening dat jongeren van 14 tot en met 16 jaar vooral sociale motieven hebben om op Turks volksdansen te gaan. Vooral de zoektocht naar hun identiteit speelt op deze leeftijd een belangrijke rol. Op de invloed van identiteit op de keuze voor sport en sportmotivatie wordt in paragraaf 5.3.3 dieper ingegaan. Er moet wel rekening gehouden worden met het feit dat stichting NICE (vooralsnog) vooral Turkse jongeren aantrekt. De jongeren die op Turks volksdansen zitten hebben volgens Ebru sociale motieven om deze sport te doen. De groep jongeren van 12 tot en met 15 jaar hebben zich gevormd tot een hechte groep.

"Maar één ding, het is niet dat zij niet willen hoor, allochtonen. Dat is iets wat je best wel kunt meenemen. De jongeren, kinderen en meisjes, iedereen heeft het er wel voor over om te bewegen en om sociaal te zijn" (Ebru, stichting NICE).

Jongeren vinden school belangrijk. Ebru is van mening dat sport- en culturele activiteiten voor jongeren juist belangrijk zijn. In tegenstelling tot atletiektrainer Juul is zij van mening dat het niet erg is de jongeren een gevoel van verplichting op te leggen om naar de trainingen en optredens te komen. Merle, het Turkse meisje wat bij NICE aan Turks volksdansen doet, bevestigt deze verplichting en ervaart dit als positief. Uit de interviews met de jongeren blijkt dat de jongens die aan voetballen en vechtsporten doen of hebben gedaan deze verplichting ook ervaren (hebben).

5.1.5 Verschillen in sportkeuze, sportmotivatie en sportfrequentie naar geslacht

Welk beeld hebben de jongeren van elkaars sportmotivatie, sportkeuze en sportfrequentie? Om te onderzoeken of allochtone jongeren hier verschillen of overeenkomsten in zien naar geslacht¹⁶ zijn tijdens de interviews deze drie onderwerpen aan de orde gekomen. Allereerst worden de daadwerkelijke verschillen in sportkeuze van de onderzochte jongeren bestudeerd.

Niet alle sporten populair onder allochtone jongeren

Als gekeken wordt naar de sporten die de jongeren doen of gedaan hebben blijkt dat niet alle sporten populair zijn onder allochtone jongeren. Onder de sporten die de jongeren op dit moment beoefenen of het meest recent beoefend hebben blijkt dat voetbal het meest populair is. Vijf van de dertien (zestien min drie niet sportende jongeren) doen aan voetbal. Dit zijn allemaal jongens. De overige sporten die genoemd worden, worden allen één keer genoemd, behalve zumba, dat twee keer genoemd wordt. De overige sporten zijn thaiboksen (jongen) en atletiek, zumba en steps, aerobics, streetdance, handbal, zumba en zwemmen, kempo en Turks volksdansen (allen meisjes).

¹⁶ Er is niet specifiek naar verschillen en overeenkomsten betreffende *allochtone* jongens en meisjes gevraagd. De meesten gaan vooral met allochtonen om (zie hoofdstuk 6). Hierdoor is de kans groter dat zij hun allochtone vrienden en kennissen in gedachten hebben gehad bij het beantwoorden van de vragen.

Dat de dansachtige sporten en handbal door meisjes en voetbal en thaiboksen (vechtsport) door jongens gekozen worden komt overeen met de typische meisjessporten en jongenssporten (Elling, 2002).

Volgens beide geïnterviewde professionals heeft de mate van populariteit van een sport onder allochtone jongeren effect op de motieven van de jongeren deze sport wel of niet te doen. Volgens de professionals zijn zowel atletiek als dansen niet populair onder Turkse en Marokkaanse jongeren. Voetbal en vechtsporten daarentegen wel. Ebru constateert dat veel basisscholen in Overvecht tegenwoordig meer aandacht hebben voor sport. Het feit dat het verplicht is heeft volgens haar een positief effect op de sportparticipatie van allochtonen. De ouders spelen hierin een belangrijke rol.

"Wat ik wel merk, veel ouders doen daar wel mee met hun kinderen. Omdat het verplicht is voor hun kinderen. Want hetzelfde komt nu ook hier in Nederland wat al jaren in Turkije was. Maar na een bepaalde tijd moeten ze de kinderen loslaten. Moeten ze terug naar een activiteit. Maar wat ik wel merk, als er een ouderactiviteit is, voetballen enzo, dat gaat dan nog wel. Vechtsporten gaan ook wel. Maar wat ik zo jammer vind, als het op dansen komt... Wanneer er muziek is dan zijn er geen kinderen te vinden" (Ebru, stichting NICE).

Uit het bovenstaande citaat vallen twee dingen op. Ten eerste is het laten sporten via sportaanbod op school voor allochtone ouders meer laagdrempelig dan via 'losse' (wijk)activiteiten die georganiseerd worden. Ten tweede valt haar op dat dansachtige sporten minder populair zijn. Op de vraag hoe dat precies komt antwoordt ze als volgt.

"Ja, de meiden weer hè. Ze willen wel maar mogen niet... Jongens die kunnen het wel die mogen wel, bezorgen de ouders geen schaamte, er gebeurt niks. Maar bij de meiden is het de vastbindendheid, de voorzichtigheid, ik weet niet..." (Ebru, stichting NICE).

Allochtone meisjes kunnen te maken hebben met beperkingen wat invloed heeft op hun sportkeuze. Allochtone jongens zouden volgens Ebru eerder voor sporten kiezen met een stoerder imago. Hierdoor is het bij het organiseren van activiteiten in de wijk en op school lastig om jongens te vinden die mee willen doen. Bij stichting NICE is ongeveer de helft van de leden een jongen, hier is het taboe doorbroken dat dansen geen jongenssport is.

Ook uit de onderzoeken van Tiessen-Raaphorst (2010) en Buisman & van Rossum (1998) blijkt dat jongens meer gericht zijn op spanning en avontuur, teamsporten en competitieve sporten. Meisjes houden van sporten in kleine groepjes en van onafhankelijke activiteiten. Vandaar dat zowel jongens als allochtone meisjes moeilijk te motiveren zijn voor dansachtige sporten.

Ebru heeft hier wel een oplossing voor. Door de jongeren minder keuzevrijheid te laten hebben en ze met de hele klas verplicht deel te laten nemen aan dansen hoeven de allochtone meisjes niet te vrezen dat hun ouders hier problemen van maken¹⁷. Ook kunnen jongens zo gewend raken aan andere sporten.

"Het moet het begin zijn vanaf de scholen, dat kinderen niet hoeven kiezen. Dat als er een dansactiviteit is zeg maar dat de hele klas gaat dansen. Dat is een manier om ze ermee kennis te laten maken (...). Niet laten kiezen, want als een meisje komt van dansen, dan vraagt de moeder: 'met wie zit jij eigenlijk in de groep?' Maar als het met de klas moet, als het verplicht wordt gezien, dan heeft ze niks te kiezen" (Ebru, stichting NICE).

¹⁷ Ebru van stichting NICE doelt hierbij op het carrousel van sportaanbod dat door de Brede Scholen in Overvecht aangeboden wordt. Leerlingen kunnen steeds zelf sporten kiezen die zij op school kunnen beoefenen.

Jongenssporten en meisjessporten

Twaalf jongeren hebben uitspraken gedaan over de sportkeuze van jongens en meisjes. Vijf daarvan zijn van mening dat jongens en meisjes dezelfde sporten doen. Zeven jongeren denken dat jongens en meiden juist andere sporten kiezen. Er is geen verband tussen geslacht en het vinden dat het andere geslacht andere sporten kiest.

Yamina, een Marokkaans meisje (sporter), is van mening dat jongens andere sporten doen dan meisjes. *'Jongens doen vaak jongensdingen en meisjes doen vaak meisjesdingen. Bijvoorbeeld dansen'* (Yamina, Marokkaans meisje). Volgens haar zijn er weinig jongens die dansen en de jongens die wel dansen zijn vaak andere type jongens:

"Die zijn heel erg anders dan jongens die zeg maar niet op dansen zitten. Want zij zijn zo'n iemand van je zit op dansen bijvoorbeeld en er komt zo'n jongen... die dat niet leuk vindt, maar hij moest gaan kijken... Dan heeft 'ie een keer een opmerking over bijvoorbeeld make-up of over kleding. Dan gaan ze daar de hele tijd over zeiken. (...) Ze vinden dan: 'dansen is voor meisjes'" (Yamina, Marokkaans meisje).

Het Marokkaanse meisje Fathia (recent gestopt met sporten) vindt dat er geen verband is tussen geslacht en sportkeuze.

"Jongens houden veel van voetbal en ik hou ook veel van voetbal. Maar ik heb ook vriendinnen die voetbal niks vinden. Ik ken een jongen hier op school die voetbal niks vindt en die bakt er ook helemaal niks van. Die vindt meer meisjesdingen leuk. Dus ja, ik weet het niet echt. Iedereen is verschillend. Ik denk niet dat het echt veel uitmaakt" (Fathia, Marokkaans meisje).

Degenen die van mening zijn dat jongens en meisjes verschillende sporten kiezen hebben het over 'meisjessporten' en 'jongenssporten'. Als voorbeelden voor jongenssporten noemen ze voetbal en vechtsporten als thaiboksen en kickboksen. Als meisjessporten worden dansachtige sporten (waaronder aerobics en zumba), paardrijden en atletiek genoemd. Dit komt overeen met wat Elling (2002) heeft benoemd als meisjes- en jongenssporten.

Jongens en meisjes hebben andere motieven om te sporten

De meerderheid (zeven van de tien) van de jongeren die uitspraken hebben gedaan over het verschil in sportmotieven naar geslacht is van mening dat de sportmotieven van jongens en meisjes verschillend zijn. Drie jongeren zijn het hier niet mee eens.

Enkele redenen die jongeren aandragen als verschillen in sportmotivatie tussen jongens en meisjes zijn: jongens willen spierballen, hard worden en iets bereiken met sporten.

Meerdere jongens noemen dat meisjes meestal gaan sporten om af te vallen. Ook het Marokkaanse meisje Fathia is het hiermee eens. Jongens willen volgens haar juist iets bereiken met sporten.

"Ik denk dat jongens met sporten echt iets willen bereiken, bijvoorbeeld profvoetballer ofzo met voetbal. Of ze willen stoer zijn ofzo. Ik denk meer dat de jongens aan hun zelf denken. Meisjes denken echt zo van 'hey ik ben dik, ik ga nu sporten'" (Fathia, Marokkaans meisje).

Fathia noemt dat jongens 'aan hun zelf denken'. Hiermee bedoelt ze waarschijnlijk imago of status. Dit zijn sociale motieven. Deze motieven zijn niet naar voren gekomen als belangrijkste sportmotieven die de jongens zelf aangegeven hebben.

Zahra (Turks meisje) vindt net als Fathia dat de sportmotivatie van jongens verschilt van die meisjes omdat jongens meer prestatiegericht zijn.

"Omdat bijna alle jongens voetbal leuk vinden en ik denk ook dat veel vaker Turkse en Marokkaanse afkomst lid zijn van een vereniging die voetbalt enzo."

Meeste jongens. Zij vinden het echt leuk. Soms willen jongens het ook als baan gaan doen. Onze buurjongen wil heel graag profvoetballer worden. Ja hij is echt heel goed" (Zahra, Turks meisje).

Jongens en meisjes hebben als je goed kijkt dezelfde redenen om te gaan sporten, vindt het Marokkaanse meisje Yamina. Jongens willen graag spierballen en meisjes niet. *"Maar hij wil ook fit blijven en uiterlijk is voor een jongen echt wel belangrijk. En om goed in vorm te zijn."* Er zijn wel verschillen maar de motieven zijn volgens haar hetzelfde.

Meisjes sporten minder dan jongens

Ook bij het derde onderwerp om het verschil in sportmotivatie tussen jongens en meisjes te onderzoeken komt naar voren dat de sportfrequentie van jongens verschilt van die van meisjes. Met sportfrequentie wordt het aantal trainingen en wedstrijden per week bedoeld. Van de negen jongeren die hier iets over gezegd hebben zijn twee van mening dat jongens en meisjes even vaak sporten.

De overgrote meerderheid is van mening dat de sportfrequentie van jongens en meisjes niet overeenkomt. Meisjes sporten minder dan jongens is hun overtuiging. Enkele jongens vinden dat meisjes minder sporten omdat ze sneller moe zijn en van zichzelf minder actief zijn. Zo ook Aziz.

"Ik denk dat jongens fitter zijn dan meisjes. Ik denk dat jongens vaker aan sport doen. Jongens zijn meer buiten dan meisjes, toch? Denk ik. Dan gaan ze voetballen of iets anders doen" (Aziz, Marokkaanse jongen).

Maar ook enkele meisjes delen deze mening.

"Ja, maar jongens vaker. Ja want jongens... Ja, meisjes zijn vaak een beetje lui. En jongens zijn vaak van 'ik ga sporten, ik ga voetballen' enzo. Al zijn ze moe ze gaan toch door. Meisjes gaan aan de kant zitten van 'ik ben moe'. Jongens gaan dan verder" (Adile, Turks meisje).

De meerderheid van de geïnterviewde jongeren ziet verschillen in sportkeuze, sportmotieven en sportfrequenties tussen jongens en meisjes. De heersende 'vooroordelen' worden hierin eigenlijk bevestigd. Enkele sporters die zelf meemaken dat typische meisjessporten als dansen écht niet alleen voor meisjes zijn proberen dit wel te ontkrachten. De meerderheid gaat nog wel uit van de vooroordelen dat meisjes minder sporten en voor meisjessporten kiezen. Eerder onderzoek bevestigt daarnaast dat jongens als sportmotieven aanzien, spelplezier en spanning en avontuur hebben. Voor meisjes wegen lichamelijke effecten het zwaarst (Frelier & Janssens, 2007; Buisman, 2004). Dit is ook uit de interviews naar voren gekomen: meisjes sporten het vaakst om af te vallen en jongens omdat ze het leuk vinden en iets willen bereiken. Dat laatste denken meisjes overigens eerder over jongens dan jongens over zichzelf. Verder denken sommige meisjes dat jongens ook sporten vanwege hun uiterlijk. Dit komt overeen met de bevindingen van Thiessen-Raaphorst et al. (2010).

5.2 Motivatie om niet (meer) te sporten

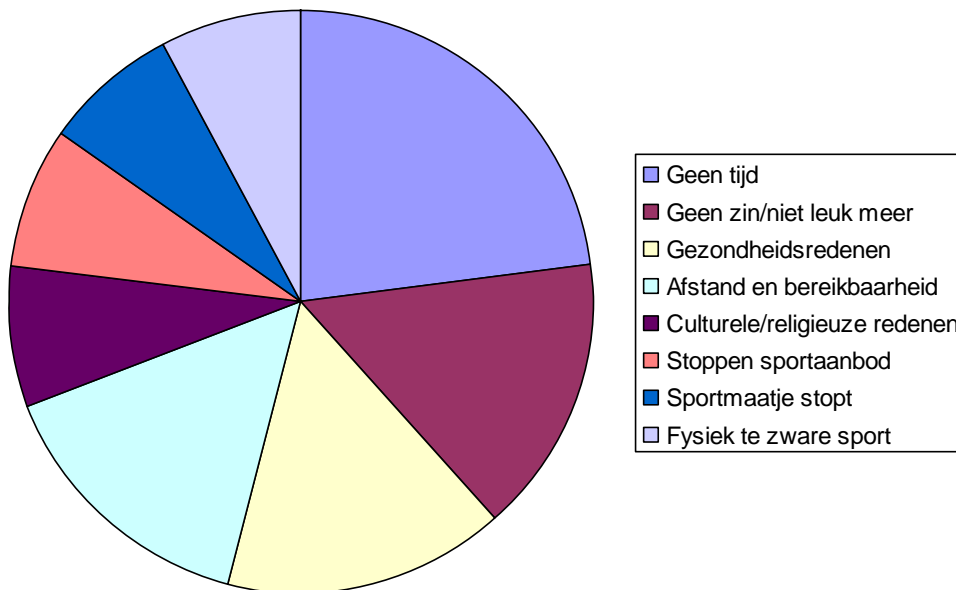
Opvallend is dat het grootste deel van de geïnterviewde allochtone jongeren op het moment van interviewen niet aan sport deed. Wat waren hun redenen om te stoppen met sporten? En om welke reden zijn jongeren overgestapt naar een andere sport?

Deze paragraaf onderzoekt deze vragen en licht de belangrijkste motieven toe. Ook worden enkele analyses uitgevoerd over sportkeuze en sportmotivatie naar geslacht.

5.2.1 Belangrijkste motieven om niet (meer) te sporten

De meeste jongeren geven meerdere redenen aan waarom zij op dit moment niet sporten. Drie meisjes hebben nooit gesport. Hun motieven hiervoor zijn echter ook interessant om mee te nemen. Voor iedereen geldt echter één doorslaggevend motief. Op deze doorslaggevende motieven wordt in deze paragraaf voornamelijk ingegaan. Drie jongeren (twee meisjes en één jongen) beoefenen al langere tijd dezelfde sport en zijn hiermee niet gestopt. Zij worden in deze paragraaf niet meegenomen waardoor de analyse dus betrekking heeft op dertien jongeren. Voor twee jongens geldt dat zij op dit moment actief sporten (één bij een voetbalvereniging, de ander voetbalt in de wijk), maar zij hebben wel motieven waarom zij gestopt zijn met hun vorige sport.

Figuur 5.1 Belangrijkste motieven om niet (meer) te sporten, totaal jongens en meisjes (N=13).

Tabel 5.2 Belangrijkste motieven om niet (meer) te sporten, naar geslacht.

Meisjes (N=8)	Jongens (N=5)
<ul style="list-style-type: none"> • geen tijd: 1x • geen zin/niet leuk meer: 1x • gezondheidsredenen: 1x • afstand en bereikbaarheid: 1x • culturele/religieuze redenen: 1x • sportaanbod stopt: 1x • fysiek te zwaar: 1x • sportmaatje stopt: 1x 	<ul style="list-style-type: none"> • geen tijd: 2x • geen zin/niet leuk meer: 1x • gezondheidsredenen: 1x • afstand en bereikbaarheid: 1x

Uit figuur 5.1 blijkt dat de jongeren veel verschillende motieven hebben om te stoppen met sporten of om helemaal niet te sporten. Dit is grotendeels individueel bepaald. Wel wordt de reden 'geen tijd' het vaakst gebruikt, namelijk drie keer. Daarna komen de motieven 'geen zin/niet leuk meer', gezondheidsredenen en afstand. Deze worden allen twee keer genoemd. Onder gezondheidsredenen valt het motief van een Marokkaans meisje dat moest stoppen met dansen door een operatie en een Turkse jongen die moest stoppen met voetbal door een beenbreuk. Fysieke omgevingsinvloeden worden twee keer genoemd: afstand en het feit dat het 's avonds donker is buiten. Dan zijn er nog vier andere redenen die allen één keer genoemd worden: culturele/religieuze redenen, het sportaanbod is gestopt, het is fysiek te zwaar of het sportmaatje is ermee gestopt.

Motieven om niet (meer) te sporten volgens de professionals

De sportprofessionals hebben ook hun ervaring met en visie over de motieven van allochtone jongeren om niet (meer) te sporten. Als belangrijkste redenen noemen zij:

- gebrek aan naschools aanbod en onwetendheid daarover,
- fysieke afstand,
- culturele en/of religieuze invloeden voor met name meisjes,
- invloed van de ouders en
- de sport is niet populair onder de doelgroep.

Atletiektrainer Juul benoemt hiernaast nog dat veel jongeren in de leeftijd van 14 tot en met 16 jaar een bijbaantje willen op zaterdag. Ebru van stichting NICE trekt de motieven en beperkingen nog breder en merkt ook dat financiën en de zoektocht naar identiteit van de jongeren een belangrijke rol spelen. De ervaringen van de professionals worden waar mogelijk meegenomen in de uitwerking van de motieven van de jongeren. Paragraaf 5.3 gaat dieper in op de factoren naschools aanbod, etniciteit, religie en cultuur, sociale identiteit en invloed van de ouders. Hoe leggen de jongeren zelf hun motieven om niet te sporten of om te stoppen met sporten toe? Daar wordt hieronder op ingegaan.

5.2.2 Geen tijd om te sporten

Sporten kost tijd. Maar zouden vmbo-jongeren echt geen tijd over hebben om te sporten? Voor drie jongeren is dit inderdaad de doorslaggevende reden. De oorzaak ligt in het feit dat sport niet als prioriteit gezien wordt.

Rayan, een Marokkaanse jongen heeft fanatiek gevoetbald, trainde twee keer per week en hield vooral van de wekelijkse wedstrijden. Een jaar geleden is hij gestopt. Hij motiveert dit als volgt.

"Het nam veel tijd in beslag. Twee keer per week trainen, in de ochtend weer héél vroeg opstaan op zaterdag om weer een wedstrijd te spelen. Dan denk ik altijd 'waarom niet om 12 uur, waarom altijd om 10 uur'? Laat me dan één dag uitslapen... Ik was er wel altijd. Want stel je voor je bent met tien man en je moet met elf man op een veld spelen, en ik ben bijvoorbeeld die elfde man. Nee, dat is niet leuk" (Ryan, Marokkaanse jongen).

Hoewel hij de trainingen minder leuk vond dan de wedstrijden, is het niet de sport zelf maar zijn het vooral de verplichtingen die bij de sport komen de reden geweest te stoppen. Voor zichzelf motiveert hij dit door te zeggen dat het veel tijd in beslag nam.

Iemand die zegt écht geen tijd te hebben om te sporten is Noura, een Marokkaans meisje. Zij moet van haar ouders vijf dagen per week in de winkel van haar vader werken. Haar huiswerk maakt ze in het magazijn. In het weekend is de winkel ook open, maar dan moet ze vooral thuis op haar zusje passen.

"Sporten vind ik wel leuk, maar ik heb er niet echt tijd voor. Ik ben vaak bij mijn vader, bij de winkel. Hoogstraat. Help ik hem met allerlei spullen. En als ik thuis ben, ben ik gewoon thuis. Vaak op mijn zusje aan het passen ofzo" (Noura, Marokkaans meisje).

Sporten is nooit in haar opgekomen. Ze kan zich er niet veel bij indenken: *"Ik vind sporten wel leuk op zich, maar ik weet nog niet zo goed wat ik er niet leuk aan vind"* (Noura, Marokkaans meisje).

Mehmet, een Turkse jongen beweegt wel veel. Hij voetbalt vaak in de wijk, met vrienden. Hij zat een jaar geleden een half jaar op fitness om af te vallen. Hij is daarmee gestopt omdat hij zijn doel bereikt had: hij was ongeveer dertien of veertien kilo afgevallen. Echter na doorvragen blijkt vooral dat hij vindt dat hij er geen tijd voor heeft. Hij heeft het te druk met huiswerk.

Volgens Ebru zijn 'geen tijd' en 'ik heb het te druk met huiswerk' voor een vmbo-jongere geen echte redenen om niet te sporten. Dit zijn eerder 'smoesjes'. Achter deze motieven zit vaak een andere reden. Voor Rayan zijn dat de verplichtingen van de teamsport, voor Noura de verwachtingen van haar familie dat zij zich inzet voor het bedrijf en het gezin en bij Mehmet mogelijk onzekerheid over zijn uiterlijk. Voor Mehmet gelden daarnaast mogelijk ook de verplichtingen van een vereniging, aangezien hij de voorkeur geeft aan laagdrempelig voetballen in de wijk.

5.2.3 Geen zin (meer) om te sporten

Jongeren zijn vaak kort gemotiveerd. Uit de literatuur bleek dat 'zappedrag', wisselen van sport omdat men niet goed weet wat men wil, een veelvoorkomend verschijnsel is. Onder allochtone meisjes speelt dit nog sterker, velen zijn nog zoekende naar een sport. Ook kan een jongere stoppen met een sport omdat de sfeer van de vereniging niet goed bij hem of haar past (Frelier & Janssens, 2007). Zappedrag hangt sterk samen met de zoektocht van jongeren naar hun sociale en etnische identiteit. Hier wordt in paragraaf 5.3.3 verder op ingegaan.

Twee jongeren hebben als reden om niet (meer) te sporten dat ze er geen zin meer in hadden of omdat ze het niet leuk meer vonden. Eén hiervan is de Marokkaanse jongen Anass. Momenteel voetbalt hij nog wel eens in de wijk. Maar dit is haast niet te vergelijken met twee maanden terug, toen hij nog fanatiek aan thaiboksen deed. Hij trainde drie keer per week bij een thaiboksvereniging en had vaak ook nog een wedstrijd. Anass geeft wel aan 'binnen een week' weer te gaan sporten. Waarschijnlijk gaat hij fitnesssen. De jongen heeft talent voor vechtsport, maar toch is hij nog zoekende naar wat hij wil.

Interviewster: "Wat was de reden dat je ermee ging stoppen (met thaiboksen)?"
Anass: "Je vindt iets leuk, je gaat iets leuk vinden, daar heb je veel lol in. Je staat altijd klaar. En op een dag vind je dat moet je ook effe moet stoppen. Je wilt ook effe iets anders beginnen. Voetballen of tafeltennis ofzo... Je weet het wel. Ik ben een jongen van steeds iets nieuws proberen. Van veel dingen uitproberen" (Anass, Marokkaanse jongen).

Ook jongeren die momenteel actief sporten of daar recent mee gestopt zijn hebben in het verleden meerdere sporten uitgeprobeerd. Meestal trok een bepaalde sport hen aan maar kwamen ze er na een paar maanden (of soms jaren) achter dat ze de sport toch niet leuk meer vonden. Yamina, een Marokkaans meisje, doet momenteel wekelijks aan zwemmen en zumba. Ze geeft aan dat ze in het verleden ook andere sporten gedaan heeft omdat ze het leuk vindt veel dingen te proberen.

5.2.4 Afstand en bereikbaarheid

De fysieke omgevingsinvloeden afstand en bereikbaarheid vormen volgens het onderzoek van Tiessen-Raaphorst et al. (2010) voor weinig mensen meer een belemmering. Hoe kijken de allochtone jongeren en de sportprofessionals hier tegenaan?

Afstand en bereikbaarheid: van belang maar vaak niet doorslaggevend

Van de geïnterviewde jongeren heeft één jongen aangegeven vanwege de afstand te zijn gestopt met voetballen. Aziz, een Marokkaanse jongen, voetbalt drie keer per week. Twee keer trainen en in het weekend een wedstrijd. Dit doet hij al vanaf zijn zesde. Maar met een onderbreking van twee jaar toen hij op thaiboksen is gegaan. Hij bleek hier talent voor te hebben maar vanwege de afstand is hij gestopt. De vereniging is een paar keer verhuisd en het was voor hem steeds lastiger te bereiken.

"Ja, ik had ook geen zin steeds daarheen te fietsen en weer terug" (Aziz, Marokkaanse jongen).

Een andere fysieke omgevingsinvloed die als motief om te stoppen met sporten uit het onderzoek komt is het feit dat het 's avonds donker is. Dit is voor het Marokkaanse meisje Fathia de doorslaggevende reden geweest om te stoppen met aerobics. Dit deed ze tot drie maanden geleden met alleen vrouwen, wat voor haar een voorwaarde is. Het werd georganiseerd door een buurthuis. Haar motivatie om te stoppen met aerobics.

"Een maandje geleden ongeveer ben ik gestopt want het was alleen in het donker zeg maar. En dan vind ik het wel een beetje eng. Het was wel leuk, maar ik had zeg maar wel meer van mijn leeftijd gewild. Want daar komen meestal echt alleen volwassen vrouwen. Het is wel alleen voor vrouwen maar echt volwassen vrouwen" (Fathia, Marokkaans meisje).

In feite is bij Fathia dus ook sprake van afstand en bereikbaarheid als beperkende factor. Maar naast de beperkende invloed van het winterseizoen spelen meerdere factoren een rol. Uit het citaat blijkt dat ze leeftijdsgenootjes mist. Ook een ander meisje (Zahra, Turks) sport niet en geeft aan dat haar ouders haar 's avonds ook verbieden naar buiten te gaan.

Van alle geïnterviewde sportende en recent met sport gestopte jongeren vinden tien jongeren (vier jongens en zes meisjes) afstand en bereikbaarheid niet belangrijk. Anass, een Marokkaanse jongen, zegt *'ervoor te gaan'*. *'Al moet ik naar Nieuwegein'*. Rayan, een Marokkaanse jongen vindt een stuk fietsen niet erg, maar een sportvereniging dichtbij *'zou wel fijn zijn'*.

Naast de hierboven geciteerde jongeren Aziz en Fathia, geven nog een Turkse jongen en een Marokkaans meisje aan afstand belangrijk te vinden bij de keuze voor een nieuwe sportvereniging. Bij de één (Serkan, een Turkse jongen) speelt mee dat hij niet afhankelijk kan zijn van vervoer van zijn ouders omdat zijn vader pas laat thuis is. Hij stelt de keuze voor een sport hierdoor uit.

Miryam, een Marokkaans meisje dat momenteel niet sport maar wel weer wil gaan sporten, vindt het juist fijn als de sportvereniging wat verder weg zou zijn.

"Ja het is belangrijk zeg maar, want dat heb je al een beetje bewogen. En als je zeg maar aankomt dan ben je fit voor... ben je klaar voor om te sporten" (Miryam, Marokkaans meisje).

Voor twee jongeren geeft een afstandsgerelateerde reden de doorslag om te stoppen met sporten. Als de drie jongeren die nooit gesport hebben niet meegeteld worden is dat 15% van de sportende en recent gestopte sportende jongeren. Dit is meer dan het onderzoek van Thiessen-Raaphorst et al. (2010). Een vergelijking is echter onmogelijk vanwege de verschillende steekproeven.

Wel kan voorzichtig geconcludeerd worden dat afstand en bereikbaarheid voor jongeren waarschijnlijk een grotere rol spelen dan voor volwassenen.

Afstand en bereikbaarheid: drempel volgens de professionals

Hiermee overeenkomend zien beide sportprofessionals in afstand en bereikbaarheid een belangrijke drempel. Dit heeft volgens hen vooral invloed op kleinere kinderen omdat die vaker afhankelijk zijn van het vervoer van ouders. Als één of beide ouders moeten werken, als de afstand te groot is, of als de er meerdere kinderen in het gezin (verschillende) sporten willen beoefenen kan dit problemen opleveren.

Volgens Juul is afstand een 'enorme' drempel voor ouders. Het is de belangrijkste drempel voor Turkse en Marokkaanse jongeren om aan atletiek te doen.

"Bij de Marokkanen is het toch maar de 'distance war'. Ja toch wel. De afstand om naar hier te overbruggen. Bij de kleintjes is dat de ouders, die moeten zich soms in tweeën delen. Want die jongen moet naar voetbal en dat meisje moet hier bij atletiek zijn. Of die vader is nog niet thuis gekomen om op die kleine te passen. En dan komen ze niet" (Juul, atletiektrainer).

Volgens Ebru vormt afstand alleen voor potentieel nieuwe leden vaak een probleem. Het Turks volksdansen wordt steeds populairder en er is nu ook veel interesse vanuit de wijken Kanaleneiland en Leidsche Rijn. De locatie is echter in Overvecht waardoor velen afhaken. Dit geldt vooral voor de jongste kinderen en hun ouders. Ze kunnen met het openbaar vervoer komen maar dan spelen financiën weer een rol. Het liefst zou stichting NICE een tweede locatie hebben in Kanaleneiland zodat ze daar ook lessen kunnen aanbieden. Voor de huidige leden vormt afstand geen probleem meer. Er komt zelfs een meisje elke zondag uit Rotterdam naar Overvecht. De leden zijn allemaal gemotiveerd en ouders bedenken creatieve oplossingen zoals om de beurt rijden.

Dat de meerderheid van de jongeren afstand geen beperking vindt blijkt ook wel uit het feit dat ze nagenoeg allemaal zeggen dat er genoeg sportfaciliteiten en sportverenigingen zijn in Overvecht. Op één meisje na zeggen alle jongeren niets te missen in hun wijk Overvecht op sportgebied. Noura, een Marokkaans meisje, vindt dat er niet genoeg is. Maar dit komt eigenlijk door onwetendheid over het sportaanbod. Zij wordt niet bereikt door de aanbieders, want *'niemand vertelt waar het is'*, aldus Noura.

Chakir, een Marokkaanse jongen die fanatiek voetbalt bij een voetbalvereniging antwoordt heel serieus op de vraag of hij vindt dat er genoeg te doen is qua sport in Overvecht.

"Heel veel kinderen sporten niet. Er is heel veel te doen maar er zijn weinig mensen die komen. Ook bij Cumulus. Het zit allemaal tussen hun oren. Dat ze geen zin hebben" (Chakir, Marokkaanse jongen).

Hij vindt dit jammer omdat hij het leuker vindt met meer kinderen te sporten.

5.2.5 Overige motieven

Als motieven om niet (meer) te sporten worden een aantal motieven slechts één keer genoemd. Dit zijn het stoppen van het sportmaatje, het stoppen van sportaanbod en de fysiek te zware sport. Deze motieven worden hieronder kort toegelicht. Ook het hebben van een bijbaantje wordt door één meisje als medebepalend ervaren.

Bijbaan

Voor het Marokkaanse meisje Fathia was het feit dat ze 's avonds niet naar buiten mag als het donker is de doorslaggevende reden om te stoppen met sporten. Maar wat voor haar ook meespeelt, is dat ze het niet belangrijk genoeg vindt om er veel tijd voor vrij te maken.

"Sinds ik in de vierde zit heb ik het echt heel druk met school. En ook werk ik, ik werk bij een winkel, Zeeman, in het winkelcentrum. Dan werk ik. Soms doe ik kassa, soms zit ik in de winkel. Donderdag en zaterdag, donderdag vier uurtjes en zaterdag van negen tot vijf" (Fathia, Marokkaans meisje).

Haar bijbaantje en school zijn dus belangrijk voor haar. Toch heeft ze de intentie weer op aerobics te gaan, wat ze net als voetbal tot voor kort deed. Als het maar te combineren valt.

Interviewster: "Stel je zit weer op voetbal en moet op zaterdag voetballen. Waar zou je dan voor kiezen?"

Fathia: "Ik zou toch dan voor mijn werk kiezen. Ik heb het ook heel gezellig op mijn werk. Ik voel mij dan daar beter dan bij voetbal. Dan zou ik voor aerobics kiezen en mijn werk, dan voor voetbal en mijn werk. Dan kan ik het combineren" (Fathia, Marokkaans meisje).

Atletiektrainer Juul komt het motief om te stoppen met sporten vanwege een bijbaantje niet onbekend voor.

"Op den duur zeggen die moeders dat als je Nike en dit wil kopen dan moet je gaan werken. Dus er zijn er die zijn gaan werken. Ja, daar doe je niets aan" (Juul, atletiektrainer).

Dit begint meestal op vijftien- of zestienjarige leeftijd te spelen volgens Juul. De meeste geïnterviewde jongeren hebben ook geen bijbaantje omdat ze hun school belangrijker vinden.

Sportmaatje stopt

Voor Yesmer, een Turks meisje zijn sociale omgevingsinvloeden bepalend voor haar sportmotivatie. Ze heeft een jaar geleden een jaar gehandbald bij een vereniging maar is gestopt omdat haar zus ook stopte.

"Eigenlijk was de reden, mijn zus zat ook op dezelfde sport. We gingen samen. En toen vond mijn zus het niet meer leuk. En toen ging ik ook niet meer" (Yesmer, Turks meisje).

Ze is wel van plan weer te gaan sporten. Ze zoekt nog een vriendin die met haar mee wil om op volleybal te gaan. Hieruit blijkt dat zij wel degelijk ook¹⁸ sociale motieven heeft om te sporten. Dat vriendschappen een belangrijke rol spelen om te stoppen met sporten bleek ook uit het onderzoek van Elling (2002), zie paragraaf 2.1.2.

Stoppen sportaanbod

Voor Miryam, een Marokkaans meisje is de doorslaggevende reden om te stoppen met sporten het stoppen van het sportaanbod geweest. Ze deed aan zumba en steps bij Ladyfit, een sportvereniging specifiek gericht op allochtone vrouwen en meisjes. Omdat de vereniging de vraag niet meer aankon in Overvecht heeft men volgens Miryam de leeftijdsgrens opgeschroefd naar 16 jaar. De veertienjarige Miryam wil graag weer verder met deze sporten maar kan de komende twee jaar niet bij Ladyfit terecht.

Fysiek te zware sport

Adile, een Turks meisje, is gestopt met haar sport (atletiek) omdat ze het fysiek te zwaar vond. Ze werd er moe van en had er daardoor geen zin meer in. Op de vraag waarom ze gestopt is met atletiek antwoordde ze als volgt.

¹⁸ In paragraaf 5.1 is haar motief ingedeeld bij 'nuttigheidsmotieven' omdat afvallen haar doorslaggevende reden is om te gaan sporten.

"Omdat ik het te zwaar vond. Je moet hele zware oefeningen doen enzo. En als ik thuis kom ben ik helemaal moe enzo. Maar ik denk dat ik weer ga want me moeder zegt: 'je moet maar volhouden'. Als ik voor een sport wil kiezen, als ik echt graag een sport wil doen moet ik wel gaan. Maar ik zeg tegen haar: 'ik wil niet meer naar atletiek'. Ik wil naar kickboksen, maar ze (haar moeder) wil dat niet. Ze zegt: 'kickboksen, daar komt teveel ongeluk van'. Liever kies ik voor atletiek" (Adile, Turks meisje).

Adile heeft een jaar lang twee keer per week getraind maar is nu drie maanden gestopt. Ook Adile is nog op zoek naar haar identiteit, ze weet niet goed wat ze wil qua sport. Ze houdt niet lang iets vol en zou ook wel op kickboksen of turnen willen. Maar eigenlijk wil ze ook wel weer terug naar atletiek. Haar moeder speelt hierin een belangrijke rol. Hier wordt in paragraaf 5.3.4 nog op terug gekomen.

5.2.6 Vormen van motivatie en invloed van competentie en zelfvertrouwen

Waarom sporten allochtone jongeren niet of niet meer? Dit kan verklaard worden naar aard van de vorm van motivatie hiervoor. Hierop zijn de mate van competentie en zelfvertrouwen van invloed (Weiss, 1995).

De motieven om niet te sporten of om te stoppen met sporten kunnen een extrinsieke of intrinsieke oorzaak hebben. Ook kunnen deze motieven sociaal van aard zijn. De twee jongeren die niet (meer) sporten vanwege gezondheidsredenen hebben hier niet zelf voor gekozen en vinden het beiden vervelend dat zij moesten stoppen. Deze motieven zijn extrinsiek van aard. Dit geldt ook voor de motieven die gebaseerd zijn op fysieke omgevingsinvloeden, afstand en bereikbaarheid. Twee jongeren moesten door deze omstandigheden stoppen met hun sporten. Dit staat niet los van andere omstandigheden die bij deze personen speelden als de mogelijkheid een andere sport met vrienden te gaan doen en de etnische/culturele invloed en invloed van de ouders. Een extrinsieke motivatie om te stoppen met sporten geldt tenslotte ook voor het meisje waarvan de sportvereniging het aanbod beperkte door een leeftijdsgrens in te voeren.

Intrinsieke motivaties om niet (meer) te sporten zijn de volgende genoemde motivaties: geen tijd, geen zin/ niet leuk meer, cultuur/religie en de sport die fysiek te zwaar is. Over het algemeen hebben de jongeren de sport zelf gekozen omdat ze deze in eerste instantie leuk vonden. Door bijvoorbeeld het stellen van andere prioriteiten, het ontwikkelen van een eigen identiteit en het willen gehoorzamen aan ouders en/of religie zijn deze jongeren intrinsiek gemotiveerd te stoppen met hun sport.

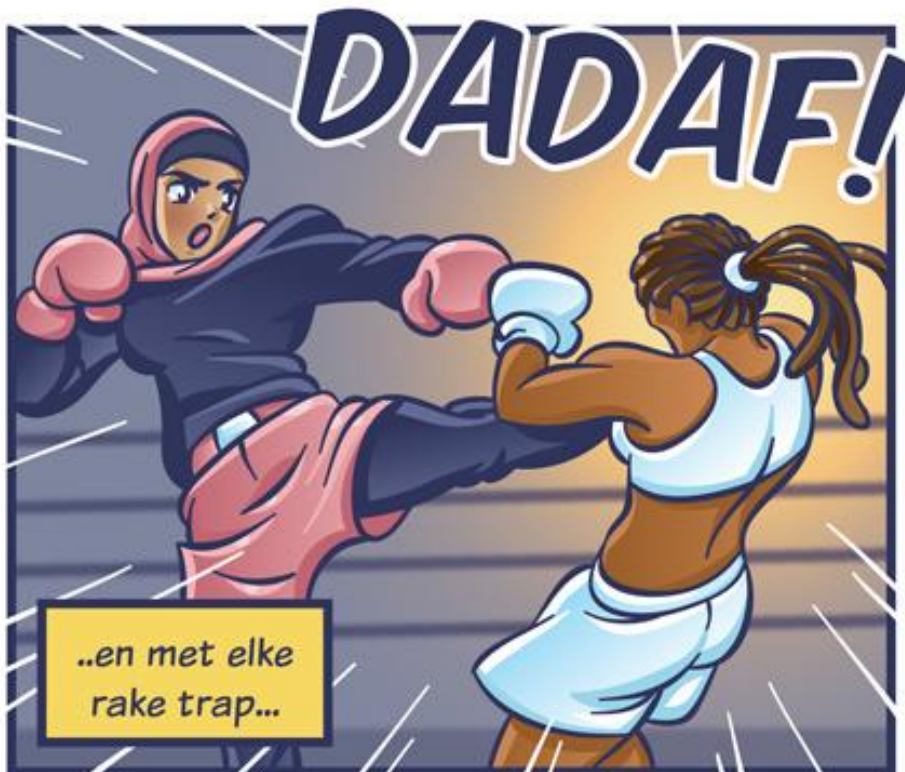
De motivatie van het Turkse meisje dat met haar sport stopte omdat haar zus ermee stopte was niet intrinsiek gemotiveerd hiervoor. De sport vond ze nog leuk maar ze was niet tegen de druk opgewassen om zonder haar zus in het team te blijven. Dit is een voorbeeld van sociale motivatie om te stoppen met een sport. Zij was afhankelijk van vriendschappen (hier: zus die ook beste vriendin is) om gemotiveerd te blijven om te sporten. Het Turkse meisje dat nooit gesport heeft vanwege duidelijke culturele en religieuze redenen staat daar zelf ook (intrinsiek) achter maar heeft daarnaast sterk te maken met sociale druk van haar moeder. Om deze reden geldt voor haar ook dat zij sociale motivatie heeft om niet te sporten.

De motivatie om te sporten moet in verband gebracht worden met de competenties en het zelfvertrouwen van de jongeren. Dit blijkt uit het *'skilldevelopment'* model van Weiss (1995). Beperkingen als afstand en slechte bereikbaarheid, weerstand van de ouders en andere prioriteiten die druk opleveren doen de competentie afnemen. De invloed van de sociale omgeving (vrienden, ouders) is voor jongeren groot. Ze zijn gevoelig voor wat anderen van hun sport vinden. Ook kan het zelfvertrouwen verslechteren door de factoren die belemmerend werken op de sportmotivatie. Deze oorzaken zijn bij het merendeel van de niet sportende jongeren in dit onderzoek aanwezig.

De jongeren die niet sporten of gestopt zijn met sporten beschikken over minder competentie, ook wel een laag niveau van 'perceived competence' genoemd (Buisman & van der Wiel, 2010). Zij hebben een lage perceptie van wat ze kunnen met sporten, ook wel een laag sportief zelfbeeld genoemd (Verkooijen, 2010) en de drempel om weer te beginnen met sporten wordt hierdoor groter. Het sportaanbod en de mate van stimulans die uitgaat van de sociale omgeving zijn onder andere van invloed op de competentie. Als die meer stimulerend zijn, gaan de jongeren vaker sporten. Het zelfvertrouwen neemt hierdoor toe wat ook de intrinsieke motivatie doet vergroten (Buisman & van der Wiel, 2010).

Afbeelding 5.1 Allochtone meisjes en vechtsport
Bron: Kok (2011).

Chicks, Kicks and Glory

5.3 Enkele factoren die van invloed zijn op het niet (meer) sporten van allochtone jongeren

Deze paragraaf gaat dieper in op een aantal factoren die een belangrijke invloed hebben op de sportparticipatie en -motivatie van allochtone jongeren. De factoren kunnen een beperkende invloed hebben op sportparticipatie maar kunnen ook stimulerend zijn. Dit is vaak per individu verschillend. De factoren die behandeld worden zijn:

- etnische, culturele en religieuze invloeden,
- zoektocht naar identiteit en
- invloed van ouders.

5.3.1 Etnische, culturele en religieuze invloeden

Etnische afkomst, religie en cultuur hebben invloed op sportparticipatie en motieven daarvoor. Allereerst wordt in deze paragraaf onderzocht in hoeverre de sportkeuze én sportmotieven van allochtone jongeren om niet (meer) te sporten etnische of culturele invloeden hebben. Vervolgens wordt de invloed van religie onderzocht. Als laatste wordt dieper ingegaan op het taboe om gemengd te sporten onder allochtonen. Al deze invloeden die allochtonen ondervinden leiden vaak tot beperkingen om te sporten. Ze worden als oorzaken gezien van de sportachterstand van vooral allochtone meisjes.

Invloed etniciteit op sportkeuze

Tijdens het interviewen is geprobeerd te achterhalen hoe belangrijk de etnische achtergrond is voor de keus voor een bepaald type sport. Bijna alle jongeren zijn in eerste instantie van mening dat er geen verschillen zijn in sportkeuze naar etnische achtergrond. Bij een aantal interviews is hier dieper op ingegaan. Deze jongeren nuanceerden hun antwoorden nadat ze er wat langer over nagedacht hadden. Op de vraag waarom bepaalde sporten vooral door Nederlandse jongens en meisjes worden beoefend antwoorden meerdere jongens dat zij gewoon meer interesse hebben in die sporten. Yamina, een Marokkaans meisje, denkt in eerste instantie ook dat er geen verschil is in sporten die Nederlandse of allochtone jongeren kiezen.

"Je hebt echt veel Nederlandse jongens die bijvoorbeeld voetbal doen. En je hebt ook veel Marokkaanse jongens die dat doen. Dat heb je ook bij judo, karate. En dat heb je ook bij andere sporten. Bij die drie eigenlijk het meest" (Yamina, Marokkaans meisje).

Ze ziet dus een verband tussen populariteit van sporten en de sportkeuze van zowel allochtone als autochtone jongeren. Ook Aziz, zelf voetballer en recent gestopt thaibokser, geeft het voorbeeld dat zowel veel Nederlanders als allochtonen aan voetbal en thaiboksen doen en ook dezelfde wedstrijden bezoeken.

"Er zitten heel veel Nederlandse jongens en meisjes die ik ken ook op voetbal. Thaiboks precies hetzelfde. Bijvoorbeeld bij een wedstrijd die ik speelde, een gala die ze organiseerden, kwamen er veel mensen kijken voor mensen die tegen elkaar vechten. Dan zie ik ook veel Nederlanders. Dus volgens mij zit er niet veel verschil in. Misschien dat Nederlandse meer turnen ofzo. Want daar zie ik niet veel Marokkaanse" (Aziz, Marokkaanse jongen).

Het Marokkaanse meisje Yamina nuanceert haar mening uiteindelijk een beetje omdat ze denkt dat het verschil in sportkeuze misschien zou kunnen komen doordat "Marokkaanse jongens het bijvoorbeeld leuker vinden om dingen te doen die voor hun zogenaamd stoer zijn". Ze noemt voetbal en thaiboksen als voorbeeld.

Invloed etniciteit en cultuur op sportmotieven

Voor maar één van de dertien jongeren (en één van de acht meisjes) die hun motieven hebben verklaard waarom zij niet (meer) sporten geldt dat zij als doorslaggevende reden culturele of religieuze motieven heeft om *niet* te sporten. Eén Turks meisje, Merle, heeft juist *wel* voor een sport gekozen uit nieuwsgierigheid naar haar eigen etnische en culturele achtergrond en identiteit. Voor haar als 'verwesterd' Turks meisje werkte de interesse in haar Turkse achtergrond sportstimulerend.

Zahra, een zestienjarig Turks meisje, heeft eigenlijk nooit gesport. Maar sinds kort zit ze wel op zwembad om te leren zwemmen. Het meisje is verlegen en bang aangelegd maar is wel open over de beperkingen die zij door haar familie en cultuur opgelegd krijgt. Op haar dertiende wilde ze graag op korfbal en heeft één keer meegetraind bij een korfbalvereniging.

"Dus toen ben ik naar een club gegaan en ging een man kijken hoe ik kan spelen. En hij vond dat ik goed was en hij wou mij in de club gaan nemen maar mijn moeder en mijn broer en zo vonden dat niet goed, want het is jongens en meisjes door elkaar en zo. Ja en ook korte broeken en korte mouwen en zo aan. En van onze godsdienst mag je niet zo open doen en zo. En daarom ging ik niet daarheen" (Zahra, Turks meisje).

Gemengd sporten is voor Zahra problematisch, net als de kleding die gedragen wordt tijdens het sporten. Op tv ziet ze dat spelers juichen en elkaar omhelzen na een doelpunt. Zij wil liever geen mensen aanraken en wordt daarom in het sporten beperkt. Voor het team is dat minder leuk en zelf kan ze zich niet goed verdedigen als ze niemand wil aanraken. Haar familie heeft veel invloed op de keuzes van Zahra. Ze geeft echter ook aan dat ze zelf onzeker was en niet met jongens durfde omgaan.

"Ik kan niet zo goed omgaan, ik kón niet zo goed omgaan met jongens in mijn klas. Ik was te verlegen. In basisschool was ik te verlegen en ook bang. (...) Nu heb ik meer vertrouwen" (Zahra, Turks meisje).

Naarmate het gesprek met Zahra vordert blijkt dat naast de invloed van haar familie nog meer factoren een rol spelen. Ze zegt ook zelf niet met jongens en meisjes tegelijk te willen sporten.

"Als het alleen voor meisjes was zou ik het wel willen. Maar ik wil dan niet met korte broek en korte mouwen gaan. Dat vind ik zelf niet fijn" (Zahra, Turks meisje).

De sporten basketbal en korfbal vind ze leuk maar ze wil geen verplichtingen. De wedstrijden waar je verplicht heen moet zouden haar teveel stress opleveren. Zahra is een voorbeeld van een allochtoon meisje dat te maken heeft met veel beperkingen om te gaan sporten. Ze heeft te maken met de beschermende rol van haar familie, ze wil en mag niet samen met jongens sporten, de sporttenu's zijn niet bedekkend genoeg en bovendien wil ze geen extra verplichtingen waar ze aan moet voldoen.

Liever naar voetbaltraining dan naar de moskee

Of jongeren mogen sporten en of zij gemengd mogen sporten kan afhangen van verschillende interpretaties van het islamitische geloof. Bij het Turks volksdansen komen ook jongeren die zowel naar de moskee gaan als op dansen zitten. Er wordt door de stichting een vrijere interpretatie van het geloof meegegeven aan de jongeren. Sport en geloof zijn volgens stichting NICE goed te combineren. Er zijn echter nog vele gezinnen in Overvecht die hun dochters in bescherming nemen en niet achter deze vrijere interpretatie kunnen staan.

Deze meisjes worden beperkt in hun keuzes en hebben geen toestemming zelfstandig het huis te verlaten. Dit heeft consequenties: *"die kinderen hebben absoluut geen sociaal leven"* (Ebru, stichting NICE).

Voor het Marokkaanse meisje Fathia dat vanuit geloofsovertuiging alleen met vrouwen wil sporten is religie belangrijk. Maar volgens haar stimuleert de islam sporten juist wél omdat het risico's tegengaat die het praktiseren van het geloof in de weg kunnen staan.

"De islam zegt wel dat sport heel belangrijk is, want met overgewicht kan je bepaalde dingen niet doen in de islam bijvoorbeeld. De islam zegt ook dat zwemmen heel belangrijk is. Dat als je bijvoorbeeld gaat verdrinken ofzo, dat je wel moet leren zwemmen. En paardrijden bijvoorbeeld was ook goed" (Fathia, Marokkaans meisje).

Een aantal jongeren is tijdens de interviews open geweest over de invloed van hun religie op hun dagelijks leven. Sommigen zijn veel bezig met hun geloof. Enkelen bidden vijf keer per dag en gaan naar de moskee. De meesten één of twee keer per week. Jongere kinderen (basisschoolleeftijd) gaan vaker, soms zelfs vijf keer per week.

De gelovige jongeren moeten vaak keuzes maken. Als ze voor de keuze staan om voor sport of de moskee te kiezen, kiezen de betreffende jongeren allen voor sport.

Een voorbeeld is Serkan, een Turkse jongen die tot een jaar geleden aan voetbal deed. Voor zijn geloof bidt hij en gaat hij naar de moskee op zaterdag en zondag. Toen hij nog op de basisschool zat, ging hij van maandag tot en met vrijdag naar de moskee en kon hij *'lekker uitslapen'* op zaterdag en zondag. Dat kan nu niet meer omdat hij laat thuis is van school en na schooltijd huiswerk moet maken. Zijn ouders laten hem er vrij in of hij wel of niet naar de moskee gaat. Uit het gesprek blijkt dat zijn familie wel heel gelovig is. Op de vraag hoe hij het naar de moskee gaan een jaar geleden combineerde met voetbal antwoordde hij dat hij dan voor voetbal koos.

Yesmer, een Turks meisje (zat op handbal maar is gestopt omdat haar zus stopte) gaat op zaterdag en zondag naar de moskee. Samen met haar zusje, haar ouders gaan niet. Yesmer zou graag op volleybal willen. Ze vindt het niet erg in het weekend de moskee een keer over te slaan voor een wedstrijd.

"Want ik kan het ook thuis lezen en leren. Dan doe ik het wel in de avond. Dat vind ik niet zo erg" (Yesmer, Turks meisje).

Chakir, een Marokkaanse jongen, voetbalt vier tot vijf keer per week. Als hij moet kiezen tussen geloof en sport als dit op dezelfde dag valt, zou hij voor voetbal kiezen.

"Het is niet nodig dat je die vrijdag naar de moskee moet. Naar de moskee moet niet per se maar vijf keer per dag bidden moet wel" (Chakir, Marokkaanse jongen).

Uit de voorbeelden blijkt dat iedereen verschillend omgaat met religie. Omdat het geloof meestal vanuit de ouders meegegeven wordt aan de kinderen hebben zij hier grote invloed op.

Taboe op gemengd sporten: doorbroken of nog heersend?

De geïnterviewde professionals zien dat etniciteit en cultuur een beperkende invloed kunnen hebben op allochtone jongeren.

Atletiektrainer Juul merkt zeker een verschil tussen zijn atleten van autochtone en allochtone afkomst. Nederlandse jongeren hebben het sporten bij een sportvereniging van jongs af aan meegekregen. Hij geeft als voorbeeld dat Marokkanen dit missen in hun opvoeding omdat de ouders dit van huis uit niet gewend zijn. Dit veroorzaakt een grote sport- en beweegachterstand.

Ook zijn allochtone ouders vaak onbekend met andere sporten dan voetbal. Maar Juul verwacht dat het bij de volgende generatie anders zal zijn en er meer aandacht besteed wordt aan de kinderen.

Volgens Ebru van stichting NICE mist de Turkse gemeenschap in Nederland vaak aansluiting bij het Nederlandse sportaanbod. De oorzaak ligt volgens haar niet in het feit dat ouders niet gewend zijn hun kinderen te laten sporten en bewegen.

Culturele en religieuze taboes, daar liggen de oorzaken van de lagere sportparticipatie van allochtonen. Dit heeft te maken met de Turkse ouders die vaak voorzichtig en beschermend zijn. Vooral ten opzichte van hun dochters die de puberleefijd krijgen. Veel Turkse en Marokkaanse meisjes worden door hun ouders verboden met jongens te sporten.

Twee jongens hebben aangegeven dat de Turkse en Marokkaanse cultuur invloed heeft op het sportgedrag van allochtone meisjes. Volgens Serkan is het vooral in de meer traditionele gezinnen heel normaal dat meisjes thuis blijven om hun moeder te helpen. Ze gaan wel naar buiten maar sporten niet. Gelukkig ziet hij tegenwoordig al meer meisjes buiten, hij vindt *'dat ze ook vrijheid mogen hoor'*. Hij weet wel wat de oorzaak is dat het niet gewoon is dat meisjes sporten.

"Dat was van oude tijden. In oude tijden was dat zo. Meisjes bleven altijd thuis bij hun moeders en jongens mochten zeg maar naar buiten enzo" (Serkan, Turkse jongen).

Chakir, een Marokkaanse jongen, is van mening dat jongens veel meer sporten dan meisjes. Hij legt meteen het verband met de Marokkaanse cultuur.

Chakir: "In onze cultuur is het eigenlijk zo dat vrouwen niet eens hoeven te sporten. Helemaal niet sporten en de mannen juist wel."

Interviewster: "Wie zegt dat dan?"

Chakir: "Nee dat zeggen ze niet, dat is gewoon aangeleerd. In Marokko zijn niet, ken ik geen vrouwen die aan sport doen. Het is niet erg als ze aan sport doen maar het wordt niet gestimuleerd. Meisjes ook niet" (Chakir, Marokkaanse jongen).

Volgens deze jongens ligt de oorzaak van de sportachterstand van allochtone meisjes aan de traditionele culturele opvattingen en gewoonten.

Stichting NICE laat meisjes en jongens gemengd sporten. In Turkije wordt namelijk al jaren op deze manier aan volksdansen gedaan. In tegenstelling tot de ervaringen van de Marokkaanse jongen Chakir ziet de Turkse Ebru juist veel cultureel en sportief erfgoed in het land van herkomst. Het heersende taboe op gemengd sporten is voor de leden en betrokken families van stichting NICE doorbroken. Dit heeft wel veel moeite gekost.

"Wij hebben eigenlijk één ding doorgebroken. Want er is nu in Overvecht geen één stichting die jongens en meisjes samen laat dansen. Wij zijn de enige. Wij hadden in het begin zoveel moeite en zoveel niet echt grote conflicten, maar grote frustraties met ouders. Want die waren er echt op tegen dat wij meisjes met jongens met elkaar lieten dansen" (Ebru, stichting NICE).

Ook onder de Marokkaanse gemeenschap heerst het taboe op gemengd sporten nog sterk. Volgens Ebru heeft dat te maken met de 'roddelcultuur' die onder Marokkanen erger is dan onder Turken.

"Nou ja, heel snel wordt dan geroddeld in moskeeën en cafeeën, dat zeg maar de meisjes aan het dansen zijn. En dat het slechte meisjes zijn als ze dansen" (Ebru, stichting NICE).

Toen Ebru een aantal jaar geleden twee keer een serie van tien lessen verzorgde op een mbo school in Kanaleneiland, waar voornamelijk Marokkaanse jongeren opzitten, liep zij hier tegen aan. Later begreep Ebru dat de meiden bang waren dat hun ouders foto's te zien zouden krijgen en dat er over hen geroddeld zou worden.

Afbeeldingen 5.2 en 5.3 Gemengd Turks volksdansen bij stichting NICE
Bron: eigen foto's.

Waarom kan gemengd sporten als problematisch ervaren worden? Dit is zowel aan de jongeren bij wie het ter sprake kwam als aan de professionals gevraagd. Ebru weet dat er veel energie en tijd voor nodig is om de ouders over te halen om gemengd sporten toe te staan. Zij heeft veel ervaring met deze problematiek maar kan de oorzaak slecht duiden.

"Maar hier is het dat, hier was het van 'eigen kringentje'. Jongens mogen niet met meisjes en meisjes mogen alleen met meisjes. Ik weet niet hoe dat kwam, maar dat was het. En ook heel veel ouders hebben hun dochters bij ons weggehaald omdat ze dan niet met de jongens mogen dansen. Maar wij hebben dat niet opgegeven. Wij hebben dat echt gewoon doorgebroken. En dan zeggen de mensen ook echt van 'oh hoe kan dat nou'? Wel echt met de vaders uren aan tafel gezeten om uit te leggen waarom wij het doen, waarom wij vinden dat het voor het kind belangrijk is" (Ebru, stichting NICE).

Het Turkse meisje Zahra dat niet wil en mag sporten met jongens, weet haar situatie goed uit te leggen. Voor haar is de belangrijkste reden waarom ze niet met jongens en meisjes tegelijkertijd wil sporten dat ze zich niet op haar gemak voelt als er jongens in de buurt zijn. Ze wil al het fysiek contact vermijden. Dit wordt problematisch bij teamsporten. Ze kan niet goed meekomen in het spel als ze afstand houdt van jongens. Dat Zahra fysiek afstand houdt als jongens meesporten heeft te maken met het feit dat zij ervan overtuigd is dat islamitische meisjes geen aanstoot mogen geven. Op het moment van het interview had ze naar eigen zeggen een te strakke spijkerbroek aan omdat ze "geen andere broeken kon vinden". Islamitische meisjes mogen zich niet aantrekkelijk en/of uitdagend kleden.

"Ja het is, aan de ene kant heb ik er niet veel druk om want iedereen trekt bijna zulke (strakke spijkerbroeken) aan. Dan ben ik niet veel te aantrekkelijk. Ik let meestal wel op, op mijn kleding. Maar meestal kan ik niet... Eh, heb ik geen tijd of kan ik het niet vinden" (Zahra, Turks meisje).

Voor iedereen is de kledingkeuze verschillend, erkent Zahra. Jongens mogen veel meer en "letten veel minder op". Haar Turkse vriendinnen zijn vrijer wat sporten betreft, die halen bijvoorbeeld hun hoofddoek af tijdens het sporten en sporten ook gemengd.

"Voor iedereen is het een beetje anders. De ene ouders zegt, 'ja het is niet verplicht', ze zeggen dan dat ze liever niet willen dat hun dochters in zulke sporten gaan meedoen. En sommige meisjes mogen wel, die letten zelf wel op. Maar ook het tegenovergestelde, dat ze niet goed opletten soms. Het is heel makkelijk voor hen om aan te raken enzo. Sommige doen niet echt veel moeite met God enzo, en wat ze wel en niet mogen doen" (Zahra, Turks meisje).

Ook Fathia, een Marokkaans meisje dat recent gestopt is met sporten, wil graag weer gaan sporten maar met de voorwaarde dat het alleen met vrouwen en meisjes is. Op de vraag waarom zij alleen met vrouwen wil sporten antwoordt ze als volgt.

"Ja dat heeft puur met mijn geloof te maken. Mijn geloof zegt zeg maar dat je voor het huwelijk geen relatie mag zeg maar en ook geen relatie met mannen. En ja, ik voel me zelf ook... Misschien dat het door mijn geloof komt, maar ik voel mij niet prettig als ik met mannen ga sporten. Met gym ben ik ook gewoon met mijn klasgenoten en dan gym ik ook gewoon en dan denk ik 'oh ze kijken naar me, ze staren naar me'" (Fathia, Marokkaans meisje).

Tijdens de gymles houdt ze haar hoofddoekje op en let ze op de kleding die ze aantrekt. Ook uit dit citaat blijkt dat deze allochtone meisjes niet aantrekkelijk over mogen komen voor jongens en mannen.

Het Turkse meisje Merle gaat voornamelijk met Nederlandse jongens en meiden om en heeft juist vanuit haar interesse naar haar etnische en culturele achtergrond een sport opgezocht waar Turkse jongeren zijn. Het dragen van een hoofddoekje zegt volgens haar meestal wel iets over de vrijheid waarin de jongere opgevoed wordt, maar is niet bepalend voor het wel of niet sporten. Gemengd met jongens sporten daarentegen wel. Merle ziet om haar heen dat allochtone meisjes graag zouden willen dansen maar dat ze hierin worden beperkt door hun ouders. De oorzaak hiervan is dat de ouders bang zijn dat hun dochters met jongens om zullen gaan en dat ze beïnvloed worden door andere jongeren.

"Ik denk wel dat de meeste ouders dan vooral nee zeggen tegen het sporten want je komt dan natuurlijk veel in aanraking met meisjes en jongens. En dat die meisjes dan beïnvloed worden ofzo. Dat ze gaan vragen, 'ja, waarom draag ik een hoofddoek?' En dan denken ze van 'waarom draag ik eigenlijk een hoofddoek, omdat het moet'. Dat ze dan beïnvloed worden door andere jongeren" (Merle, Turks meisje).

Gemengd sporten kan dus problematisch zijn voor allochtone meisjes. Dit hangt samen met het probleem van de clubtenu's die niet iedereen bedekkend genoeg vindt. De beperkingen die de (gelovige) ouders of andere mannelijke familieleden opleggen zijn vaak bepalend.

5.3.3 Zoektocht naar identiteit

Jongeren in de leeftijdsfase van 14 tot en met 16 jaar zijn volop bezig met het vormen van hun identiteit. Ze zijn bezig met de vragen 'wie ben ik?' en 'waar kom ik vandaan?' en 'bij welke groep mensen wil ik horen?'. Uit de literatuur is gebleken dat identiteit invloed heeft op sportparticipatie. Bij jongeren is hun eigen identiteit nog in ontwikkeling en moet ook de sociale identiteit nog deels ontwikkeld worden. Dit laatste hangt af van de mensen met wie ze omgaan. Identiteit vormt een intrinsieke motivatie voor gedrag (Tajfel & Turner, 1972). Door zappgedrag van allochtone jongeren te bestuderen kan dit onderzoek uitspraken doen over de invloed van identiteitsvorming op sportparticipatie.

Verschillende vormen van identiteitsvorming bij allochtone jongeren

Tijdens het vormen van identiteit in de pubertijd gaan jongeren zich vaak afzetten ten opzichte van hun ouders (Elling & Knoppers, 2005). Voor veel allochtone jongeren komt hier nog het afzetten tegenover het geloof van hun ouders bij. Een voorbeeld hiervan is Mehmet, een Turkse jongen. Hij gaat niet meer naar de moskee terwijl zijn ouders wel graag zouden willen dat hij naar de moskee gaat. Van afzetten tegen de ouders is ook sprake wanneer allochtone meisjes graag lid willen worden van een sportvereniging maar hier door worden weerhouden door hun ouders.

Het Turkse meisje Merle werd zich rond haar twaalfde bewust van haar etnische identiteit. Ze koos expliciet voor omgang met mensen met dezelfde etnische achtergrond door bij een Turkse vereniging te gaan sporten.

Doordat jongeren zich gaan identificeren met bepaalde groepen kunnen ze zich distantiëren van andere groepen (Elling & Knoppers, 2005). Dit was bij Merle niet het geval omdat ze nog steeds voornamelijk om blijft gaan met haar Nederlandse vrienden. Ze kreeg er echter wel een groep Turkse jongeren bij waarmee ze zich kan identificeren. Merle is een voorbeeld van de groep allochtone jongeren die ook wel jongeren van de derde generatie worden genoemd. Veel van hen gaan op in de Nederlandse cultuur en voelen zich soms meer Nederlands dan Turks. Autochtone Nederlanders zien hen echter nog wel als allochtonen.

De Turkse gemeenschap ziet hen als verwesterd. Zij noemen zichzelf grappend 'verkaast'. Dit heeft invloed op de zoektocht naar de sociale identiteit die vaak begint als jongeren in de pubertijd komen. Ebru ziet dit bij veel jongeren van stichting NICE en ook bij haar eigen dochter, die op een 'witte school' zit en daar 'één van de allochtonen is'.

"Dus wat ik bij haar merk, net als je met Merle gesproken hebt: 'ik heb alleen maar Nederlandse vriendinnen'. Want nu is het ook: 'wie ben ik eigenlijk? Wat is mijn cultuur? Wie zijn mijn mensen?' Daar zijn ze nu op die leeftijd op zoek naar zichzelf. 'Waar kom ik vandaan, wat voor cultuur heb ik, wie ben ik, hoe ziet mijn eigen volk eruit, wat zijn hun gewoontes?'. Daar zijn ze eigenlijk een beetje naar op zoek" (Ebru, stichting NICE).

Verder blijkt dat van de tien meisjes in dit onderzoek de helft liever alleen met meisjes wil sporten. Voor sommigen is dit echt een voorwaarde.

Voor meisjes die alleen met vrouwen en meisjes willen sporten geldt ook dat hun identiteit hierdoor bevestigd en versterkt kan worden. Ze sporten dan met vrouwen en meisjes die hier hetzelfde over denken waardoor ze zich sterker voelen staan.

Zapgedrag

De zoektocht naar identiteit van allochtone jongeren blijkt vooral uit het zapgedrag dat zij vertonen. Eén van de manieren om zapgedrag te achterhalen is door de sportgeschiedenis van de jongeren te bestuderen. De meerderheid van de jongeren is ooit lid geweest van een sportvereniging. De meesten hebben meerdere sporten beoefend. Het meest opvallend is dat de overgrote meerderheid op dit moment niet aan sport doet. Ook dit heeft te maken met de keuzes die ze maken om hun identiteit vorm te geven.

De drie jongeren die op het moment van interviewen sporter waren zijn al meerdere jaren achtereen actief in dezelfde sport. Een verklaring hiervoor kan zijn dat zij mogelijk verder zijn met hun identiteitsontwikkeling en eerder de juiste keuze hebben gemaakt. Van de 16 geïnterviewde jongeren vertonen er tien een sterke of minder sterke vorm van zapgedrag. Dit zijn vijf jongens en vijf meisjes. Dit is 63% van het totaal en bevestigt ook het feit dat sportverenigingen vaak moeite hebben om (allochtone) jongeren vast te houden. Met dit onderzoek kan niet aangetoond worden dat allochtone meisjes gevoeliger zijn voor zapgedrag. Dit omdat het precies in de helft van de gevallen een meisje betreft. Wel doen van de jongeren in het onderzoek op dit moment meer meisjes dan jongens niet aan sport en zijn de drie niet-sporters allen meisjes. De sportparticipatie van allochtone jongens is dus wel hoger dan die van de meisjes.

Van de tien jongeren die zapgedrag vertonen of vertoond hebben, heeft één meisje uitgezonderd (die niet meer kan sporten vanwege gezondheidsredenen), iedereen de intentie om weer te gaan sporten. De helft van deze jongeren heeft de wens een andere sport te gaan beoefenen dan de sport waar ze mee gestopt zijn. De anderen hebben of in het verleden zapgedrag vertoond en willen op dit moment wel door blijven gaan met hun huidige sport óf zijn gestopt met een sport en willen diezelfde sport weer oppakken. Het hoge percentage jongeren dat de intentie heeft weer te gaan sporten is een belangrijke stap in de vorming van een sportief zelfbeeld. Jongeren met een sportief zelfbeeld bewegen en sporten meer (Verkooijen, 2010). De jongeren hebben dit sportieve zelfbeeld op dit moment echter nog niet omdat vaak nog een drempel overwonnen moet worden om daadwerkelijk te gaan sporten. Ook verschilt het per jongere wanneer zij zichzelf als sportief zien. De niet-sportende jongeren in het onderzoek noemen bijvoorbeeld de zwemlessen tijdens hun jeugd ook sporten. En het Turkse meisje Fathia gaf aan dat haar moeder een aantal jaar geleden ook sportte omdat ze op les zat om te leren fietsen. De jongeren die vroeger wel gesport hebben kunnen hun sportieve zelfbeeld beter beoordelen doordat ze zelf meegemaakt hebben hoe het is om te sporten. Zij zullen beter onderscheid kunnen maken tussen sporten en bewegen.

Relatie tussen zoektocht naar identiteit en stoppen met sporten

Ebru van stichting NICE ziet een duidelijk verband tussen jongeren die nog zoekende zijn naar hun identiteit en jongeren die snel afhaken bij sporten en andere (sportieve en culturele) activiteiten. Dit zijn voor trainers ook de lastigste jongeren om mee te werken. Ze zijn aan het puberen en weten niet goed wat ze willen en leuk vinden.

"We hebben ook wel eens kinderen gehad die niet echt weten, die niet echt keuzes, het is niet echt keuzes, maar... Die het heel erg moeilijk hebben om zich te vinden. Die gaan dan wel weer afhaken" (Ebru, stichting NICE).

De instelling van deze jongeren kan botsen met de trainers bij de sportvereniging. Volgens Ebru komt dit doordat deze jongeren vaak brutaal zijn en discipline en respect missen. Bij het Turks volksdansen zijn soms groepen van vijftig jongeren waardoor zonder discipline en respect voor elkaar en de trainer niet goed gewerkt kan worden.

Allochtone jongeren lijken tegenwoordig minder respect mee te krijgen op school. Het hebben van een eigen mening wordt sterk gestimuleerd. Ebru vindt dit goed, maar ziet dat het wel consequenties heeft voor de jongeren die zich moeten aanpassen aan de cultuur bij sportverenigingen. Daar zijn namelijk het team en respect hebben voor elkaar belangrijk en niet alleen de jongere zelf. Vooral de jongeren die nog niet weten wat ze willen hebben moeite met aanpassen aan de vereniging en daar hebben de trainers dan ook de meeste moeite mee. Deze ervaringen van Ebru komen overeen met de bevindingen van Elling & Knoppers (2005) en Krouwel & Boonstra (2001). De onderzoekers geven aan dat het afhaken van allochtone jongeren in de (Nederlandse) verenigingscultuur te maken heeft met hun zoektocht naar hun (etnische) identiteit. Het aanpassen aan de aanwezige clubcultuur kan problematisch zijn voor allochtone jongeren. Een verschil is dat de clubcultuur bij stichting NICE voornamelijk Turks is. Hierdoor gaat het in dit geval vooral om de zoektocht naar etnische identiteit.

5.3.4 Invloed van de ouders

De invloed van de ouders is al meerdere keren ter sprake gekomen. Ouders zijn vaak bepalend wat betreft de invloed van religie op de jongeren. Het taboe op gemengd sporten wordt via de 'roddelcultuur' overgedragen op generaties. Deze paragraaf richt zich op de stimulerende en beperkende invloed die ouders kunnen hebben op de sportparticipatie en sportmotivatie van hun kinderen.

Ouders als stimulans

Atletiektrainer Juul merkt vanuit zijn rol als trainer een verschil in betrokkenheid van ouders bij de sport van hun kinderen. Zelf probeert hij veel contact te onderhouden met de ouders van zijn atleten. Dit doet hij omdat sommige ouders niet veel met het sporten van hun kind bezig zijn en ze zo de vorderingen van het kind mee kunnen krijgen. Het verschil in ouderbetrokkenheid tussen allochtone en autochtone ouders verwoordt Juul als volgt.

"Nederlandse ouders, daar hoef ik bijna niets te doen! Ze zijn ervan op de hoogte en bewust van wat het kind doet. Die vragen het kind en die zien aan de resultaten wanneer er wedstrijden zijn. Maar die andere ouders, die houd je ervan op de hoogte dat het geen lariekoek is en die nodig je een keertje uit wanneer er een wedstrijd is" (Juul, atletiektrainer).

Uit dit citaat blijkt dat trainers de stimulerende invloed van ouders op hun kinderen kunnen aanwakkeren.

Beide sportprofessionals geven overigens aan dat zij het ontbreken van naschools sportaanbod als de grootste beperking zien voor allochtone jongeren. Ook speelt onwetendheid over het sportaanbod een grote rol.

Samen met beperkingen op het gebied van financiën en bereikbaarheid was dit voor Ebru de reden om stichting NICE op te richten en Turkse jongeren van sportaanbod te voorzien. Deze beperkende factoren hebben vooral via de ouders invloed op de jongeren.

Onderstaande tabel 5.3 gaat in op de stimulerende rol die ouders kunnen hebben door zelf het goede voorbeeld te geven door te sporten, of door het sporten van hun kinderen te stimuleren. De tabel geeft het aantal jongeren weer per type stimulans van de ouders. Het gaat om de volgende type stimulansen, zelf sporten als ouder(s) en/of sport stimuleren voor de kinderen. Van twaalf jongeren in dit onderzoek is bekend of hun ouders wel of niet sporten. Van vier jongeren is dit helaas niet bekend. Van deze twaalf jongeren hebben zeven jongeren één of beide ouders die zelf het goede voorbeeld geven door te sporten. Vijf jongeren hebben dus niet-sportende ouders.

Tabel 5.3 Type sportstimulans van ouders naar aantal jongeren, N=12.

Type stimulans ouders	Aantal jongeren ¹⁹
Zelf sporten	7
Niet zelf sporten – wel stimuleren voor kinderen	3
Niet zelf sporten – niet stimuleren voor kinderen	2

Niet alle ouders sporten zelf. Maar de meeste ouders stimuleren dit wel voor hun kinderen. Namelijk 83%, tien van de twaalf ouders. Sommige ouders zijn hier wat uitgesprokener in dan anderen. De Marokkaanse jongen Chakir voetbalt vier tot vijf keer per week en zijn beide ouders sporten. Zijn ouders vinden het belangrijk dat hun kinderen aan sport doen: *"ik moet sporten van mijn ouders"*. Op de vraag hoe ze dat tegen hem zeggen, antwoordt Chakir: *"als ik niet naar mijn training ga zullen ze dat niet leuk vinden. Maar ik ga gewoon"*.

De ouders van Oussama (Marokkaanse jongen, heeft aan voetbal gedaan) zien ook graag dat hun zoon sport, net als zij beiden doen. Maar school is wel belangrijker.

"Ze (zijn moeder) zegt 'ik doe aerobics.' Ze vraagt 'waarom doe jij geen sport?' 'Ja ik heb het druk met school.' (...) Ze vindt het wel goed maar het moet niet overdreven worden. Ik moet wel veel aandacht hebben voor school. Daarom mag ik ook nog niet werken van haar, bij supermarkt ofzo" (Oussama, Marokkaanse jongen).

Niet alle ouders geven zelf het sportende voorbeeld, maar deze niet-sportende ouders kunnen hun kinderen wel stimuleren om te sporten. Dit geldt bijvoorbeeld voor Yesmer, een Turks meisje van wie de ouders niet sporten. Zelf sport ze op dit moment ook niet maar ze heeft wel de intentie dit te gaan doen. Haar ouders stimuleren haar daar in.

"Mijn vader wil het wel heel graag dat wij gaan sporten. Dat als je achter de pc zit of msn kan je beter naar buiten gaan of gaan sporten" (Yesmer, Turks meisje).

Sarah, een niet-sportend Marokkaans meisje, heeft ook niet-sportende ouders maar zij stimuleren sport wel. Zij zorgen bijvoorbeeld voor vervoer om haar zusje te laten sporten. Alle jongeren ervaren het als positief als hun ouders hen stimuleren en motiveren om te gaan sporten. Ook werkt het motiverend als jongeren met hun ouders over sport kunnen praten.

Goed voorbeeld doet goed volgen?

De volgende resultaten komen uit een vergelijking van het aantal (niet-)sportende ouders met het aantal (niet-)sportende jongeren²⁰:

- 3 van de 5 sportende jongeren heeft sportende ouders,
- 2 van de 3 niet-sportende jongeren heeft niet-sportende ouders en
- 3 van de 6 jongeren die recent gestopt zijn met sporten heeft sportende ouders.

Van drie van de vijf jongeren die zelf sporten is bekend dat één of beide ouders ook regelmatig sporten. Van twee van hen is niet bekend of de ouders zelf het goede voorbeeld geven door te sporten. Wel sport één van deze twee met haar tante en nichtje. De meerderheid van de sportende jongeren ervaart dus een voorbeeldfunctie in de vorm van sportende ouder(s).

¹⁹ Met aantal jongeren wordt het aantal geïnterviewde jongeren bedoeld waarvan gegevens over de ouders beschikbaar zijn (twaalf van de zestien).

²⁰ Met aantal jongeren wordt het aantal geïnterviewde jongeren bedoeld waarvan gegevens over de ouders beschikbaar zijn (twaalf van de zestien).

Uit de literatuur kwam naar voren dat kinderen van ouders die zelf het goede voorbeeld geven door zelf te sporten vaker lid zijn van een sportvereniging (Frelier & Janssens, 2007). Deze masterthesis kan dit ook bevestigen voor allochtone jongeren van 14 tot en met 16 jaar uit Overvecht. Van de drie sportende jongeren waarvan gegevens over de ouders bekend zijn sporten één of beide ouders. Deze jongeren sporten allen bij een sportvereniging. Ook zou volgens Frelier & Janssens (2007) het voorbeeldgedrag van ouders het sterkst opgaan bij allochtone meisjes. Dit kan in deze masterthesis niet geconcludeerd worden omdat van de vijf sportende jongeren er twee een meisje zijn. Bij één meisje gaat op dat zij een ouder heeft die ook sport. Van het andere meisje is niet bekend of haar ouders sporten.

Merle (Turks meisje) sport meerdere keren per week. Haar moeder sport ook en samen doen ze ook wekelijks aan zwemmen. Niet alleen geeft haar moeder het goede voorbeeld, ze geeft Merle ook emotionele ondersteuning. Dit is één van de redenen waarom ouders een belangrijke stimulerende rol kunnen spelen volgens Buisman (2004). De moeder van Merle stimuleert haar, ook als ze wel eens geen zin heeft om te gaan trainen.

"Ja, ze stimuleert het wel ja! Als ik bijvoorbeeld niet zo'n zin heb zegt ze 'ga nou maar, als je er bent vind je het leuk! Dus ga maar'" (Merle, Turks meisje).

Van Yamina, een Marokkaans meisje dat aan zumba en zwemmen doet, is niet bekend of haar ouders sporten maar ze sport zelf met haar tante en haar nichtje. Hieruit blijkt dat ook andere familieleden waar de jongere veel contact mee heeft een stimulerende functie kunnen vervullen. Eén van de andere voorbeelden van jongeren voor wie familie een belangrijke rol speelt, is Noura (Marokkaans meisje). Zelf heeft ze nooit gesport en ook haar ouders en zusje sporten niet. Binnen haar familie is men sporten niet gewend. Maar één tante en haar kinderen sporten wel. De invloed van naaste familie zal sterker zijn maar omdat de Marokkaanse familie van Noura hecht is zal het goede voorbeeld van haar tante en nichtjes mogelijk enig effect kunnen hebben.

Invloed ouders op niet-sportende jongeren

Van de drie niet-sportende jongeren ondervindt de meerderheid, twee jongeren, geen goed voorbeeld in de zin van ouders die zelf sporten. Bij het Turkse meisje Defne is dit juist niet het geval. Haar moeder sport wel en zou graag zien dat zei ook ging sporten.

"Mijn moeder zegt 'je moet ook op zumba, jij moet ook gaan'. Ik weet het nog niet, ik ga er nog over nadenken" (Defne, Turks meisje).

Hoewel er weinig cases zijn (drie) is er mogelijk wel een verband tussen niet-sportende ouders en niet-sportende kinderen. Het Turkse meisje Zahra is de enige jongere in dit onderzoek waar duidelijk naar voren komt dat haar directe familie (moeder en broer) haar en haar zus ontmoedigen om te gaan sporten.

Zelf geeft ze meerdere motieven aan waarom ze niet sport, allemaal op religie gebaseerd. Maar de motieven van haar familie geven uiteindelijk de doorslag. Ze kreeg geen toestemming om lid te worden van de sportvereniging.

Dit geldt ook voor haar zusje. De omgeving van het Marokkaanse meisje Noura (niet-sporter) is ook niet bepaald stimulerend wat sporten betreft. Niemand in haar familie sport en het hele gezinsleven staat in het teken van het draaiende houden van de winkel.

De resultaten wijzen uit dat de jongeren met ouders die sporten vaker blijven sporten. Niet-sportende ouders hebben vaker niet-sportende kinderen, maar van de jongeren die recent gestopt zijn met sporten heeft de helft wel sportende ouders. Op het stoppen met sporten van allochtone pubers kunnen ouders mogelijk niet altijd evenveel grip hebben.

Afbeelding 5.4 Meisje dat aan vechtsport doet
Bron: Kemper, red. (2010).

5.4 Conclusie

Dit hoofdstuk heeft veel inzichten gegeven in de motieven van allochtone jongeren om wel, niet of niet meer te sporten en welke factoren hierop van invloed zijn.

Allochtone jongeren blijken verschillende motieven te hebben om te sporten. Jongens verschillen hierin van meisjes. Terwijl de overgrote meerderheid van de meisjes in dit onderzoek sport of wil gaan sporten om af te vallen of om fit en gezond te blijven (nuttigheids- en bewegingsmotieven), is onder de jongens meer variatie te zien. Voor enkele jongens spelen presteren en doelen bereiken (leermotieven) de belangrijkste rol om te gaan sporten. Dit in tegenstelling tot meisjes. Deze bevindingen komen overeen met Buisman (2004), Frelier & Janssens (2007) en Tiessen-Raaphorst et al. (2010). Uit het onderzoek van Allen (2003) bleek dat sociale motieven voor meisjes van 14 tot en met 17 jaar een belangrijke rol spelen in de sportmotivatie. Tegen de verwachting in komt dit niet naar voren uit de resultaten van deze masterthesis. Volgens Krouwel & Boonstra (2001) hebben allochtone sporters vaker dan autochtone sporters voorkeur voor sporten binnen een vertrouwende omgeving en het ontmoeten van mensen tijdens het sporten om ergens bij te horen. Dit komt uit de resultaten van dit hoofdstuk niet naar voren. Slechts één meisje heeft identiteitsbevorderende motieven.

De sportmotieven van de allochtone jongeren blijken vooral intrinsiek van aard. De motieven die de jongeren noemen om te sporten hebben betrekking op het feit dat ze de sport echt leuk vinden (Ryan & Deci, 2000). Voor iedereen is deze invulling anders. Jongeren kunnen ook deels extrinsiek gemotiveerd zijn. Dit geldt bijvoorbeeld voor de jongens die verplicht naar voetbaltraining gaan om in het weekend de wedstrijd mee te mogen spelen. Verder blijkt dat jongenssporten in dit onderzoek vaker teamsporten zijn met de verplichtingen die daarbij horen. Meisjes voelen zich eerder aangetrokken tot sporten met minder verplichtingen als dansachtige sporten en zwemmen.

De allochtone jongeren in dit onderzoek vinden school belangrijk. De sportprofessionals gaan hier verschillend mee om. Enerzijds door de trainingen niet te verplichten waardoor de jongeren juist gemotiveerd worden te komen. Anderzijds door de trainingen en optredens juist wel een verplichtend karakter te laten hebben.

Enkele belangrijke factoren die van invloed zijn op de sportmotieven van allochtone jongeren zijn beeldvorming (hoe denken jongens en meisjes over elkaars sportdeelname en sportmotieven?), de trainer en de zojuist genoemde mate van vrijblijvendheid.

De meerderheid van de allochtone jongeren sport niet of niet meer (elf van de zestien). Alle jongeren hebben wel één doorslaggevende reden waarmee ze aangeven waarom ze niet (meer) sporten. Altijd spelen echter meerdere motieven en factoren een rol die medebepalend zijn. Uit de analyse van motieven van allochtone jongeren om niet of niet meer te sporten blijkt dat de motieven verdeeld zijn. Het meest wordt het motief 'geen tijd' genoemd. Hier zitten vaak andere redenen achter. De jongeren hebben andere prioriteiten ontwikkeld (school en/of bijbaan zijn belangrijker), willen geen verplichting meer ervaren van teamsport of de ouders hebben andere verwachtingen. Sommige allochtone ouders verwachten dat hun kind zich inzet voor het familiebedrijf of gezin. Maar meestal zijn de verwachtingen van de ouders cultureel en/of religieus van aard.

In tegenstelling tot de motieven om te sporten spelen bij motieven om niet (meer) te sporten extrinsieke vormen van motivatie een rol. De intrinsieke motivatie is lager bij jongeren die nooit gesport hebben of daarmee gestopt zijn. Dit wordt veroorzaakt door een lagere competentie en zelfvertrouwen en heeft te maken met de fase van sportontwikkeling waarin de jongere zich bevindt (Weiss, 1995).

Uit de analyse is gebleken dat de voornaamste drempels om te sporten voor de jongeren zijn: school als belangrijkste prioriteit, afstand en bereikbaarheid, kort gemotiveerd zijn en de invloed van ouders.

Welke drempels het belangrijkste zijn is niet goed te zeggen. Voor afstand en bereikbaarheid geldt dat deze factoren voor de meeste jongeren niet doorslaggevend zijn om niet te sporten of te stoppen met sporten, maar voor veel jongeren speelt dit wel enigszins mee. Daarnaast benadrukken beide sportprofessionals juist afstand als belangrijke beperkende factor voor allochtonen.

Uit de analyse blijkt dat invloeden van etnische achtergrond, culture en religieuze tradities op het sportgedrag voor iedere (allochtone) jongere anders zijn en anders opgevat worden. Sommige jongeren zijn zelf overtuigd van hun mening over bijvoorbeeld gemengd sporten. Andere jongeren ervaren hierin vooral sociale druk van hun ouders. Als jongeren moeten kiezen tussen sportverplichtingen of naar de moskee gaan, kiezen zij voor sporten. De meerderheid van de jongeren ziet geen verband tussen etniciteit en sportkeuze. Verder blijkt dat het taboe op gemengd sporten nog heerst onder een groot deel van de allochtone bevolking. Ouders beschermen vooral hun puberdochters en kunnen ze van sporten weerhouden. Traditionele opvattingen liggen hieraan ten grondslag. Met veel geduld en energie kan dit taboe wel doorbroken worden. Het lijkt erop dat etnische, culturele en religieuze motieven een overwegend beperkende invloed hebben op het aanpassen aan de Nederlandse (verenigings)sport. Ook lijken allochtone meisjes hier meer mee te maken te hebben dan jongens. Dit komt overeen met de bevindingen van Elling & Knoppers (2005), van den Hombergh (2006) en Frelier & Janssens (2007). Maar, zoals enkele jongeren aangaven, kunnen cultuur en religie ook als sportstimulerend ervaren worden.

Wat betreft (etnische) identiteitsvorming van jongeren blijkt dit invloed te hebben op de sportparticipatie en op motieven om te stoppen met sporten. Zappedrag is veelvoorkomend en kan gezien worden als een belangrijk onderdeel van identiteitsvorming. Tussen allochtone jongeren die nog zoekende zijn naar hun identiteit en het stoppen met sporten lijkt een verband te bestaan. Met deze zoekende jongeren hebben sportverenigingen ook de meeste moeite. Deze jongeren hebben meer moeite met respect tonen en zich aanpassen.

Positief is dat bijna al de jongeren die gestopt zijn met sporten de intentie hebben om weer te beginnen met sporten. Dit is een belangrijke stap richting de vorming van een sportief zelfbeeld, dat weer invloed heeft op de sportmotieven. Identiteitsvorming kan sportstimulerend werken voor allochtone jongeren maar voor hen die nog zoekend zijn naar hun identiteit werkt het juist belemmerend.

Tot slot is de invloed van ouders op de sportmotivatie onderzocht. Sportende ouders hebben positieve invloed op het aantal jongeren dat aan sport doet. Goed voorbeeld doet zeker goed volgen. Naast voorbeeldgedrag is aanmoedigen en emotioneel ondersteunen belangrijk. Voor jongeren wordt de stap om te gaan sporten hierdoor kleiner. Dit komt overeen met de bevindingen van Frelier & Janssens (2007) die dit hebben onderzocht voor jongere allochtone kinderen.

Van de niet-sportende jongeren heeft de meerderheid ook niet-sportende ouders. Deze ouders stellen zoveel regels en beperkingen waardoor de stap voor deze jongeren groot wordt om te gaan sporten.

Het volgende hoofdstuk behandelt de resultaten over interetnisch contact van de allochtone jongeren.

6. Interetnisch contact van allochtone jongeren

Dit tweede resultatenhoofdstuk richt zich op de mate van interetnisch contact van de Turkse en Marokkaanse jongeren in Overvecht en welke rol sport hierbij speelt. Paragraaf 6.1 onderzoekt het interetnisch contact van de jongeren en welke betekenis zij hieraan geven. Paragraaf 6.2 gaat over de invloed van de sociale omgeving op het interetnisch contact. De invloed van ouders, taal en etniciteit worden hierin meegenomen, net als mogelijke processen van in- en uitsluiting. In dit hoofdstuk staat de tweede onderzoeksvraag centraal en deze luidt als volgt.

- *In hoeverre hebben allochtone jongeren uit Overvecht interetnisch contact en/of vriendschappen en hoe belangrijk is sportbeoefening hierin?*

6.1 Interetnisch contact en de betekenis die allochtone jongeren hieraan geven

De allochtone jongeren in dit onderzoek komen allemaal uit de wijk Overvecht en zitten op één meisje uitgezonderd op de in de volksmond 'zwarte' middelbare school het Trajectum College. Zowel woonwijk als school scheppen de verwachting dat zij vaak omringd zijn door jongeren van verschillende etnische achtergronden en hebben daardoor vaker dan autochtonen interetnisch contact en ontmoetingen. Met interetnisch contact wordt het contact met mensen met een andere etnische herkomst bedoeld. In het bijzonder wordt ingegaan op interetnisch contact met autochtonen.

Tijdens de interviews met de jongeren zijn verschillende onderwerpen ter sprake gekomen om uitspraken over interetnisch contact te kunnen doen. Allereerst wordt geanalyseerd in hoeverre de jongeren interetnische contacten hebben tijdens het sporten. Hier komt ook interetnisch contact op school ter sprake omdat jongeren vaak deze vergelijking maken. Vervolgens wordt onderzocht in hoeverre sprake is van interetnisch contact in andere situaties, met name in de wijk. Tot slot wordt geanalyseerd van welke vorm sociaal kapitaal er sprake is.

6.1.1 Interetnisch contact in de sport

Om de mate van interetnisch contact in de sport te onderzoeken wordt achtereenvolgens ingegaan op de sportmaatjes van de jongeren en welke betekenis zij aan deze contacten hechten. Vervolgens wordt de etnische achtergrond van sportmaatjes en vrienden geanalyseerd en de waarde die de jongeren hieraan hechten. Als laatste onderdeel wordt onderzocht welke meningen en ervaringen de jongeren zelf hebben over de relatie tussen interetnisch contact en sport.

Categorieën met wie allochtone jongeren sporten

Sporten doen allochtone jongeren in dit onderzoek niet alleen. Zowel de teamsporters als individuele sporters doen dit meestal met sportmaatjes. Ook de jongeren die wel eens in de wijk sporten doen dit altijd gezamenlijk. Het verschilt waar de jongeren hun sportmaatjes van kennen. Sommigen zijn in hun eentje op een sportvereniging afgestapt en hebben daar sportmaatjes leren kennen, anderen nemen altijd een vriend, vriendin of familielid mee als ze gaan sporten.

Bij de jongeren die op het moment van interviewen niet aan sport deden maar wel in het recente verleden hebben gesport gelden hun ervaringen toen ze nog sportten. Zie tabel 6.1 op de volgende pagina over wie waar zijn sportmaatjes van kent. Aan de niet-sporters is gevraagd met wie ze het liefst zouden willen sporten.

De tabel toont waar de jongeren hun sportmaatjes van kennen. Ze kennen ze van de sport zelf (1), het waren al vrienden die ze kennen uit de buurt (2), van school (3) of een combinatie van zowel vrienden die ze al kennen en mensen die ze hebben leren kennen bij het sporten (4) en als laatste familie (5).

Tabel 6.1 Categorieën waar men sportmaatjes van kent

Categorie	Aantal	Etniciteit	s / gs / ns ²¹	%
<i>Sportvereniging/sportschool</i>	4 meisjes	Marokkaans Marokkaans Marokkaans Turks	gs gs gs gs	39%
	1 jongen	Marokkaans	s	
<i>Vrienden uit de buurt</i>	2 jongens	Marokkaans Turks	gs s	15%
<i>Vrienden van school</i>	1 jongen	Marokkaans	s	8 %
<i>Combinatie vrienden en sport</i>	1 meisje	Turks	s	23%
	2 jongens	Marokkaans Turks	gs gs	
<i>Familie</i>	2 meisjes	Marokkaans Turks	s gs	15%
Totaal	13 jongeren			100%

Als de gegevens uit tabel 6.1 geanalyseerd worden vallen een aantal dingen op. Als eerste is in elke categorie waar men sportmaatjes van kan kennen een 'sporter' te vinden. Onder jongeren die momenteel actief zijn als sporter is er dus veel variatie naar categorie sportmaatjes.

Van de dertien jongeren (de sporters en recent gestopte sporters) heeft het grootste aantal (38%) hun sportmaatjes tijdens het sporten, meestal bij de sportvereniging of sportschool, leren kennen. Dit zijn vier meisjes en één jongen. Van de zeven meisjes en vijf jongens zijn dit relatief veel meisjes. Toch is het vanwege het geringe aantal cases lastig conclusies te verbinden aan de invloed van geslacht hierop. Bij deze categorie valt daarnaast op dat van de vijf jongeren er vier van Marokkaanse afkomst zijn. Hieruit kan voorzichtig gesteld worden dat Marokkanen eerder dan Turken zonder een bekende uit de familie of vriendengroep op een sportvereniging afstapt om met onbekenden te gaan sporten.

De jongeren die ingedeeld zijn bij de vierde optie (combinatie sport en vrienden) zijn teamsporters (geweest) of doen twee sporten waarvan één in groepsverband. Bij beide jongens is dit voetbal en gaat dit dus over de samenstelling van het team. Bij het meisje is er sprake van het beoefenen van twee sporten. De ene sport doet ze samen met een vriendin waar ze ook gedurende haar jeugd mee gesport heeft en bij de andere sport is sprake van een dansgroep waar ze nieuwe mensen heeft leren kennen.

Verder blijkt uit tabel 6.1 dat in dit onderzoek alleen jongens hebben aangegeven met vrienden te sporten. Twee daarvan kennen deze vrienden vanuit de buurt en één kent zijn vrienden vanuit school. Als laatste is het opvallend dat de twee jongeren die sporten met familieleden beide meisjes zijn.

Van Marokkanen en nog meer van Turken is bekend dat zij zich veel meer dan autochtonen binnen de eigen groep begeven in hun vrije tijd (Gijsberts & Dagevos, 2005). Niet bekend is of dit vooral meisjes of vrouwen aangaat. Vanwege het geringe aantal cases kan deze masterthesis hier geen harde uitspraken over doen. Wel lijken de resultaten in deze richting te wijzen.

²¹ s = sporter (ook wijk sport wanneer regelmatig); ns = niet-sporter; gs = recent gestopte sporter.

Voorkeur voor sportmaatjes van niet-sporters

De drie niet-sportende jongeren is gevraagd met wie zij het liefst zouden willen gaan sporten als zij deze intentie hebben. Omdat zij nog nooit gesport hebben, buiten de gymlessen om, hebben zij geen ervaring met gezamenlijk sporten. De verwachting is dat deze jongeren eerder zullen zeggen dat zij graag een bekende mee willen nemen zodat het niet allemaal nieuw is voor ze. Eén Marokkaans meisje zegt echter dat het haar niet uitmaakt of ze alleen naar de sport toe zou gaan. Van de andere twee meisjes zegt één Turks meisje dat zij het leuker zou vinden met vriendinnen te sporten. Het andere Turkse meisje doet weinig buiten haar familie om. Momenteel volgt ze één keer per week les om te leren zwemmen samen met haar moeder, schoonzus, zus en zusje (dit is niet als sport meegerekend). Uit het interview met haar blijkt dat haar familie haar en haar zusje veel beperkingen opleggen wat sporten betreft. De kans is heel klein dat zij gaat sporten en al helemaal zonder haar familie.

Sportmaatjes zijn vaak 'vrienden voor de sport'

Een aantal allochtone jongeren beschouwen hun sportmaatjes ook als echte vrienden. De meerderheid van de jongeren die hier ervaring mee hebben beschouwen zijn of haar (vroegere) sportmaatjes niet als vrienden maar meer als kennissen. Dat de meeste jongeren in de categorie 'recent gestopte sporter' vallen is voor deze analyse nuttig omdat zij goed kunnen beoordelen welke waarde zij op dit moment nog hechten aan de mensen met wie zij gesport hebben. Aan de niet-sporters is gevraagd of zij denken dat ze vrienden kunnen maken door te sporten.

De drie jongeren die hun sportmaatjes ook als vrienden zien hebben ook alle drie de intentie gehad met vrienden te gaan sporten. Bij het Marokkaanse meisje Yamina, die aan zumba en zwemmen doet met haar tante en nichtje, is haar nichtje ook haar vriendin. Aziz (Marokkaanse jongen) en Mehmet (Turkse jongen) zijn beide voetballers. Aziz bij een voetbalvereniging en Mehmet is vaak buiten te vinden in de voetbalkooi. Beiden doen zij dit uitsluitend met vrienden. Aziz heeft ervoor gekozen in het vriendenteam te spelen en Mehmet zoekt vaak samen met zijn beste vriend een groep vrienden op om te voetballen.

"Als ik jongens zie, ga ik gewoon spelen. Ik ken ze allemaal. Daarom" (Mehmet, Turkse jongen).

Naast voetbal doet hij ook andere dingen met deze jongens.

"Ja... ik speel niet elke dag met hun, maar af en toe. Ik ben meestal met zo'n andere vriend van mij. We zeggen altijd 'kom naar buiten' op msn. We zijn dan ongeveer met vijf personen. We gaan dan naar buiten, chillen enzo" (Mehmet, Turkse jongen).

Ook Ebru van stichting NICE ziet om haar heen dat de jongeren die bij haar aan Turks volksdansen doen vrienden van elkaar zijn geworden. Ze spreekt zelfs van een 'hechte vriendengroep'. Ze spreken wanneer mogelijk ook buiten het volksdansen en de optredens af en iedereen is daarbij welkom:

"Wat ik wel merk bij deze kinderen die op dansen komen, ze hebben zo'n band gecreëerd onderling. Wat ze ook doen is wel eens bij elkaar komen. Eén van de kinderen kan bijvoorbeeld ook een muziekinstrument bespelen. En wat ze dan doen, één iemand neemt dan bijvoorbeeld drinken mee, en de andere wat chips enzovoort. Dan gaan ze bij elkaar komen en zingen" (Ebru, stichting NICE).

De meerderheid van de jongeren ziet toch wel verschil tussen 'echte' vrienden en vrienden van de sportvereniging of sportschool.

Yesmer, een Marokkaanse jongen die op voetbal heeft gezeten, heeft veel vrienden gemaakt bij voetbal maar vindt als hij er even over nadenkt dat deze vrienden meer 'vrienden van de sport' waren. Inmiddels beschouwt hij ze meer als kennissen.

Interviewster: "Denk je dat je vrienden kunt maken door te sporten?"

Yesmer: "Ja kijk maar naar voetballers. Toen ik daar zat heb ik wel veel vrienden gemaakt."

Interviewster: "Heb je die vrienden nog steeds?"

Yesmer: "Ja... als je elkaar minder ziet gaat ook het contact af... Maar toen ik daar was gestopt kwam ik ze ook weer tegen op deze school."

Interviewster: "Zijn het echte vrienden?"

Yesmer: "Ja... wanneer is een vriend een vriend? Dat is lastig. Ik groet ze wel. Ja dat is wel iets wat je doet als je elkaar kent... Het zijn meer kennissen. Maar toen meer als vrienden. Dat komt omdat je elkaar veel ziet. Bijvoorbeeld als ik nu van deze school af zou gaan dan gaat het ook omlaag. Omdat je elkaar minder ziet. Dan moet je af gaan spreken om elkaar weer te zien" (Yesmer, Marokkaanse jongen).

Yesmer ziet dus in dat de vrienden die hij heeft gemaakt bij zijn voetbalvereniging na ongeveer anderhalf jaar geen echte vrienden meer zijn omdat hij ze niet meer zo vaak ziet. Momenteel sport hij wel eens met vrienden. Ze gaan af en toe hardlopen. Ook heeft hij de intentie binnenkort op fitness te gaan en dit gaat hij doen met zijn beste vriend. Maar zonder zijn vriend zegt hij ook wel te gaan.

Afbeelding 6.1 Vergroot sporten de kans op interetnische vriendschappen?

Bron: eigen foto.

Drie andere jongeren (twee meisjes en een jongen) zijn ook van mening dat vrienden die je maakt bij de sportvereniging een andere categorie vrienden zijn. Het zijn echt 'vrienden of vriendinnen van de sport'. Ze zeggen alle drie dat het komt omdat ze hen veel minder zagen, soms maar één keer per week. Serkan, een jongen die op voetbal heeft gezeten, ziet sommige voetbalvrienden nog wel.

"Ja dat waren ook vrienden, gewoon vrienden van voetbal. Nu zie ik ze niet zo veel meer. Maar sommigen die in mijn buurt wonen die zie ik nog wel" (Serkan, Turkse jongen).

Het Marokkaanse meisje Sarah heeft jarenlang gedanst bij een dansschool. Ze zit pas sinds dit schooljaar op het Trajectum College maar heeft nog steeds veel contact met haar vriendinnen van haar vorige middelbare school. Maar bij sporten gaat dat toch anders.

"Ja met sport is minder. Vriendinnen van sporten die zag ik niet echt, daar ging ik niet mee naar de bios of naar de stad" (Sarah, Marokkaans meisje).

Fathia, een Marokkaans meisje, heeft drie jaar geleden een jaar kennism gemaakt met een teamsport, namelijk voetbal. Ze heeft daar geen vriendinnen aan overgehouden omdat het haar type meiden niet waren. Ze ging er toen wel heen met een vriendin maar is gestopt omdat haar vriendinnen ook stopten. Ze vond het vervelend dat de meisjes bij voetbal "wat anders dan mij zijn en wel op elkaar letten". Het waren "meisjes die echt deden of ze populair ofzo waren". Dit is ook een reden waarom vriendschappen een belangrijke voorwaarde kunnen zijn om te blijven sporten.

Dat sportmaatjes vooral vrienden voor de sport zijn is ook Chakirs mening. Hij is een frequent sporter (voetbal) en van Marokkaanse afkomst. Het liefst zou hij met zijn beste vrienden sporten die hij kent uit de wijk. Iedereen is echter lid bij zijn eigen vereniging en "blij met hun eigen team... net als ik blij ben met mijn team". Zijn team omschrijft hij namelijk als hecht. Er komen geen mensen meer bij wat goed is voor het teamwork. Het zijn echter niet zijn beste vrienden.

De drie niet-sportende meisjes hebben allen hun eigen verhaal en kunnen lastiger inschatten of je door sporten vrienden zou kunnen maken. Alleen het Turkse meisje Defne doet een uitspraak over vriendschap en sport. Zij denkt dat het wel mogelijk is nieuwe vrienden te maken.

"Mijn vriendin was ook alleen gegaan en ze heeft wel een vriendin gevonden daar. Als je gewoon gaat praten, 'hooi, hoe vind je sport' enzo kan het wel dat je bevriend raakt" (Defne, Turks meisje).

Zahra (Turks meisje, niet-sporter) lijkt het wel leuk om met vriendinnen te sporten. Bij haar is de kans alleen klein dat ze zal gaan sporten bij een sportvereniging aangezien haar familie haar hierin beperkt. Het derde niet-sportende meisje is Noura (Marokkaanse). Zij kan zich wel indenken dat mensen het leuk kunnen hebben door met elkaar te gaan sporten. Wel zou het voor haar, vanwege vervelende ervaringen in het verleden waar ze zich verder niet over uitlaat, een voorwaarde zijn dat zij deze mensen goed kent.

Noura: "ik zou niet zo snel met onbekende mensen iets gaan doen. Eerst goed kennen. Want je weet maar nooit wat hun in hun hoofd hebben."

Interviewster: "hoe komt het dat je mensen wantrouwt?"

Noura: "euhm omdat ik zeg maar een nare verleden tijd heb gehad. Daarom vertrouw ik niet zo snel mensen enzo. Hier in Overvecht is het gebeurd. En nu twijfel ik steeds meer aan mensen, wat ze in hun hoofd hebben enzo..."

Ergens alleen naar toe willen mijn ouders niet omdat ik verleden tijd achter de rug heb, net. Als ik ergens naar toe wil dan ga ik liever met mijn moeder dan met vriendinnen" (Noura, Marokkaans meisje).

Noura zal dus eerst het vertrouwen in de medemens terug moeten winnen wil zij open staan om te gaan sporten met anderen. Ook haar ouders moeten hier achter staan aangezien zij haar op dit moment niet stimuleren ergens alleen naar toe te gaan. Ook bij het Turkse meisje Adile (recent gestopt sporter) ligt het maken van nieuwe vriendschappen gevoelig en speelt vertrouwen een rol. Ze woont nog maar een aantal jaar in Nederland en zegt aan één vriendin genoeg te hebben omdat vriendinnen "je in problemen brengen".

Het verschilt per jongere of zij een vriend of vriendin nodig hebben om zich op te geven voor een sport. De meeste jongeren vinden het niet heel belangrijk dat ze samen met vrienden zouden sporten maar ze zien dit wel als een meerwaarde als dit mogelijk zou zijn. Een aantal jongeren heeft wél een voorwaarde om samen met een vriend of vriendin te gaan sporten. Bij één meisje (Miryam, Marokkaanse) staat het sporten voorop: "het gaat mij vooral om het sporten, niet om de vriendschap". Hoewel ze toegeeft dat sporten met vriendinnen wel leuk zou zijn.

Uit de analyse of sportmaatjes ook vrienden zijn of niet blijkt dat de meeste allochtone jongeren hun sportmaatjes echt als vrienden voor het sporten zien. Deze 'vriendschap' is minder hecht dan andere vriendschappen. Ze zien ze namelijk alleen tijdens het sporten. Degenen die hun sportmaatjes wel zien als vrienden, of dit hebben gezien, sportten allen meerdere keren per week. Zij doen naast het sporten ook andere dingen met hun sportmaatjes. De sportfrequentie speelt een belangrijke rol als het gaat om vriendschappen opdoen door de sport. De meeste allochtone jongeren in dit onderzoek hebben gemiddeld één keer per week gesport. Hoe minder vaak men elkaar per week ziet, hoe kleiner de kans is dat men vrienden overhoudt aan het sporten. In feite gaat dit op voor alle vriendschappen. Op school zien de jongeren elkaar vaker waardoor hier eerder echte vriendschappen ontstaan. Daarnaast heeft een groot gedeelte van de jongeren vrienden die ze al een groot deel van hun leven kennen. Verder blijkt dat de jongeren wel open moeten staan voor het opdoen van nieuwe contacten tijdens het sporten.

Etnische achtergrond sportmaatjes en vrienden

Omdat in dit hoofdstuk interetnisch contact centraal staat is het van belang te weten wat de etnische afkomst is van de mensen waar de jongeren mee sporten. In het geval van de niet-sporters gaat het weer om de mogelijke voorkeur voor sportmaatjes van een bepaalde etnische achtergrond. Ook wordt onderzocht welke achtergrond de vrienden of vriendinnen hebben van de jongeren.

Tabel 6.2 Etnische achtergrond sportmaatjes

Etniciteit sportmaatjes	Aantal	Aantal geslacht	per	Etniciteit
Gemengd	10	5 meisjes		3 Turks 2 Marokkaans
		5 jongens		4 Marokkaans 1 Turks
Zelfde etniciteit	2	2 meisjes		Marokkaans
Allochtoon	1	1 jongen		Turks
Totaal	13			

Etnische achtergrond sportmaatjes

Wat betreft de etnische achtergrond van de sportmaatjes van de jongeren valt op dat de overgrote meerderheid gemengd, dus met mensen van verschillende etnische herkomst, sport of heeft gesport. Dit zijn tien van de dertien²² jongeren, maar liefst 71%. De meeste etnische achtergronden die genoemd worden zijn Turks, Marokkaans, Nederlands en Surinaams. Dit zijn ook de meest voorkomende etnische bevolkingsgroepen in de wijk Overvecht. Ook het onderzoek van Verweel (2005) toont aan dat allochtonen die in verenigingsverband sporten dit vooral gemengd naar achtergrond doen. De jongeren die gemengd naar etniciteit sporten zijn veelal teamsporters of zijn dit in het verleden geweest. Precies evenveel jongens als meisjes sporten gemengd naar etniciteit.

Twee meisjes (beiden van Marokkaanse afkomst) sporten of hebben gesport met alleen mensen met dezelfde afkomst als zichzelf. Dit gebeurt meestal in de 'eigen verenigingen' (Verweel, 2005). In deze masterthesis is dat bij een sportvereniging voor (allochtone) vrouwen. Eén jongen sport alleen met allochtonen. Dit is Mehmet (Turks). Hij sport in de wijk en doet dit alleen met jongens van Turkse en Marokkaanse afkomst.

Het Marokkaanse meisje Sarah heeft van jongs af aan op dansen gezeten (en is daar recent mee gestopt). In tegenstelling tot de meeste teamsporters waar de teams meestal ingedeeld zijn met ongeveer gelijke aantallen naar etnische achtergrond, was Sarah het enige Marokkaanse meisje in haar dansgroep. Ze heeft dit niet als negatief ervaren.

"Ik was de enige Marokkaanse meisje die daar danste. Ik had één Antilliaanse en Surinaamse meisje en verder Nederlandse. Maar ze beschouwen jou niet als een andere cultuur, je bent niet een ander mens" (Sarah, Marokkaans meisje).

Uit het onderzoek van Krouwel & Boonstra (2001) is gebleken dat menging van etnische groepen leeftijdsgebonden is. Na de pubertijd zouden veel allochtone sporters de gemengde vereniging verlaten en voorkeur geven aan het onder elkaar sporten. Dit blijkt niet uit de resultaten van deze masterthesis maar de jongeren zitten dan ook nog in de pubertijd. Wel zijn ze vaak al gestopt met sporten (bij de gemengde vereniging). De voorkeur voor onder elkaar sporten zou zich nog kunnen ontwikkelen.

De meerderheid van de allochtone jongeren in de leeftijd van 14 tot en met 16 jaar blijkt het niet erg te vinden om gemengd naar etniciteit te sporten.

Tabel 6.3 Etnische achtergrond vrienden

Etniciteit vrienden	Aantal	Aantal per geslacht	Etniciteit
Gemengd	8	5 meisjes	3 Turks 2 Marokkaans
		3 jongens	Marokkaans
Zelfde etniciteit	3	2 meisjes	1 Turks 1 Marokkaans
		1 jongen	Turks
Allochtoon	4	3 meisjes	Marokkaans
		1 jongen	Turks
Autochtoon	1	1 meisje	Turks
Totaal aantal	16		

²² De niet-sporters (drie meisjes) kunnen in deze analyse niet meegenomen worden.

Etnische achtergrond vrienden

Net als het geval is bij de sportmaatjes, hebben de geïnterviewde allochtone jongeren vooral gemengde vriendengroepen. Dit geldt voor de helft van de jongeren (acht van de zestien jongeren). Van deze acht jongeren zijn er vijf een meisje en drie een jongen. Er kunnen verder geen uitspraken gedaan worden naar geslacht of etnische achtergrond van de jongeren zelf vanwege het geringe aantal cases. Vier jongeren (drie Marokkaanse meisjes en één Turkse jongen) hebben een vriendengroep die uit alleen allochtonen bestaat. Dit is meer dan bij de achtergrond van de sportmaatjes het geval is.

Opvallend is dat de etnische samenstelling van de vriendengroep verschilt van de etnische samenstelling van de sportmaatjes. Het meest opvallende hierin is dat de drie jongeren die alleen mensen van de eigen etnische achtergrond in hun vriendengroep hebben, wél alle drie sporten of hebben gesport met sportmaatjes van verschillende etnische herkomst. Op basis van het gegeven uit eerder onderzoek dat allochtonen voornamelijk in de eigen groep verkeren (Gijsberts & Dagevos, 2005) wordt verwacht dat deze jongeren juist ook met mensen met dezelfde etnische achtergrond zouden omgaan, in de zin van vriendschappen en samen sporten. Omdat dit niet het geval is kan gezegd worden dat het aantal allochtonen dat alleen in de eigen groep verkeerd klein is onder de jongeren in dit onderzoek.

Verder blijkt uit tabel 6.3 dat één Turks meisje alleen Nederlandse vriendinnen heeft. Wat sporten betreft geldt voor haar juist het tegenovergestelde: ze kiest er juist voor te sporten met mensen met dezelfde etnische achtergrond. Haar tweede sport (kempo) heeft wel een gemengde etnische samenstelling.

Een voorbeeld van een jongere met een vriendengroep gemengd naar etniciteit is Yamina, een Marokkaans meisje. Als verklaring hiervoor geeft ze aan dat ze gemakkelijk contact en nieuwe vrienden maakt, ongeacht de locatie.

"En bij mij zeg maar als ik ergens ben bijvoorbeeld, ook bij zwemmen, of in de stad, of ik zit bij de bus, en er wordt mij iets gevraagd bijvoorbeeld van een meisje... Wanneer de bus komt ofzo, dan gaat automatisch. Gaan we allebei praten zeg maar. Automatisch, opeens zien we elkaar vaker bij de bushalte en word je echt vriendinnen. Dan ga je ook in de bus vaker praten en ga je iets leuks doen een keer. En ik ben ook zo iemand... Ik maak snel contact met mensen. Want, ik ben niet zo iemand die hoe je er uit ziet, ik ben echt zo iemand die graag praat. Ik ben echt spraakzaam met iedereen. Dan leer je elkaar echt zo kennen en op een gegeven moment wordt het je vriendin. Dan ga je leuke dingen doen samen en dan krijg je automatisch steeds ietsje meer vertrouwen" (Yamina, Marokkaans meisje).

Rayan, een Marokkaanse jongen heeft ook een gemengde vriendengroep.

"Wij zijn met z'n vieren een vriendengroepje, de Italiaan, zo'n Indonesiër, een Nederlandse jongen. Wij vier zijn meestal ook wel bij elkaar. Ze vragen me wel dingen over Suikerfeest, je weet toch, Suikerfeest. 'Weet je hoe laat we vandaag moeten eten?' Gewoon interesse" (Rayan, Marokkaanse jongen).

In de volgende subparagraaf wordt dieper ingegaan op de waarde die de jongeren hechten aan de etnische samenstelling van hun vriendengroep. Bij Rayan blijkt al dat hij dit als positief ervaart. Hij omschrijft hoe belangrijk hij zijn gemengde vriendengroep vindt.

"Het zijn echt drie goede vrienden, van dat je zegt dat zijn echt goede vrienden. Zij wonen ook dichtbij. Zijn vrienden voor altijd. Met vrienden doe je echt heel veel. Je gaat met elkaar naar de stad, dingen die je echt samen doet" (Rayan, Marokkaanse jongen).

Een viertal jongeren is alleen bevriend met jongeren van allochtone afkomst. Bij Miryam, een Marokkaans meisje, is dit ook het geval. Zij weet ook de oorzaak hiervan.

"Wij hebben niet echt Hollandse kinderen (op school). In de buurt wel, we hebben wel een paar Hollandse meisjes. Maar bij mij is het echt alleen maar Marokkaans en Turks" (Miryam, Marokkaans meisje).

Meerdere jongeren geven aan dat zij weinig Nederlandse jongeren om zich heen hebben. Vooral op school, het Trajectum College, zijn weinig autochtonen.

"Hier op school komen ze bijna allemaal uit het buitenland, hebben ze een andere achtergrond" (Fathia, Marokkaans meisje).

Uit de literatuur bleek dat de helft van de Turken en Marokkanen (van boven de 15 jaar) een vriendengroep heeft die bestaat uit mensen met dezelfde etnische achtergrond. De vriendengroepen van Marokkanen is vaak meer divers dan die van Turken. Van de Turken heeft 55% een vriendengroep uit die grotendeels Turks is, bij Marokkanen is dit 40% (Riele & Schmeets, 2010). Turken zouden het meest gericht zijn op de eigen groep (Gijsberts & Dagevos, 2007). De resultaten die beschreven zijn in deze paragraaf komen hier niet helemaal mee overeen. De jongeren in dit onderzoek hebben vaak wel gemengde vriendengroepen. Ook hebben de Turkse jongeren niet relatief meer vrienden met dezelfde etnische herkomst. Deze verschillen kunnen mogelijk verklaard worden doordat deze masterthesis gericht is op jongeren van 14 tot en met 16 jaar en het onderzoek van Riele & Schmeets zich focust op mensen boven de 15 jaar. Pubers komen mogelijk door hun middelbare school vaker in aanraking met andere etnische groepen.

Etnische achtergrond maakt meestal niet uit

Allochtone jongeren uit Overvecht hebben etnisch diverse vriendengroepen. Tijdens het sporten hebben zij vaak te maken met nog meer mensen met verschillende etnische achtergronden. Maar uit paragraaf 6.1.2 blijkt dat contacten en vriendschappen opgedaan tijdens het sporten minder hecht zijn en na het stoppen met sporten verwateren.

Om de mate van interetnisch contact tijdens het sporten en in de vrienden- en kennissenkring nog beter te kunnen onderzoeken is het interessant om te weten welke waarde de jongeren hechten aan etnische achtergrond.

Allereerst komt duidelijk naar voren dat de overgrote meerderheid van de jongeren de etnische achtergrond van hun sportmaatjes *niet* belangrijk vinden. Dit geldt voor maar liefst dertien van de zestien jongeren (81%). Voor de meesten maakt de achtergrond niet uit en zeggen ze verschillende achtergronden juist leuk te vinden. Van andere culturen kun je veel leren, wordt vaak aangegeven.

Er moet bij dit onderwerp rekening gehouden worden met een kans op sociaal wenselijke antwoorden. Daarom is tijdens de interviews uitvoerig ingegaan op de motieven van de jongeren hiervoor.

De Marokkaanse jongen Anass reageerde bijvoorbeeld redelijk heftig op vragen die over etnische achtergrond gingen. Hij verklaart meerdere keren dat iemands achtergrond voor hem echt niet uit maakt. Ook zegt hij genoeg te hebben aan één beste vriend en staat hij niet echt open voor nieuwe vriendschappen. Op de vraag of de etnische achtergrond voor hem uitmaakt bij voetbal (zijn vorige sport), antwoordt hij als volgt.

"Maakt mij niet uit. Ook al ben ik de enigste Marokkaan daar en zijn het verder allemaal Nederlanders, dat maakt mij echt niet uit. Ook al zijn ze met z'n allen, zijn ze met z'n twintig Nederlandse jongens, en ik ben de enigste, maakt mij niet uit. Ik kom er naar toe om te voetballen. Niet om naar de afkomst te kijken, niet om naar de jongens te kijken. Maar sommige mensen, ja.. die doen dat" (Anass, Marokkaanse jongen).

Het zou hem dus voornamelijk om de sport gaan. Niet om de eventuele vriendschappen met andere jongens van andere etnische achtergronden. Er zijn volgens hem wel mensen voor wie de achtergrond belangrijk is. Een vergelijkbare reactie als Anass geeft de Marokkaanse jongen Chakir. Hij let eigenlijk helemaal niet op de achtergrond van iemand en kan met meerdere mensen goed opschieten.

"Daar let ik eigenlijk niet heel veel op. Het blijft een vriend, ik behandel ze allemaal gelijk. Maar als jij met de één beter op kan schieten dan met de ander dan moet je dat gewoon doen. Ik kan ook met Turken, kan ik ook normaal opschieten" (Chakir, Marokkaanse jongen).

Het Marokkaanse meisje Sarah zat op het moment van interviewen nog maar een half jaar op het Trajectum College. Hiervoor heeft ze op school gezeten in Maartensdijk en daar had ze alleen Nederlandse vriendinnen. Momenteel heeft ze geen Nederlanders in haar klas. Voor haar maakt de etnische achtergrond van vrienden niet uit. Het is volgens haar niet zo dat Marokkaanse of allochtone mensen haar beter begrijpen.

"Nee dat heeft er niet zoveel mee te maken. Ik begreep mijn Nederlandse vriendinnen ook gewoon" (Sarah, Marokkaans meisje).

Met haar Marokkaanse vriendinnen spreekt ze geen Marokkaans.

"Wij praten echt niet Marokkaans met elkaar. Of je zegt één woord even tussendoor. Dat is ook beter, want je bent niet de enige Marokkaanse meisje in de klas. Er zitten ook Turken, Suriname, offe... Dat bestaat niet, dan denken ze dat je over hun roddelt. Je kunt beter gewoon Nederlands praten" (Sarah, Marokkaans meisje).

Twee jongeren geven aan etnische achtergrond van hun sportmaatjes en vrienden wél belangrijk te vinden. Serkan (Turkse jongen) en Fathia (Marokkaans meisje) vinden het beide belangrijk dat hun sportmaatjes van verschillende etnische afkomst zijn. Hun voorkeur gaat juist wel uit naar vrienden van dezelfde etnische herkomst.

Serkan heeft een aantal jaar in een team met jongens van verschillende etnische achtergronden gevoetbald. Hij vindt het leuk om in een gemengd team te spelen. Als er alleen Marokkanen in het team zouden zitten zou hij dat niet leuk vinden.

Serkan: "ik vind het wel leuk gemengd. Maar als het alleen maar Marokkaan is vind ik het niet leuk. Dan gaan ze samenwerken, gaan ze stoer doen. Gemengd is wel beter."

Interviewster: "en als jij de enige Turk bent met alleen maar Marokkanen?"

Serkan: "dat zou ik niet doen, dan zou ik er niet heen gaan."

Interviewster: "wat gaan ze dan doen?"

Serkan: "dan gaan ze met z'n alle Marokkanen samen doen, mij achterlaten enzo. Als het gemixt is doen ze dat niet, omdat er dan niet zoveel Marokkanen zijn" (Serkan, Turkse jongen).

Serkan kan beter overweg met zijn Turkse vrienden. Over zijn Marokkaanse klasgenoten zegt hij: "ze zijn wel vrienden maar daar ben ik niet zo goed mee als met die anderen". Zijn Turkse vrienden begrijpen hem beter. Als hij dit uitlegt geeft hij een voorbeeld dat hij eens bij een Turkse vriend thuis kwam en dat zijn ouders, broer en zusje "heel aardig waren tegen mij". Waarschijnlijk voelt hij zich meer thuis en op zijn gemak bij Turkse mensen omdat de thuissituatie overeenkomt met die van hem. Fathia (Marokkaans meisje) heeft alleen allochtone vriendinnen. Vooral bij haar Marokkaanse vriendinnen voelt ze zich op haar gemak omdat zij haar beter begrijpen.

"Ik voel me bij die persoon goed (Marokkaanse vriendinnen). Dat ik haar wat uitleg dat ze mij begrijpt. Als ik bijvoorbeeld wat ga vertellen aan een andere achtergrond dan gaan ze mij niet begrijpen. Dan gaan ze zeggen 'waarom?' Maar een ander van mijn achtergrond die gaat mij begrijpen, die snapt het" (Fathia, Marokkaans meisje).

Behalve Serkan en Fathia geven ook Merle (Turks meisje) en Miryam (Marokkaans meisje) aan dat de waarde die ze hechten aan etniciteit verschilt voor hun sportmaatjes en hun vriendengroep. Miryam wil uitsluitend met vrouwen sporten en ze geeft de voorkeur aan sporten met allochtone vrouwen. Voor haar vriendengroep maakt etniciteit niet uit. Merle heeft als enige een vriendengroep die compleet bestaat uit autochtonen. Ze heeft als tweede sport gekozen voor Turks volksdansen om juist meer met Turkse jongeren om te kunnen gaan.

Voor Defne (Turks meisje en niet-sporter) speelt etniciteit een beetje een rol. Op haar vorige school in Capelle aan den IJssel had ze voornamelijk Nederlandse vrienden. Momenteel vooral Turkse en enkele Marokkaanse. Opmerkelijk is dat ze net als Serkan zegt beter om te kunnen gaan met Nederlanders dan met Marokkanen.

Defne: "ik mag wel meer Nederlandse vrienden dan Marokkaanse vrienden"

Interviewster: "waarom?"

Defne: "ik weet niet, ze zijn gewoon anders... Ze praten anders. Ik weet niet, Nederlanders zijn... nou sommige, niet allemaal... Bijna al mijn vrienden in Capelle waren Nederlands en ze waren allemaal erg lief. Ze gingen me altijd helpen. Ik heb ze wel gemist!" (Defne, Turks meisje).

Defne vindt het fijn dat ze met haar Turkse vriendinnen Turks kan spreken.

"Ja, als je met Turkse vrienden bent kan je gewoon Turks praten. Als je met Marokkaanse vrienden bent moet je Nederlands praten. (...) Anders is het niet leuk voor die andere. Dat is een beetje het verschil" (Defne, Turks meisje).

Kortom, allochtone jongeren hebben verschillende redenen waarom etniciteit voor de meeste van hen niet uitmaakt tijdens het sporten of in hun vriendengroep en contacten op school. Sommigen kunnen met meerdere mensen goed opschieten. Dit zijn vooral de jongeren die ook meer met andere culturen in aanraking komen. Dit kan op de sportvereniging zijn of op een vorige school waar in tegenstelling tot het Trajectum College wel veel autochtone jongeren zaten.

De meeste jongeren geven echter geen duidelijke verklaring. Zij geven aan dat ze het 'gewoon leuk' vinden om met mensen van verschillende achtergronden om te gaan en te leren van hun culturen. De kans is groot dat allochtonen van de tweede generatie niets anders gewend zijn. Zij zijn vaak opgegroeid in wijken als Overvecht waar allochtonen in de meerderheid zijn.

Enkele jongeren vinden etnische achtergrond wél een belangrijke rol spelen. Opvallend is dat zij juist voorstander zijn van etnisch gemengd sporten maar in hun vriendenkring voorkeur geven aan vrienden met dezelfde etniciteit. Twee Turkse jongeren kunnen beter met Nederlanders overweg dan met Marokkanen. Verder blijkt het spreken van de moedertaal onderling per persoon verschillend te zijn. Enkele meisjes vinden het fijn onderling dezelfde taal te spreken. Sommigen kiezen er echter bewust voor Nederlands te spreken. Deze meisjes hebben vaker interetnisch contact.

Interetnisch contact: sport versus school

Tijdens de interviews is gesproken over de relatie tussen sporten en interetnisch contact. Enkele jongeren doen daarnaast uitspraken over de impact van sporten op integratie in de Nederlandse samenleving.

De meerderheid van de allochtone jongeren is vanuit eigen ervaring van mening dat sporten interetnisch contact bevordert:

- sporten bevordert interetnisch contact: 12 jongeren en
- sporten bevordert interetnisch contact niet: 4 jongeren.

Hierbij kunnen niet-sporters hun ervaringen teruggekoppeld hebben naar ervaringen uit hun sociale omgeving. De overheid zet al enkele jaren sterk in op sport als middel om interetnisch contact en sociale cohesie te bevorderen. De jongeren bevestigen dat zij ervaren dat sport inderdaad interetnisch contact bevordert. Een veel genoemde oorzaak is dat men gemakkelijk met mensen aan de praat raakt. Je bent gezamenlijk met een activiteit bezig en je hebt na afloop ook iets om over te praten. Voor de meeste jongeren is dit het enige wat in hen opkomt als oorzaak voor een mogelijke toename van interetnisch contact. Andere jongeren illustreren dit met voorbeelden.

Yamina (Marokkaans meisje) maakt gemakkelijk contact met mensen en nog het meest tijdens het sporten. Op de vraag hoe dat komt, antwoordt ze als volgt.

"Omdat je samen daar op sport zit en je ziet elkaar vaker. En misschien is het omdat je nog in hetzelfde team zit. En dan zijn jullie gewoon teamgenoten en dan leer je elkaar kennen. En misschien haat je iemand.... Zo heb je iemand die je wel mag, die je niet mag, die je goed kent, die je niet goed kent" (Yamina, Marokkaans meisje).

Zij baseert, net als enkele andere jongeren, het in contact komen met mensen met een andere etnische achtergrond op het feit dat men vaak met verschillende mensen in een team speelt en elkaar vaak ziet. Hierdoor ontstaat een vertrouwensband. Hoewel Zahra (Turks meisje) niet sport, kan ze zich wel in de situatie verplaatsen. Ze vindt ook dat sporten in teamverband interetnisch contact bevordert.

"Ja, ik denk van wel. Want als je sport, soms wil je de bal, dan moet je wel contact hebben, dat ze ook met je meespelen. Anders gaat het eigenlijk meestal... Als één iemand niet veel contact heeft, laten ze die een beetje achter. Heb ik wel vaak meegemaakt, helaas wel. Als je sport maak je heel snel contact met mensen" (Zahra, Turks meisje).

Zahra heeft negatieve ervaringen met gemengd sporten met jongens en meisjes. Ook de gymles vindt ze niet fijn om te volgen. Vandaar dat meer interetnisch contact tijdens het sporten voor haar ook negatief aan kan voelen. Ook door te sporten in de wijk neemt het interetnisch contact toe, volgens Mehmet (Turkse jongen). Dit komt vooral doordat samen sporten gespreksstof oplevert. Dit geldt voor hem vooral als hij in een andere wijk gaat voetballen omdat hij in zijn eigen wijk bijna iedereen al kent.

Atletiektrainer Juul is ook van mening dat sporten interetnisch contact en integratie bevordert. In eerste instantie speelt etnische afkomst wel een rol als jongeren elkaar nog niet kennen. Vervolgens draait alles om de sport en bewonderen de jongeren elkaar vooral om hun inzet.

"Ja, ze leren nu met elkaar om te gaan. Het is toch wel iets anders, niet alleen maar met je soort zeg maar zitten hè? Maar hier is het gezamenlijk, met elkaar. Het is eerst vaak de kat uit de boom kijken maar daarna door. En een atleet bewondert een ander die inzet toont. Kom jij om te klooiën, dan wordt het tegen jou gezegd. Maar komen en ze willen wél trainen, dan kijken ze tegen je op" (Juul, atletiektrainer).

Eén jongen (Chakir, Marokkaans) noemt expliciet dat sporten wel meer interetnisch contact oplevert maar dat daar op zijn school nog veel meer sprake van is. Chakir sport wel vijf keer per week waarvan vier keer bij een sportvereniging.

Hij heeft ervaren dat niet iedereen lid is of kan worden van een voetbalvereniging. Op school komt hij iedereen tegen en zijn er meer mensen. Hierdoor is volgens hem de kans op interetnisch contact op school groter.

"Bij een vereniging zal het niet zo snel gaan dan als op school. Op school gaat het véél sneller. Op school zijn er véél meer mensen enzo. Op een vereniging, net zoals op Elinkwijk, moet je goed zijn in voetbal. En op school, kan iedereen komen. Iedereen die wil leren kan hierheen komen" (Chakir, Marokkaanse jongen).

Chakir wijst hier op een proces van in- en uitsluiting. Chakir doelt op een vorm van structurele in- en uitsluiting. Dit is een vorm van in- en uitsluiting dat in hoofdstuk 2 in eerste instantie gekoppeld is aan sportmotieven. Een select aantal mensen is lid bij een bepaalde voetbalvereniging en kan er dus bijhoren. Deze selecte groep is onder andere bepaald door de mogelijkheden van de persoon zelf die bijvoorbeeld kunnen samenhangen met de fysieke gesteldheid van de persoon en zijn of haar motieven (Elling, 2002). Dit in tegenstelling tot de school waar volgens Chakir alle jongeren verwacht worden. Hierbij moet wel in gedachten gehouden worden dat het Trajectum College in Overvecht een specifieke doelgroep aantrekt.

Twee meisjes (Merle, Turkse en Sarah, Marokkaanse) zijn ook van mening dat de school meer bijdraagt aan interetnisch contact. In tegenstelling tot Chakir zijn zij van mening dat sport níet extra bijdraagt aan interetnisch contact. Sarah heeft tot voor kort jarenlang gedanst bij een dansschool. Doordat ze nu een half jaar gestopt is kan ze goed reflecteren in hoeverre zij contact had met mensen van andere etnische herkomst. Sarah heeft ervaren dat de kans op interetnisch contact op school veel groter is dan bij een sportvereniging.

"Nee, door school. Want je bent daar maar één dag [op de sportvereniging]. Ik bedoel zeg maar je leert ze kennen, je praat wel met ze, 'welke school zit je?' Je komt ook wel echt veel te weten over diegene, maar niet echt vrienden maken. Maar je beschouwt ze dan toch wel als vrienden hoor. Maar op school is het toch anders, op school zit je de hele dag en bijna elke dag zit je, je zit gewoon elke dag op school" (Sarah, Marokkaans meisje).

Merle doet aan kempo en Turks volksdansen en is het meest 'verwesterd' van alle geïnterviewde jongeren. Haar vriendengroep bestaat alleen uit Nederlandse jongeren. Bij de vechtsport kempo heeft ze contact met mensen van verschillende etnische achtergronden en bij het Turks volksdansen heeft ze juist mensen van haar eigen etnische achtergrond opgezocht. Toch is ze ervan overtuigd dat sporten niet bijdraagt aan meer interetnisch contact.

Als ze mensen die ze kent van sport tegenkomt "dan loop ik ze niet zomaar voorbij ofzo, dan zeg ik wel gewoon hallo". Het contact blijft vaak oppervlakkig en echte vrienden krijgen de meeste mensen er niet door.

"Nee, ik heb dat eigenlijk niet zo, dat als ik sport dat ik meer beeld heb van hun cultuur ofzo. De sporten die ik doe: Turks volksdansen, met allemaal dezelfde Turkse cultuur dus, maar bijvoorbeeld ook kempo met ook allemaal verschillende mensen, verschillende afkomsten. Ik weet natuurlijk wel hun afkomst, maar niet hun cultuur ofzo. Daar heb je het gewoon niet over" (Merle, Turks meisje).

Merle doet aan Turks volksdansen bij stichting NICE. Deze stichting heeft integratie als uiteindelijk doel. Integratie van jongeren in de Nederlandse sportcultuur. Dit wil de stichting bereiken via verschillende stappen.

"En ons doel was: gewoon naar de Nederlandse maatschappij. Zoals ik gezegd had integratie. En wij hebben dus ons eerste doel al bereikt: jongens en meisjes bij elkaar en het tweede doel was eigenlijk naar de moderne dans. En straks gaan we ze loslaten als ze al zover zijn! Wij moeten ze niet houden. Het lijkt ons zo als ze dat hebben, de moderne dans, en als we het kunnen betalen dan mogen ze wel naar ballet of naar muziekschool" (Ebru, stichting NICE).

Het gemengd sporten (jongens en meisjes tegelijkertijd) heeft de stichting al bereikt. Momenteel zetten zij zich in voor de tweede stap in het integratieproces, namelijk de integratie binnen de Turkse gemeenschap zelf. Door zowel traditionele (Turkse) als moderne (zowel Turkse als Nederlandse) dans aan te bieden hoopt de stichting zowel moderne als wat meer traditionele jongeren aan te trekken. De meer traditionele Turkse jongeren hebben vaak geen of weinig interetnisch contact. Zij hebben een vriendengroep die alleen uit Turken bestaat en spreken onderling vooral Turks.

"Die vinden het prachtig om met de andere kinderen om te gaan. Want die zijn veel socialer. Die hebben én de Nederlandse vriendenkring én de Turkse vriendenkring. Dus eigenlijk is de stichting zó belangrijk. En de kinderen die heel beschermt zijn die zitten er in maar ook de andere kinderen die heel erg verwesterd zijn die zitten er in. Die mixen dan nu. En straks is de overgang naar Nederlandse sport en beweging wordt dan steeds gemakkelijker" (Ebru, stichting NICE).

Afbeeldingen 6.2 en 6.3 Optredens van Turkse volksdansgroepen
Bronnen: Arteganza Festival (2011) en Turksenederlander (2011).

De integratie tussen verschillende Turkse jongeren vind op dit moment volop plaats. De moderne dans wordt flink geoefend voor de optredens van de komende maanden. De stichting wil graag nog meer integratie door Nederlandse jongeren aan te trekken. Momenteel komen er twee Nederlandse meisjes naar de dansgroep.

Het interetnisch contact en daarmee de integratie tussen de Nederlandse en Turkse jongeren wordt bemoeilijkt doordat de groep momenteel (tijdelijk) een Turkse docent heeft die voornamelijk Turks spreekt.

Daarnaast verloopt de integratie langzaam omdat Nederlandse jongeren vaak al lid zijn bij een andere sportvereniging. Merle denkt dat het vooral komt doordat Nederlandse jongeren een vorm van uitsluiting kunnen ervaren. Zij voelen zich 'anders' en omdat zij niet graag in de minderheid willen zijn is het nog niet gelukt Nederlandse jongeren lang te binden aan de dansgroep.

"Jaja, dat willen we gráág. Maar dat is nog niet gelukt. Ik heb wel eens iemand meegenomen maar dan is het zo van 'dan ben ik de enige'. 'En als jullie dan onderling Turks gaan praten dan begrijp ik het niet'. Eigenlijk ergens begrijp ik dat wel, dat ze zich dan een beetje buitengesloten voelen" (Merle, Turks meisje).

De sport die het meest beoefend wordt (en werd) onder de Turkse en Marokkaanse jongeren in dit onderzoek is voetbal. De voetbalteams worden gemengd naar etnische achtergrond ingedeeld. Hierdoor wordt interetnisch contact gestimuleerd.

Bij sporten als Turks volksdansen wordt in eerste instantie één bepaalde etnische achtergrond aangesproken. Zij zijn dan ook, mede door het doel van oprichting, veel meer bezig met thema's als integratie en inburgering in de Nederlandse samenleving.

In totaal vinden vier van de zestien jongeren dat sporten níet het interetnische contact doet toenemen. Twee hiervan, Merle en Sarah, zijn hierboven al genoemd. De twee andere jongeren, Anass en Aziz (beide Marokkaanse jongens) zijn van mening dat je door sporten niet meer mensen van anderen achtergronden leert kennen dan in andere situaties. Anass verklaart dit door te zeggen: *"ik hoef niet meer vrienden"*. Uit het gesprek blijkt dat hij niet openstaat voor nieuwe contacten of vriendschappen. Aziz koppelt de vraag voor zichzelf terug door te kijken naar zijn voetbalteam. Hij denkt niet dat hij meer contact met mensen van andere achtergronden maakt *"omdat ik die mensen al buiten zie, en op school zie"*.

Doordat hij na eerst getaibokst te hebben gekozen heeft voor het spelen in een voetbalteam met vrienden kan hij zich mogelijk niet goed verplaatsen in jongeren die gaan sporten met alleen maar onbekenden.

Het overgrote deel van de jongeren vindt dat sporten interetnisch contact bevordert. Het geslacht of de etnische afkomst lijkt hier niet op van invloed te zijn. Of het ook de integratie bevordert kan hieruit niet geconcludeerd worden omdat het contact en de vriendschappen die ontstaan via de sport(vereniging) vaak niet heel diepgaand zijn. Om deze reden concluderen sommige jongeren daarom dat sporten niet bijdraagt aan meer interetnisch contact. De school zou een betere locatie zijn omdat jongeren elkaar hier bijna dagelijks en intensief zien.

6.1.2 Interetnisch contact in de buurt

Om een volledig antwoord te kunnen geven op de vraag in hoeverre allochtone jongeren uit Overvecht interetnisch contact hebben is het van belang ook de contacten en ontmoetingen die de jongeren hebben in hun buurt te analyseren.

Tijdens de interviews zijn een aantal aspecten wat betreft de jongeren en hun leefomgeving aan de orde gekomen. Deze thema's kunnen iets zeggen over sociale cohesie. Op sociale cohesie wordt in dit onderzoek niet dieper op ingegaan. Wel op vormen van sociaal kapitaal dat geanalyseerd wordt door interetnisch contact in de buurt. Gevraagd is hoeveel contact de jongeren hebben met mensen in hun buurt en of dat ook interetnisch is. De leefbaarheid van de buurt is in enkele gevallen ter sprake gekomen. In alle gevallen is voornamelijk naar de motivaties van de jongeren hierachter gevraagd.

Bij alle jongeren is sprake van een vorm van contact met hun buurtbewoners. Allen zeggen zij hun burens en andere buurtbewoners te groeten, of zoals de jongeren zeggen door 'hoi en doe!' te zeggen. Bij de meeste jongeren is dit contact ook interetnisch omdat zij in een multicultureel samengestelde wijk wonen.

Er kan onderscheid gemaakt worden in de mate van interetnisch contact met buurtbewoners. Jongeren kunnen veel of weinig contact hebben met hun buurtbewoners. Om hier iets over te zeggen worden een aantal factoren gebruikt waar informatie over beschikbaar is. Dit kunnen zijn: veel mensen kennen, veel in de wijk sporten met buurtbewoners, bij meerdere burens thuis komen en meedoen met buurtactiviteiten. Wat betreft de mate van interetnisch contact hebben de volgende aantallen jongeren:

- veel interetnisch contact met buurtbewoners: 9 jongeren (4 jongens, 5 meisjes) en
- weinig interetnisch contact met buurtbewoners: 7 jongeren (5 meisjes, 2 jongens).

Opvallend is dat van de negen jongeren die veel interetnisch hebben in hun buurt er zeven van Marokkaanse en slechts twee van Turkse afkomst zijn.

Ook hebben meisjes relatief minder interetnisch contact met hun burens. Vier van de jongeren die veel interetnisch contact hebben in de buurt verklaren dit aan de hand van het goede contact dat zij hebben met hun Nederlandse burens. Opvallend is dat dit alle vier Marokkaanse meisjes zijn. Miryam heeft bijvoorbeeld veel contact met haar Nederlandse buurman maar vertelt er wel bij dat ze vroeger meer contact had met buurtbewoners.

"Ik heb wel met een paar meisjes contact, die achter me wonen, Marokkaanse meisjes. Ik heb ook veel contact met mijn buurman, Nederlandse buurman. Als ik ergens mee zit dan helpt hij mij. Als ik bijvoorbeeld een surprise moet maken maakt hij hele mooie dingen" (Miryam, Marokkaans meisje).

Haar buurmeisjes ziet Miryam niet als vriendinnen.

"Nou gewoon 'hoi'. Vroeger was ik wel echt in contact enzo met meisjes. Maar nu ga ik niet zo vaak meer naar buiten. Ik zit nu meer met huiswerk, soms in mijn vrije tijd ga ik winkelen ofzo met mijn moeder" (Miryam, Marokkaans meisje).

Uit dit citaat (en andere citaten) blijkt dat leeftijd een factor is die van invloed is op het interetnisch contact met buurtbewoners. Net als bij motieven om te stoppen met sporten (hoofdstuk 5) noemen enkele jongeren dat ze geen tijd meer hebben om veel buiten te zijn en contact te hebben met burens. Rayan (Marokkaanse jongen) legt bijvoorbeeld uit dat alleen basisschoolleerlingen meedoen met activiteiten van wijkwelzijnsorganisaties.

Het Marokkaanse meisje Sarah heeft veel contact met haar Nederlandse buurjongens en buurvrouw. Ze komen veel bij elkaar over de vloer. Sarah heeft met haar gezin eerst in Overvecht-Noord gewoond, in een buurt met voornamelijk flats. Nu wonen ze in een ander deel van Overvecht, in een eengezinswoning waar ook meer autochtonen wonen. Zij verklaart dat de buurt en het type woningen uitmaken hoeveel interetnisch contact je met buurtbewoners hebt.

"Nu kennen we ze bijna net alsof het familie is. Je kent elkaar zo goed zeg maar. Zulke burens heb je niet zomaar hoor. Toen wij in de flat woonden hadden we niet heel veel contact maar nu we hier wonen hebben we heel veel contact met de burens. En ze nodigen je voor verjaardagen uit, zeggen vriendelijk hoi en ze gaan even met je praten. Want je ziet elkaar niet veel in de flat. Hier als je zeg maar het huis uitgaat, zie je veel meer. De buurvrouw enzo. Ik heb nu veel meer contact" (Sarah, Marokkaans meisje).

Volgens Sarah is de woonomgeving van invloed op de mate van interetnisch contact. In een flat woon je met veel mensen bij elkaar maar kom je elkaar nauwelijks tegen. Sarah vindt het belangrijk goed contact te hebben met buurtbewoners. Ze geeft aan dat ze veel waarde hecht aan het hebben van goed onderling vertrouwen.

Het Marokkaanse meisje Noura is één van de vier jongeren die weinig interetnisch contact heeft in de buurt. Zij woont in een flat en zegt weinig mensen tegen te komen in de buurt.

"Nee ik heb niet echt veel contact met meisjes in mijn buurt. Want er wonen niet veel meisjes daar, zeg maar die ik ken. En hun zijn veel meer van hangerige meisjes enzo. Daar ben ik niet van" (Noura, Marokkaans meisje).

Daarnaast geeft Noura aan dat zij leeftijdsgenoten mist in haar buurt.

Dat er "geen kinderen zijn die op mijn flat wonen, eentje maar die is volgens mij nog maar twaalf ofzo", is voor Defne (Turks meisje) ook de belangrijkste reden waarom ze nauwelijks contact heeft met buurtbewoners. Jongeren vinden het waarschijnlijk makkelijker met jongeren contact te maken dan met ouderen.

Naast de woonsituatie en het ontbreken van leeftijdsgenootjes wordt het niet veel buiten zijn als verklaring gegeven voor weinig interetnisch contact in de buurt. Dit heeft bij sommigen te maken met beperkingen die de ouders de jongeren opleggen. Sommigen komen niet vaak buiten na schooltijd en moeten om 17 uur thuis zijn. In totaal hebben zeven jongeren weinig interetnisch contact in de buurt, vier meisjes en drie jongens. Opmerkelijk is dat de meisjes allen van Turkse afkomst zijn. Dit komt overeen met de literatuur waaruit blijkt dat Turken meer omgang hebben binnen de eigen etnische groep (Gijsberts & Dagevos, 2005). Of dit voor meisjes meer geldt blijkt niet uit deze bron.

Met sommige jongeren is het gesprek dieper ingegaan op de leefbaarheid van de wijk en of zij zich thuisvoelen in hun wijk. Vijf jongeren hebben aangegeven dat zij zich juist vanwege de verscheidenheid aan etniciteit en cultuur thuis voelen in hun wijk. Een enkeling vindt het juist een verademing in een 'rustiger' gedeelte van Overvecht te wonen. Met een rustiger gedeelte bedoelen de jongeren de buurten met in plaats van flats meer eengezinswoningen. Hier wonen ook meer autochtonen. Het Marokkaanse meisje Yamina verwoordt waarom ze zich thuisvoelt in Overvecht.

"Ik voel mij daar thuis omdat je daar veel afkomsten hebt. Als ik ergens anders zou wonen, bijvoorbeeld in een dorp zou wonen waar niet echt veel andere afkomsten zijn, allochtonen bijvoorbeeld. Dan zou je wel denken van eh, je voelt je niet echt thuis omdat je anders bent. Maar in Overvecht heb je van alle afkomsten wel wat. Dus je voelt je wel thuis omdat je niet de enige bent (Yamina, Marokkaans meisje)".

Yamina vindt dat de jongens en meisjes van Nederlandse afkomst die in Overvecht wonen anders zijn dan andere Nederlandse jongeren in andere wijken. Omdat ze met veel verschillende jongeren van verschillende etnische achtergronden zijn opgegroeid zou hun gedrag hierdoor beïnvloed zijn. Zoals Yamina het verwoordt: "je zou niet echt zeggen dat ze echt Nederlands zijn, op de manier hoe ze doen bijvoorbeeld". Wat betreft het interetnisch contact en de integratie van wijkbewoners in Overvecht kan dit positief zijn. De Marokkaanse jongen Mehmet voelt zich ook goed thuis in Overvecht. Wel denkt hij dat niet alle "Hollanders" zich thuis zullen voelen in zijn wijk vanwege de "vele achtervolgingen".

Gijsberts & Dagevos (2007) hebben een verband tussen etnische segregatie en interetnisch contact aangetoond. In wijken waar veel etnische segregatie is zouden de mogelijkheden voor interetnisch contact beperkt zijn. Als alleen gekeken wordt naar interetnisch contact in de vorm van contact tussen Turken en Marokkanen en autochtone Nederlanders zou dit op kunnen gaan in deze masterthesis. Uit deze masterthesis blijkt wel dat de allochtone jongeren veel interetnisch contact hebben met allochtone buurtbewoners. Omdat minder autochtone Nederlanders in Overvecht wonen en naar school gaan is het interetnisch contact met Nederlanders beperkter.

6.1.3 Vormen van sociaal kapitaal

Het interetnisch contact dat plaatsvindt rond het sporten, op school en in de buurt kan ook aangeduid worden met sociaal kapitaal. Ook kan interetnisch contact een indicator vormen voor sociale cohesie in de wijk Overvecht. Meestal geldt hoe meer interetnisch contact in de wijk, hoe groter de sociale cohesie. De sociale cohesie wordt bevorderd door de mate van sociaal kapitaal dat onder de allochtone jongeren in dit onderzoek in meerdere vormen tot uiting komt.

Alle vormen van sociaal kapitaal die centraal staan in het theoretisch kader (hoofdstuk 2) komen voor in het onderzoek. *Bonding* sociaal kapitaal zorgt voor verbinding binnen een besloten kring van bekenden. Niet alle mensen horen hier dus bij. Voorbeelden die in dit onderzoek naar voren zijn gekomen zijn allochtone meisjes die de voorkeur geven aan sporten met alleen vrouwen en meisjes. Vaak gebeurt dit in georganiseerd verband met bijna alleen maar allochtone vrouwen. Ook de allochtone jongens die met vrienden voetballen in een team of in de wijk versterken hierdoor hun *bonding* sociaal kapitaal.

Bij *bridging* sociaal kapitaal worden bruggen geslagen naar mensen buiten het eigen directe netwerk. Onder Turkse en Marokkaanse jongeren in Overvecht komt meer *bridging* dan *bonding* sociaal kapitaal voor tijdens het sporten omdat de overgrote meerderheid van de jongeren met mensen van verschillende etnische achtergronden sport. Hun vriendschappen (vooral op school en in de wijk) zijn echter vaker *bonding* dan *bridging* van aard. Er wordt namelijk vaker de voorkeur gegeven aan vrienden met dezelfde etnische achtergrond.

Toch moet uit de resultaten, in overeenkomst met de uitkomsten van het onderzoek van Verweel, Janssens & Rocques (2005) geconcludeerd worden dat *bonding* ook naast *bridging* kan bestaan in de sport. Het Turkse meisje Merle dat aan kempo en Turks volksdansen doet is hier een goed voorbeeld van. Bij de sport kempo doet ze interetnisch contact op doordat de samenstelling van de groep gevarieerd is (*bridging*). Bij het Turks volksdansen ontmoet ze juist mensen met dezelfde etnische achtergrond. Dit lijkt het meest op *bonding*. Echter, omdat zij bij de 'moderne, verwesterde' Turkse jongeren hoort in haar dansgroep kan zijzelf een rol vervullen van *bridging* door de interactie met de meer 'traditionelere' Turkse jongeren. Het naast elkaar bestaan van *bonding* en *bridging* is in overeenstemming met de constricttheorie (Putnam, 2007). Op deze manier kan de constricttheorie ook van toepassing zijn op 'eigen verenigingen'. De jongeren geven zelf aan dat sporten interetnisch contact kan bevorderen. Interetnisch contact op school zou alleen nog vaker voorkomen en is intensiever. Zowel de sport, school als de wijk zijn plekken waar *bridging* sociaal kapitaal kan voorkomen.

6.2 Factoren die van invloed zijn op interetnisch contact

In hoeverre allochtone jongeren contact en vriendschappen hebben met mensen van andere etnische herkomst wordt beïnvloed door een aantal factoren. Net als bij sportmotieven het geval is, kunnen deze factoren beperkend of stimulerend zijn. Achtereenvolgens worden de volgende sociale omgevingsinvloeden besproken die tijdens de interviews naar voren zijn gekomen: de invloed van ouders en trainers, de invloed van taal en de invloed van etniciteit. Vervolgens worden processen van in- en uitsluiting die van invloed zijn op interetnisch contact geanalyseerd. Deze factoren worden behandeld om beter te begrijpen waarom interetnisch contact onder allochtonen vaak lastig tot stand komt (Van der Meulen, 2007).

6.2.1 Invloed ouders/trainers op interetnisch contact

Uit hoofdstuk 5 is gebleken dat ouders een belangrijke rol vervullen in het leven van jongeren in de leeftijd van 14 tot en met 16 jaar. Zij beïnvloeden keuzes, zowel als het gaat om motieven om wel of niet te sporten als wanneer het gaat om het aangaan van interetnisch contact of vriendschappen. Ouders kunnen dit stimuleren, maar in dit onderzoek komt vaker naar voren dat ouders een beperkende invloed hebben. Niet met alle jongeren is diep ingegaan op de invloed van hun ouders of familie op interetnisch contact. Met tien van de zestien jongeren wel.

Per jongere verschilt de invloed van de ouders op het gedrag. In de meeste gevallen blijkt dat ouders een beperkende invloed hebben, niet zozeer op het aangaan van interetnische contacten, maar eerder op de vrijheid in keuzes van de jongeren. Deze beperkende invloed zou mogelijk invloed kunnen hebben op het interetnisch contact van allochtone jongeren en dan met name op de intensiteit van dit contact. Dit verband is niet onderzocht.

Voor het Marokkaanse meisje Noura (niet-sporter) geldt dat niet zozeer haar ouders maar haar directe familie veel invloed heeft op het interetnisch contact. Haar ooms zijn tegenover hun vrouwen weinig tolerant. Bij het wekelijkse familie-etentje zitten de vrouwen apart van de mannen aan tafel, soms zelfs in een andere ruimte.

"Sommige tantes van mij hun mannen [ooms] vinden het niet goed dat hun vrouwen met andere mannen praten. Dan staan ze op en gaan naar een andere kamer" (Noura, Marokkaans meisje).

Omdat haar familie hecht is en vaak samenkomt, is het aannemelijk dat haar familie invloed heeft op haar mate van interetnisch contact. Dit blijkt ook uit het volgende citaat.

"Mijn ooms laten me er niet vrij in. Mijn vader wel, ik mag ook alles aantrekken wat ik wil als ik maar niet bloot over straat ga. Maar mijn ooms vinden dat niet goed, ze gaan daarom steeds naar mijn vader" (Noura, Marokkaans meisje).

Zelf maakt ze geen onderscheid naar etniciteit en staat open voor interetnisch contact. Haar familie staat hier anders tegenover. Hun beeldvorming over interetnisch contact is beperkend.

"Zij zeggen Turkse mensen zijn niet goed en Turkse mensen zeggen Marokkanen zijn niet goed. Ze hebben slechte beeld over die mensen. Ze kennen ook meer, als je echt goed gaat kijken, kennen ze meer Marokkaanse mensen dan anderen" (Noura, Marokkaans meisje).

De familie van Noura gaat voornamelijk om met mensen uit de eigen kring.

Dit heeft een negatieve invloed op de beeldvorming van anderen en daarmee ook op interetnisch contact. Haar ouders zijn hier anders in. Ze geeft aan dat dit komt doordat haar vader vertrouwen heeft in haar moeder en "dus praat ze gewoon met andere mannen". Vertrouwen is een belangrijke voorwaarde voor interetnisch contact.

De ouders van Serkan (Turkse jongen) gaan ook voornamelijk met mensen uit de eigen etnische gemeenschap om. Zelf geeft Serkan voorkeur aan Turkse vrienden omdat zij hem beter begrijpen. Met Marokkanen kan hij veel minder goed omgaan (zie paragraaf 6.1.4). Dit wijst een mogelijke relatie aan tussen de mate van interetnisch contact en stimulans hiervoor van de ouders en de mate van interetnisch contact van hun kinderen.

Ouders hebben in sommige gevallen een beperkende invloed op de vrijheid van hun kinderen. Een aantal voorbeelden worden behandeld. Sommige ouders vinden het niet goed dat hun dochters met jongens sporten of omgaan. Hierdoor wordt de kans op contact met anderen verkleind. Omdat deze meisjes meer met meisjes om zullen gaan die zich in dezelfde situatie bevinden, wordt daarmee ook de kans op interetnisch contact kleiner. Het Turkse meisje Zahra (niet-sporter) geeft aan dat haar ouders zich vaak met haar keuzes bemoeien. Zowel over gemengd sporten, kledingkeuze, het wel of niet dragen van een hoofddoek als over de contacten met andere jongeren op school. Verder geven drie meisjes (twee Turkse en één Marokkaanse) aan dat zij niet van hun ouders 's avonds alleen naar buiten mogen. Deze ouders verwachten dat hun dochters om 17 of 18 uur in de middag thuis zijn en daarna niet meer naar buiten gaan. Al deze factoren hebben een beperkende invloed op het opdoen van interetnisch contacten en het ontstaan van vriendschappen daaruit.

Bij de sportende jongeren blijkt de trainer ook een rol te spelen in het interetnisch contact. Deze rol is, in tegenstelling tot de vaak beperkende rol van ouders, eerder stimulerend. Chakir, een Marokkaanse jongen die op voetbal zit, legt uit dat trainers gezag uitoefenen tijdens het sporten bij een sportvereniging. Daar moet iedereen in het begin even aan wennen.

"Je gedraagt je niet zoals je buiten voetbalt zeg maar. Alleen nu moet je luisteren naar je coach en je trainer. Ze zijn streng. Als je met je coach vriendelijk bent en naar hem luistert, dan is er niks aan de hand. Maak je fouten en hij ziet dat jij je best doet dan zegt hij er niks over. Als je gewoon niks aan het doen bent dan scheld 'ie gewoon beetje enzo" (Chakir, Marokkaanse jongen).

Uit dit citaat blijkt dat de rol van de trainer stimulerend is. Ook worden de jongeren getraind in het respect tonen en luisteren naar anderen. Dit zijn stimulerende voorwaarden voor goed interetnisch contact tijdens het sporten. Ook andere jongeren geven de stimulerende rol van de trainer aan. Deze persoon vervult een belangrijke rol om iedereen thuis te laten voelen bij de sportvereniging. Juul is zelf trainer van allochtone jongeren. Hij is zich bewust van de belangrijke rol van de trainer.

"Jij hebt een boodschap. En een boodschap moet overgedragen worden. En dan moet er wat mee gedaan worden. Als je het verkeerd overbrengt, komt het verkeerd over. (...) Laat je het goed overkomen dan zul je zien dat het resultaten daarmee bereikt. Zo simpel is het" (Juul, atletiektrainer).

Volgens deze trainer is het overbrengen van de juiste boodschap, waarmee hij onder andere de juiste trainingmethode bedoelt, het recept voor betere prestaties van de jongeren. Trainers kunnen het teamgevoel versterken en daarmee het interetnisch contact. Ebru van stichting NICE ziet een belangrijke taak weggelegd voor trainers en bestuursleden van sportverenigingen. Zij moeten de ouders overhalen en de drempels voor hen weghalen. Dit moet in samenwerking met de sportvereniging gebeuren omdat hier eerst veiligheid gecreëerd moet worden.

Allochtone meisjes die de voorkeur geven aan onderling sporten moeten eerst langzaam gewend laten worden aan sporten met mannen en mensen van andere etnische herkomst.

"Creëer veiligheid bij het begin, zodat ze langzaam kunnen ingroeien en inburgeren. Dat is hier ook zo gegaan. We zijn met tien meisjes begonnen en langzaam hebben wij vertrouwen en veiligheid gecreëerd voor de ouders. Toen stonden ze ook langzamerhand open. Dat moet, dat merk ik wel, dat ouders dat nodig hebben. En in de tijd dat het uitkomt, merk ik dat ze hun kind ook kunnen vertrouwen" (Ebru, stichting NICE).

De invloed van ouders op het interetnisch contact van allochtone jongeren is vaak beperkend van aard. Trainers stimuleren juist wel het teamgevoel en daarmee interetnisch contact. Ouders moeten eerst zover zijn dat zij hun kinderen vertrouwen, een belangrijk kenmerk van sociaal kapitaal. Dit is een belangrijke voorwaarde voor een toename van het interetnisch contact van allochtone jongeren.

6.2.2. Invloed van taal op interetnisch contact

Uit hoofdstuk 5 is gebleken dat etniciteit, religie en cultuur belangrijke factoren zijn die van invloed zijn op sportmotieven van allochtone jongeren. Om de kenmerken en de factoren die van invloed zijn op interetnisch contact te onderzoeken is in eerste instantie ook gekeken naar factoren op dit vlak. Voor de meeste jongeren was het gesprek over contact met mensen van andere etnische herkomst redelijk pittig. Iedereen kon voor zichzelf wel nagaan met wie en waarom hij of zij contact heeft tijdens het sporten, op school en in de buurt (zie paragraaf 6.1). Uit de gesprekken blijkt dat taal mogelijk van invloed kan zijn op interetnisch contact. De volgende paragraaf gaat in op de invloed van etniciteit. Omdat slechts twee jongeren (beide Turkse meisjes) een verklaring hebben gegeven over de invloed van taal, kunnen hier geen harde uitspraken over gedaan worden. Omdat daarnaast Ebru van stichting NICE hier uitvoerig op ingegaan is, is het wel nuttig de mogelijke invloed van taal te belichten.

Voor het Turkse meisje Merle heeft de taal een belangrijke rol gespeeld om te gaan sporten. Zij is 'verwesterd' en wilde de Turkse taal beter leren spreken en meer Turkse jongeren leren kennen.

"Ik word daar (bij Turks volksdansen) wel vaak erg Nederlands genoemd. Beetje hoe zeggen ze dat een 'vernederlandse Turk' ofzo noemen ze me dan. Maar weet je, toen ik daar kwam was mijn Turks gewoon niet goed, echt gewoon níet. Maar omdat zij onderling veel Turks praten en de lessen zijn een beetje Turks, een beetje Nederlands, dus dan pik ik veel meer Turkse woorden op enzo. En ik merk het zelf ook wel dat ik steeds meer begrijp wat ze zeggen. Eerst was het van dan moest ik maar een beetje raden wat ze zeiden, en uit de gebaren enzo" (Merle, Turks meisje).

Merle was drie jaar toen ze naar Nederland kwam en heeft niet veel Turks geleerd in haar jeugd. Vooral omdat ze thuis alleen Nederlands spraken. Voor Merle is het contact dat ze door het sporten met Turkse jongeren heeft gekregen een vorm van interetnisch contact. Onderlinge verschillen worden opgemerkt door het verschillende niveau van de Turkse en de Nederlandse taal. In feite kan de rol van taal dus zowel *bonding* als *bridging* kapitaal opleveren, in overeenstemming met de *constricttheorie* van Putnam (2007). *Bonding* omdat de jongeren de overeenkomst hebben dat ze dezelfde etnische achtergrond hebben, *bridging* omdat er tussen de jongeren flinke verschillen bestaan. Verschillen in het beheersen van talen (Turks of Nederlands) en het hebben van een voornamelijk Turkse of Nederlandse vriendenkring.

Sportprofessional Ebru van stichting NICE merkt op dat allochtone kinderen en jongeren een enorme taalachterstand hebben. Zij beheersen de Nederlandse taal slecht, vooral omdat ze een kleine woordenschat hebben. Dit probleem veroorzaakt achterstand van allochtonen op meerdere maatschappelijke vlakken. Ze hebben veel achterstand op school en vaker dan autochtone jongeren zitten allochtone jongeren vooral op het vmbo.

"Er zijn ook niet veel kinderen in havo of gymnasium. Dat komt omdat ze van jongs af aan achterstand hebben met woordenschat en met taal. Heel veel scholen in Nederland, kijk maar naar de scholen in gymnasium bestaan maar uit één of twee Turkse of Marokkaanse kinderen. De rest is van autochtone afkomst. (...) Ik ben ervan geschrokken. Het is niet dat de kinderen het niet kunnen ofzo, maar praten van Nederlands is nog niet hetzelfde als de anderen. Het begrijpend lezen zit er ook nog niet echt in" (Ebru, stichting NICE)

Volgens Ebru ligt de oorzaak in het feit dat veel Turkse kinderen zowel het Turks als het Nederlands niet goed beheersen. In beide talen is hun woordenschat te klein. Een kind dat de Turkse taal wel volledig beheerst heeft ook minder problemen met het aanleren van het Nederlands. De toekomst ziet ze somber in, bij de derde generatie wordt de achterstand nog erger.

"En daarom zou je verwachten dat de derde generatie het beter zou doen. Nee, die doen het nog slechter. Omdat tweede generatie ook weinig woordenschat van Turks en Nederlands heeft meegebracht. En brengt dat over naar derde generatie. En straks denk ik, hoe de derde generatie en hoe de vierde generatie wordt...? Misschien dat dan een eenzijdig verhaal wordt beheerst, dat het dan beter gaat. Kijk, met een ruime woordenschat, dat mag, dat is misschien alleen maar beter" (Ebru, stichting NICE).

De slechte taalbeheersing van allochtone jongeren heeft mogelijk een negatieve invloed op de maatschappelijke participatie van deze jongeren. Zo ook op interetnisch contact en sportparticipatie.

6.2.3 Invloed van etniciteit op interetnisch contact

Tijdens de gesprekken over interetnisch contact in de sport, op school en in de buurt, hebben sommige jongeren aangegeven dat Turken verschillen van Marokkanen. Dit heeft invloed op het interetnisch contact tussen Turken en Marokkanen onderling en mogelijk ook met Nederlanders. In totaal is met vier jongeren (een Turkse jongen, twee Turkse meisjes en een Marokkaanse jongen) uitgebreid gesproken over de invloed van etniciteit en dan met name over de verschillen tussen Turken en Marokkanen.

Opvallend is dat de jongeren verschillende redenen aangeven waarom Turken van Marokkanen zouden verschillen en andersom. Wel geven meerdere jongens en meisjes aan dat er een scheiding tussen Turken en Marokkanen plaatsvindt in de pauzes op school. De Turken zitten op bepaalde bankjes in een hoek in de centrale gang, de Marokkanen zitten bij de deur of in de aula. Het lijkt een vorm van segregatie.

De Turkse jongen Serkan legt de locatie waar Turken en Marokkanen pauze houden precies uit. Op de vraag waarom Turken anders zijn dan Marokkanen antwoordt hij als volgt.

Serkan: "wij zijn anders ja. Sommige Marokkanen van mijn leeftijd zijn niet zo goede kinderen maar sommigen wel. Sommige doen aan stelen enzo, sommige doen aan roken. Sommigen doen alleen maar slechte dingen maar sommige doen goede dingen."

Interviewster: "hoe weet je dat?"

Serkan: "soms heb ik het gehoord maar soms kan je het ook gewoon zien. Hoe hij staat, aan zijn gezicht, aan zijn type kan je het gewoon zien dat hij slecht is. Maar bij sommigen kan je zien dat hij goed is" (Serkan, Turkse jongen).

Uit dit citaat blijkt dat Serkan de verschillen tussen Turkse en Marokkaanse jongeren baseert op zijn beeldvorming over Marokkanen. Een deel van de Marokkanen heeft een slecht imago door het 'slechte gedrag' dat ze vertonen en bijvoorbeeld hun ervaring met criminaliteit. Meerdere jongeren hebben dit aangegeven en noemen dit vaak ook als negatief kenmerk van hun buurt. In Overvecht zijn volgens hen meerdere plekken waar jongeren (vaak Marokkanen) rondhangen, regels overtreden, en daardoor in aanraking komen met de politie.

Het Turkse meisje Yesmer vindt het vervelend dat sommige Marokkaanse jongeren Marokkaans spreken op school. Ook maken ze steeds vergelijkingen tussen Turken en Marokkanen die niet in het voordeel zijn van Turken.

"Dan zegt de meester een onderwerp, zeggen ze dat Turken lelijk zijn en Marokkanen mooier zijn. Die onzin dingen" (Yesmer, Turks meisje).

Bij Merle (Turks meisje) in de klas vinden ook vergelijkingen plaats tussen Turken en Marokkanen. Het verschil tussen beiden verklaart Merle met een verschil in humor. Turken (en Nederlanders) zouden niet kunnen lachen om de grapjes die Marokkanen maken.

"Het is wel grappig want alle Marokkaanse kinderen moeten dan lachen en de Nederlandse kinderen en de Turkse kinderen die snappen dat natuurlijk niet. En die zitten echt zo te kijken van 'wat is hier grappig aan?' Het is wel in het Nederlands maar de grapjes die ze maken zijn blijkbaar niet grappig genoeg dat de Nederlandse en Turkse jongeren er ook om kunnen lachen" (Merle, Turks meisje).

Dit komt ook omdat ze zich niet goed in kunnen leven in de Marokkaanse gezinssituatie. Die zouden van elkaar verschillen.

"Maar ik denk, ik weet niet, ik heb daar geen beeld van hoe dat dan eraan toegaat in zo'n Marokkaans gezin" (Merle, Turks meisje).

Ze denkt echter wel een verschil te weten in de gezinssituatie van Turken en Marokkanen. Volgens haar zijn Marokkaanse ouders strenger dan Turkse ouders. Ze baseert dit op haar waarneming dat ze tijdens het uitgaan geen Marokkaanse meisjes tegenkomt (wel jongens). Turkse meisjes zouden volgens haar vaker uitgaan.

Hierbij moet rekening gehouden worden met het feit dat Merle vooral met Nederlanders en met Turken omgaat. Hierdoor zou haar beeld vertekend kunnen zijn.

Atletiektrainer Juul merkt daarentegen juist op dat Turkse ouders strenger zijn dan Marokkaanse ouders.

"Ik heb het over op school zoals ik zei, die Turken zijn gehoorzamer. Het is een heel apart volk, een heel apart volk wat dat betreft. Een Marokkaanse is meer meegaand, die komen en zijn er. (...) Maar die Turkse, die zijn voorzichtig. Zuinig op hun kinderen, vooral bij meisjes. En die jongens, de meesten zitten op voetbal" (Juul, atletiektrainer).

Turken zouden zich anders gedragen dan Marokkanen tijdens de training en tijdens de gymles op school. Dit komt doordat Marokkanen in de meerderheid zijn.

"Een Marokkaan is ietsjes moeilijker. Maar het is gewoon zo, de Marokkanen hebben de overhand en zoals ik zie bij die scholen hebben de Marokkanen altijd de overhand en moeten die Turken meelopen. Ze (Marokkanen) zijn in de meerderheid. Dus ze (Turken) moeten gewoon meedoen, meegaan in die stroom. Maar ze (Turken) zijn beter aan te spreken, je zou niet gauw een grote bek van ze krijgen. Van de Turken niet. Het is toch een heel ander soort volk weer. Een Marokkaan is toch meer 'wie ben ik, wat wil jij, ik, ik ik'" (Juul, atletiektrainer).

Uit het citaat blijkt dat de trainer ervaren heeft dat Marokkanen wat meer voor zichzelf opkomen en dat dit voor een trainer lastig kan zijn. Turkse ouders zouden hun kinderen meer beschermen en daardoor is hun sportparticipatie lager. De kans op intensief interetnisch contact is dan ook minder. Meerdere allochtone jongeren noemen als grootste verschillen tussen Turken, Marokkanen en Nederlanders de taal waarin gesproken kan worden met elkaar. Door in het Turks of in het Marokkaans te spreken tijdens het sporten of op school worden anderen bewust gemaakt van verschillen tussen de bevolkingsgroepen. Er kunnen geen harde uitspraken gedaan worden over verschillen in gedrag, karakter en mate van vrijheid tijdens de opvoeding omdat niet alle respondenten hier informatie over vrijgegeven hebben.

6.2.3 Interetnisch contact en processen van in- en uitsluiting

Allochtone jongeren ervaren op verschillende manieren processen van in- en uitsluiting, zowel tijdens het sporten als op school of in de buurt. Processen van in- en uitsluiting kunnen interetnisch contact belemmeren. Volgens Elling (2002) kunnen deze verklaard worden door de affectieve dimensie. Het ervaren van uitsluiting van interetnisch contact houdt verband met de hoeveelheid sociaal kapitaal dat een persoon bezit.

Alle jongeren kunnen zich indenken wat processen van in- en uitsluiting kunnen betekenen. De meesten denken hierbij meteen aan discriminatie en pesten. Op één meisje na (Yesmer, Marokkaanse) geeft iedereen aan zelf nooit gepest te zijn of uitsluiting ervaren te hebben. Als het over uitsluiting tijdens het sporten gaat zeggen de jongeren die sporten of die recent gestopt zijn met sporten dat dit juist niet plaatsvindt bij de sportvereniging. Wel in de wijk. Vier jongeren geven aan dat leeftijd hierop van invloed is. Jongere kinderen zouden door oudere kinderen buitengesloten worden en niet mee mogen doen met voetballen. De Marokkaanse jongen Mehmet maakt zichzelf hier ook wel eens schuldig aan.

"Ja... als ze kleiner dan ons zijn, tienjarigen enzo, en ze willen met ons meedoen, zeggen we 'ga naar huis' enzo... Ik speel meestal met zestienjarigen, zeventienjarigen. Veertienjarigen kan, maar geen dertien- of twaalfjarigen" (Mehmet, Marokkaanse jongen).

Twee meisjes denken dat jongeren wel eens uitgesloten en gepest worden tijdens het sporten vanwege hun gewicht. Verder geven vier meisjes (drie Turkse en één Marokkaanse) aan dat Marokkanen in Overvecht sterk in de meerderheid zijn. Sommige jongeren zouden rondhangen of ruzie zoeken. Ook op school vinden ruzies plaats. De oorzaak van deze ruzies en overlast ligt in het feit dat mensen als 'anders' ervaren worden. Het Marokkaanse meisje Yesmer vertelt dat ze graag op taekwondo zou willen om zichzelf te kunnen verdedigen tijdens ruzies op school.

"En om mijzelf te beschermen bijvoorbeeld met taekwondo. Daarop zou ik ook wel willen gaan. Heel vaak hier komen ruzies en dan kan je niks doen. Als je nieuw bent op school proberen mensen je te pesten of hebben ze een beetje haat aan jou. En hier proberen ze meteen een beetje te vechten, niet uitpraten enzo" (Yesmer, Marokkaans meisje).

Deze ruzies komen voort uit negatieve beeldvorming over en weer, ook een vorm van in- en uitsluiting.

Door mensen op een bepaalde manier aan te kijken zoeken ze er meteen iets achter, volgens Yesmer. Ze denken dat je iets over hen zegt "en dan gaan ze verkeerd denken". Negatieve beeldvorming speelt ook een rol bij de vooroordelen die autochtone Nederlanders kunnen hebben over allochtonen. Deze vooroordelen zien de jongeren ook als proces van in- en uitsluiting. Fathia en Yamina, beide Marokkaanse meisjes, hebben hier ervaring mee gehad. Volgens Yamina hebben sommige Nederlanders een negatief beeld van allochtonen. Als je niet aardig zou reageren of groeten zou dit beeld meteen bevestigd worden bij diegenen.

"Dan gaat die persoon zo denken van 'zij wil niet met mij praten, daar heb je er weer zo één'. Terwijl ze niet allemaal zo zijn. Dan heeft 'ie geen zin om met jou een gesprek te maken. Dan denkt 'ie van 'ja doeeei'. Dan heb je het ook niet leuk" (Yamina, Marokkaans meisje).

Yamina is zich vaak bewust van het beeld dat anderen over haar zouden kunnen hebben. Zij ervaart in feite dus vaak een vorm 'wij-zij' tegenstelling. Fathia heeft ook ervaring met de vooroordelen die haar Nederlandse buurvrouw had toen zij twee jaar geleden met haar ouders als Marokkaans gezin naast haar kwamen wonen. Ze begon meteen ruzie te maken met haar vader. Maar deze vooroordelen kunnen ook verdwijnen.

"En toen later toen ze ons beter leerde kennen ging ze excuses maken tegenover mijn vader. Ze zei 'sorry ik dacht dat jullie ook net als de andere Marokkanen enzo waren'. En toen zeiden wij 'ja ons maakt het niet uit, als we maar goede burens zijn'. En mijn broertje heeft ze ook een kaart gestuurd" (Fathia, Marokkaans meisje).

Met deze vooroordelen heeft het Turkse meisje Merle geen ervaring. Met de klas hebben ze het tijdens het vak Maatschappijleer wel eens over thema's als integratie en uitsluiting. Zelf heeft ze hier geen negatieve ervaringen mee.

"Nou, ik persoonlijk vind het helemaal niet zo slecht in Nederland. Ik heb dat helemaal niet, het gevoel dat ik gediscrimineerd word als ik in de supermarkt sta ofzo. Sommige jongeren zeggen wel dat als ze in de bus zitten dat ze worden gediscrimineerd. Bijvoorbeeld de plek naast je is vrij en niemand komt naast je zitten van de Nederlandse afkomst. Ik kan me daar helemaal niet in verplaatsen ofzo. Ik heb dat nooit meegemaakt, ik voel me ook helemaal niet gediscrimineerd of buitengesloten of wat dan ook. Want het is ook omdat ik ook heel veel met Nederlandse jongeren omga enzo. Dus ja dan zie je ook niet van hun zijn van een andere cultuur of ander geloof ofzo. Ik heb dat echt totaal niet" (Merle, Turks meisje).

Mogelijk zou een relatie kunnen bestaan tussen interetnisch contact van allochtonen met autochtonen en de mate waarin ze uitsluiting ervaren. Het verband tussen sociaal kapitaal en minder ervaring van uitsluiting dat Elling (2002) beschrijft kan in dit onderzoek niet aangetoond worden, vanwege het geringe aantal respondenten dat hier ervaringen mee heeft. Waarschijnlijk voelt Merle zich goed thuis onder autochtone Nederlanders en ervaart zij daarom geen gevoel van 'anders' zijn of angst om buitengesloten te worden. Wel is ze zich ervan bewust dat andere allochtone jongeren hier wel last van hebben.

De affectieve verklaring van processen van in- en uitsluiting kunnen op verschillende manieren opgevat worden volgens Elling (2002). In het geval van het Turkse meisje Merle is er sprake van interetnisch contact dat tot gemengde vriendschappen heeft geleid. Door haar omgang met zowel Nederlanders als Turken vindt voor haar menging van culturen plaats.

De overige ervaringen met in- en uitsluiting die de jongeren in dit onderzoek ervaren zijn vooral terug te slaan op discriminatie en vooroordelen over bevolkingsgroepen.

Hier lijkt juist sprake te zijn van de andere opvatting van processen van in- en uitsluiting volgens Elling (2002), namelijk sociale distantie, dat plaatsvindt op basis van etnische verschillen.

Jongeren die uitsluiting ondervinden door interetnisch contact zouden mogelijk niet over voldoende sociaal kapitaal bezitten om deze interetnische contacten aan te gaan. Vriendschappen zijn dan nóg een stapje verder.

Afbeelding 6.4 Interetnisch contact tijdens het sporten

Bron: eigen foto.

6.3 Conclusie

Dit hoofdstuk heeft het interetnisch contact van Turkse en Marokkaanse jongeren in Overvecht onderzocht. Veel facetten van dit thema zijn belicht om in hoofdstuk 7 de tweede deelvraag te kunnen beantwoorden.

De eerste paragraaf van dit hoofdstuk heeft het interetnisch contact en de waarde die allochtone jongeren hieraan geven geanalyseerd. Een aantal conclusies kunnen hieruit getrokken worden. Gebleken is dat het grootste deel van de jongeren in dit onderzoek zijn of haar sportmaatjes heeft leren kennen bij de sportvereniging of sportschool. Sommige jongens en meisjes sporten met vrienden en sommige meisjes met familie. Een belangrijke conclusie is dat de sportmaatjes van allochtone jongeren meestal alleen 'vrienden voor de sport' zijn. Dit verschilt per individu, want sommigen beschouwen hun sportmaatjes wel als echte vrienden. Vaak zijn dit de jongeren die ervoor gekozen hebben samen met vrienden te sporten.

Vriendschappen of ontmoetingen tijdens en door het sporten zijn minder hecht en verwateren snel nadat de jongeren gestopt zijn met sporten. Het opdoen van vriendschappen door de sport lijkt gerelateerd te zijn aan de sportfrequentie. Dat weinig hechte vriendschappen ontstaan door het sporten en de contacten niet lang stand houden komt voornamelijk doordat de meeste jongeren niet meer dan één keer per week sporten of gesport hebben.

De meeste jongeren in dit onderzoek sporten in een groep, met jongeren van verschillende etnische herkomst. De vriendengroep van de jongeren is in de meeste gevallen ook gemengd. Maar deze bevat vaker dan bij de sportmaatjes het geval is mensen met dezelfde etniciteit óf alleen allochtonen. De etnische samenstelling van de school en de wijk zijn hierop van invloed. Omdat autochtone jongeren vaker lid zijn van een sportvereniging (Gemeente Utrecht, 2010c) is de kans op het ontmoeten van autochtonen waarschijnlijk groter tijdens het sporten.

Een opvallend resultaat dat naar voren is gekomen is dat jongeren die alleen vrienden van dezelfde etnische achtergrond hebben, juist wel sporten met mensen van verschillende etnische achtergronden. Eén Turks meisje heeft een vriendengroep die alleen bestaat uit autochtone Nederlanders. Zij zoekt juist door haar sport mensen met dezelfde etnische achtergrond op. Veel omgaan met autochtone Nederlanders hoeft dus geen verwijdering van de eigen etnische gemeenschap te betekenen.

Sporten werkt bevorderend voor het interetnisch contact, is de mening van de overgrote meerderheid van de jongeren. Men raakt door samen te sporten vertrouwd met elkaar, een belangrijk kenmerk van sociaal kapitaal. Een aantal jongeren vindt echter dat het opdoen van interetnische contacten door te sporten niet overschat moet worden. Op school zou de kans op interetnisch contact namelijk groter zijn. De school is inclusiever, sport meer exclusief. Niet iedereen kan deelnemen aan alle sporten door bijvoorbeeld fysieke of sociale beperkingen. Sporten kan integratie bevorderen, vinden sommige jongeren. Zelfs binnen de eigen etnische gemeenschap. Dit komt doordat menging plaatsvindt tussen meer traditionele en modernere jongeren. Andere jongeren vinden juist dat sporten weinig bijdraagt aan integratie. Dit komt omdat ze zelf ervaren dat vriendschappen en contacten door de sport weinig diepgaand zijn.

Alle Turkse en Marokkaanse jongeren in dit onderzoek hebben een vorm van interetnisch contact in de buurt waar zij wonen. Dit is niet bij iedereen even diepgaand, het blijft vaak bij beleefd groeten. Met autochtone Nederlanders is vaak alleen contact als het directe burens zijn. Opvallend is dat Turkse meisjes minder interetnisch contact hebben in de buurt. Dit komt overeen met de literatuur waaruit blijkt dat Turken meer gericht zijn op de eigen gemeenschap (Gijsberts & Dagevos, 2007).

Leeftijd is een belangrijke verklarende factor voor de afname van interetnisch contact in de buurt. Dit gaat in de buurt meer op dan bij het sporten.

Hoe jonger, hoe vaker kinderen buiten zijn en hoe vaker zij interetnisch contact hebben. Hiernaast speelt het fenomeen van de afnemende sportparticipatie tijdens de puberjaren. De middelbare school lijkt dus meer kansen te hebben voor interetnisch contact onder jongeren dan buurt en sport.

Deze paragraaf heeft aangetoond dat sporten belangrijk is voor het sociaal kapitaal van allochtone jongeren, aangezien het meer interetnische contacten oplevert. De contacten zijn echter weinig diepgaand en leveren weinig blijvende vriendschappen op. Onder allochtone jongeren vindt zowel *bonding* als *bridging* sociaal kapitaal plaats. In sommige gevallen vindt ook interactie tussen beide vormen van sociaal kapitaal plaats wat overeenkomt met de constricttheorie (Putnam, 2007). Sporten en interetnisch contact hebben veel te maken met individuele keuzes, motieven en identiteit. Vandaar dat interetnisch contact door sport voor iedereen een andere betekenis kan hebben.

In het tweede deel van het hoofdstuk is een aantal factoren belicht die invloed blijken te hebben op het interetnisch contact van Turkse en Marokkaanse jongeren in Overvecht. Ook hiervan is de impact per individu verschillend. Ouders hebben eerder een beperkende dan stimulerende invloed op het interetnisch contact van hun kinderen. Trainers zijn zich meer bewust van de positieve effecten van interetnisch contact op onder andere de prestaties en vervullen een stimulerende rol. Personen waarmee jongeren direct omringd zijn als ouders, familie en trainers (de sociale omgeving) moeten eerst genoeg vertrouwen hebben in hun kinderen. Vertrouwen geldt als voorwaarde voor een toename van het interetnisch contact en daarmee sociaal kapitaal.

Taal is een belangrijke factor voor het dagelijks functioneren in een multiculturele samenleving. Ook in de sport en in vriendschapsrelaties is het zich goed verstaanbaar kunnen maken essentieel. Veel allochtone jongeren hebben een taalachterstand. Dit heeft een negatieve invloed op interetnisch contact.

Ook de etnische achtergrond van een persoon kan een beperkende invloed hebben op interetnisch contact. Dit verschilt per individu maar het lijkt erop dat de hoeveelheid sociaal kapitaal van een allochtone jongere in relatie staat tot het vertrouwen in mensen met een andere etnische herkomst. Verschillen die de jongeren ervaren tussen Turken en Marokkanen zijn vaak gebaseerd op vooroordelen of negatieve beeldvorming over de 'ander'. Deze zijn niet per definitie op waarheid gebaseerd en kunnen afvlakken als men iemand beter leert kennen of vaker ziet. Deze vooroordelen en negatieve beeldvorming hebben echter wel een negatieve invloed op interetnisch contact. Voor Turkse jongeren lijken Nederlanders een minder negatief imago te hebben dan Marokkanen. Bij Marokkanen jongeren is dit niet naar voren gekomen.

De onderzochte factoren (ouders, trainers, taal, etniciteit) kunnen zich uiten in een proces van in- en uitsluiting. De mate van interetnisch contact van een jongere lijkt hier invloed op te hebben. Processen van in- en uitsluiting kunnen interetnisch contact bevorderen om sociaal kapitaal en uiteindelijk integratie teweeg te brengen. Het kan echter ook tot sociale distantie of segregatie leiden.

Het volgende hoofdstuk bevat de conclusies en aanbevelingen die gebaseerd zijn op de resultaten zoals die geanalyseerd zijn in de hoofdstukken 5 en 6. Tevens worden de onderzoeksvragen beantwoord.

7. Conclusies, reflectie en aanbevelingen

Aan het eind van het onderzoek is het tijd voor de belangrijkste conclusies (7.2 en 7.3). Hiervoor wordt teruggekoppeld naar de bevindingen uit de literatuur zoals deze opgesteld zijn in hoofdstuk 2. Naast een theoretische terugblik is het goed om een reflectie te geven op het onderzoeksproces en worden suggesties gegeven voor verder onderzoek (7.4). Daarnaast worden in dit hoofdstuk enkele beleidsaanbevelingen gegeven voor de gemeente Utrecht, waarbij wordt teruggekoppeld naar de huidige beleidsopvattingen zoals deze zijn behandeld in hoofdstuk 3.

7.1 Korte terugblik

Allereerst een korte terugblik op de aanleiding van dit onderzoek. De achterblijvende sportparticipatie van de allochtone Nederlandse bevolking blijft een actueel maatschappelijk 'probleem'. Allochtonen sporten en bewegen minder dan autochtonen en zijn minder vaak lid van sportverenigingen (Van Bottenburg, 2004). Vooral onder allochtone vrouwen en meisjes is een grote achterstand waar te nemen en spreekt men soms zelfs van 'beweegarmoede' (Van der Meulen, 2007). Daarnaast blijft vooral onder vmbo-scholieren de sportparticipatie achter en is onder hen de sportuitval het grootst (Hildebrandt, Chorus & Stubbe, 2010). Daar komt bij dat er een aanzienlijke interetnische afstand bestaat in het contact tussen autochtonen en allochtonen (Van der Meulen, 2007). Dit heeft weerklank in de sport, zowel bij de sportvereniging als tijdens het sporten in de wijk. Sport zou echter 'verbroederen' en wordt daarom als middel ingezet om sociaal-maatschappelijke problemen aan te pakken (Van Bottenburg & Schuyt, 1996). Deze maatschappelijke betekenis die sport toegedicht wordt, staat sinds 2005 stevig op de politieke agenda. Meerdere beleidsprogramma's op het gebied van sportstimulering vormen de context voor dit onderzoek.

Mede door bovenstaande ontwikkelingen is de onderzoekster gefascineerd geraakt om onderzoek te doen naar de sportmotieven en de betekenis van sport voor het interetnisch contact van Turkse en Marokkaanse vmbo-jongeren, afkomstig uit de wijk Overvecht te Utrecht.

7.2 Conclusies en beantwoording onderzoeksvraag 1

In het onderzoek staan twee onderzoeksvragen centraal. De eerste onderzoeksvraag werd onderzocht in hoofdstuk 5 en luidt als volgt.

1. *Wat zijn de motieven van allochtone jongeren uit Overvecht om wel of niet te sporten en welke factoren zijn hierop van invloed?*

Meisjes hebben andere sportmotieven dan jongens. De meerderheid van de allochtone meisjes sport of zou willen sporten om af te vallen en/of om fit en gezond te blijven. Sporten uit nuttigheids- of bewegingsmotieven hebben de overhand voor hen. Allochtone jongens hebben meer diverse redenen om te sporten. Enkel sporten uit leermotieven, zij willen presteren en doelen bereiken met hun sport. Opvallend is dat deze motieven bij meisjes helemaal niet genoemd worden. Deze resultaten komen grotendeels overeen met bevindingen van Buisman (2004), Frelie & Janssens (2007) en Tiessen-Raaphorst et al. (2010). De persoonlijke kenmerken (of afgeleiden daarvan) die in dit onderzoek de grootste invloed blijken te hebben op de sportmotivatie, zijn geslacht en fase van sportontwikkeling. Opvallend is daarbij dat alleen de motieven van allochtone jongens overeen komen met de specialisatiefase in de sportontwikkeling voor deze leeftijdscategorie naar het model van Coté & Fraser-Thomas (2006). Alleen de jongens hebben namelijk aangegeven te sporten om doelen te bereiken en te presteren. Vanuit de literatuur wordt daarnaast verwacht dat een groot deel van de meisjes uit sociale motieven gaat sporten, om bijvoorbeeld deel uit te maken van een team, om vriendschappen op te doen of om een bepaalde sociale status te verkrijgen (Allen, 2003).

Dit komt uit de resultaten echter niet naar voren. Ook sport slechts één meisje uit identiteitsredenen. Zij lijkt het meest 'verwesterd' te zijn van alle respondenten en koos een sport om in contact te komen met mensen van dezelfde etnische herkomst. Onderzoek van Krouwel & Boonstra (2001) doet juist verwachten dat veel allochtonen gaan sporten met mensen van dezelfde etnische herkomst. Doordat maar één meisje deze identiteitsbevorderende en deels sociale motieven heeft, kan dit niet geconcludeerd worden voor allochtone jongeren uit Overvecht.

Onder allochtone jongeren blijken 'jongenssporten' en 'meisjessporten' te bestaan, in overeenstemming met het onderzoek van Elling (2002). Jongens doen vaker aan teamsporten. Alle jongens die tijdens het moment van interviewen een sport beoefenden deden overigens aan voetbal. Meisjes kiezen voor sporten die hen zo weinig mogelijk verplichtingen opleggen en voelen zich eerder aangetrokken tot dansachtige sporten.

Andere prioriteiten en drempels om te sporten

De allochtone jongeren uit dit onderzoek zeggen 'school' allemaal belangrijk te vinden. Belangrijker dan sporten. Geen van de jongeren heeft dan ook ambities om meer te bereiken met sport. Geconcludeerd kan worden dat voor de niet-sporters en de recent gestopte sporters altijd meerdere motieven en factoren bepalend zijn voor de keuze niet te sporten of te stoppen met sporten. Het motief 'geen tijd' wordt het meest vaak genoemd. Na goed doorvragen blijken hier echter meerdere motieven achter te zitten. 'Geen tijd' wordt meestal genoemd als andere prioriteiten belangrijker zijn. School en/of bijbaan zijn bijvoorbeeld belangrijker, jongeren willen geen verplichtingen ervaren door het sporten of ouders hebben andere verwachtingen. Samen met de rol van afstand tot en bereikbaarheid van de sportlocatie en het kort gemotiveerd zijn van de jongeren, zijn dit ook meteen de belangrijkste drempels die allochtone jongeren weerhouden van sporten. Deze factoren vallen onder sociale en fysieke omgevingsinvloeden die volgens het model in paragraaf 2.5 (figuur 2.4) invloed hebben op de sportmotieven.

De vorm van motivatie verklaart deels waarom jongeren stoppen met sporten. Uit het onderzoek blijkt dat jongeren die stoppen met sporten of nooit gesport hebben, weinig intrinsieke motivatie bezitten om te willen sporten. Volgens Weiss (1995) wordt dit veroorzaakt door een lagere competentie en minder zelfvertrouwen. Bij motieven om niet (meer) te sporten spelen in sommige gevallen ook extrinsieke vormen van motivatie een rol. Dit speelt in situaties waar jongeren buiten hun wil om, door beslissingen van de sportaanbieder, gedwongen worden te stoppen met hun sport.

Invloed van etniciteit, religie en/of cultuur, identiteit en ouders

Het tweede deel van de eerste onderzoeksvraag luidt: welke factoren zijn hierop (op de sportmotieven) van invloed? Uit de analyse zijn drie belangrijke factoren naar voren gekomen. Dit zijn etnische, culturele en religieuze invloeden, de rol van (etnische) identiteitsvorming en de invloed van ouders. Deze drie factoren beïnvloeden elkaar wederzijds.

Wat betreft de invloed van etnische achtergrond en culturele en/of religieuze tradities is een belangrijke conclusie dat het taboe op gemengd sporten, jongens en meisjes tegelijkertijd, nog heerst onder veel allochtonen. Vooral allochtone meisjes worden hierdoor beperkt in hun gedrag, bewegingsvrijheid en keuze om te sporten. Eerdere onderzoeken hebben dit ook aangetoond, waaronder Elling & Knoppers (2005), Van den Hombergh (2006) en Frelier & Janssens (2007).

De opvoeding en daarmee dus de invloed van de ouders bepaald in hoeverre allochtone jongeren rekening moeten houden met traditionele opvattingen. Hier volgt ook de link naar de zoektocht naar identiteit die veel allochtone jongeren van 14 tot en met 16 jaar meemaken. Sommige meisjes zijn zelf overtuigd van de traditionele religieuze en culturele opvattingen en willen niet gemengd met jongens sporten, willen geen niet-bedekkende sporttenues dragen en willen geen sporten doen met veel fysiek contact. Anderen gaan meer in tegen de 'regels' van thuis, vooral de jongens. Andere jongeren in het onderzoek zijn juist behoorlijk modern opgevoed en ondervinden minder beperkingen wat sporten betreft.

Opvallend is dat voor alle jongeren geldt dat ze school belangrijker vinden dan sporten, maar sportverplichtingen (zoals het spelen van een wedstrijd), gaan boven religieuze verplichtingen (zoals moskeebezoek).

De invloed van etnische identiteitvorming is onderzocht door het zapedrag van de jongeren te analyseren. De conclusie is dat het snel en vaak wisselen tussen verschillende sporten en het stoppen met sporten in verband lijkt te staan tot de zoektocht naar identiteit. Voor jongeren die nog worstelen met hun identiteit is sporten geen prioriteit. Zij weten niet goed wat ze willen en haken snel af. Deze jongeren zijn het meest lastig te bereiken voor sportaanbieders. Het huidige sportaanbod bij sportverenigingen en sportscholen bevordert zapedrag daarnaast ook nog eens. Zogenaemde wisselende verbanden in de sport met een kortdurend en vrijblijvend karakter (Duyvendak & Hurenkamp, 2004) sluiten goed aan bij de wens van de allochtone jongeren. In die zin kan de aanwezigheid van vrijblijvend sportaanbod ook gezien worden als iets positiefs. Doordat het sportaanbod blijkbaar toegankelijk genoeg is heeft de meerderheid van de allochtone jongeren wel eens kunnen proeven aan sporten.

Etniciteit, religieuze en culturele opvattingen, de zoektocht naar identiteit en de invloed van ouders hebben vaak een belemmerende invloed op de sportparticipatie van allochtone jongeren. Wel zijn positieve ontwikkelingen zichtbaar en elke factor biedt openingen voor een stimulerende werking op sportparticipatie. Het taboe op gemengd sporten kan bijvoorbeeld doorbroken worden, hoewel daar een lange adem voor nodig is. Daarnaast is gebleken dat allochtone ouders die zelf het sportvoorbeeld geven, vaker sportende kinderen hebben.

7.3 Conclusies en beantwoording onderzoeksvraag 2

Aan de hand van de tweede onderzoeksvraag is het interetnisch contact geanalyseerd. De vraag luidde als volgt.

- 2. In hoeverre hebben allochtone jongeren uit Overvecht interetnisch contact en/of vriendschappen en hoe belangrijk is sportbeoefening hierin?*

Voorkeuren, gemengd sporten maar minder gemengde vriendengroepen

Allochtone jongeren kunnen interetnische ontmoetingen of vriendschappen hebben tijdens het sporten, op school of in de buurt. De betekenis van het interetnisch contact kan volgens het model (figuur 2.5) uit paragraaf 2.5 verklaard worden aan de hand van verschillende theorieën over de vorm van sociaal kapitaal.

Interetnisch contact wordt in dit onderzoek gezien als een maatstaf voor sociaal kapitaal. Volgens Verweel et al. (2005) en Janssens et al. (2010) fungeren sportverenigingen zowel voor autochtonen en allochtonen als broedplaatsen van sociaal kapitaal. Uit de interviews is gebleken dat tijdens en na het sporten interetnisch contact plaatsvindt. Vooral bij teamsporten is dit zichtbaar. Teams van sportverenigingen in een wijk als Overvecht, met een sterk etnisch gemengde bevolkingssamenstelling, worden vaak gemengd ingedeeld. Allochtone jongeren ontmoeten hier jongeren van andere allochtone herkomst en autochtone jongeren. Voor de meeste jongeren maakt de etnische achtergrond tijdens het sporten geen verschil. Sommige allochtone meisjes denken hier anders over. Enkele meisjes hebben aangegeven alleen met meisjes te willen sporten vanwege traditionele culturele en religieuze opvattingen. Daarnaast hebben enkele Turkse jongeren aangegeven liever niet met Marokkanen te sporten. Zij ervaren Marokkanen als intimiderend als zij in de meerderheid zijn tijdens het sporten of op school. Omdat mensen Marokkanen veruit de grootste bevolkingsgroep zijn in Overvecht speelt dit nogal eens op voor deze jongeren. De verschillen tussen Turken en Marokkanen die sommige jongeren aangeven zijn gebaseerd op vooroordelen en negatieve beeldvorming en kunnen afvlakken wanneer men elkaar beter leert kennen.

Sporten doen de allochtone jongeren vaak in een groep en gemengd naar etniciteit. Hun vriendengroep is meestal ook gemengd. Opmerkelijk is dat deze, vaker dan bij hun sportmaatjes het geval is, mensen met dezelfde etniciteit of alleen allochtonen bevat. Een verklaring hiervoor kan zijn dat jongeren gemengd sporten meestal niet als probleem ervaren, maar eerder een voorkeur hebben voor 'onderling' sporten, met mensen met dezelfde etniciteit (Janssens et al., 2010).

Interetnisch contact en sociaal kapitaal in de sport moet niet overschat worden

Het hebben van interetnisch contact door het sporten en de bijdrage voor het sociaal kapitaal van allochtone jongeren moet niet overschat worden.

Een aantal jongeren is van mening dat door het sporten nauwelijks echte vriendschappen ontstaan en dat (interetnische) contacten vaak weinig diepgaand en vrijblijvend zijn. Sportmaatjes zijn vooral 'vrienden voor de sport'. Ook Elling (2002) concludeert dat men kennissen uit de sport eerder als goede bekenden en minder als vrienden ziet. Dat de helft van de jongeren momenteel in de categorie 'recent gestopte sporter' valt, maakt dit resultaat aannemelijk. Hoe frequent en hoe intensief de jongeren sport(t)en heeft invloed op het aangaan van interetnische vriendschappen. Gemiddeld deden de jongeren die op dit moment gestopt zijn met sporten namelijk slechts één keer in de week aan sport, te weinig om hechte vriendschappen op te bouwen.

Enkele jongeren geven aan dat interetnische vriendschappen via school meer diepgaand en langduriger zijn. Interetnisch contact zou volgens hen dus beter van de grond komen op school. Daarnaast geeft een aantal jongeren aan dat interetnisch contact in de sport niet voor iedereen betekenis kan hebben vanwege het exclusieve karakter van sporten en sportverenigingen. Hier wijst Elling (2002 en 2004) ook herhaaldelijk op. De kans op ontmoeting van allochtonen met autochtonen lijkt, hoewel oppervlakkiger, tijdens het sporten groter te zijn dan op school.

Interetnische contacten op school en tijdens en na het sporten vinden voor de allochtone jongeren in dit onderzoek vaker plaats dan interetnisch contact in de buurt. Het contact in de buurt blijft meestal beperkt tot beleefd groeten. Vooral Turkse meisjes hebben nauwelijks interetnisch contact in de buurt. Zij zijn, vergeleken met Nederlanders maar ook met Marokkanen, meer gericht op de eigen gemeenschap (Gijsberts & Dagevos, 2007). Leeftijd is een verklarende factor voor het minimale interetnisch contact in de buurt. Vooral jongere kinderen spelen buiten en ontmoeten daar anderen.

Beperkende factoren bieden soms mogelijkheden

Uit hoofdstuk 6 is gebleken dat op het interetnisch contact van allochtone jongeren een drietal factoren een belangrijke invloed hebben. Dit zijn de rol van de ouders, etniciteit en de invloed van taal. Van deze drie factoren kan geconcludeerd worden dat ze voornamelijk een beperkende invloed hebben op het interetnisch contact. Ook kunnen ze tot uitsluiting leiden. Wat betreft de invloed van allochtone ouders ontbreekt het vaak aan voldoende vertrouwen in hun kinderen. Daarnaast is de taalachterstand van allochtone jongeren niet bevorderlijk voor het aangaan van interetnisch contact. Dit biedt echter ook mogelijkheden voor maatregelen om interetnisch contact onder allochtone jongeren te vergroten.

Zowel bonding als bridging sociaal kapitaal

De conclusie dat de bijdrage van sport aan het interetnisch contact, en daarmee het sociaal kapitaal, van allochtone jongeren niet overschat moet worden, lijkt overeenkomsten te vertonen met de interpretatie van Van der Meulen (2007) over de opvattingen van Bourdieu (1979). Personen uit dezelfde etnische groep zouden samenklitten waardoor de kansen op ontmoeting met anderen afnemen.

Lidmaatschap van sportverenigingen zou in deze interpretatie negatieve effecten hebben op sociaal kapitaal en zorgen voor verdeling. Echter, uit de resultaten van deze masterthesis blijkt dat door sporten wel degelijk sociale netwerken ontstaan. Er mogen dan weinig of nauwelijks hechte vriendschappen uit voortkomen, het levert des te meer (interetnische) contacten op die minder diepgaand zijn.

Deze 'weak ties' kunnen juist een nuttige functie vervullen voor allochtone jongeren. Aangevoerd is dat *weak ties* meer kansen bieden op een baan dan 'strong ties' (Putnam, 2000). Door te sporten met anderen doen jongeren kennis, vaardigheden en contacten op die ook buiten de sport van pas kunnen komen (Verweel et al., 2005).

De betekenis van interetnisch contact wordt in de literatuur verschillend uitgelegd. Putnam (2000 en 2007) en Bourdieu (1979 en 1986) zijn de meest invloedrijke wetenschappers op dit gebied. In het literatuurhoofdstuk (paragraaf 2.2.) zijn drie visies op contact met mensen van verschillende etnische herkomst naar voren gekomen. Het verschil tussen deze drie theorieën of visies ligt in de opvatting over de vorm van sociaal kapitaal. Deze vormen worden door Putnam 'bonding' of 'bridging' genoemd. Van *bridging* is sprake als meer interetnisch contact voor betere relaties tussen verschillende etnische groepen zorgt. Hoewel Bourdieu (1979) dit in verband brengt met *bonding* sociaal kapitaal. Met *bonding* wordt het versterken van de eigen- en groepsidentiteit bedoeld. *Bridging* is als het ware het 'overbruggen', het creëren van grotere verbondenheid ten opzichte van anderen en andersdenkenden door interetnisch contact. In dit onderzoek is door de allochtone jongeren ervaren dat zowel *bonding* als *bridging* sociaal kapitaal voorkomt. Dit komt overeen met de constricttheorie van Putnam (2007). Met deze theorie stelt hij dat een persoon zowel *bonding* sociaal kapitaal als *bridging* sociaal kapitaal kan bezitten (Putnam, 2007).

Belangrijk hierbij is dat benadrukt moet worden dat sporten en interetnisch contact veel te maken hebben met individuele keuzes en motieven en daarom dus per persoon verschillend zijn. Interetnisch contact met een effect van *bonding* wordt in dit onderzoek vooral tegengekomen bij allochtone meisjes die ervoor kiezen alleen met meisjes te sporten. Zij doen of hebben dit gedaan bij zogenaamde eigen verenigingen. Soms zijn hier ook autochtone vrouwen aanwezig maar voornamelijk meisjes en vrouwen van de eigen etniciteit.

Het naast elkaar bestaan van *bonding* en *bridging* komt het meest vaak voor in de sportsituaties van de jongeren. Jongeren hebben door het gemengd (naar etniciteit) sporten meer contact met sportmaatjes van andere etnische herkomst, maar kunnen daarnaast een voorkeur uiten voor sportmaatjes van dezelfde etniciteit. Als dit het geval is, wordt tegelijkertijd het *bonding* sociaal kapitaal versterkt.

Opvallend is dat ook bij het sporten in de eigen kring, met mensen van dezelfde etnische herkomst, zowel *bonding* als *bridging* sociaal kapitaal naast elkaar kan bestaan en een wisselwerking kan hebben. Een Turks meisje met een uitsluitend Nederlandse vriendenkring doet aan Turks volksdansen, met hoofdzakelijk Turken. Zij ervaart hier *bonding* sociaal kapitaal, de sport versterkt de banden binnen de bevolkingsgroep. Maar voor de meer traditionele Turkse jongens en meisjes in de groep fungeert dit moderne meisje als *bridging* sociaal kapitaal, vanwege haar netwerk onder autochtone Nederlanders. Eigen verenigingen kunnen op deze manier de eerste stappen zetten richting integratie.

Deze conclusies sluiten aan bij bevindingen van Verweel et al. (2005). Zij concluderen ook dat zowel eigen verenigingen als gemengde verenigingen beide vormen van sociaal kapitaal genereren. Volgens hen hoeft *bridging* niet altijd meer resultaat te hebben voor de integratie van allochtonen dan *bonding*.

Vertrouwen

'Vertrouwen' is een kernwoord in dit onderzoek. Er is niet specifiek onderzoek gedaan naar de mate van vertrouwen tijdens het sporten, in de omgang met sportmaatjes, binnen vriendschappen, of in de buurt. Toch keert vertrouwen steeds weer terug als belangrijke voorwaarde voor interetnisch contact, maar ook voor de sportmotivatie.

Allochtone ouders die hun kinderen vertrouwen zullen eerder toestemming geven om hun kind te laten sporten en lid te laten worden van een sportvereniging. Dit geldt met name voor het vertrouwen van ouders in hun allochtone dochters.

Ook voor trainers is het vertrouwen winnen van allochtone jongeren belangrijk. Als zij hier succesvol in zijn is er minder sportuitval omdat de jongeren dan bij de vereniging blijven en zich thuis voelen.

Als jongeren hun sportmaatjes vertrouwen (die vaak verschillende etnische achtergronden hebben) is de kans groter dat ze blijven sporten. Er vindt dan ook interetnisch contact plaats, wat het sociaal kapitaal weer doet toenemen. Verweel et al. (2005) tonen ook aan dat door te sporten sociale netwerken ontstaan en er vertrouwen wordt gegenereerd.

Integrerend of segregerend?

Interetnisch contact, in de sport, op school of in mindere mate in de wijk, lijkt onder allochtone jongeren in Overvecht niet af te nemen door de individualisering van de moderne maatschappij zoals Putnam (2000) aantoont voor de Amerikaanse bowlingverenigingen en andere vrijetijdsverbanden. Als een sport voldoet aan de wensen en motieven van de jongeren, ook al geven sommigen voorkeur aan individuele sporten, biedt dit mogelijkheden voor interetnisch contact. Dit contact wordt namelijk in gang gezet door het gezamenlijk deelnemen aan een activiteit of het kunnen delen van een gezamenlijke interesse.

Ook de school biedt veel mogelijkheden voor interetnisch contact. Een kritische noot is dat uit dit onderzoek blijkt dat in alle gevallen processen van in- en uitsluiting op de loer liggen. 'Erbij horen' kan bevorderlijk zijn voor sociaal kapitaal en uiteindelijk voor integratie. 'Buitengesloten voelen' kan juist leiden tot sociale distantie of segregatie, bijvoorbeeld op het schoolplein of sportveld.

Feit blijft dat er nog steeds een behoorlijke sportachterstand is onder allochtone jongeren. De leeftijd 14 tot 16 jaar is een kritieke leeftijd wat betreft sportuitval. Veel jongeren zijn volop bezig met het ontwikkelen van hun identiteit en weten ook wat betreft sport niet goed wat ze willen. Welke invloed sport heeft op de integratie tussen allochtone en autochtone jongeren is moeilijk te zeggen. Wel maakt dit onderzoek aannemelijk dat sporten een belangrijke functie kan vervullen in de multiculturele samenleving en dat hier nog veel kansen liggen ten behoeve van integratie. Sporten kan namelijk bijdragen aan de integratie binnen de etnische (Turkse of Marokkaanse) gemeenschap zelf. Menging van modernere en traditionelere allochtone jongeren (door middel van *bridging*) kan de eerste stap richting integratie in de Nederlandse sport zijn. Vaak zijn hier wel '*best persons*', bijvoorbeeld sportprofessionals, voor nodig die dit stimuleren en in goede banen leiden.

Of sport scoort, zoals afgevraagd wordt in de titel van dit onderzoek, hangt wat betreft het vormen van sociaal kapitaal af van de mate waarin jongeren elkaar vertrouwen, interetnische contacten hebben en anderen binnensluiten. Sport draagt bij aan het interetnisch contact van allochtone jongeren doordat zij hierdoor hun netwerk vergroten. De betekenis van sport voor het interetnisch contact moet echter niet overschat worden. Mogelijk biedt de school als locatie waar jongeren van verschillende etnische herkomst elkaar frequent zien meer mogelijkheden hiervoor.

7.4 Reflectie op het onderzoeksproces en suggesties voor verder onderzoek

Op de afbakening en de keuzes die genomen zijn tijdens het onderzoeksproces zijn een aantal kritische opmerkingen te plaatsen. De belangrijkste hiervan is dat er weinig respondenten betrokken konden worden bij het onderzoek, vanwege de beperkte tijdsduur en omvang van het onderzoek. Kwaliteit en diepgang van de interviews is daarom verkozen boven kwantiteit van het aantal respondenten. Het gevaar hiervan is dat de conclusies die getrokken worden nooit 'hard' kunnen zijn. De lezer zal altijd in gedachten moeten houden dat bij het onderzoek maar een beperkt aantal jongeren betrokken zijn geweest. Ook moet opgepast worden met kwantificeren van de resultaten. Om deze reden is meestal gekozen voor bewoordingen als 'veel' en 'sommige'.

Wat betreft de betrouwbaarheid is het positief dat veel resultaten en conclusies overeen komen met resultaten van eerdere onderzoeken.

Het onderzoek is helaas niet extern valide omdat vanwege de geringe onderzoekspopulatie de resultaten niet generaliseerbaar zijn op een grotere schaal (bijvoorbeeld allochtone jongeren op stedelijk, grootstedelijk of nationaal niveau).

Voor het onderzoek zijn twee sportprofessionals geïnterviewd. Vanwege tijdsredenen moesten deze interviews tot twee beperkt blijven. De visies van deze mensen, die veel met Turkse en Marokkaanse jongeren omgaan, heeft een meerwaarde geboden door het bieden van handvatten voor de analyse.

Er kan afgevraagd worden waarom bij het onderzoek meer meisjes dan jongens betrokken zijn geweest, namelijk zes jongens en tien meisjes. Dit heeft naast een praktische oorzaak van beschikbaarheid van de leerlingen ook te maken met het feit dat de sportparticipatie onder allochtone vmbo-meisjes het laagst is. Hierdoor is het nuttig hun motieven onderling te kunnen vergelijken.

Het onderzoek heeft weinig onderscheid kunnen maken tussen jongeren die sporten bij een sportvereniging en jongeren die sporten in de wijk (van de vijf sporters was er één iemand die sportte in de wijk). Gaandeweg het onderzoek werd duidelijk dat dit te weinig is om hier conclusies aan te verbinden en zijn de categorieën herverdeeld in 'sporters', 'niet-sporters' en 'recent gestopte sporters'.

Tijdens het afnemen van de interviews is ervaren dat jongeren in de leeftijd van 14 tot en met 16 jaar niet de makkelijkste doelgroep zijn om een interview bij af te nemen waar diep ingegaan wordt op motieven. De jongeren waren niet allemaal even goed in staat een reflectie te geven op hun gedrag. Ze zijn zich daarnaast niet altijd goed bewust van hun motieven en keuzes. Sommige jongeren 'doen maar wat' en proberen van alles uit zonder dat ze kunnen vertellen waarom ze dat doen. Deze jongeren zijn bezig hun identiteit vorm te geven. En niet bij iedereen speelt sport hierin een rol. Het was lastig bij de jongeren voor wie sport niet leeft, achter de motieven te komen waarom zij niet sporten. Deze jongeren konden soms juist wel nuttige informatie geven over vriendschappen of over de betekenis van cultuur en religie voor hen.

De verwachting op basis van de literatuur, zoals deze blijkt uit het model in figuur 2.4 uit paragraaf 2.5, is dat ook bij het onderzoeken van de eerste onderzoeksvraag de relatie met processen van in- en uitsluiting naar voren zouden komen. Het onderzoek heeft echter geen grip kunnen krijgen op de relatie tussen sportparticipatie en sportmotieven op in- en uitsluiting, laat staan een verklaring hiervoor vanuit de structurele dimensie zoals Elling (2002) die stelt. Processen van in- en uitsluiting komen wel degelijk af en toe terug en zijn tijdens de interviews aan de orde gekomen. Mogelijk had hier iets meer op doorgevraagd kunnen worden, maar anderzijds ondervinden deze jongeren mogelijk meer processen van in- en uitsluiting als het gaat om het contact met mensen van een andere etnische achtergrond.

Suggesties voor verder onderzoek

Pas bij het analyseren van de resultaten bleek dat vertrouwen een belangrijke invloed heeft op zowel de sportparticipatie als op de mate van interetnisch contact. Dit onderwerp had mogelijk uitgebreider in het onderzoek kunnen terugkomen. Hoe groter het vertrouwen van mensen in andere groepen, hoe beter voor de sociale samenhang in een land of wijk. Er is dan minder belemmering meer om met elkaar in contact te treden (Riele & Schmeets, 2010). Dit is meteen een suggestie voor verder onderzoek.

Dit geldt ook voor het onderzoeken van meerdere aspecten van sociaal kapitaal. In deze masterthesis stond interetnisch contact centraal, als indicator van sociaal kapitaal. Sociaal kapitaal bestaat echter uit nog meer indicatoren die in een vervolgonderzoek belicht zouden kunnen worden om meer te kunnen zeggen over de invloed van sporten op het sociaal kapitaal van allochtone jongeren (zie Janssens et al., 2010). In dit kader is het ook interessant de invloed op sociale cohesie te onderzoeken.

Een andere aanbeveling voor uitbreiding van het onderzoek is het interviewen van autochtone jongeren van dezelfde leeftijd en uit dezelfde wijk. Het is vooral interessant een vergelijking te maken tussen de betekenis van interetnisch contact voor deze verschillende groepen jongeren. Daarnaast is het interessant meer te weten te komen over hun sportvoorkeuren en hun ervaringen met gemengd sporten.

Deze masterthesis heeft de invloed van de ouders belicht. Goed voorbeeld doet goed volgen, was het belangrijkste resultaat. Een aanvulling hierop zou onderzoek naar de mogelijke relatie tussen de mate van interetnisch contact van de ouders en de mate van interetnisch contact van hun kinderen zijn.

Tenslotte is een interessant resultaat dat voor de onderzochte allochtone jongeren de volgende prioriteiten naar volgorde van belangrijkheid gelden. Op nummer één komt school, op nummer twee sport en als laatst religie, bijvoorbeeld moskeebezoek. Mogelijk zou dit kunnen duiden op een vorm van secularisering zoals onder gelovige autochtone jonge mensen ook waar te nemen is. In dat geval zou de beperkende invloed van religie op sportparticipatie in de toekomst mogelijk af kunnen nemen. Nader onderzoek met betrekking tot secularisering is interessant, hoewel dit mogelijk meer thuishoort in andere vakgebieden dan de geografie.

7.5 Aanbevelingen voor beleid

Aan de hand van de conclusies van dit onderzoek kunnen de volgende twee aanbevelingen voor de gemeente Utrecht worden gedaan. In de toelichting wordt teruggekoppeld naar het huidige beleid.

- *Meer naschools sportaanbod voor alle (allochtone) vmbo-jongeren.*

Geadviseerd wordt voor iedere vmbo-jongere sportaanbod te bieden na schooltijd. De beide sportprofessionals hebben het gebrek aan naschools sportaanbod voor allochtone vmbo-jongeren in Utrecht beredeneerd. Op basis van de resultaten over de bijdrage van zowel de sport als de school aan het interetnisch contact, kan verwacht worden dat jongeren die na schooltijd een sport kunnen kiezen die zij op of rondom de school onder begeleiding kunnen beoefenen, dit een positieve bijdrage zal hebben aan de mate van interetnisch contact. De school is een vertrouwde omgeving en omdat de jongeren elkaar hier veel frequenter en intensiever zien zal het interetnische contact naar verwachting meer diepgaand zijn dan tijdens het sporten bij een sportvereniging. Ook is naschools aanbod via de school mogelijk meer laagdrempelig voor allochtone jongeren. Fysieke omgevingsinvloeden als afstand en bereikbaarheid spelen geen rol meer en nog belangrijker, voor ouders is de school een vertrouwde locatie. Hierdoor worden door allochtone meisjes mogelijk ook minder beperkingen ervaren.

Geadviseerd wordt dit naschools sportaanbod in samenwerking met trainers en combinatiefunctionarissen van sportverenigingen op te zetten en aan te bieden. Mogelijk kunnen beweegmakelaars als intermediair dienen. Op deze manier wordt de doorstroming naar de sportverenigingen bevorderd. De Rotterdamse aanpak via schoolsportverenigingen (Schoolsportvereniging, 2011) kan mogelijk dienen als inspiratiebron. Nader onderzoek zal moeten uitwijzen welke aanpak het beste werkt in de Utrechtse situatie. Ook moet onderzoek uitwijzen of uitbreiding van combinatiefunctionarissen of gymdocenten benodigd is. Daarnaast moeten scholen, gymzalen en sportvelden goed zijn toegerust voor het aanbieden van dit extra sportaanbod.

Teruggekoppeld naar het huidige nationale en gemeentelijke sportbeleid kan gezegd worden dat de beleidskaders gunstig zijn voor het ontwikkelen van meer naschools sportaanbod. Het nationale beleid wil inzetten op meer sportlessen in en om de school en de gemeente Utrecht is daarnaast van plan extra in te zetten op sportprofessionals op scholen. Deze ontwikkelingen gelden als randvoorwaarden wil het aanbieden van extra sportaanbod daadwerkelijk van de grond komen en effectief zijn. Het plan om sportkaderopleidingen op middelbare scholen aan te bieden sluit hier ook goed op aan en kan de doorstroming naar de sportverenigingen verder versterken.

Daarnaast biedt dit extra kansen voor interetnisch contact. Belangrijk is dat genoeg aandacht aan PR wordt besteed en dat ouders direct betrokken blijven.

- *Individuele aandacht voor sport en bewegen onder allochtone jongeren en daarbij extra inzetten op niet-sporters, jongeren die gestopt zijn met sporten en allochtone meisjes.*

Het is belangrijk dat sportprofessionals op de scholen, in de wijk en bij de sportverenigingen van elke jongere op de hoogte zijn van zijn of haar motieven om wel of niet te sporten of om te stoppen met sporten.

Sportprofessionals zouden de competenties van jongeren vast kunnen stellen en daarbij passend aanbod te adviseren of aan te bieden. Door persoonlijke benadering en stimulans kan voorkomen worden dat jongeren stoppen met sporten vanwege een laag niveau van '*perceived competence*' (Buisman & Van der Wiel, 2010). Deze motieven en valkuilen moeten eerst in kaart gebracht worden.

Leerlingen met beweegachterstand en allochtone meisjes hebben extra aandacht nodig omdat zij meer drempels ervaren en zij niet voldoende participeren in sport. Op deze manier kan geluisterd worden naar de wensen van bijvoorbeeld allochtone meisjes voor wie het problematisch is met jongens te sporten. Mogelijk kan dit het beste gecoördineerd worden via de scholen omdat deze jongeren niet bij de sportverenigingen en minder sportend in de wijk te vinden zijn. Hierna kunnen ervaringen uitgewisseld worden onder sportprofessionals onderling. Hierbij kan ook gedacht worden aan een benadering via culturele of religieuze tussenpersonen die het belang van sporten en bewegen benadrukken en een extra individuele stimulans kunnen vormen voor allochtone jongeren. Ook hier een voorbeeld van de gemeente Rotterdam, die samenwerking heeft gezocht met imams van moskeeën (Dessing, 2011). Daarnaast is het van groot belang dat de ouders van allochtone jongeren betrokken worden. Ook onder hen blijft sportstimulering van groot belang alleen al omdat dit onderzoek heeft laten zien dat ouders die zelf het goede sportende en stimulerende voorbeeld geven ook vaker sportende kinderen hebben.

Wat betreft de beleidsvorming voor de gemeente Utrecht wordt geadviseerd deze drie categorieën (allochtone) vmbo-jongeren te verankeren in het beleid als extra aandachtsgroepen in de breedtesportstimulering. Ook kan waar nodig de coördinatie via de scholen van individuele aandacht van deze jongeren door de gemeente ondersteund worden.

Literatuurlijst

- Allan, J.B. (2003), Social motivation in youth sport. *Journal of Sport & Exercise Psychology* 25, pp. 551-567.
- Anderson, C.B., et al. (2009), Contribution of athletic identity to child and adolescent physical activity. *American Journal of Preventive Medicine* 37, pp. 220-226.
- Beck, U. (1992), *Risk society. Towards a new modernity*. London: Sage.
- Boeije, H. (2006), *Analyseren in kwalitatief onderzoek. Denken en doen*. Purmerend: Boom onderwijs.
- Boessenkool, J., N. Kuitenbrouwer & E. Ytrehus (2007), *Onderzoeksrapportage Sport Streetwise: onderzoek naar sport en jongeren in de steden*. Utrecht: Utrechtse School voor Bestuurs- en Organisationswetenschap (USBO) in opdracht van Nederlandse Sportalliantie (NSA).
- Bottenburg, M. van (2004), Individueel en collectief gedrag in de sport. In: J.W. Duyvendak & M. Hurenkamp (2004), *Kiezen voor de kudde: lichte gemeenschappen en de nieuwe meerderheid*, pp. 85-103 Amsterdam: Van Gennip.
- Bottenburg, M. van & K. Schuyt (1996), *De maatschappelijke betekenis van sport. Onderzoek in opdracht van NOC*NSF*, pp 1-117.
- Bourdieu, P. (1979), *La distinction: critique sociale du jugement*. Paris: Éditions de Minuit.
- Bourdieu, P. (1986), The forms of social capital. In: J.G. Richardson (red.), *Handbook of theory and research for the sociology of education*, pp. 241-258. New York: Greenwood Press.
- Bouwknegt, M. (2009), *Jeugd en de sportvereniging. Een onderzoek naar de betekenisgeving van 12-15 jarigen aan het lidmaatschap van de sportvereniging*. Masterthesis Universiteit Utrecht, Utrechtse School voor Bestuurs- en Organisationswetenschap (USBO).
- Breedveld (2003), Sport en sociale cohesie: de relatie tussen sportdeelname en sociaal kapitaal. In: *Rapportage Sport 2003*, pp. 247-283. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Breedveld, K & A. Tiessen-Raaphorst (2006), *Rapportage Sport 2006*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Breedveld, K., C. Kamphuis & A. Tiessen-Raaphort (2008), *Rapportage Sport 2008*. Den Haag/Den Bosch: Sociaal en Cultureel Planbureau & WJH Mulier Instituut.
- Buisman (1995), *Jongeren over sport*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Buisman (2004), Opvoeding in en door sport? *Pedagogiek* 24, pp. 310-323.
- Buisman & van Rossum (1998), Waarden en waardeverheldering in de sport. In: J. Steenbergen e.a. (red.) *Waarden en normen in de sport: analyse en beleidsperspectief* (pp. 1-315). Houten/Diegem: Bohn Stafleu van Loghum.

- Coakley (2007a), *Sports in Society. Issues and Controversies*. Ninth edition. New York: McGraw-Hill Companies.
- Coakley (2007b), *Sports in Society. Issues and Controversies*. Chapter 4: Sports and Socialization: who plays and what happens to them? Powerpoint presentation Springfield College Illinois. [online]. Verkregen op 25-05-2011 van <http://www.sci.edu/faculty/jramsey_files>.
- Dessing, B. (2011), Imams willen allochtone jeugd aan het sporten krijgen. Sport Knowhow XL. [online]. Verkregen op 2-6-2011 van <<http://www.sportknowhowxl.nl/nieuwsberichten/5742>>.
- Duyvendak, J.W. & M. Hurenkamp (2004), *Kiezen voor de kudde: lichte gemeenschappen en de nieuwe meerderheid*. Amsterdam: Van Gennip.
- Duyvendak, J.W., A. Krouwel, N. Boonstra & R. Kraaijkamp (1998), *Integratie door sport? Een onderzoek naar gemengde en ongemengde sportbeoefening van allochtonen en autochtonen*. Rotterdam: Bestuursdienst.
- Elling, A & P. de Knop (1998), De sociaal-integrerende functie van sport. Een kwestie van interpretatie? *Beleid en Maatschappij* 25/4, pp. 24-35.
- Elling, A. (2002), 'Ze zijn er (niet) voor gebouwd': in- en uitsluiting in de sport naar sekse en etniciteit. Proefschrift Katholieke Universiteit Brabant. Nieuwegein: Arko Sports Media.
- Elling, A. (2004), 'We zijn vrienden in het veld'. *Grenzen aan sociale binding en 'verbroedering' door sport*. *Pedagogiek* 24/4, pp. 342-360.
- Elling, A. & I. Claringbould (2005), Mechanisms of inclusion and exclusion in the Dutch sports landscape: who can and wants to belong? *Sociology of Sport Journal* 22, pp. 498-515.
- Elling, A. & A. Knoppers (2005), Sport, gender and ethnicity: practices of symbolic inclusion/exclusion. *Journal of Youth and Adolescence* 34/3, pp. 257-268.
- Forrest. R. & A. Kearns (2001), Social Cohesion, Social Capital and the Neighbourhood. *Urban studies* 38/12, pp. 2125-2143.
- Frelier, M. & J. Janssens (2007), *Wat beweegt kinderen? Een onderzoek naar het sport en beweggedrag van kinderen*. Nicis Instituut & WJH Mulier Instituut, pp. 1-35.
- Gemeente Utrecht (2007a) *Evaluatie Enjoy Sports! Enjoy Sports! 2002-2007*. Van project naar programma. Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling, pp. 1-28.
- Gemeente Utrecht (2007b), *Sport in het Hart! Beleidsplan Sport 2007-2010* Gemeente Utrecht, pp. 1-35.
- Gemeente Utrecht (2008a), *Factsheet overgewicht in Utrecht. Feiten en cijfers over overgewicht in Utrecht, GG&GD*, pp. 1-16.
- Gemeente Utrecht (2008b), *Sportpeiling 2008*, Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling, pp. 1-69.
- Gemeente Utrecht (2009a), *Beleidsvisie Over Chillen en Participeren, Visie Jongeren en Vrije Tijd 2009-2012*. Programma Jeugd, pp. 1-49.

- Gemeente Utrecht (2009b), Jeugdmonitor. Basisschoolleerlingen groep 7 en 8. Schooljaar 2007-2008, GG&GD en Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling, pp. 1-56.
- Gemeente Utrecht (2010a), Doe mee in Overvecht. Wijkactieprogramma 2010-2011. Programma Krachtwijken, pp. 1-28.
- Gemeente Utrecht (2010b), Hoofdstuk 16, Sport. In: Utrecht Monitor 2010, pp. 133-138.
- Gemeente Utrecht (2010c), Jeugdmonitor. Tweede en derdeklassers voortgezet onderwijs. Schooljaar 2008-2009. GG&GD en Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling, pp. 1-56.
- Gemeente Utrecht (2010d), Monitor Diversiteit en Integratie. Diversiteit en Integratie in Utrecht, pp. 1-194. [online]. Verkregen op 05-03-2011 van <<http://www.utrecht.nl/smartsite.dws?id=220005>>.
- Gemeente Utrecht (2010e), Monitor Krachtwijken. Meting 2010 (2), pp. 1-94.
- Gemeente Utrecht (2010f), Overgewicht bij kinderen in Overvecht gedaald. Nieuwsbericht [online]. Verkregen op 20-05-2011 van <<http://www.utrecht.nl/smartsite.dws?id=12564&persberichtID=341859&type=pers>>.
- Gemeente Utrecht (2010g), Overzicht beweegnorm Enjoy Sports! Scholen 2007-2010. Team Sport.
- Gemeente Utrecht (2011a), Presentatie interne bijeenkomst Sportnota. 18-01-2011, Gemeente Utrecht.
- Gemeente Utrecht (2011b), WistUdata. [online]. Verkregen op 15-05-2011 van <<http://utrecht.buurtmonitor.nl/>>.
- Gijsberts, M & J. Dagevos (2005), Uit elkaars buurt. De invloed van etnische concentratie op integratie en beeldvorming. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau, pp. 1-118.
- Gijsberts, M & J. Dagevos et al. (2007), Interventies voor integratie. Het tegengaan van etnische concentratie en bevorderen van interetnisch contact. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau, pp. 1-261.
- Gijberts, M., T. van der Meer & J. Dagevos (2008), Vermindert etnische diversiteit de sociale cohesie? In: P. Schnabel, R. Bijl & J. de Hart, Betrekkelijke betrokkenheid. Studies in sociale cohesie. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau, pp. 309-336.
- Hombergh, S. van den (2006), Islamitische vrouwen en sport. Een kwantitatief onderzoek naar de sportdeelname van islamitische vrouwen in Nederland Masterthesis Universiteit Utrecht, Utrechtse School voor Bestuurs- en Organisatiewetenschap (USBO).
- Houlihan, B. (2008), Sport & Society. A student introduction. Second edition. California: SAGE Publications.
- Janssens, J., A. Elling & P. Verweel (2010), De sport: een uitgelezen ontmoetingsplaats voor iedereen? Over participatie in en integratie door sport (pp.101-128). In: F. Kemper (red.), Samenspel. Studies over etniciteit, integratie en sport. Bennekom: Nederlands Instituut voor Sport en Beweging (NISB)

- Jehoel, G. (2009), Kunnen alle kinderen meedoen? Onderzoek naar de maatschappelijke participatie van arme kinderen. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Kemper, F., (red.) (2010), Samenspel. Studies over etniciteit, integratie en sport. Bennekom: Nederlands Instituut voor Sport en Beweging (NISB)
- Krouwel, A. & N. Boonstra (2001), Etnische tweedeling in de sport en vrijetijdsbesteding? In: Duyvendak, J.W. & L. Veldboer (2001), Meeting Point Nederland. Over samenlevingsopbouw, multiculturaliteit en sociale cohesie, pp. 74-100. Amsterdam: Uitgeverij Boom.
- Luxemburg, J. van (2010), Hoe krijg je een puber in beweging? Onderzoek naar gemeentelijk sport- en beweegstimuleringsbeleid voor jongeren van 12 tot en met 17 jaar. Masterthesis Universiteit Utrecht, Utrechtse School voor Bestuurs- en Organisatiewetenschap (USBO).
- Malett, C., M. Kawabata, P. Newcombe, A. Otero-Forero, S. Jackson (2007), Sport motivation scale-6 (SMS-6): A revised six-factor sport motivation scale. *Psychology of Sport and Exercise* 8, pp. 600-614.
- Marissing, E. van, G. Bolt, R. van Kempen (2004), Stedelijk beleid en sociale cohesie in twee herstructureringswijken: Nieuw-Hoograven (Utrecht) en Bouwlust (Den Haag). Beschikbaar via Igitur, Universiteitsbibliotheek Utrecht, pp. 1-112.
- McCarthy, L.F. (1998), Why kids quit. *Family Life* 1, pp. 54-56.
- Meulen, R. van der (2007), Alle mensen werden Brüder. Lidmaatschap van sportverenigingen, vriendschappen, kennissenkringen, en interetnisch vertrouwen. *Mens & Maatschappij* 82/2, pp. 155-176.
- Ministerie van VWS (2006), Samen voor sport. Uitvoeringsprogramma van de kabinetsnota, pp 1-58. [online]. Verkregen op 06-07-2010 via <www.sportengemeenten.nl>.
- Nijnatten, C. & P. Verweel (2004), 'Move your body. Stretch your mind!'. Inleiding bij het themadeel Sport en Opvoeding, Universiteit Utrecht. *Pedagogiek* 24/4, pp. 304-309.
- NOC*NSF (2011), De sportambities van kabinet Rutte-Verhagen. *Sportbestuur & Management* 1, pp. 20-21.
- Putnam, R.D. (2000), *Bowling alone. The collapse and revival of American community.* New York: Simon and Schuster.
- Putnam, R.D. (2002), *Democracies in flux: the evolution of social capital in contemporary society.* Oxford: Oxford University Press.
- Putnam, R.D. (2007), E pluribus unum: diversity and community in the twenty-first century. The 2006 Johan Skytte Prize. *Scandinavian Political Studies* 30/2, pp. 137-174.
- Raedeke, T.D. & A.L. Smith (2001), Development and preliminary validation of an athlete burnout measure. *Journal of Sport Exercise Psychology* 23, pp. 281-306.

- Riele, S. te & H. Schmeets (2010), Jaarrapport Integratie. Hoofdstuk 8: Sociale samenhang en vertrouwen. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek, pp. 157-171.
- Ryan, R. & E. Deci (2000), Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist* 55/1, pp. 68-78.
- Schnabel, P., R. Bijl & J. de Hart (2008), Betrekkelijke betrokkenheid. *Studies in sociale cohesie. Sociaal en Cultureel Rapport 2008*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau, pp. 1-424.
- Skinner, J., D. Zakus & J. Cowell (2008), Development through sport: building social capital in disadvantaged communities. *Sport Management Review* 11, pp. 253-275.
- Stubbe, J.H. & S.I de Vries (2010), Sport en Bewegen in het Voortgezet Onderwijs. TNO in opdracht van Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB), pp. 1- 42. [online]. Verkregen op 30-09-2010 van: <http://beheer.nisb.nl/cogito/modules/uploads/docs/86461284456990.pdf>.
- Theeboom, M. & P. DeKnop (1998), Plezier als bepalende factor voor kwaliteit in jeugdsport: aanbevelingen voor de sportpedagogische praktijk. In: P. DeKnop & A. Buisman (red.), *Kwaliteit van jeugdsport*, pp. 181-194. Brussel: VUB Press.
- Tiessen-Raaphorst (2010). Bewegen in etnische groepen. Het verband met gezondheidsfactoren en integratie, In: TNO Trendrapport bewegen en gezondheid 2008/2009, pp. 133-143.
- Tiessen-Raaphorst, A., D. Verbeek, J. de Haan & K. Breedveld (2010), Sport: een leven lang. Rapportage sport 2010. Gebruikt hoofdstuk: 12, R. Hoekman, F. Knol & H. van der Poel, Ruimte en accommodaties in de sport, pp. 204-216. Den Haag/Den Bosch: Sociaal en Cultureel Planbureau/WJH Mulier Instituut.
- Trouw (mei 2010), Allochtonenstop bij voetbalclub is op te vatten als noodkreet. Trouw Commentaar, zonder auteur. 17-05-2010. [online]. Verkregen op 04-10-2010 van: http://www.trouw.nl/opinie/commentaar/article3069491.ece/Allochtonenstop_bij_voetbalclub_is_op_te_vatten_als_noodkreet_.html#comments#comments.
- Verkooijen, K. (2010), Kenmerken van jongeren met en zonder sportief zelfbeeld. Wageningen University. Presentatie tijdens Dag van het Sportonderzoek, Amsterdam 07-10-2010.
- Verweel, P., J. Janssens & C. Roques (2005), Kleurrijke zuilen. Over de ontwikkeling van sociaal kapitaal door allochtonen in eigen en gemengde sportverenigingen. *Vrijtijdsstudies* 23/4, pp. 7-22.
- Zeijl, E., M. Beker, K. Breedveld, A. van den Broek, J. de Haan, L. Herweijer, F. Huysmans & K. Wittebrood (2003), Rapportage Jeugd 2002, pp. 39-59. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Website

Schoolsportvereniging (2011), Schoolsportverenigingen Rotterdam. Rotterdam Sportsupport. [online]. Verkregen op 18-04-2011 van: <www.schoolsportvereniging.nl>.

Afbeeldingen

Foto omslag: eigen foto.

Foto pagina 2: Kemper, red. (2010).

Afbeelding 2.1. KNVB & NISB (2011), Duizend en één kracht. Het vinden en binden van allochtone vrouwen voor vrijwilligerswerk bij de sportvereniging, pp. 1-34. Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond en Nederlands Instituut voor Sport en Beweging. Bedum: Scholma Druk.

Afbeelding 3.1 flats in Overvecht. Bron: Surinamegids.nl (2011), [online]. Verkregen op 07-06-2011 van <www.surinamegids.nl>.

Afbeelding 2.3 Stoppen met sporten: wat is de echte oorzaak? Coakley (2007b).

Afbeelding 5.1 Allochtone jongens willen vaak presteren met sporten. Kemper, red. (2010).

Afbeelding 5.1 Allochtone meisjes en vechtsport. Kok, M (2011). Tentoonstelling Chicks, Kicks and Glory. [online]. Verkregen op 07-06-2011 van <<http://www.gemaalopzuid.nl/2011/chicks.html>>

Afbeeldingen 5.2 en 5.3 Gemengd Turks volksdansen bij stichting NICE. Eigen foto's.

Afbeelding 5.4 Meisje dat aan vechtsport doet. Kemper, red. (2010).

Afbeelding 6.1 Vergroot sporten de kans op interetnische vriendschappen? Eigen foto.

Afbeelding 6.2 Optredens Turkse volksdansgroepen. [online]. Verkregen op 08-06-2011 van <<http://www.arteganza.nl/2011/workshops>>.

Afbeelding 6.3 Optredens Turkse volksdansgroepen. [online]. Verkregen op 08-06-2011 van <<http://turksenederland.nl/kampioenschappen-turks-volksdansen-2010.html>>.

Afbeelding 6.4 Interetnisch contact tijdens het sporten. Eigen foto.

Bijlagen

Interview topiclist 1 - Turkse en Marokkaanse jongeren lid Sportvereniging

1. Naam:
2. Leeftijd:
3. Jongen/meisje
4. Klas:
5. Postcode:
6. Geboorteplaats:
7. Achtergrond (Turks/Marokkaans):
8. Welke sportvereniging:

Vertel eens iets over je de sport die je doet? (wat, hoe vaak, wanneer, waar)

9. Welke sport(en) doe je?
10. Hoeveel keer per week doe je aan sport? En hoe lang (uur/min) doe je per keer aan sport?
11. Waar sport je? En hoeveel reistijd kost dit jou om daar te komen?
12. Sport je ook wel eens in de wijk en wat doe je dan? (ook volgende topiclist)

Waarom doe je aan sport?

13. Waarom doe je aan sport?
14. Waarom heb je gekozen voor jouw sport?
15. Individuele/teamsport. Waarom doe je een individuele/teamsport?
16. Wat vind je het leukst aan sporten? Wat vind je stom aan sporten? Waarom?
17. Hoe belangrijk is je sport voor jou? Waarom? Wat wil je ermee bereiken?

Waarom ben je lid van een sportvereniging?

18. Waarom ben lid van deze vereniging?
19. Wat zie jij als voordelen van lid zijn van een vereniging?
20. Wat vind je niet leuk aan lid zijn van een vereniging?
21. Wat doe je allemaal bij je vereniging?
22. Vind je het belangrijk dat je sport/vereniging dichtbij is en waarom?

Met wie ga je om tijdens het sporten?

23. Met wie train/sport je meestal?
24. Beschouw je de mensen met wie je sport als vrienden, en waarom?
25. Doe je ook andere dingen naast sporten met deze sportmaatjes/vrienden?
26. Wie zijn jouw vrienden? Waar ken je ze van? Waarom zijn dat jouw vrienden?
27. **Teamsport:** hoeveel Marokkaanse/Turkse/Nederlandse jongeren zitten erin?
28. Wat is de etnische achtergrond van de mensen met wie je meestal traint/sport?
29. Heb je vrienden buiten de sport die een andere afkomst hebben dan jij?
30. Met wie sport je liever? Maakt de etnische achtergrond uit, en waarom?
31. Denk je dat jongeren met een andere etnische achtergrond andere sporten doen? En sporten zij even vaak? Waarom?

Contact tijdens sporten

32. Hoe vaak spreek je mensen van een andere etnische achtergrond op je sportvereniging? Van welke leeftijd zijn zij?
33. Heb je door het sporten meer contact hebt met mensen met een andere achtergrond? Wat vind je hiervan?

Vertrouwen/discriminatie

34. Vertel eens iets over de sfeer bij jou op de sportvereniging?
35. Denk je dat iedereen zich thuis zal voelen bij jouw vereniging?

36. Vertrouw je de mensen die bij je vereniging sporten? Hoe komt dat?
37. Is iedereen ook echt gelijk bij waar jij sport? Wordt iedereen gelijk behandeld?
38. Vertrouw je ook mensen van andere etniciteit die bij je vereniging sporten?
39. Wordt er wel eens gediscrimineerd binnen jouw vereniging? Hoe merk je dat en tussen wie vindt dat plaats?

Is er verschil tussen jongens en meisjes als ze aan sport doen?

40. Denk je dat jongens dezelfde sporten doen als meisjes, en waarom?
41. Denk je dat jongens even vaak sporten als meisjes, en waarom?
42. Om welke redenen gaan jongens volgens jou sporten, en meisjes? Waarom?
43. Zijn evenveel jongens als meisjes lid van een sportvereniging in jouw omgeving?
44. Met wie sport je liever? Met alleen jongens/alleen meisjes, of gemengd? Waarom?

Rol ouders

45. Spelen je ouders een rol in welke sport je doet?
46. Door wie ben je lid geworden bij deze sportvereniging?
47. Vinden je ouders het belangrijk dat je sport? Waaraan merk je dat?
48. Sporten jouw ouders zelf ook? Heeft dit invloed op hoe vaak jij aan sport doet en welke sport je gekozen hebt?
49. Mag jij alle sporten doen van je ouders?

Wensen/behoefte en buurt

50. In welke buurt woon je? Hoe vind je het om daar te wonen? Wat doe je allemaal in de buurt? (maatschappelijk betrokken)
51. Met wie ga je om in je buurt?
52. Heb je veel contact met mensen uit je buurt?
53. Wonen jouw vrienden allemaal bij jou in je buurt?
54. Voel je je thuis in je buurt en waarom?
55. Denk je dat iedereen zich thuis zal voelen in jouw buurt? Waarom? Wie wel/niet?
56. Ging je wel eens ergens heen om te sporten, en voelde je er toen niet thuis? Hoe kwam dat? Waarom ging je daar liever niet meer sporten? Heb je dit als vervelend ervaren?
57. Vind je dat er genoeg mogelijkheden zijn om te sporten in jouw buurt/wijk? Wat mis je in Overvecht qua sport?
58. Als je weleens sport in je wijk: denk je dat door te sporten in de wijk de het contact tussen de buurtbewoners beter wordt
59. Integratie: denk je dat door te sporten (in een vereniging of elders) de integratie tussen mensen met verschillende etnische achtergronden bevordert wordt?

Interview topiclist 2 - Turkse en Marokkaanse jongeren, niet lid sportvereniging, wel wijk sport

1. Naam:
2. Leeftijd:
3. Jongen/meisje
4. Klas:
5. Postcode:
6. Geboorteplaats:
7. Achtergrond (Turks/Marokkaans):

Vertel eens iets over je de sport die je doet? (wat, hoe vaak, wanneer, waar)

8. Welke sport(en) doe je?
9. Hoeveel keer per week doe je aan sport? Hoe lang (uur/min) doe je per keer aan sport?
10. Waar sport je? (Cruyff Court?) En via welke organisaties sport je in de wijk?
11. Hoe ver van je huis sport je? Vind je het belangrijk dat dit dichtbij kan?

Waarom doe je aan sport?

12. Waarom doe je aan sport?
13. Waarom heb je gekozen voor deze sport?
14. Wat vind je het leukst aan sporten? Wat vind je stom aan sporten? Waarom?
15. Hoe belangrijk is je sport voor jou? Waarom? Wat wil je er mee bereiken?

Waarom ben je geen lid van een sportvereniging?

16. Waarom sport je in de wijk, en niet bij een sportvereniging?
17. Hoe belangrijk zijn je vrienden/vriendinnen hierin?
18. Wat lijkt je niet leuk aan een vereniging, en waarom? En wat lijkt je wel leuk?

Met wie ga je om tijdens het sporten?

19. Met wie sport je meestal?
20. Beschouw je de mensen met wie je sport als vrienden, en waarom?
21. Doe je ook andere dingen naast sporten met deze sportmaatjes/vrienden?
22. Wie zijn jouw vrienden? Waar ken je ze van? Waarom zijn dat jouw vrienden?
23. **Teamsport:** hoeveel Marokkaanse/Turkse/Nederlandse jongeren zitten erin?
24. Wat is de etnische achtergrond van de mensen met wie je meestal sport?
25. Met wie sport je liever? Maakt de etnische achtergrond uit, en waarom?
26. Heb je vrienden buiten de sport die een andere afkomst hebben dan jij?
27. Denk je dat jongeren met een andere etnische achtergrond andere sporten doen? En sporten zij even vaak? Waarom?

Contact tijden sporten

28. Hoe vaak spreek je mensen van een andere etnische achtergrond tijdens het sporten? Van welke leeftijd zijn zij?
29. Heb je door het sporten contact met mensen met een andere achtergrond? Wat vind je hiervan?

Vertrouwen/discriminatie

30. Vertel eens iets over de sfeer op de plek waar jij sport?
31. Voelt iedereen zich thuis op de plek waar jij sport? Mag iedereen meedoen, is iedereen welkom?
32. Is iedereen ook echt gelijk bij waar jij sport? Wordt iedereen gelijk behandeld?
33. Ging je wel eens ergens heen om te sporten, en voelde je er toen niet thuis? Hoe kwam dat? Waarom ging je daar liever niet meer sporten? Ervaarde je dit als vervelend?

34. Wordt er tijdens het sporten in de wijk wel eens gediscrimineerd? Waaraan merk je dat en tussen wie vind dit dan plaats?

Is er verschil tussen jongens en meisjes als ze aan sport doen?

35. Denk je dat jongens dezelfde sporten doen als meisjes, en waarom?

36. Denk je dat jongens even vaak sporten als meisjes, en waarom?

37. Om welke redenen gaan jongens volgens jou sporten, en meisjes? Waarom?

38. Ken je jongeren in je omgeving die lid zijn van een sportvereniging? Zijn evenveel jongens als meisjes lid en waarom zal dat zo zijn?

39. Met wie sport je liever? Met alleen jongens/alleen meisjes, of gemengd? Waarom?

Rol ouders

40. Vinden je ouders het belangrijk dat je sport? Waaraan merk je dat?

41. Sporten jouw ouders zelf ook? Heeft dit invloed op hoe vaak jij aan sport doet en welke sport je doet?

42. Mag je lid worden van een sportvereniging van je ouders? Waarom? En vinden ze dan alle sporten goed?

Wensen/behoefte en buurt

43. In welke buurt woon je? Hoe vind je het om daar te wonen? Wat doe je allemaal in de buurt? (maatschappelijk betrokken)

44. Met wie ga je om in je buurt?

45. Heb je veel contact met mensen uit je buurt?

46. Wonen jouw vrienden allemaal bij jou in je buurt?

47. Voel je je thuis in je buurt en waarom?

48. Denk je dat iedereen zich thuis zal voelen in jouw buurt? Waarom? Wie wel/niet?

49. Vind je dat er genoeg mogelijkheden zijn om te sporten in jouw buurt/wijk? Wat mis je in Overvecht qua sport?

50. Als je weleens sport in je wijk: denk je dat door te sporten in de wijk de het contact tussen de buurtbewoners beter wordt?

51. Integratie: Denk je dat door te sporten de integratie tussen mensen met verschillende etnische achtergronden bevorderd wordt?

Interview topiclist 3 – Turkse en Marokkaanse jongeren, niet-sporters

Naam:

1. Leeftijd:
2. Jongen/meisje
3. Klas:
4. Postcode:
5. Geboorteplaats:
6. Achtergrond (Turks/Marokkaans):

Waarom doe je niet aan sport?

7. Wat vind je stom aan sporten en waarom?
8. Zou je eigenlijk wel meer aan sport willen doen en waarom? Wat is dan de belangrijkste reden waarom je dat zou willen doen?
9. Welke sport zou je dan kiezen en waarom? (team/individueel?)

Waarom sport je niet in de wijk?

10. Doe je wel eens mee met activiteiten in de wijk (via buurthuis/Cumulus etc)?
11. Doe je dan ook wel eens mee aan sportactiviteiten en waarom (niet)?

Waarom ben je geen lid van een sportvereniging?

12. Ken je mensen die wel lid zijn van een sportvereniging?
13. Wat lijkt je leuk aan een vereniging?
14. Wat lijkt je niet leuk aan een vereniging?
15. Hoe belangrijk zijn je vrienden/vriendinnen hierin?
16. Denk je dat jij je thuis zou voelen bij een sportvereniging?

Met wie ga je meestal om?

17. Wie zijn je vrienden en vriendinnen en hoe ken je die?
18. Wanneer en waar zien jullie elkaar?
19. Heb je ook vrienden die van een andere etnische afkomst zijn dan jij?

Interetnisch contact

20. Hoe vaak spreek je mensen van een andere etnische achtergrond? Waar ontmoet je hen? Van welke leeftijd zijn zij?
21. Wat is de etnische achtergrond van jouw vrienden? Vind je het belangrijk dat die hetzelfde is als die van jou? Waarom?
22. Zou je meer contact willen hebben met mensen met een andere achtergrond? Waarom?
23. Als je zou gaan sporten, zou je dan alleen met jongeren met dezelfde etnische achtergrond als jou willen sporten?
24. Denk je dat je door te sporten met anderen meer contact zal hebben met mensen met een andere achtergrond?

Vertrouwen/discriminatie

25. Denk je dat er veel gediscrimineerd wordt tijdens het sporten? Hoezo en tussen wie is dat dan? Heeft dat te maken met een vereniging of gebeurt dat ook tijdens sporten in de wijk?
26. Voel jij je bij iedereen veilig?

Is er verschil tussen jongens en meisjes als ze aan sport doen?

27. Denk je dat jongens dezelfde sporten doen als meisjes, en waarom?
28. Denk je dat jongens even vaak sporten als meisjes, en waarom?
29. Om welke redenen gaan jongens volgens jou sporten, en meisjes? Waarom?
30. Als je zou gaan sporten, zou je dan gemengd willen sporten, of alleen met jongens/meisjes? Waarom?

Rol ouders

1. Vinden je ouders het belangrijk dat je sport? Waaraan merk je dat?
2. Sporten jouw ouders zelf ook? Heeft dit invloed op hoe vaak jij aan sport doet?
3. Mag je lid worden van een sportvereniging van je ouders? Waarom? En vinden ze dan alle sporten goed?

Wensen/behoefte en buurt

31. In welke buurt woon je? Hoe vind je het om daar te wonen? Wat doe je allemaal in de buurt? (maatschappelijk betrokken)
32. Met wie ga je om in je buurt?
33. Heb je veel contact met mensen uit je buurt?
34. Wonen jouw vrienden allemaal bij jou in je buurt?
35. Voel je je thuis in je buurt en waarom?
36. Denk je dat iedereen zich thuis zal voelen in jouw buurt? Waarom, wie wel/niet?

37. Vind je dat er genoeg mogelijkheden zijn om te sporten in jouw buurt/wijk? Wat mis je in Overvecht qua sport?
38. Welke drempels zijn er in je buurt voor jou om te gaan sporten?
39. Als je weleens sport in je wijk: denk je dat door te sporten in de wijk de het contact tussen de buurtbewoners beter wordt?

Interview sportprofessional 1

Juul, atletiektrainer en combinatiefunctionaris U-track
11 maart 2011

Trainingsgroep

1. Wie bent u en leg eens kort uit wat u doet?
2. Hoe is de samenstelling van uw Trainingsgroep(en) naar etniciteit? (Hoeveel Turken, Marokkanen, Nederlanders en andere etnische achtergronden?)
3. Uit welke wijken komen de jongeren vandaan die u traint?
4. Hoe vaak trainen de meeste jongeren die u traint?
5. Is de afstand naar de training belangrijk voor jongeren?

Verschillen Turkse/Marokkaanse en Nederlandse jongeren

6. Wat zijn de belangrijkste verschillen tussen Nederlandse en Turkse/Marokkaanse jongeren op het gebied van sport? (gedrag, stimulans, doelen etc.)
7. Wat is de belangrijkste reden van jongeren om te sporten? Hoe verschillen Nederlandse en Turkse/Marokkaanse jongeren hierin? En jongens en meisjes?
8. Welke trainingen vinden de jongeren het leukst? Zijn hier verschillen tussen Turkse/Marokkaanse en Nederlandse jongeren waar te nemen?
9. Hoe belangrijk is atletiek voor de jongeren die u traint? Hoe verschillen Nederlandse en Turkse/Marokkaanse jongeren hierin?
10. Waarom willen jongeren lid worden van een vereniging?
11. Lid zijn van een vereniging is iets typisch Nederlands. Merkt u verschil tussen Turkse/Marokkaanse jongeren en Nederlandse jongeren hierin?
12. Zijn de jongeren die u traint ook op andere manieren actief binnen de vereniging, naast het trainen? Verschil Turkse/Marokkaanse en Nederlandse jongeren?
13. Hoe belangrijk is de rol van de trainer daarin?

Omgang tijdens het sporten

14. Zijn er veel vriendschappen tussen de jongeren in de Trainingsgroep of zijn ze alleen 'vrienden' op de training?
15. Wie trekken naar elkaar toe? (Turks-Marokkaans-Nederlands)
16. Doen ze ook dingen met elkaar naast de trainingen? (dus echt buiten de sport om)
17. Ontstaan er door het gezamenlijk trainen ook vriendschappen tussen Turks of Marokkaanse jongeren en Nederlandse jongeren?
18. Hebben jongeren van verschillende etnische achtergronden andere voorkeuren voor sport? (atletiek)
19. Wordt er wel eens gediscrimineerd binnen de vereniging/Trainingsgroep? Hoe merkt u dat en tussen wie vindt dat plaats?
20. Sommige Turkse en Marokkaanse meisjes sporten het liefst alleen met meisjes. Merkt u dat ook binnen uw vereniging? Hoe wordt daarmee omgegaan, op ingespeeld?
21. Denkt u dat door samen te sporten in een vereniging de integratie tussen autochtonen en allochtonen bevordert wordt?

Invloed ouders

22. Spelen ouders een grote rol in het sportgedrag van de jongeren?
23. Kunnen jongeren alleen succesvol worden als zij veel stimulans krijgen van ouders?
24. Zijn er verschillen tussen ouderbetrokkenheid van allochtone en autochtone ouders?

Jongens/meisjes

25. Zijn er verschillen in redenen waarom jongens en meisjes trainen? (hoe vaak, prestaties, gewoon leuk vinden om te sporten etc)
26. Trainen jongens vaker dan meisjes? En hoe is dit bij wedstrijden?

Sporten in de wijk

27. Geeft u als CF wel eens trainingen in de wijk Overvecht? (naar de jongeren toe in de wijk) en hoe ervaart u dat?
28. Welke jongeren doen mee met zo'n training?
29. Doen er ook meisjes mee? Welke drempels zijn er voor allochtone meisjes? (en jongens?)
30. Hoe kunnen volgens u die drempels overwonnen worden?
31. Worden de jongeren die het leuk vinden ook lid van de vereniging?
32. Hoe ziet u uw rol als trainer hierin?
33. Wordt door met elkaar sporten in de wijk integratie bevorderd tussen buurtbewoners?

Topiclist interview sportprofessional 2

Ebru, bestuurslid en docente bij stichting NICE (Turks volksdansen)

11 april 2011

1. NICE: wat, voor wie, waarom, hoe, door wie?
2. De jongeren: wie komen er op af, wat is de motivatie van de jongeren, prestatie?, verschil jongens en meisjes, ook jongeren van andere afkomst? Verschillen jongens en meisjes.
3. Verschillen Turkse jongeren en Nederlandse: sportkeuze, sportfrequentie, lid zijn van vereniging is typisch Nederlands?
4. Rol trainer: welke benadering voor welke jongeren? Streng? Verplichtingen?
5. Rol ouders: beperkingen Turkse meisjes? Hoe andere Turkse gezinnen benaderen? Jongens en meisjes gezamenlijk? Welke rol speelt stimulans? Voorbeelden?
6. Omgang tijdens het sporten: vriendschappen ontstaan? Behoeftte aan contact met andere culturen? Vrienden van de sport of ook vrienden in dagelijks leven?
7. Discriminatie? In- en uitsluiting?
8. Hoe integratie bevorderen?